

A Magyar Művelődési Intézet
és Képzőművészeti Lektorátus
Évkönyve, 2009

**A Magyar Művelődési Intézet
és Képzőművészeti Lektorátus
Évkönyve, 2009**

Szerkesztők
Tóth Zsóka
és Újfalusi Gábor

Olvasószerkesztő
Hargitai Mária

© MMIKL, 2009

ISSN 1219-0403

Kiadja a Magyar Művelődési Intézet
és Képzőművészeti Lektorátus, Budapest
Felelős kiadó: Borbáth Erika főigazgató

Készült a CopyCat Nyomdában, Budapesten
Nyomdai előkészítés: i&i Kft., Budapest
Tördelőszerkesztő: Príma Viktória

Tartalomjegyzék

Előszó.....	9
A RENESZÁNSZ JEGYÉBEN.....	11
Tóth Zsuzsanna	
A Reneszánsz Éve 2008.....	13
Újfalusi Gábor	
Reneszánsz Év – 2008 programsorozat	17
Parais István	
Élő reneszánsz	
A Reneszánsz Kavalkád Vas megyei rendezvényeiről.....	22
Gábor Klára	
Tatai patara	27
Stumpf Gábor	
XVI. Pütkösdí Szent Erzsébet Ünnepe	
Sárospatak, 2008.....	30
MŰVÉSZET	33
Tóth Zsuzsanna	
Mustra	35
Dóri Éva	
Országos Képző- és Iparművészeti Tárlat, huszadszor	46
Wehner Tibor	
Egy magángyűjtemény a köz szolgálatában	
A Zsembergy-kollekció dorogi kiállítása és reprezentatív,	
új katalógusa	49

Joós Tamás	
10 éves a Magyar Énekmondók Találkozója	
Vas megye, Szombathely 1999–2008.....	52
KISTÉRSÉGI JELEN.....	57
G. Furulyás Katalin	
A falunap mint ünnep	
Szubjektív bevezetés.....	59
Fébert Andrea	
A Hódmezővásárhelyi Kistérség Közkincs Kerekasztalának	
működése	64
Stiglmayer Gábor	
A négy évszak közös kulturális programrendszere a Pilis	
és a Dunakanyar térségében.....	75
Kovács Balázs	
Közművelődés a „Művészetek Házában”	90
Turupoli Nóra	
„Civil Jövőműhely – Otthon Európában”	96
Juhász Zsófia	
Ujjé a ligetben...	
2008. június 20–21-én lezajlott a VII. Leghosszabb Nap	
Fesztivál Székesfehérváron.	100
A MŰVELŐDÉS HETÉTŐL	
A CONFINTEA VI. KONFERENCIÁIG	103
Piroth Eszter	
A művelődés hete – a tanulás ünnepe.....	105
Kraiciné Szokoly Mária	
Író-olvasó ankét a felnőttképzésről.....	108
Trencsényi László	
Kukabúvárok az elitegyetemen.....	112
Harangi László – Kelner Gitta	
Hátrányos helyzetű régiók felzárkóztatásának elősegítése	
a felnőttképzés, közművelődés módszereivel.....	115

Tóth Zsóka	120
Felnőttként is nehéz az iskolatáska?	120
 FÓKUSZBAN A KÖZMŰVELŐDÉS.....	133
Kereszti Ferenc	
A közművelődés keretei.....	135
Három konferencia a közösségi házak működtetőiről	135
Szekér Tamás	
A város peremén	
Betekintés a Herényi Kulturális és Sportegyesület	
eddig életébe	142
Bobory Zoltán	
Egyházi intézmény a nagyváros központjában.....	146
Dózsa György	
Forprofit és nonprofit elemek	
egy fesztiválszervező vállalkozásnál	150
Gábor Ilona	
Szociokulturális kísérlet Budapesten	
„Mondj nemet!” Drog-prevenációs program a KMO-ban	155
 ...TOVÁBBI MUNKÁINKBÓL	167
Hunyadi Zsuzsanna	
A közkulturális intézményhálózat feltérképezése.....	169
G. Furulyás Katalin	
A tardosi munka	
Közösségi alapú tervezés Tardoson.....	172
Tóth Zsóka	
Confintea VI. – szubjektív csapongással	179
Lukács Mária	
Nemzetiségeink képekben és Nemzetiségi Gála – 2008	184
Halász Péter	
Nemzeti színeink a moldvai csángómagyaroknál.....	188

B. Hegedűs Katalin	
e-Kultúrától a Telematikáig	
Reggeli gondolatfolyam két konferenciáról	195
Kovács Edit	
A Vizsgaközpont tájékoztatója	200
 OLVASTUK – AJÁNLIJUK.....	 204
Szerzők.....	219

Előszó

„...ki várakat épít,
A legapróbb szegnek tudja mi haszna vagyon...”
(Kölcsey Ferenc: Körner Zrínyijérő)

Ötödik alkalommal jelenik meg az Évkönyvünk. Az évfordulókhoz kötődő világunkban ez már kis ünnepnek számít. De mi nem a könyv megjelenését tartjuk igazán ünnepnek, hanem azt, hogy színes, figyelemfelhívó írásokat, összegzéseket, tervek adhatunk közre évről évre a közművelődés, a közösségi művelődés hétköznapijaiból és ünnepeiből.

Az ebben az öt évben megjelent kötetekben csupán szemelvényei olvashatók annak a sokszínű, összetett munkának, amit a közművelődés szakemberei végeznek nap mint nap, amelynek eredményei nem azonnal láthatóak, de ahhoz mindenképpen fontosak, hogy a helyi közösségek élettel teljenek meg, hogy a közösségek tagjai büszkéek lehessenek történelmükre, s tervezzék együtt a település, a közösségek és természetesen mind ezenközben a saját jövőjüket is. Ha átlapozzuk a köteteket, persze az Intézet elmúlt éveinek a munkáját is láthatjuk. Együttesen olvashatunk nehézségekről, megoldásra váró problémákról és természetesen örömekről és ünnepekről.

A hétköznapiakban, a munkánk során mindig a problémák megoldásáról vagy megoldhatatlanságáról, a napi rutinokról, számtalanszor az apró részletekről vitázunk. S amikor lezárul egy – egy évkönyv szerkesztése, akkor látjuk, hogy milyen gazdagság mindaz, amit sok-sok munkával az évek során a közművelődésben elértünk. Igaz, ez nem számszerűsített összefoglaló, de minden írásban, összefoglalóban érezzük az élményeket, olvasunk a helyi értékekről, mindazokról a tervekről, amely a jelenben

ugyanúgy, mint a reményeink szerint az elkövetkező években is helyi és közösségi ünnepekké válnak.

Az évente közreadott kiadványunkkal nem csupán tükröt kínálunk szakembertársainknak, hogy mi dolgunk volt az elmúlt évben, hanem biztatást és pozitív visszajelzést is akarunk adni, hogy kit megerősítsen munkájában, kinek ötletet adjon a hétköznapiakhoz, kit éppen átsegítsen a napi rutinon, kiknek kapcsolatfelvételt eredményezzenek a beszámolók, értékelések, tanulságok, a helyi eredmények és a lehetőségek.

Kölcsey Ferenc fent idézett gondolata felhívja a figyelmet arra, hogy igazán nagy és jelentős dolgok csak akkor születnek meg, ha a legapróbb elemnek is tudjuk a hasznát és értelmét. Úgy vélem, hogy a „köz művelődéséért” dolgozók munkája nélkül talán nehezebben épülnének fel a „váarak” is!

Budapest, 2009. január 29.

Borbáth Erika

A RENESZÁNSZ JEGYÉBEN

TÓTH ZSUZSANNA

A Reneszánsz Éve 2008

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus talán az elsők között volt az országban, amikor már 2006 őszén – a színjátszók, versmondók szakmai értekezletén felvetődött téma kapcsán, miszerint méltóképpen meg kéne ünnepelni az akkor még Hunyadi Mátyás Emlékévnek induló 2008-as évet – terveket fogalmazott, csiszolgatott.

Első körben mindenütt szép fogadtatásra leltek az ötletek, ám annak megvalósítása, hogy az egész országot megmozgató eseménysort valósítsunk meg, mégsem ment nehézségek nélkül.

2007-ben ugyan egy NKA-s pályázat segítségével rendkívül sikeresnek mondható előadássorozatot indítottunk útjára, és az ország több megyéjében tartottunk kvázi felkészítő előadásokat a reneszánszból, elméleti és gyakorlati síkon (utóbbit főleg a reneszánsz táncok nagy sikerű oktatása jelentette) a folytatás váratott magára.

Az OKM Reneszánsz Iroda megalakulása után úgy látszott, hogy sínre kerül ügyünk, de még így is eltelt pár hónap, amíg 2008 tavaszán végre meghirdethettünk néhány pályázatot, partnereket kereshettünk az elnyert OKM támogatás segítségével megvalósítható terveinkhez.

Reneszánsz Kavalkádot álmodtunk, amelynek keretében sokszínű eseménysor, pályázatok, versenyek, színes rendezvények valósulnak meg, és amely rendezvényfolyam időnként találkozik a vándorúton lévő *Reneszánsz Nagykönyv*vel is.

Mivel e helyen bizonyosan nem tudjuk összegezni a Reneszánsz Év 2008-hoz kapcsolódó összes eseményt, nézzünk néhányat azok közül, amelyeknek lebonyolítása büszkeséggel tölt el bennünket.

Két fotópályázatot is meghirdettünk a reneszánszhoz kapcsolódóan, az egyiket **Fotóillusztrációk reneszánsz irodalmi alkotásokhoz**, a másikat **Reneszánsz életérzés a kortárs magyar fotóművészetben** címmel.. Mindkettőt jelentős érdeklődés és siker övezte, s mi megfigyelhettük,

hogy a távoli költészeti témák milyen asszociációkat keltenek, illetve, hogy milyen érdekes azonosságokat fedeznek fel a fotósok a mai szellemiség és a reneszánsz kor eszméi között. Mindkét pályázat legjobb alkotásait albumban örökítettük meg.

A hagyományos versmondó versenyek sorába illesztettük – bár tematikájában kétségtelenül szokatlan volt – ***Reneszánsz daloskönyv*** elnevezésű versmondó versenyünket. Hogy a távoli korszak közelítését segítsük, ajánló bibliográfiát készítettünk hozzá, amely az interneten keresztül hozzáférhető. Szokásos partnereinken túl (Magyar Versmondók Egyesülete, Magyar Írószövetség stb.) több megyei intézmény is segítően csatlakozott meghirdetésünkhöz, így összefogáson alapuló rendezvényünk, ha nem is maximális intenzitással, de viszonylag sokakhoz eljutott. S érdekes, ahogy versmondóink eleinte ódzkodtak a témától, úgy lendültek bele. Az országos döntőn már közös véleményként fogalmazódott meg, hogy a kirándulás ebbe a gyönyörű korszakba – varázslatos volt; s hogy a régi, veretes irodalmi anyagokat felüdülés volt hallgatni, érdekes összevetésben a mellettük elhangzó, kortárs életigenlő szövegekkel. Kedvünkre állt meg az idő egy kicsit Sárospatakon, a verseny döntőjén – és belemerültünk a költészet élvezetébe, átgondolva mai életünk s a régiek egymásra rímelő tapasztalatait. Megállapítható, hogy az Ember nem sokat változott!

S hogy ma is mennyire élvezi az alkotást, azt többek mellett ***Kreatív reneszánsz*** elnevezésű képző- és iparművészeti pályázatunkból is lemérhettük. Ezt a művészetet még csak tanuló, fiatal korosztály számára hirdettük meg. Fantáziájukat különösen a *reneszánsz módi* című altéma mozgatta meg, s a beérkezett anyagokból izgalmas kiállítást készíthetünk, amelyet a Fővárosi Művelődési Házban tekinthettek meg az érdeklődők.

Nagy sikere volt ***Új komédiák*** elnevezésű pályázatunknak is, amelyre több kategóriában lehetett nevezni, elsősorban az amatőr színjátszók színpadára szánt művekkel; gyermekek, diákok és felnőttek színjátszó csoportjai élvezhetik majd a beküldött, díjazott alkotásokat, amelyekkel reméljük, repertoárjuk hamarosan bővül. Örömmel töltött el bennünket, hogy a díjazottak között nem egy határon túli magyar alkotót is köszönthettünk. A megvalósításban partnerünk volt a színjátszók három nagy szervezete: a Magyar Drámapedagógiai Társaság, az Országos Diák-színjátszó Egyesület és a Magyar Szín-Játékos Szövetség.

Ugyancsak az íráskedvű pályázókat mozgatta meg „**Lakóhelyem reneszánsza**” című pályázatunk, amely a honismeret témakörébe vágott, így partnerként a Honismereti Szövetséget kértük fel, és a bíráló bizottságba ők is delegáltak tagokat.

Reneszánsz kavalkád elnevezésű előadóművészeti pályázatunkra olyan csoportok jelentkezhettek, akik vállalták, hogy reneszánsz programot valósítanak meg, és azt készek bemutatni olyan rendezvényeken, amelyeknek szervező intézményei szintén pályázóink között voltak. Az intézmények helyszínenként jelentkeztek, és bonyolítottak le sikeres és mutatós rendezvényeket. Eredeti elképzeléseink különböző kategóriákra szóltak:

- *Madrigál*” – a kórusmozgalom számára meghirdetett seregszemle;
- „*Reneszánsz kanavász*” – a reneszánsz kort idéző színpadi előadások – színpadi, bábszínházi és más megvalósítási formák (pl. utcaszínház) számára meghirdetett vetélkedés (műfaji megkötés nélkül);
- „*Csörgősipkások*” – mulattatók, mutatóványosok, bűvészek, bohócok szabad versenye;
- „*Pavane*” – táncosok, vagy táncosok és zenészek összefogásával megvalósuló, a reneszánsz kort idéző színpadi produkciók;
- „*Mátyás muzsikusi*” – vetélkedés az udvari muzsikusz címért (egyének és kamarazenekari formációk számára).

A gyakorlatban a *Reneszánsz Kavalkádok* majd’ mindenütt összművészeti jelleggel szerveződtek, tiszta kategória alig volt. Elmondhatjuk, hogy így módon több megyében generáltunk igazán méltó és színes megemlékezéseket a reneszánsz jegyében; a legtöbb ilyen rendezvényen megfordult az országjáró körúton lévő **Reneszánsz Nagykönyv** is, amelynek megjelenése emelte az alkalmak ünnepi fényét.

Túl azon, hogy e rendezvényeken felidéződtek a reneszánsz kor, mint művészeti korszak elévülhetetlen eredményei, a fellépő alkotók, csoportok mai életünk részévé tettek, tehettek fontos tanulságokat is. Igényes, szép produkciók születtek, van közöttük olyan is, amely kifejezetten a ma emberének reflektálásával hozta létre saját reneszánsz alkotását.

Ezekről a rendezvényekről delegáltak csoportokat, főként a zsűrik javaslatára, a Budai Vigadóban, 2009. február 7-én megrendezendő záróeseményünkre, melyet egész napos bemutató-sorozatnak tervezünk, **Gála-Kavalkád** címmel.

A Reneszánsz Év zárasaként nem csupán ezt a rendezvényt – ahol egyébként a fellépő 23 csoport emlék-oklevelet is átvehet – kívánjuk emblematikus eseményként megszervezni, de ide kapcsolódik a február 5-én megrendezendő évnyitó konferenciánk is. A **Közösségi művészetek a XXI. században** című tanácskozás, noha témájában látszólag eltér a reneszánsztól, jól példázza azt az egyre erősödő igényt, ami *újjászületik* a közösségek részéről, hogy alkotói tevékenységükkel erősítsék saját identitásukat, társadalmi szerepüket. Úgy véljük, felkért előadóink rávilágítanak majd arra, hogy milyen fontos az az aktivitás, amelyet sokszor sok lemondás és önfeláldozás árán végeznek a hétköznapi alkotói, megtartva-megerősítve közösségüket és önmagukat. A reneszánszban felfedezett és középpontba állított ember, öntudatra ébredt alkotókat eredményezett. A ma alkotói pedig – úgy tűnik, visszatalálnak a közösségekhez.

Az MMIKL a programok legtöbbjét széles összefogásban, partnerszervezetekkel (közművelődési intézmény és/vagy társadalmi szervezetek) együttműködve szervezte meg, akiknek áldozatos munkáját ezúton is köszönjük.

Öszintén reméljük, hogy a sok befektetett munka még hosszú ideig köztudatban tartja a reneszánsz elismerésre méltó értékeit, és segít a művészeti tevékenységek fontosságának elismertetésében.

ÚJFALUSI GÁBOR

Reneszánsz Év – 2008 programsorozat

A Magyar Kultúra Napja előestéjén a Néprajzi Múzeumban Hiller István oktatási és kulturális miniszter nyitotta meg a Reneszánsz Év – 2008 programsorozatot. Az egész éven át tartó rendezvénysorozat történelmi aktualitása, hogy idén ünnepeltük Hunyadi Mátyás trónra lépésének 550. évfordulóját.

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium keretében működő Reneszánsz Programiroda több tucat intézménnyel, 25 egyesülettel és szervezettel áll kapcsolatban; 33 budapesti, 10 vidéki és 10 határon túli szervezet, egyesület jelezte részvételi szándékát az évad eseményeiben. Rajtuk kívül 5 társtárca is bekapcsolódott az eseménysorba, így a Külügyminisztérium, a Honvédelmi Minisztérium, az Önkormányzati Minisztérium, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium és a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium.

A „reneszánsz” jegyében már meghirdetett programokon kívül számos, **a vidék kulturális életét fellendíteni kívánó pályázatot** írt ki a kulturális tárca. Pályázhattak alkotásaikkal kortárs képzőművészek, alkotásaikkal és segítséget is kaphattak azok hazai és külföldi bemutatására.

A **könyvtárügy** reneszánsza lehetőséget teremtett a könyv- és levéltárak, irodalmi emlékházak, tájházak fejlesztésére, megújítására. A Reneszánsz Év keretében kiemelt szerep jutott a **vidéki közkultúra** támogatására is: szélesebb teret kapott az élő népi kultúra bemutatása, s több lehetőség nyílt értékeinek digitalizálására is.

Szintén a reneszánszát élhette ebben az évben a **kortárs könnyű- és komolyzene**, hiszen a már meglévő zenei hálózatot kihasználva, lehető-

séget teremtett a fiatal amatőr zenészek bemutatkozására, a könnyűzenészekről a népzeneészekre át a jazz muzsikusokig.

A Reneszánsz Év – 2008 programsorozatára 1,4 milliárd, míg a pályázatokra, fejlesztésekre 2,6 milliárd forint jutott.

A reneszánsz kor örökségének üzenete: „**Az ember felelős saját sorsáért!**“

Ma is olyan korban élünk, mikor szükségünk van arra, hogy újragondoljuk a kultúrához, a természethez, a társadalomhoz és a hagyományokhoz fűződő viszonyunkat, hogy megteremtsük az új, önmagával és környezetével harmóniában élő aktív ember fogalmát, aki múltját és jövőjét egyaránt magában hordozza.

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium e gondolatot jegyében hirdette meg a Reneszánsz Év – 2008 programsorozatot. Az évad eseményei a múlt és a jelen értékeit emelik át a mindennapokba.

A megnyitón Hiller István útjára bocsátotta a **Nagy Reneszánsz Könyvet**, amely országos körútra indult, s művészek, gondolkodók, a kulturális és tudományos élet szereplői írhatják bele gondolataikat a reneszánszról.

Hiller István útjára bocsátja a Nagy Reneszánsz Könyvet

A Nagy Könyv útja

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus tervezte meg a Nagy Könyv „országjárását”. A több száz település programajánlatából nehéz volt kiválasztani azokat a helyszíneket, ahová eljuthatott a miniszter úr gondolataival elindított, a mai kor emberének üzenetét megörökíteni kívánó könyv. A bőség zavarával küzdve, sok szempontot érvényesítve alakult ki a végleges útiterv. A 47 helyszín az ország minden régiójából többféle településnagyságú és a programok műfaji változatosságát is reprezentáló pillanatképet ad az országos programsorozatról, amelyet a határon túli helyszínek eseményei is színesítettek.

A nagy könyv megjelenése, minden alkalommal élénk érdeklődést váltott ki, a települések felkészültek az általuk fontosnak vélt üzeneteik megörökítésére, komoly egyeztetések előzték meg a beírandó üzenet tartalmát. A könyv minden esetben kis ceremóniával „vonult be” a helyi program csúcspontjaként, és a beírás alatt felolvasták a közönségnek az adott szöveget.

Érezhető volt a pillanat ünnepélyessége, a település büszkesége, hogy üzenetet küldhet a jövő nemzedéknek.

A könyves ceremónia mellett a település épített örökségeinek filmes dokumentálását is elvégeztük, ebből – terveink szerint – négy részes filmetűd készül, amelyet a Duna Televízióban tervezünk bemutatni. A Reneszánsz Év – 2008 szervezői már használtak egy kétperces vágott klipet a rögzített filmanyagból.

A könyvben üzenő települések és a reneszánsz év programsorozatban résztvevők számára tervezzük a „nagykönyv kiadvány” eljuttatását az évad zárása után.

A könyv több útján vettem részt és meggyőződésem, hogy érzelmi-
leg, erkölcsileg nagyjelentőségű, örök emléket állító programrésze eseménye volt az évadnak ez a programrésze. A helyiek komolyan és felelősséggel készültek fel az üzenetek megfogalmazására, kíváncsiak a többi település üzenetére.

Reméljük, hogy a kiadvány megerősíti saját tapasztalatainkat, és igazolja az évad filozófiáját: „Az ember felelős saját sorsáért”.

A Nagy Könyv útjának helyszínei

Időpont	Rendezvény
01. 22.	Megnyitó – Néprajzi Múzeum, Budapest
03. 19.	Mátyás és udvara – BTM, Budapest
03. 28.	Mátyás király öröksége – kiállítás, Budapest
04. 11.	Diósgyőr–Miskolc
04. 26.	Mátyás, a király képregény pályázat díjátadó
06. 28.	Sárospatak
07. 02.	Kazincbarcika
07. 10.	Királyi kaland – Kőszegi Várszínház
07. 19.	V. Gyulaffy Napok Csobáncért, Gyulakeszi
07. 19.	Reneszánsz hangulat Győrben, Győr
07. 25.	Reneszánsz lélekkel, Szarvas
07. 25.	Szentgotthárd
07. 26.	Váci Világi Vigadalom, Vác
07. 27.	Vár-Udvari-Játékok, Veszprém
08. 09.	Balatonalmádi
08. 16.	Encs
08. 17.	Szerencs
08. 19.	Kiállítás megnyitója (Alkotótábor), Tállya
08. 23.	Pannonhalma
08. 30.	A Paulai Ede Színház avatása, Tokaj
09. 06.	Falunap a reneszánsz jegyében H.: Táplánszentkereszt, Művelődési Ház
09. 13.	Reneszánsz emlékeink Helyszín: Ozora, Pipo Vár várhegy u. 1.
09. 14.	Szüreti Sokadalom, Magyar szőlő és borfajták reneszánsza Szabadtéri Múzeum, Szentendre, Sztaravodai u.
09. 14.	Public Art (Gömbök), Eger Kis Dobó tér
09. 18. 18 óra	Public Art Dunaújváros Kortárs Művészeti Intézet
09. 19.	Public Art, Szombathely
09. 19.	Reneszánsz-napi Vásár-Fia, Zalaegerszeg
09. 20.	Báthori Napok, Nyírbátor
09. 21.	Göcseji Szilva Fesztivál a reneszánsz jegyében Szilvagy
09. 21.	Komárom – Monostori Erőd

09. 22.	Public Art (Elhagyott tárgyak), Szeged
09. 25.	Országos Telematikai Konferencia (A kommunikáció reneszánsza), Miskolc
09. 27.	XIX. Kárpát-medencei Folklórfesztivál, Beregszász – Munkács
10. 03.	XV. Országos Kamarazenekari Fesztivál, Kőszeg
10. 04.	Interaktív Agria, Eger
10. 08.	Kolozsvár
10. 11.	Pannon Ősz – Gála, Pécs
10. 12.	Szabó Ervin Könyvtár, Budapest, XX. kerület
10. 16.	Könyvtári Hetek, Bélapátfalva
11. 07.	Rákóczi falva
11. 12.	Zenta (Vajdaság)
11. 13.	Reneszánsz Est, Szécsény
11. 14.	Gömör (Szlovákia)
11. 24–25.	Lendva (Szlovénia)
11. 29–30.	Szombathely
12. 13.	Hajdúnánás
12. 14.	Színhátszó Találkozó – Bp.

PARAIS ISTVÁN

Élő reneszánsz

A Reneszánsz Kavalkád Vas megyei rendezvényeiről

Előzmények

Vas megye történelmi-nemzeti hagyományait, történelmi emlékhelyeit kiemelt fontossággal kezeli. A **Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ (MMIK)**, mint a kulturális és művészeti megőrzés, értékkeremtés és közvetítés megyei és helyi szinten is meghatározó intézménye ezen szellemiségét szem előtt tartva kapcsolódott a **Reneszánsz Év – 2008** országos rendezvény-sorozathoz. Előkészítő rendezvényeinket már az év elejétől kezdve több helyszínre szerveztük (Szombathely, Kőszeg, Győr, Bozsok, Sárvár, Körmend, Bük, Bő, Bejcgertyános), így programjainkkal a legváltozatosabb (kulturális-közművelődési lehetőségeiben igen eltérő) helyszínekre jutottunk el. Korosztályi tagoltságát tekintve is széles spektrumban dolgoztunk: a legkisebb korosztályt érintő „*Reneszánsz kakaóbál*” programtól kezdve (Szombathely) egészen az idős, nyugdíjas korosztálynak rendezett „*Bejcgertyánosi falunap*”-ig jelen voltunk a megyében. Kiemelt történelmi, kultúrtörténeti helyszíneken is megjelentünk: a kőszegi Jurisics-vár, a sárvári Nádasdy-vár és a bozsoki reneszánsz kastély méltó környezetül szolgáltak rendezvényeinkhez.

Vas megyében és a Nyugat-Dunántúli Régióban nagy hagyománnyal, kiemelkedő szakmai múlttal rendelkező amatőr színjátszó-, báb- és zenei csoportok működnek, akik az országos felmenő rendszerű művészeti bemutatók rendszeres résztvevői. Ezen előzmények alapján örömmel pályáztunk a **Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus (MMIKL) által kiírt Reneszánsz Kavalkád pályázatra**. Reneszánsz programunk megvalósítására **1 millió forintot nyertünk a 10949/2008/k-10 kódszámú pályázaton**. A pályázat tartalmi alapja a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ szakmai-módszertani, kistérségi és regionális módszertani munkája, mellyel a Reneszánsz Kavalkád Vas megyei és régiós előrendezvényeit folyamatosan segítette (módszertani tanácsadás, fellépő csoportok biztosítása, rendezvényszervezés):

- **Reneszánsz szakmai képzés**, Szombathely: MMIK 2007. szeptember – november, az MMIKL és az MMIK szervezésében a 2008 – Reneszánsz Évet előkészítő szakmai képzés

- **Magyar Énekmondók X. Találkozója**, Szombathely és Vas megye 2008. január 23–25.
- **Tavaszköszöntő bál a reneszánsz jegyében**, Bő, 2008. április 16.
- **Weöres Sándor Országos Gyermekszínjátszó Találkozó Vas megyei bemutatója**, Szombathely: MMIK 2008. április 26. Reneszánsz udvari játék a résztvevő színjátszó gyermekeknek
- **Élő reneszánsz fotósorozat és tematikus filmetüd készítése**, Kőszeg, Bozsok 2008. április–május

- **Tánc Világnapi Gála – Reneszánsz táncképek,** Szombathely: AGORA, 2008. április 30.
- **Holló képében – Gyermekek hete a reneszánsz jegyében,** Szombathely: MMIK 2008. május 20–25. Az MMIK és a Paragvári utcai Általános Iskola közös rendezvénytársasága: reneszánsz játszóház, Gyermek képzőművészeti kiállítás, komplex színházi játék három előadásban

- **Múzeumok Éjszakája,** Győr 2008. június 21.
- **Könyvtárosok országos konferenciája,** Szombathely: MMIK 2008. július 24.
- **Savaria Történelmi Karnevál,** Szombathely 2008. augusztus 22–23–24.
- **Reneszánsz Családi Délután,** Bozsok: MMIK Sibrik Kastély 2008. szeptember 14.
- **A Kulturális Örökség Napjai – Kultúrházak éjjel-nappal,** Szombathely: MMIK 2008. szeptember 20–21.
Reneszánsz táncok éjszakája, Kultúrvitézek: Reneszánsz Játszóház
- **Gesztenyeünnep: Reneszánsz táncképek,** Velem: 2008. október 12.
- **Reneszánsz ünnep (falunap),** Bejcgertyános 2008. október 26.
- **Vasi Reneszánsz – Élő reneszánsz,** Sárvár: Nádasdy-vár 2008. november 20.
- **Reneszánsz Kakaóbál,** Szombathely: MMIK 2008. november 23.

Reneszánsz Kavalkád Vas megyében

A Reneszánsz Kavalkád összművészeti bemutató programjait Szombathelyen, az MMIK adottságait kihasználva két főhelyszínen valósítottuk meg 2008. november 29–30-án.

A program időpontjának kiválasztásakor, a tartalmi elemek és kommunikációs anyagok összeállításakor folyamatosan konzultáltunk az MMIKL munkatársaival (*Tóth Zsuzsanna* főosztályvezető, *Zádori Judit* művészeti referens, *Tikász Mariann* kommunikációs menedzser), és tájékoztunk az előző rendezvény (Kecskemét) ez irányú tapasztalatairól.

A hétvégi időpont (előzetes szervezés, egyeztetés alapján) alkalmas volt az amatőr csoportok fogadására. Nyolc különböző településről (megyeszékhely, kisváros, község) húsz együttes, szólista vett részt programunkban. A legnépesebb mezőny a „Pavan” táncos kategóriában jelent meg, ezt a „Mátyás muzsikusai” kategória bemutató létszáma követte. A helyszínek (színpadon négy kishelyszín, előtéri „utcaszínpadon” két kishelyszín) technikai kiszolgáló bázisát (hang és fénytechnika) úgy alakítottuk ki, hogy ez a fellépők gyors váltását tette lehetővé, ezáltal sűríteni tudtuk, befogadhatóvá tettük a programokat az érdeklődőknek, nézőknek. Az MMIK reneszánsz hangulatú előtéri és színpadi díszletezésére különös gondot fordítottunk (előzetes díszlettervek alapján), ezzel is hangsúlyozva az összművészeti bemutató fontosságát.

A fellépő csoportok, szolisták programját a színházi műsor igényével állítottuk össze. A zsűritagok kiválasztásánál figyelembe vettük az MMIKL szakmai ajánlásait. A kétnapos programról szerkesztett DVD felvétel és digitális fotósorozat készült, melyet minden résztvevő kézhez kap.

A Reneszánsz Nagy Könyv fogadása az országos programsorozathoz méltóan történt. Hangsúlyoztuk, hogy ezen a helyszínen egy egész megye tett hitet a reneszánsz értékek mellett.

Reneszánsz Nagy Könyv

Megtiszteltetésnek vettük, hogy a Reneszánsz Nagy Könyv újból Vas megyébe érkezett.

Majthényi László, a Vas Megyei Önkormányzat Közgyűlésének alelnöke a következőképpen méltatta a rendezvényt:

Vas megye a Pannon reneszánsz értékeinek őrzője.

A Nádasdyak, Sylvester János, Tinódi Lantos Sebestyén, Jurisics Miklós szellemi és hazafias örökségéből merítve ma is úgy gondoljuk: a reneszánsz a régi értékek őrzéséről és megújításáról egyaránt szól.

A „2008 – Reneszánsz Év” Vas megyei rendezvénye kiváló alkalom arra, hogy egy egész megye tegyen hitet ezen értékek mellett.

GÁBOR KLÁRA

Tatai patara

Bevehetetlen volt a tatai vár 2008. május 24-én, legalábbis a főkapu felől, amely komoly ostrom alatt állt. Mikor odaértünk, éppen a magyarok próbálták bejutni a török kézen lévő várba. Még mielőtt valaki összekeveredne, gyorsan tisztázzuk, hogy hagyományőrző katonák vívták a csatát napjainkban. Az ostrom alatt érkező látogatóknak a várfal mentén kellett lesétálnia az Öreg tó partjára, és a sétány felől megközelíteni a helyszínt. Nekem is ezt kellett tennem, de ez a csodás környezetben cseppet sem volt kellemetlen. A vár egyik kiszögellésében török zene szólt és mi, az utcáról kíváncsiskodók is jól láthattuk a szépséges török hurik táncát a sáncok tetején. Lehet, hogy a nagy mulatozásban nem is tudták, hogy a már zajlik a csata?

Épp akkor értünk a füstös várudvarba, amikor berobbantották a kaput a híres patarával, azaz közismertebb nevén petárdával. Erről az eszközről kapta a nevét ez az új történelmi fesztivál, amellyel Gróf Pálffy Miklós katonáinak állított emléket a szervező ZO-FI Rendezvényiroda. Az ötletgazda és a rendezvény lelke Hozák Attila – civilben naszályi történelem tanár – janicsár jelmezben a vár fokáról irányította az eseményeket, természetesen némi XXI. századi technikai segítséggel ellátva. Ő már az első harcban „elesett”, hogy onnan kezdve csak a rendezvényre tudjon figyelni. A Zombori testvérekkel közösen 2007 novemberében döntötték el, hogy megrendezik a fesztivált. Sikerült olyan partnerekre és közreműködőkre találni, akikkel biztosított volt a rendezvény magas szakmai színvonala. A munkában együtt dolgoztak kulturális vállalkozók, oktatási- és múzeumi önkormányzati intézmények, egyesületek, amatőr művészeti együttesek. Sok közreműködő volt Komárom-Esztergom megyéből, de érkeztek történelmi hagyományőrző csapatok szerte az országból. Olyan szervezetek is bábáskodtak a rendezvény felett, mint a Török

Köztársaság Konzulátusa; Tata város Önkormányzata; a Magyar Honvédség Tatai Dandárja; a Naszályi Angyalffy Mátyás Általános Iskola, és a Dunaalmási Lovarda.

Egy, a XVI. század végén történt eseményt elevenítettek fel. Akkoriban Tata a végvári rendszer része volt, s mint Komárom és Győr elővára, a török és magyar harcok állandó színterévé vált. 1597. május 23-áról 24-ére virradóra történt a nevezetes ostrom, mikor Gróf Pálffy Miklós, a császári-királyi seregek vezére csellel – elsőként itt, Tatán használva egy technikai újítást – visszafoglalta a tatai várat. Ez a várostromkor használt eszköz, a petárdaként vagy pattantyúként is emlegetett patara, amellyel berobbantották a várkaput. Egy évvel később, 1598-ban Győr felszabadításánál is a Tatán kipróbált újítás indította el a sikeres ostromot.

A tatai vár, amely jelenleg múzeum és környezete kiváló helyszín egy történelmi-kulturális nagyrendezvény befogadására. Minden zegzugában történt valami. Magyar és török tábori élet a Rondellán és a Kecske-bástyán, lovasokkal, ágyúkkal, páncélos katonákkal és természetesen markotányos nőkkel. Török–magyar párbajok, látványos felvonulások és őrségváltások szórakoztatták a nagyérdeműt. Íjászok vetélkedtek és minden hagyományörző csapat szívesen mutatta be fegyvereit. A Bethlen Gábor Hagyományörzség Egyesület Aszódról, Bethlen Garde Kassáról, a Budai Talpasok, a Zrínyi Vértések, a Héttorony Hangászok, a Dialógus Egyesület Szegedről, a Végeknek Tüköri csapata Egerből és végül a hazaiak, a Pálffy Kompania Tatáról.

Zajlott a korhű kótyavetye, és közben interaktív történelmi és hadi játékokon vehettek részt a gyerekek és lelkes szüleik, amelyek során elméleti és ügyességi próbatételeken is át kellett esniük.

Napközben a török kori átjáróban, a kazamatában és az ágyúteremben a rendezvényt befogadó és támogató Kuny Domokos Megyei Múzeum hadtörténeti kiállításán a kor történelmi hátterével ismerkedhettek a látogatók. Különleges látni- és olvasnivalót kínáltak a török kori kiállítás fegyverei, tablói, amelynek megnyitására a Tatai Patara idején került sor.

Jól elfáradtam a nézelődésben, pedig még kellett tartalékolnom az erőt a csata utáni bulihoz, amelynek táncmestere voltam. Nem kellett könyörögni az ácsolt fa ülőalkalmatosságokon helyet foglaló közönségnek, hogy elhagyva kényelmes helyüket táncra kerekedjenek, s még a jelmezes közreműködők közül is bekapcsolódtak néhányan a középkori

és reneszánsz táncokba, amelyekkel kis híján sötétedésig mulattuk az időt.

Miért tetszett a Tatai Patara? Nem engedték be a stílustörő árusokat, figyeltek a sátrak, bútorok, eszközök, ruhák korhűségére, és ami a lényeg, hogy az egész esemény az ismeretszerzésről szólt. Magam is meggyőződhettem róla, hogy nap végére kívülről fűjták a látogatók a csatáról szóló tudnivalókat. Játszva tanulás, élményszerzés, interaktivitás... a manapság oly divatos élethosszig tartó tanulás hívószavai itt mind szerepet kaptak, de van még néhány hívó szó, amely ide kívánczik: összefogás, partnerség, együttműködés, helyi értékeken alapuló új kulturális termék és érték teremtése, identitástudat növelése, kultúra, amely épít testben és lélekben.

Nagyon szeretném, ha ez a fesztivál a jövőben meg tudná őrizni azt a hitelességet, amely 2008-ban jellemezte úgy, hogy közben nem veszít frissességéből, lendületéből.

STUMPF GÁBOR

XVI. Pünkösdi Szent Erzsébet Ünnepe **Sárospatak, 2008.**

Az Árpád-házi Szent Erzsébet Történelmi Társaság 1996-ban alakult. A társaság célja – névadója – a Sárospatakon 1207-ben született szent életének, korának, s a személye körül kialakult kultuszának feltárása, ápolása, megismerése és megismertetése. Társaságunk célkitűzéseit tudományos, karitatív és kulturális-idegenforgalmi tevékenységgel kívánja elérni.

2001 júniusában jelent meg első kötetünk, Magyarország virága címmel. A forráskiadvány középkori latin leírásokat tartalmaz Erzsébet életéről, haláláról, a szentté avatásról és a csodákról, melyek eddig magyar nyelven még nem jelentek meg. A fordításokat társaságunk tagjai, vagy pártoló tagjai végezték. Karitatív munkánk a pünkösdi és a karácsonyi ünnephez kapcsolódik. Tevékenységünk leglátványosabb része a kulturális-idegenforgalmi munka, amely már hagyományosan a Pünkösdi Szent Erzsébet Ünnepe megrendezésében csúcsosodik.

2008 Pünkösdjén a már hagyományos Szent Erzsébet ünnepségek keretén belül történelmileg és néprajzilag hiteles korhű jelmezes felvonulást és Szent Erzsébet életének fontos eseményeit bemutató játékot terveztünk – hasonlóan a korábbi évekhez – a sárospataki várban, illetve a várnegyedben. A korábbiakhoz hasonlóan főleg helyi polgárok részvételével,

az idelátogatók, a lakosság és Sárospatak diáksága érdeklődésére számítva.

A 2008. évi ünnepség Sárospatakon külön jelentőséggel bírt, hiszen a 2007. Jubileumi Évet itt, a szülőhelyen mi meghosszabbítottuk, és a 2008. évi Pünkösdi Szent Erzsébet Ünnepel zártuk, mely egyben a „Reneszánsz Év” jelentős sárospataki eseménye is volt.

Nekünk patakiaknak az a tény, hogy a világ talán legismertebb női szentének szülővárosa vagyunk nagy tisztesség, ami azonban komoly feladatokat, kötelezettségeket is ró ránk. Mindezek figyelembe vételével igyekeztünk ezt a XVI. Pünkösdi Szent Erzsébet Ünnepet a 800 éves jubileum zárásaként méltó módon összeállítani és megszervezni. Ennek jegyében több színpadon, egész nap folyamatos szórakoztató programsorozatot állítottunk össze, melyeket kiegészített a délutáni kosztümös történelmi menet, melynek során öt jelenetben ismerkedhetett az érdeklődő közönség Erzsébet életének kiemelkedő eseményeivel. A kulturális programokon túl a vásárosok és a különböző középkori ételkülönlegességeket kínáló vendéglátósok nagy számban kínálták az ínycsiklandó „csodákat”.

A történelmi játékhoz kapcsolódóan középkori vásári hangulatot idéző mesterségek utcáját alakítottuk ki, amelyben – szintén korhű jelmezben – mesterségüket bemutató kézműveseket, vásárosokat, mutatványosokat szerepeltettünk.

Korabeli dallamokat játszó zenészek, táncosok részvételével gazdagítottuk mind a menet, mind pedig a vásári forgatag programját.

A programban fellépők nívós előadásai, a vásárosok és kézművesek gazdag választéka és érdekes bemutatói ugyanúgy hozzájárultak a rendezvény sikeréhez, mint a széleskörű gasztronómiai kínálat, mely sokak étvágyát volt képes jó színvonalon csillapítani.

A pünkösddvasárnapi gazdag, középkort idéző kulturális programot, ahonnan természetesen nem hiányoztak a gasztronómiai különlegességek sem, Pünkösdhétfőn az egyházi ünnep követte.

Az ünnepi Szentmise keretében, melyet Alojz Tkac kassai érsek úr celebrált, körmenettel vitték végig a várnegyeden a Szent Erzsébet Ereklýt. Az ünnepi Szentmisére az ország minden részéből, valamint a határokon túlról is sok tisztelője érkezett a szent életű királynak.

A kétnapos program zárórendezvénye a Pünkösdhétfő délutáni Pünkösdi Gyermektánc Találkozó, melynek során a hazai- és vendégtáncosok felelevenítették a pünkösdi hagyományokat, bemutatták egymásnak táncaikat, majd miután az utolsó fellépő műsorának bemutatását az eső megzavarta, A Művelődés Házában megtartott Pünkösdikirály választással ért véget.

A XVI. Pünkösdi Szent Erzsébet Ünnep azért is fontos volt nekünk szervezőknek, mert az előző évben – 2007 Pünkösdjén – az időjárás igen mostoha volt hozzánk, illetve a nagyszámú érdeklődőhöz, s bízunk benne, hogy idén sikerül elképzeléseinket maradéktalanul megvalósítani, s valamennyi érdeklődő számára emlékezetes rendezvénnyel lezárni a jubileumot. Reményeinknek megfelelően alakult a program, s a sok ezer résztvevő teljes elégedettsége minket rendezőket is örömmel töltött el.

Egészében elmondható az idei rendezvényről, hogy a komoly helyi összefogásnak is köszönhetően – melyben a legnagyobb támasz A Művelődés Háza és annak népművelői, munkatársai voltak – mind előkészítettségében, mind pedig lebonyolításában az utóbbi évek legnagyobb és legsikeresebb emlékezése volt a szent életű Árpád-házi királynőre, Erzsébetre. Köszönhető volt ez a siker természetesen annak is, hogy idén az égiek is kegyeikbe fogadtak bennünket, mert a szabadtéri programok egyik nagy-nagy rizikója az időjárás.

A pünkösdi ünnep Sárospatak nyári, szabadtéri rendezvényeinek nyitó programja. Történelmi környezetbe helyezett látványos bemutatóival, kosztümös forgatagával városunk idegenforgalmi kínálatában a legvonzóbb rendezvények közé tartozik. Mint az a fentiekből kiderült, 2008-ban sikerült jól kezdeni a szabadtéri idényt, s szerencsére a folytatás is hasonló volt.

MŰVÉSZET

TÓTH ZSUZSANNA

Mustra

Az év-végi összegzések általánosításokra és felületes sommázásokra adhatnak alkalmat. Ráadásul legény legyen a talpán, aki éppen ekkor, éppen a nagy hajrában, képes valóban nyugodtan átgondolni, mi is volt az évben, mi történt a területén, mit kellett volna jobban, máshogy csinálni.

Akkor mégis miért vállalkozom arra, hogy megpróbáljak én is sommás véleményt adni a színjátszás általam tapasztalt eredményeiről, problémáiról – sőt, hogy a versmondásra vonatkozóan is leszűrjek néhány megállapítást? Elárulom, nem próbálom meg az igazi sommázást. Magam sem tudom, hogy miért, viszont úgy érzem, jól esik végignézni egy gazdag éven, szörnyülködve és csodálkozva, mi minden fért bele ebbe a néhány hónapba.

Ha csak azokat a rendezvényeket venném sorba, amelyekben így vagy úgy az Intézet (Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus) is érintve volt, akkor is sok-sok eseményről kéne számot adni. Ám ez nem célom; amiről volt módom, amúgy is írtam, mindjárt frissiben, vagyis legtöbbje nem maradt visszhangtalan. De ha tágabban tekintjük a beszámoló tárgyát, vagyis elszakadok attól, ami közvetlenül az intézeti munkánkhoz tartozik – és a színjátszás-versmondás egészéről próbálok beszámolni, akkor már nem is lehetek biztos abban, hogy „látunk” mindent. Hiszen csak az kerül a szem elé, amiről meghívó érkezik, barátok beszámolnak stb.

Gazdag év volt. Kezdődött a balassagyarmati, nagy hagyományú **Madách Imre Irodalmi és Színjátszó Napokkal** (amely nevét is a hagyomány kedvéért őrzi); az ISzN – valamikor irodalmi színpadok, ma elsősorban kamara-formátumú előadások seregszemléje, és meglepően jó eredményeket hozott. Akkor ezt írtam:

„Ismerősök között töltöttük ezt a hétvégét, amely összességében nagyon jó színházi élménnyé vált. A 31. alkalommal megrendezett, hagyó-

mányos Madách Imre ISzN, a kamaradarabok fesztiválja olyan program-sorból állt, amelyen még azok az előadások is, amelyekről mint problémásokról beszélünk, színházi nyelven, színházi igényességgel fogalmazott munkadarabok voltak.”

Elég jó indítása egy évnek, nem igaz? És azt gondolom, a továbbiakban is azt éreztük, egészen erős az a rétege a színjátszó társadalomnak, amelyik kész a megmutatkozásra.

A tavasz természetesen az **Országos Diákszínjátszó Egyesület** és a **Magyar Drámapedagógiai Társaság** szervezte **diák- és gyermekszínjátszó események** izgalomával telt. Az évről évre zajló megméretkezési lánc valóságos programot ad a gyerek- és diákszínjátszó csoportoknak. S bár úgy tűnik, az idén mindkét mezőnyben csökkent a létszám – az okok kutatása több misét megérne – a színvonallal mintha nem lennének nagy bajok.

„Ezen a tavaszon a gyermekszínjátszók mezőnyében általános felfelé nivellálódás volt tapasztalható, a színvonal egyenletes emelkedése. Mielőtt rózsaszín szemüveg viselésének vádjával illetnének, el kell mondani, hogy ez az általánosan magasabb színvonal még mindig hagy kívánnivalót maga után, és egyre kevesebb a kiugróan tehetséges, új szempontú közelítést, eredeti látásmódot tükröző előadás is. Miért örülünk akkor, ahelyett, hogy szomorkodnánk? Azért, mert mindenképpen fontos, hogy a csoportokat vezető pedagógusok nagy része felfogta, megértette, hogy a színjátszás, a rendezés egyfajta tudomány, aminek alapjait el kell, el lehet sajátítani. Hogy a színpadi létezésnek megismerhető törvényei vannak, amely ismeretek birtokában ugyan nem lesz rögvest tökéletes egy előadás, de legalább nem bántó hiányosságokkal küzd.

Ettől a fejlődéstől voltunk boldogok, boldogabbak, mint egy éve.

S hogy mi okozott csalódást? Bizony, némi csalódást okozott a nagy kiugrások hiánya. Csalódást okozott, hogy még mindig sok alapvető hibát elkövetnek a rendezők; elsődlegesen és nagyon hiányzik az értő, elemző olvasás, a megfelelő szintű dramaturgiai munka. (Félreértés ne essék, ehhez nem nagy színházi jártasság – csupán a logikus kérdésfelvetések sorozata szükséges, amelyek minden színpadi munkát meg kell, kellene, hogy előzzenek.)”

Amint látható, volt élmény ilyen is, olyan is. Az Országos Diákszínjátszó Egyesület tavaszi versenyét nem követtem végig – valahogy mos-

tanában úgy torlódnak az események, hogy kevés diákszínjátszót látok ODE rendezvényeken, de másutt azért találkozunk.

„A találkozó már évek óta a megmérettetés, a szakmai minősítés egyik jelentős országos szintű állomása a magyar diákszínjátszók életében. A csoportok egy részét ez az esemény hozza össze, vagy tartja együtt hosszú távon. Az elmúlt tizenkilenc év eddigi tizenkilenc találkozójának sikerét talán az bizonyítja leginkább, hogy a fesztiválonként bevezetett több mint 150 csoport több mint kétezer tagja évről évre színvonalas, művészi értelemben is vállalható produkciót mutatott be, s ez a csoportok zöménél egész éves vagy akár több éves közös munka eredménye.” – olvasható többek között a fesztiválról is hírt adó ODE honlapon.

Ugyanitt megtudhatjuk azt is, hogy mennyi minden zajlik még a diákszínjátszó berkekben. Hogy él és virágzik a **GLOBE FESZTIVÁL** Szolnokon – talán nem véletlenül – izgalmas, dús programú és előremutató jelentőségű találkozóként. Rímél gondolatainkra (többekkel összecsengően) *Matúz János* néhány mondata, amelyet a XV. Globe beharangozójában ír: „Miért csinálunk színházat? Mert válaszokat ad? Nem. Csak arra tanít, hogy kérdezz. És arra is, hogy az igazság nincs senkinek a mellényzsebében. A színház arra szoktat, hogy egyszerre több oldalról, többféle emberi nézőpontból megvizsgáljuk ezt vagy azt a jelenséget. Arra készítet, hogy érveljünk a saját álláspontunk mellett. De a színház – több évezredes példatárával – arra is ad mintát, hogy mi van akkor, ha az ember lecövekel, és elveszíti természetes, többsíkú, több dimenziós tájékozódó képességét. Magyarul: nagy igazság nincs, sok kis elszórt igazság van. Nincs ma ennél jobb iránytű, amikor mindenhol fírolás-szagot hoz felénk a szél. A színház kérdezni, érvelni és gondolkodni tanít. Ráadásul csinálni is jó. Azt a legjobb. Még annál is jobb, mint efféle bevezetőket írni.”

Örömmel tölthet el minket, hogy van (és lesz?) **KISFESZT** – Agárdon (Cziczó Attila színházi szorgalmának is köszönhetően), s a többi...

Arról sajnos nincs személyes tapasztalat, hogy hogyan zajlanak a különböző nyelvi diákszínjátszó események, de hogy mind a pécsi francia, mind a solymári angol nyelvű találkozó színvonalát az évek óta tartó sorozat erősíti, ebben kétségünk nincs.

Az idei év a nagy fesztiváljainkat sűrítő évek közé tartozik. Kétévente zsúfoltabb kicsit a tavasz (és a nyár is), és most éppen „kétévente”

volt. Április végén került sor a nagy dunántúli kulturális eseményre, az **Új Helikoni Ünnepségek** újabb fényességes napjaira, ahol területünk szempontjából izgalmas diákszínjászó előadásokat mutattak be. (A versmondók is remekeltek, de mi, szegény színjászó-zsűrisek, a nagy felhozatal okán soha nem tudunk más szakágak produkcióiba belenézni.) Mellesleg, szerencsére, most nem esett egybe a Helikon és az ODE döntő – csak közel voltak egymáshoz... De így legalább a Dunántúl legjobb diákelőadásainak javát láthattuk... Volt minek örülni! Még ennyi hónap távlatából is derős perceket okoz, ha a pécsiek remek *A helység kalapácsa* előadására gondolok, ám sorolhatnék másokat is.

A tavasz kiemelkedő, nem csak diákoknak szóló, de elsődlegesen őket megmozgató színjászós eseménye volt a **Farsangi rögtönzések Impro Fesztivál** – amely mondhatjuk, kinőtte magát. Már nem csupán idehaza vannak un. elődöntők, de határainkon túl, jelesen a Felvidéken is. A Magyar Szín-Játékos Szövetség kezdeményezte találkozót, jelentem, már másolják, sőt, rendszeresítik, ami azt is bizonyítja, hogy jó játék ez a rögtönzősdi. Amúgy itt érdemes megjegyezni, hogy miközben állandóan sírdogálunk, mégiscsak születnek elementárisan jó dolgok, mert minek nevezzük azt, hogy a fővárosban megnyílt a diákszínjászás PRIZMA SZÍNHÁZA Óbudán; hogy Pécsen virágzik az APOLLÓ KULTURÁLIS EGYESÜLET által „gondozott” Bécsy Tamás terem – sok-sok színházi programmal. Utóbbiak egyébként már nemzetközi találkozó szervezését is fontolgatják –, és akkor nem is említettem az Üllői úti ZÖLD MACSKÁT (Diákpince), amelynek régóta hír(nev)e van diákszínjászós berkekben.

Sorolhanánk még azokat a rendezvényeket is, amelyek a magyar nyelvű színjászás Kárpát-medencében összefonódó szárait jelentik; s most elsősorban a komáromi **Jókai Napokra** gondolok, de szólhatnak a Szepsiben és Buzitán megrendezett **Egressy Béni** színjászó fesztiválról, amelynek jelesei gyakorta megfordulnak hazai fesztiváljainkon is (pl. Adácson). Jártunk az idén a Vajdaság jelentős gyerek- és diákszínjászó eseményén, a **Suli-fesztén**, s többször volt alkalmunk találkozni onnan érkezett, vagy éppen a Kárpát-aljáról és Erdélyből érkezett csoportokkal is. Ilyen fontos találkozási pont a majd egy évtizede Lakitelken rendezett **Tisza-menti Gyermekszínjászó Találkozó** – Monzák Péter és társai szervezésében. S ilyen alkalmak megszervezésében van nem kis része az újonnan indított színjászós rendezvények gazdáinak, mint például a nyírbátori *Vona Évának*, aki szintén a gyerekszínjászókat terelte egybe.

Ahogy említettem már, hazai nagy fesztiváljaink általában két évente kerülnek megrendezésre, ezért van az időnkénti torlódás is. Az idén 19. alkalommal látta vendégül Kazincbarcika az **ifjabb Horváth Istvánról elnevezett nemzetközi színjátszó fesztivált**. Fesztiválok korát tekintve a miénk messze túl van a nagykorúságon, mondhatni, tisztos középkorba ért. (Az ember ilyenkor már a gyerekei egyetemi továbbtanulását tervezi... De mit csinál egy fesztivál ebben a korban?)

Nos, az idén nagy tisztetség érte (nem először!), prominens vendégeket is jelentő hír volt, hogy a fesztivál elnyerte az aiata/iata (ez a még rövidítésében is hosszú nevű szervezet az amatőr színjátszók nemzetközi szövetsége) CEC (azaz Közép-Európai Bizottság) hivatalos regionális fesztiválja címet.

A tisztetség bajjal jár – ferdíthetjük a mondást, hiszen a dicsőség okán bizony ránk sóztak olyan előadást is (finomítsuk, kötelező volt meghívni), amit minden bizonnyal kihagytunk volna a DVD alapján – ha tehetjük. Kompromisszumokban amúgy sem volt hiány. Kezd elharapózni az a fajta betegség, hogy egyes csoportok az utolsó pillanatban visszamondják fesztivál-résztételüket, vagy változtatnak az előre kért kondíciókon (hol játszanak stb.) – és így a szervezők is kénytelenek nem szerencsés változtatások elfogadására. Sőt. De ne legyünk ünneprontóak, elvégre a színes színjátszó életéről beszélünk, abba még ez is belefér.

A fesztivál nem hozott kiugró teljesítményt, megrázó élményeket, de tele volt szépséges, telített és érzelemdús pillanatokkal – kinek-kinek vérmérséklete és szimpátiája szerint.

„A néhol nézőt próbáló meleg ellenére az előadások telt házzal mentek. Láttunk egészen kísérleti és teljesen hagyományos előadást is – utóbbiak főként a külföldről érkező vendégelőadások voltak. Kuriózumként volt jelen az idei fesztiválprogramban a koreai Chuncheon városából érkezett Asszonyok színháza előadása, amely filozofikus mélységű, ám mesejáték-szerűen színes történet volt, az önmagát kereső emberről, akinek több élet is megadatik ezen a földön. A reinkarnációban mélyen hívő keleti gondolkodásmód ugyan kissé távol áll a mai európai nézőtől, ám az együttes lendülete, alázata és a csoport ereje lenyűgözte a hallgatóságot.

A fesztivál fődíját a budakeszi Kompania Színházi Társulat Othello kommentárok című tánc-előadása nyerte el. Shakespeare halhatatlan művének lényegretörő, újszerű változatát láttuk, csodálatos jelkép-rend-

szerrel, lenyűgöző zene-, kellék- és fényhasználattal, csodálatos mozgás-sorokkal. Az erősen anyagszerű, ám mégis lebegő testek plasztikusan fejezték ki az emberek közötti viszonyok lényegi állapotait; a szerelem, az egymásnak feszülés, a féltékenység, a meg nem értettség, a másság tragédiáját. A méltán elismert előadás azonnal több külföldi meghívást kapott – Csehországtól Koreáig – így vélhetően a következő években még sikert-sikerre halmoz. (Zárójelben, ám korántsem mellékesen jegyzem meg, hogy Rómeó és Júlia c. előadásuk komoly kiválasztási procedúra után meghívást kapott az aita/iata monacói világfesztiváljára, amelyet 2009 augusztusában rendeznek meg.)”

Több értékes díjazott előadást sorolhatnánk, olyat is, amely számomra nagy érték volt, a zsűri kevésbé kedvelte..., ám egy effajta mustrának végképp nem lehet célja, hogy számot adjunk minden előadásról. (De szép is lenne, ha megszületne egyszer egy olyan közösségi oldal a színjátszók valamely fórumán, ahol MINDEN előadás, és minden leírt vélemény megtalálható. Micsoda orgiája lenne a színjátszó előadásoknak, s a rájuk adott reflexióknak!)

Tudjuk, bár talán nem eléggé tudatosítjuk mindenkor, hogy a nagy, hangsúlyos fesztiválok mellett nagyon sok, helyi értékét, néhol már hagyományait tekintve is jelentős fesztivál, színjátszó találkozó szerveződik. Ezeket nevezhetnénk rétegfesztiváloknak is. Csak néhányat hadd említsek közülük; a Veszprém Megyei Színjátszók Egyesülete szervezte *Arany Deszka Fesztivál* és a *Faluszínpadok regionális találkozója*, a Mosonmagyaróvári Kulturális Egyesület által gondozott *Moson Megye Színjátszó Találkozó*, vagy az egyre nagyobbá váló *Vasvári Nemzetközi Színjátszó Találkozó*. De ide sorolhatjuk az MSzJSz *Magyar Művek Fesztiválját*, a Mátészalkán hosszú évek óta jelentős kisugárzással szerveződő, s nemes egyszerűséggel csak *Amatőr Színjátszó Találkozó*nak nevezett eseményt, ahol a helyi csapat, a *Komédiás Kör* szinte mindig kiemelkedő produkcióval lép színre. (Sajnálatos módon a november végi időpont miatt valamelyik fesztivállal mindig ütközik, s ritkán van alkalmunk megtekinteni!) Speciális színjátszói és nézői réteg, a zenés színház művelők, kedvelők köre. Az ő nagy örömeikre szerveződik több mint egy évtizede a „**SCHERZO**” fesztivál, hol Békéscsabán, hol Pápán – idén az előbbi helyszínen. Kihagytunk e felsorolásból néhány további említésre méltót, hiszen tudunk **hajdúnánási** fesztiválról, hallottunk **Szeged** környéki színjátszó-találkozóról, s most az összegzés pillanatá-

ban bizonyára van az emlékezet ráncaiban megbújt jó pár másik is. Bocsáttassék meg, hogy mind nem jött elő. (Ha mindegyikről kaptunk volna írásos anyagot, kellő információt...)

Nyilvánvaló, hogy alkalmat ad a színjátszás bizonyos rétegeinek bemutatkozására a nyírbátori **Szárnyas Sárkány Hete** is – noha kétségtelen, hogy ez a rendezvény nemzetközi jellegénél és színvonalánál fogva egyre erőteljesebben az alternatív színjátszás tereit bővíti.

Az egyik valaha nagyon hangsúlyos rétege a színjátszásnak, az egyetemi korosztály színjátéka volt. (Jelen sorok írója még emlékszik arra, hogy egy-egy találkozó alkalmával napokon át tartottak az előadások; s az ország minden főiskoláján, egyetemén legalább egy, de sokszor több színjátszó csapat működött, s ezek legjobbjai bemutakoztak az un. egyetemi és főiskolai színjátszó napokon...) A rendszerváltás után jószerivel eltűntek az egyetemista csoportok. Hosszú időn át egyáltalán nem volt találkozájuk sem, aztán újra „önszerveződni” kezdtek. A pécsi Janus Egyetemi Színpad 2001 óta szervez fesztiválokat, idén októberben már a hetediket. „*A hetedik te magad légy...*” mondja a költő, s úgy tűnik, a pécsi **Egyetemi Színházak Találkozója** magára talált. Idén már három külföldi egyetem is reprezentálta az európai egyetemi színjátszást; Graz, Poznan és Belgrád egyetemi társulatai mutatkoztak be. A találkozó programfüzete *Mikuli János*, a JESZ vezetőjének gondolataival kezdődik, kérdéseit érdemes felidézni:

„... Hogy is van ez? Mi hát az egyetemi színház? Pillanat vagy hagyomány? Hosszú évek egymásra rakott tapasztalata, vagy szilaj keresése a most megragadhatóságának? Nem tudom a választ, csak azt, hogy mindkettő tiszteletre méltó. Érték. Tanulás. Felfedezés. Játék. Munka. Együttlét. Kitartás. Öröm. Szeretet. Siker. Ez mind együtt egyetemi színház.”

Nyugodtan hozzátehetjük – EZ minden színházcsinálás alapja.

El kell mondanunk még az egyetemi színjátszásról, hogy a budapesti Szkénén is rendszeresen felbukkannak egyetemista csoportok, bár itt talán az erős pályaaorientáltság jegyében, az alternatív színházi létet kereső jelleggel.

Keveset szóltunk a felnőttekről, még kevesebbet a szépkorúakról.

Adács, ami szintén hagyományosan és erősen kötődik az Intézethez, a résztvevők véleménye alapján egyike a legjobb hangulatú találkozóknak. 2008-ban 12. alkalommal került megrendezésre, s a legtöbb érdem

most is a helyi szervezőké. A találkozók előadásairól megjelent elemző, összefoglaló írás (olvasható a www.mmikl.hu/muveszeti oldalon), így itt csak az összegzés: a *Magyar Szín-Játékos Szövetség* öt produkciót minősített ezüsttel, néhányat bronzsal. Az ezüstök nagyon szépen csillognak, a veszprémi *Alig Színpad*, a *Lovászi Faluszínpad*, a *Nánai Színjátszó Csoport* (Szlovákia), az egeri *Adáshiba*, és az adácsi *Veritas Színpad* színházi igényességgel fogalmazott, a nézők részéről örömmel fogadott, a zsűri által értékesnek tartott előadásokat készítette. Ám a többiek produkciói is sokáig emlékeztetések maradnak.

A szépkorúak, mint már annyiszor „*Őszi játékok*” címmel Egerben tartották találkozójukat. Szívet melengető játékok bizonyosság volt arra, hogy érdemes ezzel foglalkozni, s hogy az a lánc, amely gyerekkorban elindul, szépen ívelhet át egy életen – miközben a színház nagy misztériumában részesülnek az életen át játszóknak.

S mi minden volt még a színjátszás terén? Az a sok-sok, „fönről” nem látható parkbeli kavics, amitől összeáll egy ország, az a sok-sok csoport, amely együtt alkotja a színjátszók birodalmát. Táborok. Próbák. Találkozások. Az a sok-sok előadás megszokott, annál jobb, vagy szörnyű körülmények között, hazai vagy idegen közönség előtt, nagy tapsokkal, vagy kevésbé sikeresen. A próbák gyötrelmei és gyönyörűségei. A társakért való aggódás, és a társakért való harc. Lemorzsolódások és újraépülések. S bizony, vívódások is. Küzdelem a próbateremért, az időért, aztán a fűtésért, a világításért, a kellékekért, a díszletekért, a jelmezekért. A rendezővel, a darabbal, a partnerekkel, az előadásért. Aztán próba, előadás, építés, bontás, csomagolás, utazás, próba, próba, veszekedés, próba, előadás, öröm, taps és könnyek. Kis intrikák. Nagy felismerések és még nagyobb szerelmek, barátságok és elválások. Közösségek. Szereketek. Játékok.

Színjátékok.

* * *

Összegzésnek, ha úgy tetszik, mustrának ennyi elég is lenne.

De nyilvánvalóan szólni kell azokról az eseményekről és dolgokról, amelyeket bölcs taktika és a valódi rokonság jegyében, igyekszünk egy

kalap alá venni a színjátszással. Vagyis szólnunk kell – kellene, a bábozásról, a versmondásról is.

A bábozásról nálam illetékesebb megszólalásra várok – annyit azonban előjáróban el kell mondani, hogy ebben az évben sem maradt el az egri találkozó, a **Gyermek bábosok országos fesztiválja**, s értelemszerűen több megyében megrendezték e találkozó válogatóját is. Sajnos, noha mindenki elismeri és tudja, hogy a báb milyen fontos szerepet tölt(hetne) be a gyerekek művészi nevelésében, a pedagógiai fejlesztő munkában – egyre kevesebb a bábbal való személyes találkozás, s ritkulnak a csoportok is. De legyünk optimisták. Talán ennek a műfajnak is lesz reneszánsza.

Apropó, reneszánsz, ebben az évben éppen ennek kapcsán találkoztam többet az átlagosnál a bábozással – hiszen a Reneszánsz Év 2008 tiszteletére megrendezett **Reneszánsz Kavalkádokon** szép produkciók bukkantak fel. (Megjegyzem, a színjátszásnál kellett volna szólnom ezekről az alkalmi jellegű találkozásokról, bemutatkozási lehetőségekről is, hiszen ezek az összművészeti jelleggel szerveződő rendezvények számos színjátszó csoport számára jelentettek újabb fellépési lehetőséget.)

A versmondás – ezt már sokszor elmondtuk, leírtuk több kollegával együtt – egyedülállóan magyar művészeti tevékenység, a maga nemében hungaricum. Sokan mondanak verset ma Magyarországon, noha már korántsem annyian, mint a versmondás fénykorában. A versenyek, megmérettetési lehetőségek száma viszont mintha egyre több lenne. Azt gondolom, bármennyire fájdalmas a felismerés, meg kellene újulni ezen a téren, és az idei, a végén ugyan valóban jól sikerült, de „útközben” problémás versenyszerű alkalmak után – szakemberek társaságában – levonni a tanulságokat. A tökéletesen megváltozott feltételrendszerben nem működnek bevált menetrendű találkozóink úgy, ahogyan az a befektetett energiák tükrében elvárható volna. A valamikor gördülékenyen és nagy hatékonysággal szervezett megyei válogatók idén több esetben elmaradtak, vagy népszerűségben maradtak alul a megszokottól.

Két nagy versmondó verseny zajlott a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus szervezésében (szokott partner-szervezeteinkkel, elsődlegesen a *Magyar Versmondók Egyesületével* való együttműködésben); az egyik hagyományos – **Illyés Gyula** költészete előtt tisztelgő, a másik alkalmi – a Reneszánsz Év 2008 apropóján meghirdetett „**Reneszánsz daloskönyv**”. Mindkettő kedves volt szívünknek; első-

sorban azért, mert olyan hagyományokat folytat, amelyek (szándékaink szerint) nem mást, mint a versmondást magát hirdetik, annak sallangmentességét, a szép magyar beszédet, a szó erejét, a költészet varázslatos voltát állítják előtérbe, s nem kívánnak versengeni a ma egyre zajosabb és fényesebb cirkuszaival.

Ha pesszimistán nézzük, megállapíthatjuk, hogy a versmondók viszont sokszor a szervezőkétől kissé eltérő elképzelésekkel bírnak. Soknak tartják a megtanulandó versek számát, a minél különösebb előadás érdekében sokszor csak külsőségekben képesek gondolkodni; elemezni, mélyrétegekig jutni, a költővel azonosulni már kevésbé. Nem tartják fontosnak, hogy költői életműveket ismerjenek meg, hogy beszédüket csiszolják, hogy saját hangszerükön játszani tudjanak. S hogy alapvetően kevesen vannak, akik szánnak időt a versekkel való bíbelődésre.

S mit látok optimista szemüveggel? Hogy micsoda remek versmondókkal találkozhatunk, korosztályra való tekintet nélkül. Hogy kitartóan és tisztességgel mondják a verseket olyan előadók is, akik még soha nem nyertek meg egy versenyt sem. (Nem ez a fontos ugyanis!) Hogy mondanak verset extrémén, rosszul, üresen, performanceként felfogva, kitekerve – nem baj! Sokan vannak, akik átadják tanítványaiknak, barátaiknak, gyerekeiknek a versek szeretetét, a versmondás tisztaságát. Igazi öröm hallgatni sokukat. Látni, hogy őszintén drukkolnak egymásnak. Hogy a versmondók baráti közösséget alkotnak, szinte egy nagy családot, titkos szövetséget, amelynek sok-sok tagja van. Hogy megtelnek a táborok. Hogy képesek áldozatokat hozni, messzire leutazni egy-egy versenyre. Öröm, hogy sokan vannak.

Versmondó verseny pedig még több! Iskolában, városban, megyében, régióban. Gyerekeknek, szépkorúaknak, diákoknak meghirdetve. Tematikusan és kötöttség nélkül. Van nagy média-visszhangú, a hagyománynak fittyet hányó, és már-már poros ódivatú is. NAGYON jó, hogy ilyen sok és sokféle van; valóságos *Kaleidoszkóp*. Nagyszerű, hogy van Radnótit, Nagy Lászlót idéző, meg József Attilát, hogy van, amelyik hirdeti Baka Istvánt és emlékeztet Juhász Gyulára, Babits Mihályra, hogy nem hagyja feledni Ratkó Józsefet és Csengey Dénest, Petőfit, Vörösmarty Mihályt, Kölcseyt, Szécsi Margitot és Kassák Lajost. Hogy Kormos István nevét ismerőssé teszi a gyerekek előtt, és Lázár Ervin varázslatos prózájával csábítja az olvasás rengetegébe az ifjoncokat. Hogy hazafias versekkel tiszteleg március 15. fényessége előtt. Hogy Csoórral együtt az

édesanyák dicséretét zengi. Hogy szemünk elé idézi a nagy példákat: Latinovits Zoltánt és Mensáros Lászlót.... Sorolhatnám. A nevek mögött mind-mind városok, művelődési házak, iskolák vannak Nagykanizsától Nagyállóig, Veszprémtől Szolnokig, Győrtől Szegedig, Szekszárdig. S megannyi arc; szervezők, pedagógusok, versmondók, verseket tanuló, mondó gyerekek, diákok, felnőttek. Zsűritagok, segítők. Alkalmak, amikor a vers van a középpontban. S mennyi alkalom még! S mindez egyetlen évben! Iskolai ünnepek, estek, versmondó délutánok, versenyek, falunapok – amikor élni kezd a szó, életre kel a vers, amikor hallgatók és versmondó egyszerre kerül a versek édes börtönébe. Mondhatja valaki, hogy nem vagyunk gazdagok?

A feladat, amire vállalkoztam, nem nagyon akar véget érni, mert valójában át sem látom az egészet, mert fel sem tudom sorolni mindazt, ami előttünk van. Csak meg-megmerítkezem egy-egy esemény emlékében.

S mit is mutat fel végül ez a mustra? A színjátszók, versmondók – és az őket segítők, hallgatók, nézők – egész éves kitartó és önzetlen munkáját, amelyért csak hálásak lehetünk.

DÓRI ÉVA

Országos Képző- és Iparművészeti Tárlat, huszadszor

2009-ben jubileumhoz érkezett a mára **Amator Artium**, azaz *a Művészet Szerelmesei* címet viselő Országos Képző- és Iparművészeti Tárlat. A programot a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus egykori jogelődje, a Népművelési Intézet közel hat évtizede indította útjára, és immár hagyománnyá válva, háromévente, az egyetlen országos szintű szakmai megmérettetést nyújtja a nem hivatásos képző- és iparművészek számára.

Jelen írás e nagyszabású, másféléven át zajló országos verseny hátterének bemutatását kívánja szolgálni.

Sokan gondolhatják, hogy az amatőr alkotók szakmai segítése napjainkban kevésbé fontos kötelezettségünk. Az országot járva azonban őszinte meggyőződéssel azt kell mondanom, hogy ez egyre fontosabb feladatunkká válik. E tevékenység jelentőségét az adja, hogy az alkotás szabadsága és nyilvánossága lényegileg nem azonos az értékteremtéssel. A szakmai kontroll sok esetben – sokak számára – csak általunk (a nem-hivatásos alkotókat segítő közművelődési szakembereket értem ezalatt) válhat elérhetővé. Az autodidakta alkotók módszertani segítése a művelődési házak átalakulása okán is kiemelt teendőnké vált. Sok szakkör és alkotóközösség szűnt meg az elmúlt évtizedben, így az újonnan „ecsetet” ragadók közül sokan nem találhatnak maguknak olyan csoportot vagy segítőt, ahol-akitől megfelelő szakmai, technikai felkészítéssel párosítva, valós művészi értékeket sajátíthatnának el.

Amator Artium programunkkal, neves szakemberek közreműködésével, a szakmaiságra összpontosítva szólítjuk meg mind az alkotóközösségeket, mind az egyéni alkotókat, hogy a legjobb teljesítményt nyújtó művészek reprezentatív környezetben, együtt mutatkozhassanak be a nagyközönség előtt, példát mutatva mindazoknak, akiknek fontos a vizuális értékek megtartása és közreadása.

A rendezvénysorozat központi kiírását a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus készíti el, majd minden megyében, valamint a fővárosban meghirdeti azt, a közművelődési intézmények önzetlen közreműködésével. A program az autodidakta egyéni alkotókat és alkotócsoportokat szólítja meg, s hívja képző- és iparművészeti versenyre.

Az Amator Artium pályázatra beérkezett munkákból – minden megyei kiállítást megelőzően – szakmai zsűri válogat, külön-külön értékelve az egyes műveket, s tesz javaslatot a megyei kiállításon való szereplésre és az országos mezőnybe való beválogatásra. A zsűri elismert művészekből, a művészetpedagógia területén is jártas alkotókból, vizuális szakemberekből, művészettörténészekből tevődik össze, minden alkalommal más-más tagsággal.

Az országos verseny jelentőségét növeli, hogy általa a megyei és az országos közművelődési hálózathoz aktívan kapcsolódnak az alkotók, akiknek fejlődéséhez nagymértékben hozzájárulnak a megmérettetést kísérő szakmai programok; konzultációk, képzések, nyílt tárlatvezetések és vizuális művészeti előadások. Az Amator Artium egyes alkalmaihoz szervezett kötetlen szakmai beszélgetések páratlan lehetőséget kínálnak a művészek számára tudásuk bővítésére, a jobb eredmény eléréséhez szükséges látókör szélesítésére. Nem szabad elfelejtenünk, hogy az amatőr alkotók önállóan, sokszor szakmai segítség nélkül próbálják elsajátítani azokat a művészeti fogásokat, amelyeket a „profik” egy évtizeden át tanulnak, napi 4–6 órás műtermi gyakorlat mellett, középiskolai majd egyetemi szinten, rangos mesterek szakmai vezetésével.

A konzultációs alkalmak népszerűsége igazolja munkánk szükségszerűségét, ami egyben az Amator Artium egyik nagy erénye is: sokan valószínűleg csak ekkor találkoznak igazi „külsős” kritikával, ami alapvető szakmai szempontok alapján, építő jelleggel fogalmazódik meg. Itt hangsúlyoznám azt is, hogy 3–5 zsűror várja a kérdéseket, akik egymástól függetlenül, önálló véleményük megfogalmazásával segítik az alkotókat eligazodni a képzőművészet bonyolult vizuális rendszereiben. A saját pályaművek értékelése során igyekszünk megismertetni az alkotókkal a szakma írott és íratlan szabályait, beszélünk a kompozíció elméleti kérdéseiről, technikai problémákról; elmondjuk a keretezéssel és a kiállítási installációval összefüggő tudnivalókat. Sokan a konzultációt követően még egyszer hozzányúlnak a pályaművekhez, átpaszpartuzzák, átkeretezik azokat, hogy a kiállításon már jobb minőséget mutathassanak be.

A megyei szintű kiállításokat követően, már közvetlenül az MMIKL szervezésében valósul meg az Amator Artium csúcspontját jelentő, országos szinten a legjobb alkotásokat összegző **Esszencia Tárlat**, amely reprezentatív módon mutatja be a nem hivatásos alkotók kiemelkedő munkáit, törekvéseit.

Megyéenként átlagosan 15 alkotást delegálnak az országos zsűri elé, így összesen mintegy 300 munkából kerül kiválasztásra az a közel 200 mű, amelyet az Esszencia Tárlat közönsége láthat. Az un. felmenő rendszerben válogatott, és a fővárosi kiállításra bezsűrített alkotások minőségüket tekintve országos viszonylatban a legjobbak, példaértékűek és mérvadóak a többi alkotó számára is.

Mivel nagyon fontos – a műfaj jellegéből adódóan is – a „vizuális megfoghatóság”, egy webgaléria útján mindenki számára elérhetővé tesszük a XX. Amator Artium megyei eredményeit, így kiállításaik teljes anyagát is. Reményeink szerint ez az archív anyag a jövőben fontos mércét jelenthet a területen működő szakértőknek, kutatóknak és alkotóknak egyaránt.

A XX. Amator Artium Esszencia Tárlat helyszínéül – a Magyar Mezőgazdasági Múzeumtól kapott kedvezményes terembérleti lehetőségnek is köszönhetően – a Vajdahunyad vára szolgál majd, ahol munkánk eredményességéről az Olvasó személyesen is meggyőződhet, 2009. május 8–25 között.

WEHNER TIBOR

Egy magángyűjtemény a köz szolgálatában

A Zsembery-kollekció dorogi kiállítása és reprezentatív, új katalógusa

Egy művészeti gyűjtemény létrehozását megannyi szándék, számos indíték ösztönözheti és vezérelheti: a gyűjtő nagyságának bizonygatása, gazdagságának reprezentálása, illetve értékeinek, kincseinek gyarapítása, de fontos szerepet kaphat a gyűjtői tevékenységben az önzetlen művészszeretet, a műalkotások megőrzésének és továbbörökítésének vágya, a műalkotásokkal való korkép-megrajzolás igyekezete, s a képzőművészeti alkotások iránti olthatatlan, szenvedélyes érdeklődés is. Nos, Zsembery Dezső nyugalmazott dorogi főorvos a múlt század nyolcvanas éveitől napjainkig szerveződő-gyarapodó gyűjteményének rendezőelve, összefogó jegye a műalkotások iránti elfogódott rajongás és az elfeledett értékek felfedezésének szándéka, amelyet mindezekén túl azonban több speciális és különleges gyűjtői elv érvényesítése, a kollekciót meghatározó, tudatosan kidolgozott koncepció követése is erőteljesen befolyásol. Zsembery doktor eleven kapcsolatot tartva a jelenkori művészet történéseivel és érdeklődéssel fordulva a közelmúlt és a múlt művészeti történései felé, valamikor a magunk mögött hagyott évszázad nyolcvanas–kilencvenes évtizedének fordulóján döntött úgy, hogy gyűjtőmunkáját a jövőben határozott elvek szellemében végzi: művekkel térképezi fel a hely, a térség, a szűkebb környezet, a közeg művészettörténetét, hogy a művészeti múlt és jelen együttes képének feltárásával mutathassa fel, jellemezhesse a hely szellemét. Személyes kapcsolatokat teremtett a napjainkban Dorogon, Esztergomban, Komáromban, Nyergesújfalun, Tatán és Tatabányán, esetenként a kisebb Komárom-Esztergom megyei településeken élő-dolgozó művészekkel, és mindemellett kitartó kutatómunkába kezdett, felderítvén a múltban itt működött alkotók munkásságát. És szisztematikusan megismerve az életműveket igyekezett a műtermekből és a műkereskedésekből, az árverésekről olyan alkotásokat megszerezni, amelyek leginkább, mintegy emblematikusan jellemzik az

adott művész törekvéseit, illetve amelyek tárgyuk, tematikájuk révén erős szálakkal kötődnek ehhez a tájhoz vagy ezekhez a településekhez. Így, egyre táguló körben műgyűjteménye feltérképezte Dorog és Esztergom, majd a Duna-mente és a történeti Komárom-Esztergom megye művészetének történetét. Ez a gyűjtői szándék természetesen nem adott teret az elitista szemléletnek: így a legnagyobbak, a klasszikus nagyságok – mint például Vaszary János, Kernstok Károly, Rauscher György mellett – szükségszerűen jelennek meg a gyűjteményben azok a kismesterek, esetenként amatőr és műkedvelő alkotók munkái is, akikről az összefoglaló szakmai feldolgozások általában megfedkeznek, és akiknek alkotásai csak nagyon ritkán tűnnek fel a múzeumok és kiállítótermek falai között. Ezért lehet hallatlanul izgalmas, új és új felfedezések élményével megajándékozó ez a gyűjtemény: alig-alig ismert, vagy az ismeretlenség homályában lappangó művészek nemegyszer remekművű alkotásai sorakoznak a jól ismert mesterek kompozícióinak társaságában úgy, hogy a helyi kötődések, a sorsközösség, az azonos élettér miatt fokozottan magunkénak érezhetjük a közelebbi múlt és napjaink törekvéseit és művészeti tükröztetéseit.

A művészetföldrajzi meghatározottság, a regionális összképteremtési gyűjteményszervezői elv mellett azonban még több érdekes vonás is megfigyelhető a Zsembery-gyűjtemény műegyüttesét szemlélve és vizsgálva. Így például a széleskörű, a történeti szempontokat érvényesítő szemlélet, amely különösen fontos itt a Duna mentén: a kollekció révén nemcsak a mai Komárom-Esztergom megye művészete körvonalazódik, hanem egy-egy alkotó és mű felvonultatásával a Trianon előtti Magyarország, illetve a Trianon utáni határokon túli tájegységek és települések művészei és művei is megjelenhetnek. A gyűjtemény változatos összképének megteremtését szolgálja, hogy a festészeti művek mellett a legkülönbözőbb egyedi és sokszorosított technikákkal kivitelezett grafikai lapok, valamint a kispasztikák, és a fotográfiák is a festményekkel egyenrangú helyet követelnek a kollekcióban. És a technikai, ágazati változottságot követi a tematikai sokszínűség, amelyben azonban két kulminációs pontot megfigyelhetünk: a konkrét helyhez kötődő táj- és városképekét és a portrékét, illetve önarcképekét. Ezek a tematikai, illetve műfaji gócpontok arra teremtenek lehetőséget, hogy megfigyelhessük: egy-egy kor, egy-egy korszak hogyan jelenítette meg ugyanazon tárgyát, egy-egy periódusban hogy tekintett az ember, s kitüntetetten a művész önmagára.

És mindezen szempontok és gyűjtemény-jellemzők által determináltak, csaknem száz helyi kötődésű művész több mint száz évet átfogó műegyüttese révén egy bensőséges atmoszférájú, alapvetően humánus szem–lélettel árnyalt, a klasszikus értékeket tisztelő művészeti–műgyűjtői világkép kristályosodhat ki előttünk.

A dorogi Művelődési Központ galériájában 2008 szeptemberében–októberében rendezett kiállításon természetesen nem kaphatott bemutatóteret a gyűjtemény minden darabja, de ha visszaemlékezünk az elmúlt évek őszi, a Zene Világnapja alkalmából itt bemutatott kiállításokra, akkor az egyéni tárlatok és a tematikus bemutatók kapcsán felidézhető a Zsembery-gyűjtemény gazdagsága és változatossága. De most már nemcsak az emlékeinkre és az emlékezetünkre kell hagyatkoznunk: a teljes gyűjtemény átfogó megismeréséhez a kollekciónál nagy gonddal összeállított, a kiállítás megnyitása alkalmából napvilágot látott katalógus, pontosabban könyv, még pontosabban reprezentatív művészeti album adhat segítséget. Ez a szépen kivitelezett kötet számos támogató összefogásával, megannyi szakember – szerkesztő, művészeti író, fotós, számítógépes, könyvtervező, nyomdász – együttműködésével készült, és a munka nagy részét elvégző, fáradhatatlan Zsembery doktor mellett támogatókoordináló tevékenysége miatt leginkább Dorog Város Önkormányzata lehet büszke mecénási szerepére és ténykedésére. Ennek az összefogásnak eredményeként egy nagyon fontos, a jövőben bizonyára számos könyvtárban és gyűjteményben nélkülözhetetlen kézikönyvként, művészeti alaplóműként jelenik majd meg és marad fenn ez a szép művek reprodukcióit, és hasznos ismereteket, egy alapos adattárat, részletes művész-életrajzokat, és művészeti bibliográfiát is felölelő kiadvány.

Zsembery Dezső főorvos úr és Dorog városa egy magángyűjtemény közösségi célzatú bemutatásával és az új kötet közreadásával úgy dokumentálta tehát a település művészeti múltját és jelenét, hogy egyúttal Komárom-Esztergom megyei művészeti összképet, egy kis művészettörténeti körképet is teremtett. Példát adva nagyobb, és nagyobb művészeti múltú településeknek és erre hivatott intézményeiknek.

JOÓS TAMÁS

10 éves a Magyar Énekmondók Találkozója

Vas megye, Szombathely
1999–2008.

*„Szégyen a szó, ha nem vigasz,
Szégyen a vers ha nem igaz
Igaz vagyok, szégyentelen
Akárcsak a történelem”
(Szilágyi Domokos)*

E gondolatok jegyében 1999-ben fogalmazódott meg Szombathelyen három kulturális intézményben illetve szervezetben, a *Vas megyei TIT Egyesülete*, a *Magyarok Világszövetsége Vas megyei Szervezete* és az *Oladi Művelődési Központ* munkatársaiban az a gondolat, hogy lehetőséget és alkalmat kellene teremteni arra, hogy a magyarországi és a határainkon túli énekmondók, verséneklők találkozassanak egy – esetleg minden évben megrendezhető – fesztivál keretében. A cél az volt, hogy az ünnepi találkozók által az énekelt vers és a régi históriás énekek műfaja szélesebb körben ismertté váljon. Dinnyés József daltulajdonos – aki e műfaj egyik nagy „öregje” és „motorja” – adta a végső lökést számkra, s így 1999 januárjában, a Magyar Kultúra Napja alkalmából először találkoztak Szombathelyen a Kárpát-medencei énekmondók. A találkozón résztvevő Délvidékről, Felvidékről, Erdélyből, és Kárpátaljáról érkező szólisták és együttesek nagy örömmel és lelkesedéssel léptek fel magyarországi társaikkal Szombathely város és a megye nagyobb településein, valamint a Szombathelyen megrendezett gálán a nagyközönség előtt is szép sikert arattak.

Az első találkozó sikere arra buzdította a szervezőket, hogy az egyszeri alkalomból sorozat legyen. 2000-ben, a Magyar Millennium évében – a Kormánybiztosi Hivatal hathatós támogatása lehetővé tette számkra, hogy még több előadót hívjunk meg a határokon kívülről és belülről. Ismét vendégünk volt Márk Attila Brassóból, Szerda László és

együttese a Vajdaságból, a Credo együttes Kárpátaljáról, Kürthy Lajos és a Vándor együttes Érsekújvárról, itthonról pedig Kátai Zoltán, Dinnyés József, Buda Ádám. A szombathelyi gálán adták át a város kulturális kitüntetéseit, így a Magyar Kultúra Napja alkalmából megrendezett találkozó méltó eseménye volt a Millennium évének Szombathelyen.

2001-ben a szervezők tovább bővítették a meghívottak körét és a gálán kívül a művészek eljutottak Vas megye kisebb településeire is. A falvak iskoláiban, a templomokban megtartott előadásokon nagyon sokan vettek részt és az előadók véleménye az volt, hogy talán a leghálásabb közönséggel találkoztak ezeken a településeken. Sajnos azonban azt is tudomásul kellett venni, hogy a szíves invitálásoknak egyetlen és valós akadálya a pénz hiánya. Vagyis a települések iskolái és művelődési házai nem, vagy nagyon nehezen tudták előteremteni azokat a költségeket, amelyek révén az énekmondókat fogadhatják. Mivel az Oladi Művelődési Központ nagyobb összeget nem tudott előteremteni és a pályázati lehetőségek is szűkösök voltak, a találkozó megrendezése veszélybe került. Azonban 2001-ben új lehetőségként merült fel a Gazdasági Minisztérium egyik olyan pályázata, melynek révén a pénzügyi hátrányban lévő településekre un. tájolással igényes és magas kulturális értéket hordozó produkciókat lehet vinni. 2002-ben a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) segítségével sikerült a találkozót megszervezni. 2003-ban pedig sikerült elérni, hogy mind Szombathely városa mind pedig a Vas megyei Önkormányzat természetesen módon, külön kérelem nélkül emelte be a programot támogatni kívánt nagyrendezvényei körébe. A 2004. évi találkozó támogatói közül ki kell emelni a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumát, amely nagyban hozzájárult a megrendezés anyagi feltételeinek biztosításához.

A rendezvényekről

A szervezők célja mindig is az volt, hogy alkalmat teremtsenek arra, hogy Vas megye falvaiba, hátrányos helyzetű településeire is eljussanak az előadók és az ottani az iskolákban és a művelődési házakban, könyvtárakban és templomokban rendhagyó irodalomórák keretén belül megismertessék a gyermekekkel és a fiatalokkal a költészet kincsesládáját. Úgy gondoltuk, hogy ezen elképzelésünk megvalósulása esetén több célunk is teljesül. A gyerekek olyan irodalmi élményben részesülnek, amely sajnos

egyre jobban hiányzik az állami oktatásból és a kultúraközvetítésből. Az irodalom, a versek megszerettetése fontos feladat, különösen a gyermekek fogékonyak az amúgy kevésbé ismert műfajokra, a költészetre és az énekelt versekre. Ezen kívül az élő előadás, az énekelt szó ereje adhat további élményt a hallgatók számára. Talán nem közhelyszerű ismételni, hogy e sokszínű világban, a túlzóan nagy teret kapó virtuális élményeken túl mindig érdemes a gyerekek számára a közvetlen és személyes kommunikáción alapuló kapcsolatok felhasználásával bemutatni az irodalmat, a verseket. Az élő előadással, a kicsit színházszerű tér megteremtésével ünneppé varázsolni a hétköznapiakat. Így válhat a gyerekek számára egy egyszerű irodalomóra színházi élménnyé.

A szervezők az elmúlt tíz évben egy megyei kiterjesztésű sorozatot rendeztek és az együttműködés olyan szintjei valósultak meg a cél érdekében, amelyek segítették a program sikerét. A falvakba, a hátrányos helyzetben lévő települések iskoláiba, művelődési házaiba és a templomokba eljutó előadók nagyszámú közönség előtt léphettek fel. Úgy számoltuk, hogy alkalmanként és helyszínenként átlagban közel 100 gyermek hallgatta meg az énekmondók programjait, így találkozásként a program tájoló részében közel 3000 Vas megyei iskolás vesz részt a rendhagyó irodalomórakon és koncerteken.

A Találkozókra – a teljesség igénye nélkül – az elmúlt tíz évben alábbi előadók és együttesek kaptak meghívást:

Béke Csaba énekmondó (Debrecen), **Berényi Margit** (Érsekújvár), **Buda Ádám énekmondó** (Szentendre), **Credo együttes** (Ungvár), **Csetneki József dalos** (Sárospatak), a **Fábri Géza és Ivanovics Tünde (Mentés Másként Trió)** (Deszk), **Dinnyés József daltulajdonos** (Budapest), az **Énekmondó együttes** (Zalaegerszeg), a **Folkтарыsznya együttes** (Szombathely), **Göbő Sándor** (Nagyszombat), a **Hangraforgó együttes** (Győr), **Kátai Zoltán énekmondó** (Feketeerdő), **Keresztes-Nagy Árpád énekmondó** (Zsámbék), **Kercesmár Zsolt** (Gödöllő), a **Kicsi Hang Duó** (Érsekújvár), **Korzár együttes** (Udvard), **Kürthy Lajos és barátai** (Érsekújvár), **Márk Attila énekes** (Brassó), **Orbán Ferenc** (Marosvásárhely), **Újvári Gyöngy** (Szentgotthárd), **Róka Szabolcs énekmondó** (Budapest), **Strófa együttes** (Budapest), **Szerda László és a Prima Vista** (Óbecse), **Tarisznyások együttes** (Szombathely), **Tóbisz Tamás** (Budapest) és a **Vasi TIT Irodalmi Köre** (Szombathely), **Vándor együttes** (Érsekújvár)

A Gálaestről

A Magyar Énekmondók Találkozója évenkénti ismétlődő eseménye a Gálaest, amelyen minden, az abban az évben fellépő előadó és együttes részt vesz. A közel három órás program közönsége asztalok mellett, finom borok társaságában hallgathatta az énekmondók műsorát. A tíz év alatt lassan törzsközönséget nevelő találkozó résztvevői évente új produkciókkal és összeállításokkal teszik színessé műsoraikat. Az V. Találkozó hangzó anyagát CD lemezen is sikerült megjelentetni 500 példányban. A 2006-os évben Kátai Zoltán énekmondó Wathay Ferenc énekei című lemeze jelent meg az Oladi Művelődési Központot szervezőként akkor váltó Vas Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ kiadásában. Az 1300 példányban megjelenő hanghordozó kultúrtörténeti esemény, hiszen addig senki nem énekelte fel a XVI – XVII. század fordulóján élő katonaköltő énekeit.

A forrásokról

A találkozók megrendezése mindig a pénzügyi lehetőségektől függ. Az elmúlt tíz évben több pályázati forrás biztosította a szervezők számára, hogy minden évben megrendezhessék a programot. A támogatók sora a teljesség igénye nélkül: Gazdasági Minisztérium, Nemzeti Kulturális Alap, Nemzeti Civil Alap, megyei és városi források, helyi erők.

Az elmúlt tíz év sikere a szervezőket arra buzdítja, hogy a következő években is hasonló céllal és sikerrel szervezzék meg e rendhagyó találkozót, amely generálta az Érsekújváron 2004-től kétévente megrendező Kárpát-medencei Énekmondók Találkozója megszületését, a sepsiszentgyörgyi találkozókát és a két alkalommal Tinódi Lantos Sebestyén városában, Egerben is megvalósult fesztivált. E szaporodó találkozók révén a műfaj képviselői évente több alkalommal is bemutatkozhatnak a nagyközönség előtt.

KISTÉRSÉGI JELEN

G. FURULYÁS KATALIN

*A falunap mint ünnep*¹

Szubjektív bevezetés

„Az ünnep az áldozat napja. A közösség kezdete,
mikor az emberben felébred a tudat: nem vagyok egyedül,
és minden ember sorsával elszámolni tartozom.”
(Hamvas Béla: Láthatatlan történet)

„Kezdetben az istenek bitorolták az ünnepeket. Istenek, emberi vágyakból,
tudati árnyakból szöve. Maszkok mögé vont arcukat nem ismerték az emberek,
akik minden ünnepben távoli, titkos üzeneteket vártak, szemkápráztató
csodákat. Nem tudtak mást, csak azt, hogy az istenekkel nem árt jóban lenni.”
(Zelnik József: Vissza az ünnephez)

A Körhinta című film nyitójelenetében mindenfajta
csepűrágók transzparenst visznek.
Rajta a felirat: Le a burzsoá formalizmussal! Szocialista-realista esztrádcirkusz!
Mindennap két előadás du 4 és 7 órakor.
Töröcsik Mari csillogó szemmel betűzi a feliratot: Eszt-rád...
„Édesapám, mi az az esztrád?”
Az öreg is elnézi, szemét hunyorítva:
„A jó fene tudja...Valami újfajta ápisz ez, vagy
barnevál? Valaki megent kitanált valamit...”
(Fábri Zoltán: Körhinta)

Szubjektív bevezetés

Egy nagyközség helyi önkormányzatának tagjaként – úgy érzem – hat évi
képviselősködés és húsz évi „gyüttmentség” után számos ismeretet sze-
reztem és szerzek folyamatosan „falum” életéről, a község-közösség mű-
velődési viszonyairól, lakóinak életmódjáról, az egyének, közösségek,

¹A közreadott Szubjektív bevezető, a jövő évben megjelenő zárótanulmány szubjektív bevezetője.

csoportok kapcsolatrendszeréről és e kapcsolatokat befolyásoló, alakító tényezőkről. Azt is gondolom, és ez kutatási témám szempontjából talán még fontosabb, hogy sokszor nyerhettem betekintést a helyi hatalom működésmódjába, megismerve a helyi hatalomban szereplők cselekvési stratégiáit, a konfliktusok és „kiegyezések”, a formális és informális megegyezések, szövetségek stb. mélyebb, legtöbbször rejtett (nem tudatosult) indítékait és okait, a hatalmi szervezetekben szereplők technikáit és taktikáit, továbbá a községben politikai-kulturális-gazdasági befolyással rendelkező egyének, csoportok érzékeny egyensúlyát, a csoportmozgások dinamikáját. Ezek az ismeretek sokat segítettek abban, hogy a falunapnak (mint ünnepnek) ne csak a témához közvetlenül kapcsolódó mozzanataira figyeljek, hanem azokra a rejtett szándékokra is, amelyek sokszor a benne szereplők számára sem mindig tudatosulnak, amelyek a falunapot, a falunapokat fontos eseménnyé teszik nemcsak a helyi társadalom, hanem a helyi hatalom meghatározó elitje (orvos, állatorvos, építómérnök, beszállító vállalkozók, az önkormányzat tagjai stb.) számára is. Ezeket a „nem ünnepi”, hanem nagyon is mindennapi, alig formalizálható ismereteket, tapasztalatokat is igyekeztem felhasználni a kutatásomban. Korábban a „helyben” szerzett tapasztalataimat mindig egyedinek gondoltam, specifikusnak, a helység adottságának, a helyzetekben szereplő egyének sajátos viselkedésének. Azt feltételeztem, mindezek más- hol nyilván máshogy mennek végbe, nem is akartam összekeverni a „tudományos megismerést” a szubjektív benyomásaimmal. Amint több terpen lehettem², sokszor döbbsentem meg, milyen sok hasonlóság van a működésekben, hogyan válhat a szubjektív benyomás egy általános modell elemévé. Hangsúlyozni szeretném, hogy nem az egyik tapasztalatnak a másikkal való fölcserélhetőségéről van szó, hanem sokkal áttételesebb dolgokról, a két tapasztalatból megkonstruálható modellek hasonlóságáról, egymásnak való megfeleléséről.

Kutatásomnak azonban nem a falu társadalmától elkülönítve is tárgyalható helyi hatalom bemutatása volt a célja, hanem ennél több, és természetesen kevesebb is. A falunapot olyan eseménynek fogtam föl, amely alig tűri az inkognitót, a rejtőzködést. A falunap produkció, színház, benne szerzőkkel, szereplőkkel, rendezővel, karmesterrel. Nem mo-

²Az ünneplési szokások változása, a falunapok című vizsgálat- több szakaszban- 2004-2008. között a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus támogatásával folyt a Kutatási Igazgatóságon, illetve a Kutatási és Fejlesztési Programok Főosztályán.

dern, individuumok alkotta előadás, hanem leginkább a középkori misztériumjátékokra hasonlító, és alig módosítható – vagy meglehetősen erős szabályok betartásával módosítható – forgatókönyv szerint lezajló össznépi alkotás.

Minden szereplőt ismerünk, de csak a falu munkamegosztásából eredő funkciója szerint (kivéve természetesen a barátokat, közeli ismerő-söket). A falunapon azonban sokszor módosul vagy megváltozik a szerep: a falu polgármesterét például nem hivatali funkciójában látjuk, hanem mint a falunap fő ceremónia-mesterét, vagy elegánsabban fogalmazva: karmesterét. Talán nehezebb ennek az „elvárásnak” megfelelni, mint megnyitni, levezetni, bezárni a képviselő-testületi ülést.

A falunap ugyanis közösségi rítus, közösségi „műalkotás”, és ezért a folklór alkotásoknál alkalmazott strukturális elemzés tárgya lehet. Egy közvetlenül nem ismert, láthatatlan, de szigorú minta szerint „dolgozó” kollektíva írja, pontosabban a falunap megrendezésével újraírja, formálja, alakítja, csiszolgatja. Egy népdalnak vannak, lehetnek variánsai tájegységek vagy előadók szerint, de ameddig az a dal ugyanaz a dal, addig minden „előadó” számára az „íratlan” szabályok betartása kötelező. Minden előadó variál egy picit az „elbeszélésben”, valami olyasmit hoz létre, aminek csak többé-kevésbé van tudatában, aminek a szabályait tételesen nem ismeri, csak az „alkalmazásban” ösztönösen újratерemti. Variábilis, de mégis „kötött” szabályok szerint lezajló előadásról van szó. A falunap eseményei a helyi eltérések ellenére is szabályozott rend és előírt „koreográfia” szerint zajlanak.

A falunap „sűrű nap”. Lenyomata sok más napnak. Úgy tűnik, mintha az év minden napjának egy-egy kis kiválasztott eleméből állna össze egyetlen egésszé. Komoly és játékos, hivataloskodó és bratyzó, evő-sívó, ha nem is kilókat, de dekákat felszedető, és ugyanakkor elengedhetetlen kelléke a sport, a fitness, a testben-szellemben egészséges életmód propagálása.

A közösségnek szinte csak néhány óra áll rendelkezésére, hogy nagyon felszabadult lehessen, viselkedhessen nagyon kötetlenül, ugyanakkor minden formát és kötöttséget tiszteletben tartva közelállást, összetartozást és távolságtartást szimbolikusan és kézzel foghatóan is megformálhasson a településen belül és a település egészére vonatkozóan. Miközben az ünnep minden perce a közösség erejének, együvértartozásának kifejezésére szolgál, ugyanakkor szolgálai módon másolja az egyének, csoportok hétköznapi hierarchikus elhelyezkedését. Elkülöníti az ünnep a

községek belső világát a külvilágtól, egészséges, életképes teljességet mutatva, ugyanakkor az ünnepi figyelmet kihasználva a település nagy igyekezettel köti magát a nagyobb egységekhez, a környező települések erőteréhez, a kistérséghez, a megyéhez, az országos hatalom szintjéhez.

A falunap – mint az elmúlt két évtizedben jelessé vált ünnep – gyorsan elterjedt és szinte általánossá, sok faluban, kisközségben gyakorlatilag nélkülözhetetlen eseménnyé vált. Hogy miért? Egyszerűen fogalmazva azért, mert a falu (szinte) minden rétegét mozgósította: a falu vállalkozóit, a falu közintézményeiben dolgozókat (iskola, egészségügy stb.), a szolgáltatásban dolgozókat, a piacozókat, a porták előtt ácsorgó, pletykálkodó szépkorúakat stb. A falunap tehát nem egy a nagyrendezvények sorában, hanem önálló „műfaj”. Olyan „műfaj”, amely átvette az évenként megrendezett búcsú számos elemét (tömegszórakoztatás, az elszármazottak hazalátogatása, vallási elemek stb.), de ugyanakkor több is és természetesen kevesebb is annál. „Feltöltődött” indirekt, olykor szórakoztató politikai mozzanatokkal: polgármesterek bogrács-főző versenye, futballmérkőzése, adott esetben nem csupán spontán, hanem programba vett eszmecsere a környező, például azonos tájegységbe, gazdasági, turisztikai kapcsolatban álló falvak polgármesterei között, „stratégiai” megbeszélések a kooperációval, közös pályázatokkal kapcsolatban. Ha nem is a falunapon döntenek, de itt informálisan megbeszélik az alapelveket, a lehetséges megoldásokat, a későbbi cselekvési stratégiákat. Tanácsokat kérnek, kapnak és adnak.

A falunap több lett, mint egy búcsú, kevésbé kötött forgatókönyv szerinti lefolyású, bár bizonyos, szinte minden falunapban előforduló rendezvénykellékek egyre inkább megszilárdulnak.

Több tucat falunap programját áttanulmányozva mondjuk, hogy a falunap egy olyan közösség napja lehet, amely bár társadalmilag rétegzett (vagyon, műveltség, társadalmi pozícióbeli stb. szempontból), de számos érdek, érzelmi vonatkozás stb. mégis összekapcsolja egymással a falu lakosait. A kutatás mai állapotában talán megfogalmazható, hogy a falunap az egyik legjobb, legalkalmasabb „nagyrendezvény” ahhoz, amelyben különböző szociális, műveltségbeli és etnikulturális csoportok egyaránt megtalálják szórakozásukat, viszonylag konfliktusmentesen együttműködhetnek. Ezt az utolsó mondatot szeretném nyomatékkal megismételni vagy aláhúzni, anélkül hogy a képet idealizálni szeretném.

Ha a falunapot mint „műfajt” szemléljük a történetileg különböző korszakokban megjelenő tipikus ünnepek sorában, akkor – prózaian meg-

fogalmazva – mintha a falunap az egyik legadekvátabb ünnepe lenne a rendszerváltás utáni új (formálódó, ellentmondásoktól, feszültségektől sem mentes) Magyarország „vidéki” lakosságának. (Függetlenül attól, hogy a kifejtő részben láthatjuk, több történeti előképe volt a falunapoknak.)

A falunapok keletkezésének, gyors elterjedésének hátterében nyilvánvalóan szerepet játszott az önkormányzati törvény, amely nagyfokú politikai és gazdasági-gazdálkodási önállóságot adott a falvaknak és községeknek, a vezetésüket „mini parlamentekre” bízta.

A mini hatalmaknak is szükségük van legitimációra, s az új hatalmak nyújtotta új ünnepi alkalmak közösség általi elfogadása, látogatása alkalmas erre. Talán nem véletlen, hogy az ünnep kellékei a búcsúi elemeken kívül leginkább az „alkotmánynap, augusztus 20-i” eszköztárra emlékeztetnek. A szocializmusbeli államhatalom erejét bemutató alkotmánynap számos eleme „csorgott le” a helyi hatalom és a település erejének megmutatására.

A falunap (majdnem) részvételi kényszer nélküli rendezvény, egyrészt „kiterjesztett” családi ünnepnek, másrészt „megszelídített” politikai ünnepnek tekinthető, amely által (akár) megteremtődik a partikuláris és a közösségi érdekek összhangja vagy valódi, olykor kvázi egybeesése.

A falunapról mint műfajról mégis elmondható, hogy a magyarországi viszonyokra általában jellemző látszatdemokrácia-megnyilvánulások ellenére is jelentős közösségi eseménnyé vált. A legitimációs szerepet azonban „alulról” is megfogalmazhatjuk, a falu lakossága szempontjából, egy napra bizonyára emberszámba veszik, keresik a kedvét, szerepelhet, még nyertes, sőt hős is lehet, de lehet, hogy csak jól érzi magát. „Valaki megint kitanált valamit.”

FÉBERT ANDREA

A Hódmezővásárhelyi Kistérség Közkincs Kerekasztalának működése

A Hódmezővásárhelyi Többcélú Kistérségi Társulás 2007. május 25-én nyújtotta be pályázatát a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Regionális Kulturális Koordinációs Irodájához Kistérségi Közkincs Kerekasztal létrehozására és működtetésére.

A pályázatban résztvevő partnerek a közművelődés és a kultúra területén dolgozó munkatársak, valamint a pályázó szervezet részéről egy fő. Az alábbi intézmények munkatársai vettek részt a megbeszéléseken:

- Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ (Hódmezővásárhely)
- Németh László Városi Könyvtár (Hódmezővásárhely)
- Általános Művelődési Központ (Mártély)
- Általános Művelődési Központ, Községi Könyvtár (Mártély)
- Keller Lajos Városi Könyvtár és Kulturális Központ (Mindszent)
- Általános Művelődési Központ, Községi Könyvtár (Székkutas)
- Általános Művelődési Központ, Óvoda (Székkutas)

A pályázatban 250 000 Ft támogatást nyert a Társulás, melyhez 28 000 Ft önrészt kellett biztosítani.

A pályázati program keretében összesen 9 kerekasztal megbeszélést tartottunk. Az első alkalommal megalakítottunk a Kistérségi Közkincs Kerekasztalt. A következő négy alkalommal minden egyes település rövid bemutatkozást tartott a település kulturális, illetve közművelődési adottságairól. Megtekintettünk néhány nevezetességet a településen.

Ezt követően három egész napos workshop keretében elkészítettük a kistérség kulturális SWOT elemzését, majd az elemzésből kiindulva felállítottuk a célpiramist: megfogalmaztuk a stratégiákat, intézkedéseket vagy más néven konkrét célokat; specifikus célokat; átfogó célokat és

ezekre épülve a kistérség kulturális területére vonatkozó jövőképet. Összeállítottuk a kistérség területére vonatkozó projektötleteket erőforrás és időtervvel.

Az utolsó alkalommal mindenki kezébe vehette a Hódmezővásárhelyi Kistérség kulturális területét átfogó helyzetelemzését. Rövid előadás keretében összefoglaltuk a pályázatot és annak megvalósítását, az elkészült anyag tartalmát.

A helyzetelemzés a következő főbb területeket fogja át:

- a kistérség általános bemutatását
- a kistérség minden településére vonatkozóan a települések bemutatását
- a közművelődési intézmények, és közgyűjtemények rendszerét
- a kultúra és közművelődés területén dolgozó civil szervezetek bemutatását
- a települések kulturális rendezvényeit, látnivalóit
- SWOT elemzést, illetve célpiramist
- a középtávú humán és infrastrukturális projektötleteket erőforrás és időtervvel
- valamint a helyzetelemzés mellékleteként a kistérség 2008. évi rendezvényeit.

A helyzetelemzés legnagyobb sikerének a SWOT elemzést, a célpiramist, illetve a projektötlet lista összeállítását tekintjük, mely tényleg a valóságra alapozva, valódi csoportmunka eredményeként született meg.

SWOT elemzés

SWOT Kulturális helyzetelemzés – Hódmező- vásárhely kistérség	Erősségek – települési könyvtárak közötti együttműködés (programok, rendezvények, pályázatok) – hagyományok, szokások ápolása, fejlesztése (képzőművészeti szabadiskola, kiállítások, népi mesterségek, gyógynövények gyűjtése) – egyedi kulturális és természeti értékek (Emlékpont, Őszi Tárlat, Mindszenti rock-fesztivál, Mártélyi TK, Kutasi puszta, Kardoskúti tó, Tisza folyó) – kiépült közművelődési intézmények (könyvtár és művelődési ház) – színvonalas, látogatott programok (Vásárhelyi Őszi Hetek, Szent István napi rendezvények, mártélyi „keszegölő”, székkutasi falunapok, Mindszenti Napok,) – többségében szakképzett munkatársak – aktív civil szervezetek, mintaértékű települési civil kezdeményezések (Mártélyi Olvasókör anyagilag támogatja a helyi könyvtárat, vásárhelyi Gazdasági Egyesület kulturális teljesítményei: néprajzi kiállítás, Gazdanap, mindszenti Civil szervezetek	Gyengeségek – Hódmezővásárhely túlsúlya visszafogja a kistelepülések kulturális tevékenységét – Mártély, Mindszent, Székkutas önkormányzatainak tartós forráshiánya szűkíti a települések kulturális mozgásterét – kistérségi szemlélet köztudatba épültségének hiányosságai – a kulturális intézmények zömének elavult állapota (eszközellátottság, akadálymentesítés hiánya) – a lakosság kulturális teherbírásának gyengülése – az intézmények közötti közvetlen kapcsolatok hiányosságai – közös kistérségi kulturális információs csatornák hiánya (kiadványok, kistérségi honlap, Vásárhelyi Televízió kistérségi szerepköre) – kulturális turizmus minimális aránya – szakemberek motiváltságának differenciáltsága
---	--	--

	Tanácsának Bankpalota-mentő akciója) – székhelytelepülés kulturális intézményfenntartói többlet szerep vállalása (Tornyai János Múzeum és kiállítóhelyei) – új kulturális létesítmények létrehozása (Székkutasi Falumúzeum, Emlékpont, Magyar Tragédia 1944. kiállítóhely)	
Lehetőségek – szolidaritás, tenni akarás, a civil lét felértékelődése – hálózatosodás, partnerségi kapcsolatok – más térségek tapasztalatainak megismerése – informáltság javulása – EU és hazai források bővülése – kistérségi társulások számára kiírt kulturális pályázatok megjelenése – kulturális turizmus előtérbe kerülése – internet szolgáltatások penetrációja	Erősség-Lehetőség stratégiák – kulturális intézmények és civil szervezetek együttműködésének erősítése, új partnerségek kialakítása – az intézmények belső és külső informáltságának növelése – kulturális programok bővítése, fejlesztése – a civil szervezetek aktivitásának fokozása – székhelytelepülés kistérségi kulturális koordinátori, intézményfenntartói többletszerep vállalása	Gyengeség-Lehetőség stratégiák – civil kulturális szolgáltatások bővítése (már meglévő civil tevékenységek minőségi emelése, feladatellátás kialakítása) – települések közötti kulturális fejlesztések ösztönzése (térségek közötti tapasztalatok megismerése) – kistérségi identitás erősítése – fejlesztési tervek, projektek kidolgozása (kész pályázati tartalmak)

Veszélyek	Erősség-Veszély stratégiák	Gyengeség-Veszély stratégiák
– modernizációs fejlődés elmaradása – az önkormányzati működési és fejlesztési források szűkülése (állami normatíva csökkenése) – képzett emberek elvándorlása – összehangolatlan központi források, szervesetlen fejlődés – jogszabályi környezet kiszámíthatatlansága – az internet és azon elérhető szolgáltatások helyettesítik a személyes kapcsolatokat – szomszéd kistérségek konkurencia szerepe	– Kulturális intézmények közötti mezoregionális együttműködések kialakítása (Kistérségi határon átnyúló közös információs bázis létrehozása) – Kulturális értékek továbbörökítése (népművészeti hagyományok szokások fenntartása, „népszerűsítése”) – Az egyedi kulturális és természeti értékek óvása, fejlesztése (állapotjavítás, modernizáció, turisztikai fejlesztés, „élettel megtölteni”) – Kistérségi civil pályázati feltételek javítása (önerő alap stb.) – A kulturális intézmények folyamatos fejlesztése (épület, eszköz, humán erőforrás, szolgáltatások, kulturális kínálat) – Kiemelt kulturális programok regionális és országos ismertségének fokozása	– Egységes, kistérségi motivációs szakember megtartó program megvalósítása – Kistérség kulturális forrásszerző képességének a növelése (kistérségi kulturális pályázatok indítása stb.)

Célpiramis

FEJLŐDIK A HAGYOMÁNY ALAPÚ,
FOLYAMATOS KULTURÁLIS FEJLESZTÉSEKKEL TÁMOGATOTT
EGYÜTTMŰKÖDŐ ÉS SOKSZÍNŰ KISTÉRSÉG

ÁTFOGÓ CÉL

A KULTURÁLIS ÉLET DIFFERENCIÁLT, TÉRSÉGI SZEMLÉLETŰ
PARTNERSÉGI FEJLESZTÉSE

PRIORITÁSOK

I. A kulturális élet kistérségi szervezése	II. A kulturális szféra integrál fejlesztése
---	---

SPECIFIKUS CÉLOK

<i>I.1.</i> <i>A kistérségi kulturális kínálat bővítése, népszerűsítése</i>	<i>I.2.</i> <i>Komplex kistérségi szemlélet formálása</i>	<i>II.1.</i> <i>Civil szervezetek erősítése</i>	<i>II.1.</i> <i>Civil szervezetek erősítése</i>
--	--	--	--

INTÉZKEDÉSEK, PROJEKTEK

I.1.1. Kulturális programok bővítése, fejlesztése • „Egy felkérés, több fellépés” (kulturális együttműködések erősítése, közös előadók meghívása) • Mártélyi „keszegölő” kistérségi szintűvé tétele • Szent István napi kistérségi program szervezése I.1.2. Kulturális értékek továbbörökítése • Kistérségi vándor arató-ünnep szervezése • Helytörténeti értékek digitalizálása • Hagyományörző filmek készítése a kihalóban lévő meseterségekről I.1.3. Egyedi kulturális és természeti értékek óvása, fejlesztése	I.2.1. A kistérségi identitás erősítése • Kistérségi szemlélet elfogadottságának népszerűsítése • Kistérségi marketing kiadvány készítése • Kistérségi kulturális honlap kialakítása I.2.2. A székhely település kistérségi kulturális koordinátori többletszerep vállalása • Vándorkiállítások szervezése • Kiállítás rendező szakember kölcsönzése I.2.3. A kistérség kulturális forrás-szerző képességének növelése • Pályázatírói tréning szervezése • Projekt menedzseri feladatok ismereteinek elsajátítása • Projekt partnerségi tréning szervezése • Pénzügyi tervezési, pályázat elszámolási ismeretek megtanulása	II.1.1. Kulturális intézmények és civil szervezetek együttműködésének erősítése, új partnerségek kialakítása • Kistérségi kulturális tehetségkutató verseny szervezése • Civil kulturális programok tájoltatása • Térségi civilnap szervezése II.1.2. A civil szervezetek aktivitásának fokozása • Települések közötti kulturális vetélkedő rendezése • Civil szervezetek közösségfejlesztő képzése • Kistérségi humánerőforrás-térkép készítése	II.2.1. Települések közötti kulturális együttműködés ösztönzése • Intézményvezetők fórumának kialakítása, működtetése • Kistérségi kulturális kerekasztal létrehozása II.2.2. Kulturális intézmények folyamatos fejlesztése • Szakmai szükséglet kataszter létrehozása • Infrastrukturális fejlesztési kataszter létrehozása II.2.3. Kulturális intézmények közötti mezoregionális együttműködések kialakítása • Kistérségi intézmények bekapcsolódása regionális kulturális nagyprojektek megvalósításába
---	---	--	--

• Különböző önkéntes akciók szervezése a Mártélyi holtág minőségének a megóváásért • Természeti értékek megóváására jótékony-sági kulturális rendezvény szervezése I.1.4. Kiemelt kulturális programok regionális és országos ismertségének fokozása • Kistérségi testvér települési fesztivál szervezése	• Tervezés módszertani képzések megvalósítása • Kistérségi kulturális pályázat író csoport létrehozása I.2.4. Egységes, kistérségi motivációs szakember megtartó program megvalósítása • Kistérségi kulturális szakemberek teljesítményét elismerő díj alapítása • Települési minta projektek kistérségi bemutatkozási lehetőségeinek biztosítása • Kistérségi modell programok megismerése	II.1.3. Civil kulturális szolgáltatások bővítése • Civil vezetők szakmai kirándulásának szervezése II.1.4. Kistérségi civil pályázati feltételek javítása • Kistérségi civil ernyőszervezet létrehozása	II.2.4. Az intézmények belső és külső informáltságának növelése • Kulturális szakemberek kistérségi levelezőlistájának létrehozása
--	--	---	--

A projektötlet lista összesen 38 projektötletet tartalmaz több, mint 14 millió Ft értékben, melyet reálisnak tartunk a négy település tekintetében három évre vetítve.

A helyzetelemzést több munkaanyag is segítette, melyet szintén a Közkincs Kerekasztal keretében készítettünk el, ezek a következők:

- címlista
- települések bemutatkozó dokumentumai
- értékkataszter
- intézményi felmérő
- projektötlet lista

A végleges helyzetelemzést a 2008. május 22-i Hódmezővásárhelyi Többcélú Kistérségi Társulás ülésén a Társulási Tanács egyhangúan elfogadta. A Társulási Tanács elfogadása után a kistérséget alkotó minden

egyes településen a képviselő-testületek előtt bemutattuk az elkészült anyagot.

Összességében a pályázat megvalósítását sikeresnek ítéljük meg. Örülünk annak, hogy a települések nagyságától eltekintve sikerült szinte minden településről egyenlő arányban kiválasztani a résztvevőket, volt olyan intézmény, amely egyszerre több főt is delegált.

Minden egyes megbeszélést más-más helyszínen tartottunk. Főleg a települések bemutatkozásánál jelentett ez nagyon nagy segítséget és sikert. Személyesen láthattuk minden egyes település adottságait, mindennapi problémáit.

A kerekasztal megalakításakor partnerei közé nem vontunk be civil szervezeteket, melyet már az első megbeszélésen hibaként állapítottunk meg, de összességében nem jelentett túl nagy problémát, hiszen szűkebb körben egy igazán stabil együttműködést tudtunk kialakítani, melyhez folytatásként már sokkal könnyebb volt a civil szervezetek bevonása.

Nagyon hasznosnak tartottuk a szakértő bevonását, akinek nem az volt a feladata, hogy a résztvevők helyett összeállítsa a dokumentumokat, hanem az, hogy a közkincs-kerekasztal résztvevőinek megmutassa, illetve megtanítsa azt a módszertant, aminek a segítségével képesek letünk összeállítani a helyzetelemzést, a SWOT analízist, és egy kistérségi szintű, középtávú, humán és infrastrukturális fejlesztési pályázati tervet. Így a közkincs-kerekasztal együttműködésének nem csak az az eredménye, hogy elkészült a kistérség kulturális és közművelődési területét átfogó elemzése, hanem az is, hogy a résztvevők későbbi munkájuk során hasznosítani tudják azt a módszertant, amivel ezt az eredményt elértük.

A Közkincs Kerekasztal megalakulásával az egyébként is együttműködő személyeket közelebb tudtuk hozni egymáshoz, elmélyültek az egyének közötti kapcsolatok. Sikerült jobban megismerni a másik adottságait, lehetőségeit, jövőbeli elképzeléseit, a partnerek nyitottabbá váltak egymás iránt, kölcsönös bizalom alakult ki, amely elengedhetetlenül fontos a jelenlegi és a későbbi együttműködések folyamán is.

Nagy sikernek tudjuk be a Kistérségi Közkincs Kerekasztal megalakulása óta beadott kistérségi szintű pályázatokat, melyre korábban nem volt példa. A Társulási Tanács az alábbi pályázatok kistérségi beadásáról döntött, melyben pályázó szervezetként valamely közművelődési intézményt, illetve Alapítványt jelölte meg.

Közművelődési programok tájoltatása pályázat

- Keller Lajos Városi Könyvtár
- Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ
Közművelődési célú nyári táborok szakmai programjainak támogatása pályázat
- Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ
Civil szervezetek kapacitásfejlesztésének, képzésének támogatása pályázat
- „Vásárhelyi könyvtárért” Alapítvány

A fenti pályázatok mellett a Társulási Tanács az első Közkincs pályázat sikerének örömeire döntött a Kistérségi Közkincs Kerekasztal továbbműködésének támogatása pályázat beadásáról. Jelenlegi programunk keretében is 9 alkalommal találkozunk. Első alkalommal a civil szervezetekkel kibővülve újra megalakítottuk a kerekasztalt, bemutatkozásra, a lezárul pályázat, valamint az új pályázati program és ezzel kapcsolatos teendők, feladatok ismertetésére került sor. Ezt követően négy egész napos workshop keretében a helyzetelemzésben megfogalmazott projektötleteket projekt adatlapon dolgozzuk ki. Három alkalommal lesz arra lehetőség, hogy megtervezzük és kialakítsuk a kistérség kulturális területét átfogó honlapot valamint kiadványt készítünk a közkincs kerekasztal működéséről, tapasztalatairól, elért sikereinkről, további elképzeléseinkről, majd az utolsó alkalommal zárásként értékeljük jelen pályázati programban elért eredményeinket.

Kistérségi Közkincs Kerekasztal működésének sikerét az alábbiakban látjuk:

- A települések lakosságszámától függetlenül minden településről azonos számú résztvevői körrel tudtuk megalakítani Kerekasztalunkat
- A megalapozó munkafolyamatokban csak a szakma képviselőit vontuk be
- Minden egyes kerekasztal megbeszélést más-más településen tartottunk
- A szakértőtől nem a helyzetelemzés elkészítését vártuk el, hanem kértük, hogy tanítsa meg, azt a módszertant, hogy hogyan lehet a te-

lepülések bemutatkozó dokumentumaiból elkészíteni a SWOT analízist, illetve ebből kiindulva, hogyan tudjuk felépíteni célpiramisunkat

- A csoportmunkák során mindig úgy párosítottuk a résztvevőket, hogy azonos településről jövő ne kerüljön egy csapatba
- Munkánk eredményét bemutattuk és elfogadtattuk a döntéshozókkal

Egy mondatban összefoglalva sikerünk titka:

*„Szívvel..., lélekkel..., hozzáértéssel..., tenni akarással...,
együttműködésben
végeztük és végezzük munkánkat.”*

STIGLMAYER GÁBOR

A négy évszak közös kulturális programrendszere a Pilis és a Dunakanyar térségében

Általános jellemzők

1. A térség bemutatása

A Pilis és a Dunakanyar nemcsak Magyarország, de Európa egyik legszebb természeti adottságokkal, történelmi múlttal és kulturális sokszínűséggel rendelkező része. A kistérségi társulást 13 település alkotja. A központ Szentendre, a Szentendrei-sziget települései: Kisoroszi, Tahitófalu, Pócsmegyer és Surány, Szigetmonostor és Horány, a Duna mente települései: Visegrád, Dunabogdány, Leányfalu, Budakalász továbbá a Pilis települései Pomáz, Csobánka, Pilisszentkereszt, Pilisszentlászló alkotják a társulást.

A térség nemcsak idegenforgalmilag frekventált, hanem gazdaságilag is erős. A települések jól szervezettek, biztos bevételekkel rendelkeznek. A lakosság jelenleg kb. 80.000 főre tehető, elsősorban a fővárosiak – utóbbi évtizedben jelentkező – óriási kiáramlásának köszönhetően. Budapest közelsége alapvetően meghatározza a térség lehetőségeit és életrendjét.

2. Kulturális adottságok

A térségben virágzik a kultúra, a rengeteg helyszínen egymást érik a színvonalasabbnál színvonalasabb események. Valamennyi település főállásban alkalmaz kulturális szakembert, aki jelentősen befolyásolja a helyi irányokat és stílust. A történelmi, nemzetiségi, vallási, földrajzi hagyományok alapvetően meghatározzák a települések kulturális és idegenforgalmi szokásait és egymáshoz fűződő viszonyát is. A települések

rendkívül öntudatosak és erősek. Elsősorban mindenki a saját céljaira fókuszál, ebből adódóan rendkívüli nehézségekbe kerül bármilyen, több településre is kiterjedő együttműködés megvalósítása.

3. A közös programok megvalósításának útja

Első lépcsőként a társulási iroda kulturális menedzsert alkalmazott.

Második lépcsőben a kinevezett munkatárs – a személyes megbeszélések során – a polgármestereknél szorgalmazta a települést hivatalosan is képviselő 1 fő kulturális kulcsembert kijelölését, akiből így módon egy kulturális partnerhálózat épült fel.

A kulcsemberekkel való megbeszélések célja volt a települések kulturális feltérképezése és adatbázisba rendezése.

A helyzetfelmérést követően az együttműködés két fő területen látszott érdemlegesnek és megvalósíthatónak: egyrészt a közös szakmai programokban, másrészt az egységteremtő, nyílt rendszerekben.

A harmadik lépcsőben a kulturális menedzser a javaslatokat egyeztetette a hálózattal, majd pedig kidolgozta a konkrét programokat. A szakmai programok 4 fő témakörre épülnek: Közkincs Kerekasztal működtetése (hálózatok szervezése), pályázatok (szponzorációs anyagok) készítése, egyéni arculat (marketing) tervezése, kapcsolatok építése (országos és térségi szervezetekkel).

Az egységteremtő, nyitott programok azért fontosak, mert általuk a már meglévő és működő helyi értékek magasabb szintre kerülnek, valamint a korábbinál lényegesen jobb lehetőségek nyílnak ki a települések előtt.

4. Az egységteremtő, nyitott programok lényegi elemei

A legfontosabb lépés, hogy a szervező felismerje az adott térségre és időszakra leginkább jellemző értéket. Ezt a középpontba állítva olyan erő jön létre, amihez a partnerek természetes módon kötődnek. Ebben az egységben a különböző identitású, erejű és nagyságú partnerek nem konkurenciát látnak egymásban, hanem saját érdekeiket is megtalálva a közös értékeket erősítik.

Az eseménysorozat összefogója és szervezője a *Dunakanyari és Pilisi Önkormányzatok Többcélú Kistérségi Társulásának irodája*. A meghívott

partnerek pedig a térség 13 települése, akik úgy tudnak csatlakozni a meghirdetett eseményekhez, ha elfogadják, és aláírják a menedzsment által megalkotott és részükre kiküldött csatlakozási dokumentációt. Minden település maga dönti el, hogy vállalja-e a feladatokat és akar-e részeseülni az előnyökben.

A rendszer felépítése a négy évszakhoz igazodik. Ez egyrészt természetes jellegéből adódóan könnyen érthető és megvalósítható, másrészt a csatlakozó partnerek számára nem okoz túl nagy leterheltséget (rendkívül sok egyéb elfoglaltságuk mellett), és mégis – megtartva az aktivitást – fenntartja a kapcsolatok folyamatosságát.

Ezek a programok nyilvánosak, ezért minél szélesebb rétegű és nagyobb létszámú közönség megjelenésére számítanak.

Szent György havi Tavaszköszöntő Fesztivál

A Pilis és a Dunakanyar közös ünnepnapja

1. Együtt tűzön-vízen át...

A Pilisi és a Dunakanyar térsége április 19-én, szombaton a szentendrei Czóbel-parkban tartotta közös ünnepnapját. A hagyományteremtő szándékkal szervezett eseményre a települések népes sárkányölő csapatokkal érkeztek.

Bár a reggeli órákban folyamatosan zuhogott az eső, a 10 órai utcajáró felvonulásra csodák csodájára hirtelen abbamaradt az égi áldás. Így aztán a kiváló *bogdányi rezesbanda* vidám muzsikájára megindulhatott a menet. Elöl lóháton és gyalogosan a szép, igényes ruházatban pompázó pomáziak haladtak, őket az égimeszelő gólyalábas madzagok, a daliás *tahitótfaluiak*, a fehér ruhába öltözött *szentendreiek*, a harsány, jókedvű *kisorosziak*, az elegáns *bogdányiak* és az ötletes *kalásziak* követték, a *szigetmonostoriak*, *leányfaluiak* és a *pócsmegyeriek* egy közös nagy társaságban haladtak, a felvonulást pedig az egykerekes kerékpárral haladó fiatalok zárták.

A fesztivált a térségi társulás elnöke, Dr. Dietz Ferenc Szentendre polgármestere nyitotta meg.

A Ferences Gimnázium kórusa Tardy Gergely tanár úr vezetésével, a Naphimnusz énekével köszöntötte a sokadalmat.

Ezután került sor a polgármesterek találkozójára, amelyen Beszprémi Katalin, a Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhely igazgatója „Hagyomány utak, mint turisztikai attrakció” címmel izgalmas, érdekfeszítő előadást tartott.

A kiváló délelőtti gyermekprogramok – a leányfalui Árvácska színjátszó kör előadása, a gólyalábasok és az egykerekesek bemutatói után – Csoma Gergely, a híres fotóművész és csángókutató vezetésével megkezdődött a kakukkfüves inyenccségek kóstolása. A csapatok táborhelyeit – a reneszánsz évhez kapcsolódva – díszes bástyasorral alakították ki. Itt kezdődött a szabadtéri ételkészítés olyan ritkaságokkal, mint a *sváb bableves*, a *vaddisznó pörkölt*, a *pomázi gulyás*, az *erdélyi báránycomb* vagy a *cudarvilág pörkölt* stb.

A települések szabadtéren készített ételeit a mai magyar szakácsművészet egyik legkiválóbbja, Mile József világbajnok és kedves barátja, a magyar gasztronómiai társaság egyik legnagyobb tudású mestere, Boros László kóstolták. Bár nem verseny volt, a vendégek titokban mégis hoz-

tak magukkal egy külön kupát, amit *a medvehagymás, zöldséges köleskásájukért a kalásziak érdemeltek ki.*

A jóízű falatozást a helybeli Söndörgő zenekar muzsikája kísérte, akik nagy örömmel játszottak a helyszínen, hiszen egykoron itt a park mellett alakult meg zenekaruk.

A térség egységét *szabadtéri kiállítással* mutatták be a szervezők. A Pilisi-Dunakanyar egyik legfőbb közös értéke a gyönyörű környezet és annak páratlan természeti kincsei. Ez a vidék 150 forrásával, több mint 20 patakjával, tavacskaival, fürdőivel és a Dunával – az élővizek valóságos kincsestára.

A kiállítás központi eleme egy különleges modell üvegasztal volt, az „**ÜVEG-TÁJ-TÉR-KÉP**”. Körülötte pedig olyan fotósorozat került bemutatásra, amely a környezetükben fellelhető „vizekkel” együtt jelenítette meg a településeket. A szakmai anyagot a szentendrei Élő Táj Egyesület készítette. A Duna Múzeum (2001-ben az év legjobb múzeuma volt Magyarországon) kitelepülő standjain természetesen főszerepben volt a víz (hiszen 2008 a vizek éve volt). A szervezők sokféle különleges játékkal készültek az eseményre. A látogatók kipróbálhatták a Duna vízgyűjtő területeit bemutató kirakós játékot, a kavicsfestés során megismerkedhetnek a folyam védett állataival és növényeivel, a kisebbek kifestő segítségével a táplálékláncot tanulmányozhatják, a nagyobbak római-kori vízvezetékét építhetnek, vagy mocsáriláp-túrán vehettek részt.

Azok, akiket inkább a sport vonzott, megtekinthették az *országos egykereki találkozóra* érkező csodamasínákat, és megismerkedhettek a fiatal versenyzőkkel. A bátrabbak a számukra készített ügyességi pályának vághattak neki. Az egykerekesek népszerűsége országszerte nő, Szentendrén, Pilisszentlászlón és Pilisszentkereszten is egyre bővül baráti közösségük. Ezúttal pedig nemcsak az amatőrök, de a profik is idelátogattak. Európa legkiválóbb versenyzőit láhattuk majd egy-egy bemutató erejéig a színpadnál.

A sok-sok játékos feladatot sikerrel teljesítők ajándék Duna-kavicsot kaptak, amelyeket szelvényekre váltva részt vehettek az esti tombolán.

A szép, mives alkotásokra vágyók a Pilisi-Dunakanyar *kézműves mestereinek* portékáiból válogathattak: fazekas-termékek, mézeskalácsok, hangszerek, konyhai fatárgyak, ólomkatonák, ezüst ékszerek, üveg dísz tárgyak, bőr- és nemeztárgyak, faragott fa kisbútorok, habán kerámiák, merített papírok.

Akik megszomjajznak, azoknak az ország történelmi borvidékeiről származó *aranyérmes borokat* kínáltak a vendégváró korcsmárosok. A *hagyományos magyar gasztronómia* képviselői – a kürtöskalács és a sokféle feltéttel kínált kemencés lepény mellett más különlegességeket is kóstoltattak a vendégekkel: a kakukkfűvek virágzásának idején természetesen sokféle kakukkfűvel fűszerezett étek is került az asztalra.

Három órakor egy hatalmas hétfejű sárkány jelent meg a park rózsaszín virágban tündöklő fájának ágai között. *Szent György* legendájának népszerű motívumát felhasználva egy játékos *vetélkedő* kezdődött a települések csapatai között. Szent György Angliától Oroszorszáig rendkívül népszerű az egész világon. Térségünkben is számos helyen találkozunk vele: Visegrádnál a Szentgyörgy-patak és a Szentgyörgy-pusztá, a szigetén a Szentgyörgy-dűlő jelzi a nevét. Károly Róbert Visegrádon, a védőszent napján alapította a ma is működő Szent György Lovagrendet. A Szentendrei Vártemplom szentélyében Szent György szobra áll. Pomázon működik a Szent Györgynek szentelt ortodox templom. Szentendrén a Pozsareváci és a Belgrád templom ikonosztázán is fő helyen található a szent képe.

A települések összefogtak: a bátor vasgyúrók, fanyűvők, kőmorzsolók vállvetve harcoltak a fenevad ellen. Lóra pattantak, paraszt hoztak, vaddisznót csalogattak, elhozták az élet vizét, megmentették a griffmadár tojását, szóval mindent beleadtak, csakhogy megmentse a rózsza királyleányt. Már csak a sárkányölő kardot kellett megszerezni, de ez tényleg embert próbáló feladat volt. Egy öregember őrizte a titkot, és csak akkor adta át, ha egy találós kérdésre meg tudott válaszolni a hős. Ekkor szörnyű veszedelem, égszakadás, földindulás támadt, de végül dr. Magyar Gábor, a vasgyúrók kapitánya megszerezte a kardot és legyőzte a sárkányt – megmentve a száz szál rózsát is.

Ezután pedig a győzelem öröme meg is itták a sárkány véré (szekszárdi bikavért), dalra fakadtak, és Sebő Ferenc segítségével elénekelték a Rejtelmek című dalt.

Bár az eső szakadatlanul esett, a koncert folytatódott. A közönség a *Sebő zenekar* új albumáról, a Lázár Ervin mesékből ismerhette meg a dalokat.

A *Mandorla* zenekar táncháza alatt még jobban rákezdett az eső, de közönség sem hagyta magát. Legfőképpen azért nem, mert szerették volna megnyerni a tombola díjait.

Bizony egész nap folyt a „munka” a parkban, hiszen a Duna Múzeum állomásain és az egykerekeseknél 1000 Piros Duna-kavics fogyott el, (ugyanis csak ezzel lehetett tombola-szelvényhez jutni). A nagy mulatság végén következett a fődíj: egy mountain bike chopper kerékpár.

A fesztivál utolsó fellépője, a *Lucky Boys Shuffle Band* táncra perdítette a lelkes fiatalokat, és itt valóban hitelesen szólalt meg a Singing in the Rain.

2. Az esemény megszervezésének 5 fő szempontja

1. A szándék: A települések személyes közreműködésével és jelenlétével hitelesen, látványosan, játékosan bemutatni a Pilis és a Dunakanyar közös értékeit és erős kapcsolatot építeni a partnerek között.
2. A stílus: A felhasznált motívumok egyetemesek, de a használati módjuk lokális. Vagyis ahogyan alakul az esemény, attól lesz saját, ún. dunakanyari-pilisi stílus.
3. Névválasztás: Az egységet a közös értékek felismerése és kifejezése testesíti meg. A térség egyik legfőbb közös értéke a gyönyörű környezet és annak páratlan természeti kincsei. A „tavaszköszöntő” ezt hangsúlyozza.
4. Az esemény időpontja: A dátum hétvégéje évente változhat, de mindenképpen a tavaszhoz, az újjászületéshez irányít, ami a fény és melegség érkezését, a sötétség és hideg távozását jelenti. A „Szent György hagyomány” is ide kapcsolódik.
5. Ünnepe: Nagyszabású esemény, mely az egész térségről szól, ezért a „fesztivál” kifejezést.

3. A rendezvény 12 tartalmi célja és a bemutatás módja

1. A térség környezeti értékeinek hangsúlyozása:
Élővizek kincsestára kiállítás és Üveg-Táj-Tér-Kép modell üvegasztal készítésével, valamint kozmosz-kék színvilágú installációk felállításával
2. Forrásvizek és a Duna hangsúlyozása:
Vízi-játékok szervezése a Duna Múzeum közreműködésével

3. A térség közösségeinek megszólítása és megnyerése
A települések csapatainak részvételével, valamint a helyi előadók meghívásával
4. A természet szépségének hangsúlyozása :
Assisi Szent Ferenc Naphimnuszának bemutatásával
5. A Szent György hagyományhoz kötődő határjáró, zöldellő ágas szokások bemutatása
Utcajáró Karnevállal.
6. Harmatvíz gyűjtő, a boszorkány szokások bemutatása:
A Rózsa Királylányos megrendezésével
7. Gyógyfűvek gyűjtésének hagyományának továbbvitele
A Kakukkfűves Étek készítésének bevezetésével
8. Sárkányölő legenda
A sárkányölő játék megírásával és lebonyolításával
9. A térségben virágzó művészet hangsúlyozása:
A kiállításokkal, koncertekkel, versekkel
10. Családok, gyermekek megszólítása:
Alkotó tábor működtetésével, mesék, gólyalábas játékok bemutatásával
11. Sport, mozgás hangsúlyozása:
Monocikli találkozó szervezésével
12. A magyar gasztronómia erejének hangsúlyozása :
Fesztivál bor bemutatásával, világhírű vendégek meghívásával, professzionális partnerek bevonásával

Dunakanyar Nyári Játékok

Létrejött egy Magyarországon egyedülálló, egész nyáron át tartó fesztiválsorozat.

A térség adottságai a Dunakanyar Nyári Játékok szempontjából

Alapértékek:

A térségben lévő települések felismerték a nagyszabású kulturális nyári programok jelentőségét, marketing és közösség formáló erejét. Önállóan szerveznek eseményeket, és pénzt fordítanak a finanszírozásukra. Ugyanakkor a Dunakanyar, mint kifejezés az egész országban kiemelkedően ismert, természetes egységet kifejező fogalom.

A szándék:

A térség erejére és meglévő eredményeire építve olyan egységet teremteni, amelyben hitelesen van jelen a legjobb minőségű magyar kultúra, és amely hosszútávon működtethető, modell értékű szervezettség.

2008 lehetősége:

Az országos reneszánsz év – jellegéből adódóan – kiváló lehetőséget kínált valamennyi településnek a partnerek csatlakozására, az egység megteremtésére.

A működtetés módja:

A Nyári Játékok rendszerének irányítója, mint menedzsmment, a térségi társulás irodája. A csatlakozó események szervezői pedig a települések, mint partnerek.

A partnerek programja a Nyári Játékoktól függetlenül is létezik, de ahhoz csatlakozva befogadja annak elemeit, beépíti a rendszerébe és élvezi az abból fakadó előnyöket.

A partner a saját programjait finanszírozza, a csatlakozásért és az installációk használatáért díjat fizet a menedzsmment felé.

A menedzsmment a beérkező bevételek függvényében (pályázat, szponzoráció) megvalósítja az általa vállalt programot, aztán visszajuttatja a befizetett díjakat a partnereknek. A többletbevételeket a partnerek az általuk megvalósított programok költségeinek arányában kapják meg.

A Dunakanyar Nyári Játékok kiemelkedően fontos öt közös eleme

a) *Mátyás király Nagyszínpad*

Ezek a legvonzóbb produkciók és az alapját adják a Nyári Játékoknak. A magyar kultúra élvonalához tartozó előadók, bár különböző műfajokat képviselnek (népzene, musical, operett, popzene, rockzene, jazz, világzene) előadásuk minőségével a klasszikus, „királyi” rangot szimbolizálják. A fellépések előtt – a Kájoni kódexből felhangzó – szignál a magyar kultúra évezredekén átívelő egységére és egyetemes erejére utal.

b) *Itt járt Mátyás király* – A Pilis és a Dunakanyar életre kel(l)ő népmesesorozata

A világviszonylatban egyedülálló kincsünk a népmese, Mátyás király pedig ebben a tekintetben is különösen gazdag hagyatékot jelent számunkra. Minden fesztiválon más mese kerül bemutatásra, különböző előadókkal, változatos műfajokban. Egységessé azzal válik a rendszer, hogy valamennyi előadás hírneves királyunkhoz kapcsolódik.

c) *Corvinás Alkotótábor* – A Pilis és Dunakanyar fesztiváljain működő családi tábor

Az eseménnyel tudatosabbá és vonzóvá tehető az a művelődéstörténeti érték, melyet Mátyás király országa jelentett Európának és a magyarságnak. Bemutatható híres könyvtára, a Corvina, a virágzó zenei hagyomány, a tánckultúra, a magyar virtus és tetterő.

A Corvinás Alkotótábor installációi (reneszánsz bástyák, motívumok, színvilág, öltözékek, feliratok, berendezések) egységes és hiteles környezetet varázsolnak a helyszínekre.

Az állomáshelyeken egy-egy tevékenység várja a látogatókat : papírméretítés, nádtoll-vágás, tintagyártás, iniciálé festés, hangszerkészítés, aranyos érme-verés, erő és ügyességi próbák és még sok minden más.

A Mátyás-kori udvari kultúrát játékos foglalkozásokkal bemutató tábor állomásai összekapcsolódnak. A látogató bármelyik játékos foglalkozáson részt vehet, jutalma a Színes Duna-kavics, ami egyben „tombolanyeremény-szelvény” is.

A tombolatárgyakat kézműves alkotásokból válogatják, a földij pedig egy valódi aranyos korona, és egy díszes fémkard.

Az ajándékokat a nap végén, a táncmulatságon a király maga, vagy az udvarához tartozó híres személyiség adományozza.

d) *Reneszánsz motívumok kortárs magyar népművészetünkben* – Vándor fotókiállítás

Az ország minden szegletéből érkezett tárgyakat – ékszerek, úri és paraszti hímzések, habán kerámiák, festett bútorok – a Leányfalui Móricz Zsigmond Múzeumban tekinthették meg a játékok ideje alatt. A reneszánsz motívumokra épülő káprázatos divatbemutató pedig nagy sikert aratott.

A kiállítási tárgyakról készült fotók és tájékoztató szövegek szabad-téri vándorkiállítás formájában a játékok helyszínein kerültek bemutatásra.

e) *Üveg-Táj-Tér-Kép* – Élővizek kincsestára kiállítás

„Fluvium aqua vitae” Ahol az élet vize árad, ahol az élet fája ered: Pilis.

Kristálytisza források essenciája, patakok lágy hullámozása, bolyhos boglárka, pázsitlevelű homokhúr övezte rét friss illata, a táj szépségének szakralitása, ezt fejezi ki Börönte Klára iparművész alkotása.

Az „üveg-táj-tér-kép” nem a domborzati viszonyokat megjelenítő kartográfia, jelölések azért vannak rajta, mert ezek utalnak a térhez való kötődésre. Az élővizek páratlan szépségét az üveg csodálatos „élő” anyaga érzékelteti.

Dunakanyar Nyári Játékok 2008 – Fesztiválok és nagyszínpadi programok

A csúcspanelű művészek kíséretében egésznapos fesztiválokat 50 000 látogató tekintette meg.

Leányfalu – június 1. Leányfalui reneszánsz játékok

Június 1. 19.00 KECSKÉS EGYÜTTES – PANNÓNIA DÍCSÉRETE

Tahitótfalu – június 6–7–8. X. Eperfesztivál

Június 7. 20.00 GHYMES-koncert

Budakalász – június 13–14–15. XIII. Kalászi Vigasságok

Június 15. 20.00 MAGYAR ÁLLAMI NÉPI EGYÜTTES – TÁNCOS
MAGYAROK

Visegrád – július 5. Árpád-házi Királynék Ünnepe

Július 5. 19.00 CSILLAGSZEMŰ TÁNCEGYÜTTES – TÁNCOS
TÖRTÉNELEM

Pomáz – július 5. Árpád Ünnepe Nap

Július 5. 21.00 FELVIDÉKI ROCK SZÍNHÁZ – A NAPBA
ÖLTÖZÖTT LEÁNY

Szentendre – július 26–27. Ister Napok – IX. Dunakorzó Vigasságok

Július 25. 20.30 BEREKSZÁZI ILLYÉS GYULA SZÍNHÁZ –
LILÍOMFI

Pócsmegyer – augusztus 1–2. Surány 75 Fesztivál

Augusztus 2. 20.00 HOT JAZZ BAND – koncert

Dunabogdány – augusztus 17. KÉK DUNA MUSICAL GÁLA

Augusztus 17. 20.00 TISZA BEA ÉS BARÁTAI

Pilisszentkereszt – augusztus 23–24. Pilisi Klostrom Fesztivál

Augusztus 24. 20.00 KLASTROM SZÍNHÁZ – ISTVÁN, A KIRÁLY

Dunakanyar Aquavity

Kincskereső kalandtúra a Szentendrei Duna-ágban

A SZÁNDÉK

- A Szentendrei Duna-ág páratlan szépségére építve olyan élmény gazdag eseményt szervezni, melyen keresztül az egész térség, mint egység mutatkozik meg és válik vonzóvá.
- Megszólítani és aktív részvételre bírni a térséghez kapcsolódó közösségeket, majd erre építve országossá, nemzetközivé szélesíteni a résztvevők körét.
- Ismertebbé tenni az itteni településeket, vendégszeretetükkel és segítségükkel bemutatni valódi értékeiket.

Kincskereső kalandtúra – Lefelé a folyón Visegrád és Szentendre között

A résztvevők három, motornélküli hajóból álló flottillába szerveződve nevezhetnek be. Minden flottillának saját névvel, egyéni csapatöltözéssel és kapitánnyal kell rendelkeznie. A csapatokra vendégfogadó kikötők, parti játékok, izgalmas feladatok várnak. Célállomás Szentendre belvárosa, a sportfesztivál. A flotillák az alábbi 7 településen kötnek ki:

Visegrád – Kisoroszi – Dunabogdány – Tahitótfalu – Leányfalu – Szigetmonostor – Szentendre.

A kincskeresés valamennyi kikötőben a következőképpen zajlik:

A kikötés után a flotilla a kapott térkép alapján tovább hajózik a kincsőrző állomásra, ahol játékmester fogadja, aki ismerteti a feladatot, ami lehet sport, kulturális, ügyességi stb. jellegű és a csapat valamennyi tagja részt vesz a végrehajtásban. Kincsrejtegekben a csapat megkeresi az elrejtett kincseket, amely aranyrudat is ér. Ezek pedig az esti a Belvárosi Sportfesztiválon sport-ajándékokra (labdák, vásárlási utalványok stb.) válthatók.

A legtöbb aranyrudat összegyűjtött flotilla megnyeri az Aquavity kupát. A legjobb öltözékért aquavity-s serleg jár. A legjobb vendégváró település megnyeri az Aquivity tálat.

Belvárosi sportfesztivál – Szentendre, Lázár cár tér – Duna korzó

A családi (szülő-gyermek) –, baráti és gyermek párosok a **sportutcában** kosárlabda, futball, röplabda, kézilabda, asztalitenisz, thai-box, sakk, íjászat, monocikli sportági állomásokon vetélkedhetnek és gyűjthetnek pontokat, a Lázár cár téren pedig egy **pedálos gokarttal** végighaladhatnak a helyszínre épített „Pilisi-Dunakanyar ügyességi pályán” is.

Beszámoló az eseményről

2008. szeptember 13-án, szombaton a Dunakanyar Aquavity kincskereső kalandtúráján 100 hajóval és 7 vendégváró kikötővel mintegy félezren vettek részt, a belvárosi sportfesztiválon több mint ezren gyűjtögettek az aranytallérokat.

A kikötőgazdák áldozatos munkával készültek a vendégek fogadására:

Visegrádon Bártfai Ildikó vezetésével íjászat, Kisorosziban Balázs Tamás szervezésében népzene és ének, Dunabogdányban Tóth László irányításával sváb tánc, Tahitótfalun Mengyi Gábor segítségével lovas próba várt a flottillákra. Leányfalun Otné, Kovács Ildikó és csapata jegyesmedve vadászatot rendezett, Szigetmonostoron Kovács Attila és a falu apraja nagyja szüreti mulatságot tartott, míg végül Szentendrén Medveczki Imre vízi-szlalom pályát készített a kalandtúra résztvevőinek.

Este Mozart gyönyörű muzsikájával, az ESZ-DÚR kürtverseny hangjaival kezdődött a Dunakanyar Aquavity fénypontja, a díjátadási ceremónia.

A díjakat az esemény fővédnöke, Dr. Dietz Ferenc, Szentendre Város polgármestere, a Kistérségi Társulás elnöke és az esemény díszvendége Hüttner Csaba négyszeres kenus világbajnok adta át. A flottilla kapitányok szavazata alapján a legkiválóbb vendégváró kikötő díját 2008-ban Dunabogdány érdemelte ki. A kikötőgazda Tóth László volt.

Vendégváró Advent a Pilisben és a Dunakanyarban

Dunakanyar mesterdalnokai koncertsorozat karácsonyi desszertgálával

A cél

Mivel a települések évek óta rendeznek – egymástól függetlenül(!) – adventi eseményeket, a cél az ünnepi alkalmat megragadva elősegíteni egy olyan partnerpáros kapcsolatrendszer kialakítását, amely a 2009-es esemény alapját képezi majd. A partnerpárokat az egymással szomszédos települések képezik.

Dunakanyar Mesterdalnokai koncertsorozat

Az ünnepi koncertek a virágzó zenekultúra erejét hangsúlyozzák, hiszen több mint húsz kórus működik a térségben. A mesterdalnok kifejezés a minőséget fejezi ki.

A partnerpárok az alkalomra illő énekes műsort szerveznek, melyen fellép a helyi kórus, mint házigazda és a szomszédos település kórusa, mint vendég. Természetesen hangszeres muzsika is szerepel a műsorban. A cél a lehetőségekhez képest a legjobb minőség elérése.

A koncert végén következik a Karácsonyi Desszert Gála süteménykészítőinek bemutatása és a kóstolás.

Karácsonyi desszert gála

A vendégvárás szépségét és gazdagságát középpontba emeli a süteménykészítés családokban továbbélő hagyománya. Maga a sütemény az eszköz a kapcsolatok kialakításához és az értékek felkutatásához.

A település olyan karácsonyi süteményt választ, amivel szívélyesebbé, gazdagabbá teszi a vendéglátást. A desszert gála kifejezés az ünnepélyességet hivatott hangsúlyozni. Nem vetélkedésről, hanem találkozásról van szó.

A készítő személy keresésének, kiválasztásának módját a település határozza meg (tradíciók, felhívás, közismert személyiség felkérése, alapanyag választás stb.).

A pomázi méhes

A pomázi Teleki Wattay kastély és a budakalászi Kós Károly Ház a térség többi partnerpárjához hasonlóan *közös adventi programot* hozott létre.

A programsorozat december 12-én a kalászi Faluházban kezdődött, ahol hagyományosan – egész hétvégén – kézműves vásár, táncos bemutatók és hangversenyek zajlottak. A *Dunakanyar Mesterdalnokai* sorozat keretében fellépett a házigazda a *Budakalászi Énekkar* és vendégként a szomszédos *Pomázi Óvónők kórusa*. A koncertet kísérő *karácsonyi desszert gálán* a kalászi fiatalasszonyok készítette kakaós püspökkenyérből, ribizlilekváros spitzbubokból és kalászi linzerekből csemegézhettek a vendégek.

December 20-án pedig a pomázi zeneiskola nagytermében 3 helyi kórus, a kalászi vendégek és a leányfalui kamarazenekar adott nagysikerű hangversenyt, amelyet lendületes és felszabadult közös gospell-előadás és közös éneklés zárt.

A desszert gálán – a Teleki Wattay kastély kiállítótermében – a közönség és a sajtó kereszttüzében Márta néni mesélte el *a pomázi méhes* történetét. A felvidékről származó recept ősi családi hagyomány. A méhkásra emlékeztető formában különlegesen főzött vaníliakrém rejtőzik. Így aztán nemcsak Márta néni családja, – 7 gyermeke, 22 unokája és még jónéhány dédunokája – élvezheti ezentúl a finomságot, hanem a sok-sok vendég is megízlelhette és megtanulhatta a receptjét.

KOVÁCS BALÁZS

Közművelődés a „Művészetek Házában”

A Petőfi Sándor Művelődési Központ Kht. a törvényi előírásoknak megfelelően, valamint Gödöllő Város Képviselő testülete döntése alapján 2009. január 1-től új társasági formában, új elnevezéssel működik tovább. A **Művészetek Háza Gödöllő Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság** az Alapító okiratában meghatározott feladatának megfelelően továbbra is a város kulturális alapintézménye, amely a város szellemi és művészeti értékeinek közértékké, szellemi erőforrásainak ösztönző erővé tételében már több éve jó eredményeket mutat fel. Közművelődési intézmény közhasznú társasági formában való üzemeltetéséről a tapasztalataink pozitívak. Az ügyvezető igazgatónak szabadabb gazdálkodásra van lehetősége ebben a társasági formában. Vállalkozási bevételeit növelheti kimunkált, széles körű kapcsolatépítéssel, magas színvonalú szolgáltatások biztosításával, amelyeket egyes gazdálkodással visszafordít a közhasznú tevékenységek, értékközvetítő programok szervezésére, lebonyolítására. Ugyancsak saját bevételeiből különíthet el kisebb összegű pályázatokhoz önrészt is. Várakozásunk szerint mindezeket az előnyöket a nonprofit kft. társasági formájában továbbra is élvezhetjük. Reményeink szerint a „vállalkozó kultúra” alappillére lesz vélhetően, a kapitalizmust felváltó „kulturalizmusnak”.

A Művészetek Házának többfunkciójú tevékenységszerkezetében differenciált közművelődési gyakorlatot alakítottunk ki. Alaptevékenységi feladatainkat – az önkormányzattal kötött Közművelődési megállapodásnak megfelelően – a helyi kulturális hagyományok gondozásában, a közösségi tér és közösségi tevékenység biztosításában, a lakosság művelődési igényeinek kielégítésében, a tanulási, képzési lehetőségek biztosításában, a kulturális szolgáltatások szervezésében, bonyolításában, az alkotó lét kultúrájának segítésében határoztuk meg. A Közművelődési

megállapodás melléklete négy fejezetben részletezi az Önkormányzat által megrendelt közhasznú tevékenységet:

1. Befogadó, nyitott ház funkció keretében megjelenő feladatok
2. Értékközvetítő funkció keretében megvalósuló rendezvények
3. Városi ünnepek, megemlékezések, köszöntések
4. „Művészetek Háza” funkció

A befogadó, nyitott ház funkció keretében közösségi színteret, működési feltételrendszert és szakmai segítséget biztosítunk a civil szervezetek (alapítványok, egyesületek), közösségek, az oktatási intézmények részére. Kiemelt partnerünk ezen a területen a Gödöllő Városi Nyugdíjasok Egyesülete, akiknek számos programját valósítjuk meg művelődésszervezői segítséggel. Feladatunk külön megrendelés alapján a szakmai segítségnyújtás, programszervezés és lebonyolítás a helyi önkormányzat és a kisebbségi önkormányzatok, valamint az országos, megyei, regionális rendezvények realizálásához.

Értékközvetítő funkció keretében megvalósuló programok:

- nagyszínházi és kamaraszínházi előadások
- nagyzenekari és kamarazenei hangversenyek
- balett és néptánc előadások
- gyermek mese- és bábszínházi előadások bérletes sorozatok formájában
- Mesélő Muzsika bérletsorozat
- Bon-bon matiné bérletsorozat
- Képző- és iparművészeti, fotó- és népművészeti kiállítások a Gödöllői Galériában
- Gödöllői Tavasz Napok
- Városi Gyermeknap
- Nyári táborok (Szín- és bábjátékos kreatív tábor, Népi kismesterségek tábora, Nyári Táncművek tábor)
- Drámapedagógiai műhely foglalkozásai
- Gödöllői Akadémia ismeretterjesztő előadássorozat

Nemzeti ünnepek, városi megemlékezések, köszöntések

A városi ünnepek és egyéb városi rendezvények szervezését és lebonyolítását 2005-től végezzük. Ezek tervezésébe és megvalósításába bevonjuk a helyi művészeti csoportok és iskolák alkotó erejét és kulturális értékeit. Nemzeti hagyományaink ápolása, méltó ünnepségek szervezése, városunk tiszteletre méltó polgárainak elismerése és az ezekhez hozzárendelt igényes kulturális műsorszolgáltatás kiemelt feladata a Kht.-nak.

„MŰVÉSZETEK HÁZA”

2008-ban kezdődhetett meg egy új kulturális koncepció, a „Művészetek Háza” funkció kialakítása és megvalósítása a városban. Az új elgondolás összefogja a Gödöllőn működő művészeti csoportokat, amelyek mindennapi munkájukkal, folyamatos jelenlétükkel (próbák, felkészülések, oktatás) megteremtik a „Művészetek Háza”-ban zajló műhelymunkát, és felpozícionálják a művészeti életet. Emellett egyre aktívabban veszik ki részüket a város kulturális életéből.

Művészeti csoportjaink: **Gödöllő Táncegyüttes, Gödöllői Szimfonikus Zenekar, Gödöllői Városi Fúvószenekar, Magyar BalettSzínház Gödöllő, Talamba Ütőegyüttes Gödöllő**, mint kiemelten támogatott művészeti csoportok, **Gödöllői Városi Vegyeskar, Cavaletta Művészeti Egyesület, Gödöllői Fiatal Művészek Egyesülete, Éjfél Alternatív Színházi Társulat, Arpeggio Gitárzenekar**, mint támogatott együttesek.

A Városi Fúvószenekar kivételével az együttesek a Művelődési Központban kaptak próbatermet. A Szimfonikus Zenekar, a Talamba Ütőegyüttes és a Magyar BalettSzínház társulata úgynevezett „Nyílt Napon” mutatja be az érdeklődőknek, iskolai csoportoknak az együttesnél zajló műhelymunkát, tehát betekintést engednek az együttesek próbáira. A kulisszák mögé pillantás lehetősége a laikus látogató, különösen a fiatalok számára különleges élményt jelent, amelynek hatására talán sikerül „felnevelnünk” Gödöllőn a művészet kedvelő közönség következő generációját. A „Művészetek Háza” funkciót a vizuális művészetek jelenléte teszi teljessé. A Gödöllői Galéria kiállításai mellett elindítottuk képző- és iparművészeti foglalkozásainkat, ahol minden korosztály megtalálhatja az érdeklődésének megfelelő csoportot.

JÖVŐKÉPÜNK

A Művelődési Központ jövőképe elsődlegesen egy korszerű, jobban kihasználható, esztétikusan kialakított közösségi terekre épülő, felújított Ház képét vetíti elénk. Gödöllő Város Önkormányzatának 2008-ban benyújtott FŐTÉR pályázatában, hangsúlyosan szerepel a Művelődési Központ szakaszos felújítása. A fűtőkorszerűsítés eredményeként megtakarított rezsiköltségek az értékközvetítő, valamint a Művészetek Háza funkció igényes tartalommal való megtöltéséhez járulnak majd hozzá. A felújítás során jobb térkihasználással kialakított közösségi terek a civil szervezetek eseményeit, a különböző tanfolyamokat, klubokat tudják majd magasabb színvonalon kiszolgálni. A színházterem felújításával, klimatizálásával, XXI. századi hang, fény- és színpadtechnika beépítésével olyan teremmel rendelkezünk majd, amelyben az eddiginél magasabb színvonalon rendezhetjük majd meg a színházi előadásokat, komoly- és könnyűzenei koncerteket, konferenciákat.

Szakmai jövőképünk:

A Művelődési Központ megőrizve jelenlegi piacvezető pozícióját a térségben, kistérségi kulturális központtá fejlődik.

Ennek főbb elemeit a következők biztosítják:

A Művészetek Háza funkció keretében a művészeti együttesek szakmai munkájának kiteljesedése, fellépéseik számának gyarapodása a kistérségben is. Oktatási tevékenységük további segítségével cél a kultúra kedvelő és fogyasztó réteg kinevelése. A számos, magas színvonalon működő művészeti csoport jelenléte, és azok produktumai versenyelőnyhöz juttatnak minket a térségben. Az együttesekre támaszkodva szeretnénk egy olyan fesztivált kimunkálni, amely évente megrendezve speciálisan gödöllői mivoltával hívja fel magára a figyelmet.

A civil szféra erősödésére számítunk, ezért létrehozuk a „Civil Kistérségi Kerekasztalt”, amely a Gödöllői Kistérség Többcélú Kistérségi Társulásával együttműködve pályázati források kihasználásával igyekszik segíteni az öntevékeny civil szerveződéseket, programjaikhoz segítséget nyújt, hosszú távon egy civil kapcsolati referens munkájának beépítésével.

Fontos stratégiai területe a Művelődési Központ tevékenységének a gyermek- és ifjúsági programok szervezése. Mind a fenntartó önkormányzat, mind a városban dolgozó pedagógusok, valamint a helyi és kistérségi fiatalok elvárása a gyermek- és ifjúsági korosztály ellátása kulturális programokkal, képzésekkel, ismeretterjesztő előadásokkal. Ezen belül fontosnak tartjuk egy füstmentes és alkoholmentes ifjúsági klub kialakítását, amelynek működtetését a fiatalok önkéntes program keretében elláthatják. A klubot a különböző iskolák diákönkormányzatai által kiválasztott egy-egy személyből álló csapat irányítaná, az általunk kiválasztott ifjúsági referens felügyeletével.

Rövidtávú cél, hogy a fiatalok alkoholfogyasztás helyett, lehetőséget kapjanak alternatív szórakozási, szabadidőtöltési lehetőségre. Olvassanak, tekintsék meg a kiállításokat, ismerjék meg a hazai kortárs művészet alkotásait, alkotóit, részt vegyenek kreatív programokon (makettezés, festés stb...), betekintsenek az önkéntességbe, civil szervezetek munkáiba. Ismerjék meg az ifjúsági-civil szakmát, az internet fejlődését, és a benne rejlő lehetőségeket. Természetesen célunk, hogy a fiatalok kikapcsolódjanak, pihenjenek.

Hosszútávú cél, hogy a fiatalokat az alulról szerveződésre ösztönözzük, bevonjuk civil szervezetek önkéntes tevékenységeibe, új perspektívát mutassunk a fiatalságnak az önmegvalósításra, vállalkozásra és ezáltal a **helybenmaradásra**. Azt szeretnénk, hogy a résztvevő fiatalok maguk is szervezzenek programokat, bekapcsolódjanak, miközben ki-kapcsolódnak. **Legyenek aktívak saját lakóhelyükön.**

2008 szeptemberétől üzemeltetjük a Pelikán Kuckó Gyermekmegőrző és Játsszóházat, ahol a szakszerű felügyelet mellett a gyermekek különböző kreatív foglalkozásokon vehetnek részt. A Játsszóház programjában helyet kapnak az ünnepkörökhöz kapcsolódó kézműves foglalkozások is. Továbbra is szeretnénk a Művelődési Központ hátsó frontján lévő kerthelyiséget (Cabriobár) üzemeltetni a nyári időszakban, fiatalos, lendületes, igényes szabadtéri program kínálatot nyújtva – egy hangulatos helyen – a szabadidő kulturált eltöltésére.

Tevékenységünket azzal az attitűddel végezzük, hogy a következő évben elnyerjük a Minősített Közművelődési Szervezet Címet, majd a későbbiekben a Közművelődési Minőség Díjat. A Művészetek Háza Gödöllő Nonprofit Kft. vezetése elkötelezett abban, hogy a minősítések elnyerése ne csak papírformaként valósuljon meg, hanem a hosszú távú stratégiánk alap elemévé váljon, és az intézmény elindulhasson a minőség központú és szemléletű működés irányába.

TURUPOLI NÓRA

„Civil Jövőműhely – Otthon Európában”

Szervező: „A nyilvánosságért és a civil társadalomért” Alapítvány,
Veszprém Megyei Közművelődési Intézet

Magyarország fejlődésének egyik kulcsa, hogy a szervezetek (civil, közművelődési intézmények) képessé váljanak a különböző magyar és Európai Unió pályázati források lehívására. Ehhez megfelelő ismeretanyaggal kell rendelkezniük mind a számukra elérhető pályázati forrásokról, azok felkutatásáról mind a sikeres pályázathoz szükséges stratégiák, projektek megalkotásáról.

Fontos volt egy ilyen típusú képzés indítása, mert a különböző területeken dolgozó szakemberek és civil szervezetek többnyire egymástól elszeparáltan működnek a Közép-Dunántúli Régióban. Emiatt nem mindig elégséges az információáramlás közöttük, nem mindig értesülnek időben a pályázati lehetőségekről, szakmai fórumokról, továbbképzési lehetőségekről, jelentősebb programokról. Így hátráltatva van a valódi együttműködés, hatékony partneri viszony kialakítása, ápolása.

Célunk az volt, hogy a civil szervezetek részére egy olyan képzés- és műhelymunka-sorozatot szervezzünk, melyben a szakemberek és civilek több alkalommal összegyűlnek, találkoznak, közös képzéssorozaton vesznek részt az őket érintő témákban, majd jelentkezhetnek a műhelymunka csoportokba. A műhelymunkák során a **kistérségi tervezési módszertan** lépésein keresztül, a gyakorlatban, a saját térségükben feltárt helyzetkép alapján folytatják a szakmai munkát.

Úgy terveztük, hogy a műhelymunka-sorozat végére rendelkezni fognak egy adatbázissal, gyakorlati segédlettel, valamint elég ismerettel ahhoz, hogy a továbbiakban önállóan és közösen fejlesszék tovább a saját térségüket mind a hazai mind az Európai Unió pályázati lehetőségeinek kihasználásával. A térségben élők feltárják saját lehetőségeiket a közösségépítés területén és ezek a későbbiekben belső erőforrásként jelennek meg.

A képzésre, melyet 2007 novemberében kezdtünk, a régió kistérségeinek aktív időskorral, gyermek- és ifjúsági közművelődéssel, amatőr művészetekkel, roma kisebbséggel és a LEADER pályázattal foglalkozó szakembereit, civil szervezeteit hívtuk meg.

A képzés elméleti része három alkalomból állt, melyek egymásra épülő tematikával történtek.

Az első alkalom **2007. november 6-án** zajlott, Veszprémben a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet nagytermében.

A köszöntést és megnyitóbeszédet Horváth Viola, az Intézet igazgatónöje tartotta. Az első előadó Oláh Miklós szociológus, projektmenedzser, „A nyilvánosságért és a civil társadalomért” Alapítvány kuratóriumi elnöke volt, előadása címe: „Civil Jövőműhely – Otthon Európában, Civilek szerepvállalása”.

A következő előadó Horváth Magda, Életet az Éveknek Egyesület képviselője volt, előadásának címe: Életet az Éveknek – Aktív időskor.

Majd a következő témakör jelenlegi helyzetét Öcsi József, A Közép-Dunántúli Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda vezetője mutatta be, előadásának címe: Az ifjúság helyzete a Közép-Dunántúli Régióban.

Ezután „Az amatőr művészet helyzete és lehetőségei a Közép-Dunántúli Régióban” címmel Horváth Viola, a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet igazgatója tartott előadást.

Végül Pócsik Andrea, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, romológia szakos hallgatója tájékoztatott a romahelyzetről, előadásának címe: A roma kisebbség helyzetképe a Közép-Dunántúli Régióban.

A második alkalom **2007. november 20-án,** Veszprémben, a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet nagytermében zajlott.

A nap témája a forráslehetőségek bemutatása volt.

Elsőként Füsi Erzsébet, a Veszprémi Helyi Vidékfejlesztési Iroda vezetője tartott előadást: A LEADER Program Magyarországon, Helyi Vidékfejlesztési Községek támogatási lehetőségei címen.

Majd „Az Új Magyarország Fejlesztési terv ismertetése. Az operatív programok, és ezek pályázatainak ismertetése. A TÁMOP és a TIOP pályázatainak, intézkedéseinek bemutatása” címen Turupoli Nóra térségfejlesztő, a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet munkatársa tartott bemutatót.

A következő előadó Horváth Viola, a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet igazgatója tartott tájékoztatót, „Kulturális vidékfejlesztés – a kulturális programok bemutatása (pl. Közkincs, Tengertánc)” címen.

Végül a „Kistérségi tervezési módszertan” folyamatát mutatta be Mók Ildikó, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, Regionális Programok Főosztálya, Közép-Dunántúli Régió koordinátora.

A harmadik alkalom **2007. december 4-én** zajlott, Veszprémben, a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet nagytermében.

A gyakorlati foglalkozás alkalmával a projektciklus menedzsment, projekt alkotás elméleti módszereinek bemutatása és gyakorlása történt meg (problémafa, célfa, SWOT elemzés, logikai keretmátrix stb.).

Képző: a „Kristály-völgy” Egyesület külső szakértője, Wirthné Móricz Zsuzsanna volt.

Az utolsó alkalom után januárig szünetet tartott a képzés, majd január végén indultak a műhelymunkák. **Összesen öt műhely indult el: Aktív időskor műhely, Roma műhely, Amatőr művészeti műhely, Gyermekek- és Ifjúsági műhely, LEADER műhely.**

A résztvevők a műhelyfoglalkozásokon azok a civil szakemberek voltak, akik az első három alkalommal részt vettek képzésünkön. A műhelyvezetők a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet különböző szakterületeit képviselő szakemberek voltak.

Műhelyvezetők:

Aktív időskor munkacsoport – Székely Gabriella művelődésszervező

Gyermekek- és ifjúsági munkacsoport – Sipos Tekla művelődésszervező, Gyermek kultúra Alapítvány kurátora

Amatőr művészet munkacsoport – Horváth Viola igazgató

Roma kisebbség munkacsoport – Mihalcsik Márta művelődésszervező, romaügyi szakember

LEADER munkacsoport – Turupoli Nóra művelődésszervező, térségfejlesztő

A **tematika**, mind az öt munkacsoportnál ugyanaz volt, mindegyik csoport a saját tempójában haladt végig ezen a folyamaton.

1. Kistérségi tervezési módszertan: Helyzetkép készítése; Jövőképalkotás, tervezés; Stratégiakészítés.

2. **Projektok generálása, és összegyűjtése elemzésre.**
3. **Projektötletek teljes kidolgozása – Pályázatkészítés.**
4. **A műhelyek saját információs hálózatának összeállítása, EU-s pályázati adatlapokkal való ismerkedés.**

A műhelymunkákhoz segédanyag készült, valamint projektgyűjtő kérdőívek, a „Kristály-völgy” Egyesület térségfejlesztő szakemberi által, melyet minden résztvevő megkapott, hogy használhassa egyéb munkákhoz is.

A műhelymunkákról is összefoglalók készültek, minden egyes műhely után, a vezetők által. Ezek az összefoglalók, a segédanyag, illetve az első három elméleti alkalom előadásainak anyaga szerepel egy záró kiadványban, melyet nyomdában készítettünk, és minden résztvevő megkapta, valamint CD formátumban is.

A fél éves képzés lezárásaként **2008. május 29-én Záró Konferenciát** tartottunk, melyen minden műhely vezetője bemutatta a műhelye munkásságát, illetve a műhelyeken részt vevő civil szakemberek cserélhettek véleményt, tapasztalatot, projektötleteket.

A képzés sikeresen zárult, az összes résztvevő száma 90 fő volt, a visszajelzések nagyon pozitívak, és ami a legfontosabb, nem csak információt és tudást kaptak a résztvevők, hanem a kapcsolati tőkéjük nőtt, hiszen nem csak Veszprém megyéből, hanem Fejér megyéből is többen eljöttek, egymással is elindult köztük a közös projektek tervezése, a közös munka.

Képzésünket szeretnénk majd folytatni, illetve újabb képzéseket indítani, hiszen a civil szférában a legfontosabb, mint a bevezetőben is írtuk, a kompetenciák fejlesztése, hogy alkalmasak legyenek a szervezetek az önálló, független munkára, források lehívására, terjeszkedésre.

JUHÁSZ ZSÓFIA

Ujjé a ligetben...

2008. június 20–21-én lezajlott a VII. Leghosszabb Nap Fesztivál Székesfehérváron.

A Leghosszabb Nap kulturális fesztivál a művészet szinte valamennyi ágát bemutatja, és lehetőség ad intézményünk számára, hogy az évnek ezen a két napján megismertessük tevékenységünk minden elemét a nagyközönséggel.

Ezen a két napon az utcán és a parkokban minden nálunk működő műhely, szakkör, klub és amatőr együttes bemutatkozhat, valamint a Megyei Művelődési Központ által szervezett események, versenyek, találkozók legszínvonalasabb produkciói is nyilvánosságot kaphatnak.

Évközben igyekszünk szakmai rendezvényeinkre becsalogatni a nézőket, de minden erőfeszítésünk ellenére, sajnos ezek a rendezvények általában belterjes közönség előtt zajlanak.

A szabadtéri színpad esetében azonban nincs menekvés. Mi, a szervezők, mindent megteszünk annak érdekében, hogy komfortos körülményeket teremtsünk a látogatóknak, érdekes foglalkozásokkal, bemutatókkal csalogatjuk őket a ligetbe és az utcai ad-hoc pódiumokhoz, ahol egymást váltják a megyében működő amatőr művészeti csoportok.

Az amatőr színjátszóknak és zenei együtteseknek kevesebb lehetőségük van a megyeszékhelyen bemutatkozni, pedig nagyon is igénylik ezt a kötetlen bemutatkozási formát.

Az általunk szervezett találkozók és versenyek alkalmával szerencsénk volt megtapasztalni, hogy mennyi értékes produkció bújlik meg a kistelepüléseken. Szórakoztatóak, látványosak, és igazán beleillenek a vásári hangulat forgatagába.

A Megyei Művelődési Központ minden évben elsősorban a technikai hátteret biztosítja, valamint pályázati forrásokból lehetőséget teremt, hogy a megyeszékhelyre érkező amatőr művészeti együtteseket vendégül láthassuk egy ebéd, vagy ital erejéig. Az amatőr művészeti csoportok adatbázisával természetesen a Művelődési Központ rendelkezik. Ennek a művészeti fesztiválnak a fellépői, résztvevői a Fejér Megyei Diáknapok,

az Éneklő Ifjúság, a Weöres Sándor Országos Gyermekszínjátszó Fesztivál, a Fejér Megyei Bábcsoportok Találkozója...stb. szereplői közül kerülnek ki.

A kétnapos fesztiválon a zenéé a főszerep.. A Fejér megyében működő öntevékeny művészeti csoportok számára fontos, hogy szakmai munkájuk segítése mellett nagyközönség, értő közönség előtt mutathassák be produkcióikat. Ezért a kapcsolódó Régiósomszédoló rendezvényünkkel tökéletes párost alakít a zenei fesztivál.

Szakmai szempontból kiemelt rendezvényként tartjuk számon ezt a találkozót. Barátságok, új munkakapcsolatok köttetnek és belekóstolhatnak a többi csoport munkájába. A számukra készült kiadvány segíti, hogy részletesebben megismerjék más együttesek múltját, munkáját és emlékként őrizzék archívumukban.

És hogy miért szomszédoló? Mert szomszédolunk, keressük a kapcsolatot más megyei intézmények által nyilvántartott amatőr művészeti csoportokkal, akik nálunk, nekünk mutatkoznak be.

A Megyei Művelődési Központ, a Fonódás Kulturális Egyesület és a Fehérvári Kézművesek Egyesülete közös kulturális fesztiválját hét éve rendszeresen, az év leghosszabb napján, vagy az ahhoz legközelebb eső szombati napon tartja meg a Székesfehérvár központjában található Zichy ligetben.

Esemény, amelyhez mindenki hozzátesz valamit. Az intézmény az öntevékeny művészeti csoportok munkájában tettenérhető szépségeket, értékeket, jó hangulatot, a Fonódás Kulturális Egyesület a világzenei és népzenei koncertek színes és színvonalas megszólalását, a Fehérvári Kézművesek Egyesülete pedig egy szakmai találkozót, melyen az ország valamennyi késes, kovács- és fegyverműves mestere bemutatkozik és igazi, vásári forgatagot teremt a liget árnyat nyújtó fái közé. Ezt értékeli a közönség, és évről évre egyre több látogató érkezik a fesztiválnak helyt adó Zichy ligetbe.

Az elmúlt évben már kétnapos volt a rendezvény és végre sikerült Székesfehérváron meghonosítani az amatőr utcazene fesztivált. Ennek az elő fesztiválnak a „HANGOLKODÓ” nevet adtuk, mert mind ízében, mind összetételében egy kis hangulatot adott a másnapi eseménysorból.

A fesztiválon önkénteseink elégedettségmérő kérdőíveket töltettek ki a látogatókkal, és ennek összesítője, elemzése már a kezünkben van. Ennek tükrében látható, hogy a legeredményesebb hírforrás még mindig az újság, a nyomtatott sajtó és utána a személyes ismerősök beszámolóai a

rendezvényről. Azt is megtudtuk, hogy a válaszadók több mint fele minden évben visszajár a rendezvényre, a többiek pedig csak egy-két évet hagytak ki. A rendezvény színvonalával mindenki elégedett volt, és büszkéek vagyunk arra, hogy csak pozitív észrevételeket kaptunk. A javaslatok, vélemények rovatban írtak többsége komolytalan, illetve vicces észrevétel, ezzel bennünket, szervezőket is megnevettettek, de megfontolandó, hogy több válaszadó kevesellte a gyerekprogramokat.

Székesfehérváron egész évben fesztiválok sora követi egymást. A legtöbb rendezvényt a város maga szervezi, és nem kevés pénzt investál a programok megvalósításába (Lecsőfesztivál, Fehérvári Vigasságok, Királyi Napok Nemzetközi Néptánc Fesztivál, Öreghegyi Mulatságok, Kortárs Művészeti Fesztivál, Fehérvári Zenei Napok). Nekünk, mint megyei intézménynek a Leghosszabb Nap Fesztivál a leghangsúlyosabb rendezvényünk a megyeszékhelyen.

A városban néha egy időben több esemény is zajlik, de az is előfordul, hogy egy sem. Nehéz eltalálni a megfelelő időpontokat, és sajnos sokan nem törődnek az időpont-egyeztetéssel. Az újonnan elindított rendezvények, valamint a multinacionális vállalatok családi napjai, parkolóknál megtartott szabadidős programjai, amelyek nem feltétlenül az értékközvetítő kultúrát nyújtják a város és környéke lakóinak számára, tönkretelhetnek egy-egy jól bevált, évekre visszamenőleg sikeresen működő programot.

Ez ellen harcoltunk, és elmondhatjuk, hogy mára ez a veszély nem fenyegeti a fesztiválunkat. Ma már valamennyi Fejér megyei számára sokat jelent ez a színes, változatos, több művészeti ágat érintő, valamennyi korosztály számára szóló kulturális rendezvény.

Első alkalommal, hét évvel ezelőtt, egy kis belső udvaron, kevés pénzből, kevés nézőnek, kevés fellépővel hívtuk életre a fesztivált. Mára nagyszabású rendezvénné nőtte ki magát. Egyre többen fordulnak meg ezeken a napokon a ligetben és Székesfehérvár utcáin, és keresik a lehetőséget a kulturált szórakozásra. Nem győzzük hangsúlyozni, hogy első-sorban értékteremtő, értékközvetítő programokat sűrítünk bele ebbe a sokak számára felejthetetlen két napba.

A Leghosszabb Nap Fesztivál egyedülállósága abban rejlik, hogy több művészeti rendezvény, több művészeti esemény kapcsolódik egymáshoz, és több szervezet vesz részt a lebonyolításban.

Most jön a nyolcadik...

**A MŰVELŐDÉS HETÉTŐL
A CONFINTEA VI.
KONFERENCIÁIG**

PIROTH ESZTER

A művelődés hete – a tanulás ünnepe

Egy Tanulófesztivállal kezdődött...

A Tanulófesztivál, mint népszerű ismeretterjesztő forma néhány éve honosodott meg a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) programkínálatában. A TIT több mint másfél száz éves történetében az ismeretterjesztő programok zárt előadó termekben, laboratóriumokban, kutatóhelyeken kerültek megrendezésre. Néhány új forma, mint például a nyári egyetemek, országjárások kiléptek az intézmények falai közül.

Napjaink ismeretterjesztésének célközönsége a kötetlenebb és sokfélebb rendezvény iránt érdeklődik, ahol több korosztály, egy-egy család valamennyi tagja számára egy helyen találja meg az érdeklődésére számot tartó programot. A TIT tanulófesztiváljainak visszatérő helyszínei a Népligetben a Planetárium és környéke, valamint az Uránia Csillagvizsgáló mellette a Gellért-hegy parkjával.

Amikor *A művelődés hete – a tanulás ünnepe* eseménysorozat szervező intézményei kiterítették az asztalra programválasztékukat, a TIT a Tanulófesztivál megrendezését vállalta a sokféle rendezvény között. Célunk, mint minden eddig megrendezett Tanulófesztivállal, az alábbiakban foglalható össze:

- népszerűsíteni a tanulást, a tudást, a tudás megszerzését
- összekapcsolni a tudás megszerzésének élő szavas, írásos, multimédiás formáit
- bemutatni az idegen nyelv tudás felhasználásának lehetőségeit
- egy fedél alatt kötni össze a természettudományi és a művészeti ismeretszerzés lehetőségét
- nyereményekkel, jutalmakkal, előfizetések kisorsolásával további ismeretszerzésre ösztönözni a látogatókat.

Ezen célkitűzések kitűnő megvalósulásának lehettünk részesei **2008. október 10–11-én a TIT Budapesti Planetárium** impozáns épületében. Látogatók százai családias környezetben élvezhették *A művelődés hete – a tanulás ünnepe* országos rendezvénysorozat nyitányának változatos és igényes programjait. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, valamint a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus közös szervezésében megrendezésre kerülő nyitófesztiválon tanúi lehettünk a természettudományok és a művészettudományok példaértékű összetalálkozásának. A tudásuk gyarapítására vágyóknak, a művelődni kívánóknak lehetőségük nyílt megismerkedni a természettudomány, a technika vívmányaival, ugyanakkor megcsodálhatták az alkotóművészet kiemelkedő produktumait.

A rendezvény sokszínű kínálata és a helyszín, az évtizedek óta leglátogatottabb természettudományos ismeretterjesztő intézmény, a TIT Budapesti Planetárium – teret és lehetőséget biztosított az előadóművészet és a képzőművészet párhuzamos bemutatkozásának.

A nyitófesztivál kétnapos rendezvé-

nyén gyerekek, ifjak és felnőttek – érdeklődésüknek megfelelően – válogathattak a gazdag tanulási és szórakozási kínálatból.

Kicsiket és nagyokat egyaránt elkápráztatott a századelő hangulatát és a némafilmek világát idéző, valamint a vásári játékok hagyományait ötvöző *Porondon a bolondom* bábelőadás különlegessége. Szluka Judit előadóművész, miközben együtt és egymással játszott a bábfigurával, tekintetével folyamatosan együttjátszásra készítette a vidám közönséget.

A tudásukat próbára tevők különféle tudástesztet (EU-s ismereti teszt; angol/német nyelvű szintfelmérő; általános műveltségi totó; bolygórejtvény) tölthettek ki. A szervezők a kvízzjátékok résztvevőit a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat folyóirataival (*Élet és Tudomány*; *Természet Világa*; *Valóság*) és EU-s diáknaptárral ajándékozták meg. Az általános műveltségi totó legügyesebb játékosai könyvjutalomban részesültek.

A látogatók megtekinthették a 15. Fotóművészeti Nyári Egyetem alkotásaiból összeállított fotókiállítást és az Országos Filmszemle alkotásait; a csillagászati műsorok révén – *Utazzunk a Marsra!*, *Égiekkel játszó földi lelemény*, *A Nap családja*, *Süni és a csillagok* – betekintést nyerhettek a csillagok és bolygók világába; távcsővel fürkészthették a Nap szívporkázó fényét; a táncos lábúak reneszánsz kori táncleépéseket gyakorolhattak.

A kisiskolások kez ügyességüket, képzelőerejüket fejleszthették a kézműves foglalkozásokon és a csillagászati játszóházban: csuhé- és csutkababát készítettek/öltöztettek, nemezeltek, úrsiklót hajtogattak, valamint kék színű lufikra égboltot rajzoltak.

A felnőtt érdeklődők tájékozódhattak a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat sokrétű felnőttképzési kínálatáról: a TIT-TELC angol és német nyelvi (tovább)képzési lehetőségeiről, a számítógép-használó tanfolyamok elérhetőségeiről, a különböző ismeretterjesztő-tudománynpszerűsítő programjairól.

Az ünnepség tartalmas, változatos programkínálatát a résztvevők aktív és érdeklődő magatartása tette még színesebbé.

KRAICINÉ SZOKOLY MÁRIA

Író-olvasó ankét a felnőttképzésről

„*A művelődés hete – a tanulás ünnepe*” elnevezésű, az európai gyakorlatból jól ismert rendezvénysorozatot Magyarországon először 2001-ben rendezték meg a Magyar Népfőiskolai Társaság, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, a Magyar Művelődési Intézet és a Magyar Pedagógiai Társaság, mint alapítók, együttműködve a Német Népfőiskolai Társaság Nemzetközi Intézetének magyarországi projektirodájával és az Általános Művelődési Központok Országos Egyesületével. A cél, hogy a tanulás mielőbb, mindenki számára, szabadon hozzáférhetővé váljon. Azóta az alapítók immár hat alkalommal, országszerte több tízezer fő részvételével rendezték meg a tanulás ünnepét. A bekapcsolódó szervezetek egyre több régióban és településen, egyre színesebb programmal hívják fel a figyelmet az egész életen át tartó tanulás jelentőségére. A helyi programok célközönségüket, a tanuló vagy tanulni szándékozó ifjakat és felnőtteket, valamint a kínált témákat tekintve is széles spektrumot fednek le, de mind a kisebb helyi rendezvények, mind az országos és esetenként nemzetközi események az adott körben nagy fontossággal, innovatív erővel bírnak. A rendezvénysorozat fő profilját elsősorban a szakmai programok, konferenciák, tapasztalatcserék, előadások, kiállítások, interaktív programok, bemutatók, nyílt napok és a szórakoztató jellegű utcai népünnepélyek, fesztiválok jelentetik, ezzel is felhívják a figyelmet az ország és az egyének jövője szempontjából egyaránt fontos felnőttkori tanulás jelentőségére, a változó hazai felnőttképzés lehetőségeire.

A 2008. évi Budapesten szervezett központi rendezvények egyik kiemelkedő eseménye volt a Magyar Pedagógiai Társaság, valamint a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus közös rendezésében megvalósult „Író-olvasó ankét a felnőttképzésről” c. könyvbemutató. A rendezvényen megjelent a hazai felnőttképzés színe-java, számos felnőttképzési szakember: kutatók, oktatók, oktatáspolitikusok és a fiatalok,

a felsőoktatás „bolognai” átalakulása kapcsán megindított andragógia szak hallgatói.

A rendezvény fő célja – a felnőttképzés témában 2007-ben és 2008-ban megjelent könyvek bemutatása kapcsán – az volt, hogy párbeszéd alakuljon ki a felnőttoktatás aktuális, a könyvek által is érintett témáiban. Így a beszélgetések és viták az andragógia történeti eseményeinek, az egyes korszakok trendjeinek értelmezésére és feldolgozására, az andragógusképzésre, a felnőttképzés fő területeinek (általános és szakképzés, nyelvvoktatás) jellemzőire és a felnőttképzés kiemelt célcsoportjaival való foglalkozás módszertani kérdéseire irányultak.

A rendezvényen bemutatott kiadványok a következők voltak.

Magyar Edit – Maróti Andor (szerk.): A magyar felnőttoktatás 50 éve ELTE Eötvös Kiadó; Bemutatta: Csoma Gyula

A rendszerváltás követő tizenhetedik év tájékán számos tudományág művelői körében felmerülni látszik az igény, hogy tekintsünk vissza a rendszerváltást megelőző ellentmondásos idősakra, vegyük számba azokat a trendeket, tudományos eredményeket, politikai döntéseket követő kisebb és nagyobb jelentőségű változásokat, amelyek megelőzték, megalapozták a rendszerváltás követő megújulást az adott területen. A kötet a felnőttképzés világára tekint vissza, a Magyar Pedagógiai Társaság Felnőttnevelési Szakosztály tagjai írják le emlékeiket a felnőttoktatás elmúlt 50 évének tapasztalatairól.

Kraiciné Szokoly Mária, Laki Ildikó, Pető Tamás (szerk.) Nemzetközi tapasztalatok a felnőttképzés világából TIT Pannon Egyesülete; Bemutatta: Piróth Eszter

A kiadvány, a TIT Pannon Egyesülete Határon Átnyúló Felnőttképzés Nyelvi Módszertani Központ létrehozása kapcsán a felnőttképzés általános és szakterületi kérdéseivel foglalkozik: egyfelől a felnőttképzés

különböző területeinek EU-s és hazai tendenciáit mutatja be, hogy alapot teremtsen a módszertani központ munkájához, másfelől idegen nyelvi felnőttképzéssel kapcsolatos tanulmányokat, elemzéseket, jó gyakorlatokat ad közre az idegen nyelvtanítás módszertani megújításának szándékával.

„Felnőttképzés a XXI. században – igények, elvek, tartalmak, formák, módszerek. Segédlet felnőttképzők, oktatásszervezők, trénerek képzéséhez” Szerkesztő: Szöllősi Zsuzsa Kiadó: CIVITAS Pedagógiai Szakmai Szolgáltató Intézet. Bemutatta: Kraiciné Szokoly Mária

A kötet a Szülőföld Alap Iroda támogatásával készült, azzal a céllal, hogy korszerű, összefoglaló jellegű kiadványt adjon a határon túli magyar felnőttképzéssel foglalkozó szakemberek kezébe.

Trencsényi László (szerző-szerkesztő): Jorgosz közlegény jelentései a 38. kilométerről. Új Helikon Bt. Bemutatta: Vedovatti Anildo

A könyv az oktatás világának eseményeiről ír „alulnézetben”, középpontba állítva a rendszerváltás, a 89/90-es évek történéseit. A szerző írását kiegészítik a szerző kortársainak az akkori egyetemi hallgató tanítványainak emlékezései.

Debreczeni Tibor: Különbéke Debrecenben 2008; Bemutatta: dr. Petravichné Matyaczko Olga

Megkapó mozzanata volt a rendezvénynek az „újkönyves” Debreczeni Tibor megszólalása, aki előző nap ünnepelte 80. születésnapját.

Tibori Tímea: Zempléni átjáró MTA SZKI Belvedere Kiadó 2007. Bemutatta: Németh Andrea

Az ötszáz oldalas kötet az NKFP 5/035/04 „Magyar-szlovák összehasonlító komplex képzési program a romák felzárkóztatásáért” c. projekt eredményeiről ad tudományos igényű összefoglalást, ezáltal módszertani segítséget és mintát mindazoknak, akik a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok kulturális, képzési, mentori eszközökkel történő segítésére, felzárkóztatására vállalkoznak.

Nagy Ádám (szerk.): Ifjúságügy. Ifjúságszakma. Ifjúsági munka. Palócföld Alapítvány, Új Mandátum Kiadó; Bemutatta: Fábíán Judit

A szerző e könyvében is arra a kérdésre keresi a választ, hogy „... tekinthet-e a társadalom az ifjúságra, mint a rossz hatásoktól védelmezni kívánt csoportra, és tekinthet-e mint erőforrásra, mint lehetőségre. Továbbra is dominálni fog-e az ifjúságot két szegmenségben látó és láttató ifjúságvédelmi elitpolitika? A közélet továbbra is a problémahelyzetet,

megoldandó konfliktusokat, válságkezelést igénylő kérdéseket lát-e ott, ahol láthatna lehetőségeket, unikális szempontokat, dinamizáló erőforrást.”

A könyvbemutató jól szolgálta a friss felnőttképzési szakirodalomról való tájékozódást, illetve – reményeink szerint – további írásos tevékenységre ösztönözte a megjelent szakembereket és szakírókat. A jelenlévők megállapították, hogy a felnőttképzés tömegesebb méretű szakmává válásához szükséges lenne a nagyobb volumenű publikálásra mind a tudományos jellegű szaksajtó és kiadványok, mind a felnőttképzéssel kapcsolatos ismeretterjesztő jellegű munkák vonatkozásában. Megjegyzendő, hogy ezt a határon túli magyar felnőttképzéssel foglalkozó szervezetek is várják és sürgetik, hiszen Ukrajnában, Romániában és a délvidéken élő magyaroknak igen fontos tájékozódási pontot jelentenek a nálunk megjelent felnőttképzési kiadványok.

TRENCSÉNYI LÁSZLÓ

Kukabúvárok az elitegyetemen

Kiért szól a harang? Tesszük fel rendre az immár hagyományos magyarországi „A művelődés hete – a tanulás ünnepe” – rendezvénysorozat előtt. Az életen át tartó tanulás tapasztalt hazai szakember-csoportjai kiváló szakmai diskurzusokat, konferenciákat tudnak szervezni elkötelezettségük tárgyáról, mindig van is mit megbeszélni, öröm is, gond is, siker is, feladat is.

Aztán a tervező beszélgetéseken rendre megrajzoljuk az ünnep „igazi” célcsoportját, megtervezzük, miképp is fogjuk megszólítani a tanulástól – elsősorban társadalmi helyzetéből adódóan – elzárt, kiszorított, távoltartott nehéz sorsú szegényembert, fiatalt, idősebbet. Az értelmiség kultúráközvetítő felelősségét keressük mindig programjainkon, lényegében erről szól a diskurzus.

A hazai tanulásünnepi tapasztalatok szerint – mi tagadás – aztán nagyon nehéz megtalálni, megszólítani őket.

Hogyan lehetne hatékonyabb megidézésük? Tesszük fel mindig a kérdést.

Csattanós választ adott tőlünk teljesen függetlenül Éless Béla. A Budaörsi Játékszín vezető rendezőjeként 2008 nyarán színpadra állította a Kukabúvárokat. A darab címe mára elcsépett szleng-kifejezésnek hat. Az amatőr színjátszó mozgalmak ismerője pontosan tudja, hogy 1971-ben ezt a szót Tatabányán használták először. A hasonló című híres-hírhedt, betiltott-ünnepelt egykori ösbemutatón. A városban 2%-ra nőtt a veszélyeztetett gyerekek száma, akikkel találkozni lehetett a lakótelepi házak szeméttárolóiban. A fiatal, lelkes amatőrök annak idején ezen háborodtak fel, s készítettek nagyhatású dokumentumjátékot. Ezt követte a politikai botrány csaknem 40 esztendeje. Az amatőr színjátszás felelőssége szerint tette a dolgát – ébresztette a társadalom lelkiismeretét.

Istenem, 2 %!

Hol vagyunk már ettől? S hol az a bizonyos lelkiismeret?

A tatabányai előadás budaörsi „retrója” – jó előadás volt (el is csapták a színpadra állító direktort utána) nagy hatással volt a kisvárosba látogató nézőkre. A mai előadókban ugyanaz az eltökélt hit lobogott, mint annak idején.

A rendező rendelt még egy darabot az előadáshoz: Szödy Szilárd és Rákóczy Anita szerkesztettek hatásos dokumentumjátékot Hátamon a házam címmel. A remek dramaturgiával valóságos interjúkból építkező darab – Gorkij Éjjeli menedékhelyét idézően – arról szól, hogy mélybe szorult, egzisztenciájuk utolsó morzsáit felélő, a hajléktalanságba zuhant, aluljáró-lakó embertársaink tragédiáik mélyén őrzik humánus-tartalékaikat.

Igen!

Ez a két darab a „Tanulás ünnepe” célcsoportjainak szimbóluma!

Ezért döntöttünk úgy, hogy fontos eseményként az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai-Pszichológiai Karának aulájába hívjuk meg az előadást. Pedagógusjelöltek, andragógusjelöltek s oktatóik közé. (Szociológiai felmérések szólnak arról, hogy felsőoktatásunkban, így kultúráközvetítő értelmiségi szerepre készülő hallgatóink közt elenyésző azok száma, akiknek primer élményük lenne a darabokban ábrázolt világból, védett gyerekkorból és kamaszkorból érkeznek az universitas falai közé, nem is mindig nyitottan szociális elköteleződés iránt. Igen! Őket kell megszólítani a „Kukabúvárok” és a „Hátamon a házam” élményével!

Éless Béla társulatában kiváló partnerre, a Tanulás ünnepére áldozó kormányzati szervezetben támogatóra találtunk¹.

Október 15-re színházzá alakult a Kazinczy utcai épület aulája, az órára igyekvő szorgalmasoknak is feltűnt: valami történik.

Körülültük az előadást, egészen közről nézhettünk a lelkes és hozzáértő, üzenet-tudatos játszóknak tekintetbe. Különösen a Kukabúvárok esetében érződött ez a hatás. Hiszen kortársak álltak, s szóltak kortársakkal szemben!

¹A támogatási pályázatot kiíró Nemzeti Szakképzési és Felnőttoktatási Intézet mellett élvezhettük az ELTE PPK dékánjának segítségét, ill. támogatást nyújtott az Új Helikon Ifjúsági és Oktatási Szolgáltató Bt. Az Éless Béla Társulat méltányos fellépési díjat kért.

Ez a hangulat fokozódott a játékot követő ankéton. Az előadók sorra beszámoltak a próbák, a felkészülés során szerzett élményeikről: mit jelentett számukra a találkozás a gyerekszegénység élményeivel. Ők – a fiatal színészek – már ekkorra „túlestek” az azonosulás beavató szertartásain, ezért tudtak olyan hitelesen, meggyőzően szólni.

A szolidaritás gondolata tehát több körben érvényesült ezen a verőfényes őszi napon.

Külön öröm volt számomra, hogy mint az „elitegyetem”, az ELTE képviselőjeként fogadhattam a nézőtéren a józsefvárosi Dankó utcából érkező, már-már „hátrányos helyzetűeknek” tekinthető „wesleys” főiskolások népesebb csoportját is.

HARANGI LÁSZLÓ – KELNER GITTA

Hátrányos helyzetű régiók felzárkóztatásának elősegítése a felnőttképzés, közművelődés módszereivel

(Országos szakmai konferencia, 2008. október 16-án)

Ahogy egy család nem lehet igazán boldog, ha valamelyik tagja tartósan beteg vagy gyengélkedik, úgy egy nemzet sem lehet megelégedett, ha egyes vidékei lemaradtak a fejlődésben. Így nem lehet teljességgel gazdag és szép Magyarország sem, ha Csereháton, Bodroghözben, Gyaláságban, Hegyközben, Szamosháton, Illancson vagy az Ormánságban nagy a munkanélküliség, falvak sokasága nem megy előre, nem gyarapodik. Ma az ország lakosságának mintegy egyharmada él az átlagosnál elmaradottabb tájakon, 15%-a pedig, összesen mintegy másfélmillió ember tengődik, nyomorog nagyon szegény vidékeken, főképpen a határ menti aprófalvakban. Az egyik ok, mint ahogy erre a konferencia egyik előadója is rámutatott, Trianonra vezethető vissza, amely úgy húzta meg a határt, hogy elvette ezektől a térségektől a levegőt, mert elvesztették kulturális, gazdasági központjaikat. A másik körülmény, hogy a nehézipar, bányászat visszaesése miatt megszűnt a napi és a heti ingázás ezekből a körzetekből az ország ipari, gazdasági központjaiba, de a 70-es, 80-as évek felemás mezőgazdasági fejlődéséből is kimaradtak, új munkahelyek nem létesültek.

Konferenciánk célja az volt, hogy a szélesebb gazdasági és társadalmi összefüggések háttérében útmutatást adjunk a felnőttképzés és a közművelődés lehetőségeinek fokozottabb felismeréséhez, módszereinek tudatosabb alkalmazásához, ennek az „országbetegségnek” a gyógyításához. Meggyőződésünk volt, hogy e leszakadt térségek, a kilátástalan falvak népességének aktivizálásában, öntudatra ébresztésükben, a támogatások elnyeréséhez és felhasználásukhoz szükséges ismeretek megszerzésében sokat tehet a felnőttoktatás és közművelődés, annak emberi közelsége, bátorítása, tájékoztatása. Sejtettük, hogy ebben kulcsszerepet töltenek be az önkormányzatok munkatársai, a helyi népművelők, felnőttoktatók, a népfőiskolák és a TIT aktivistái, a különböző társadalmi szervezetek,

egyesületek, az egyházak önkéntesei, valamint a kívülálló, de a leszakadt térségek tanácsadásával foglalkozó közművelődési és felnőttoktatási intézmények, továbbá a regionális és országos szervezetek szakemberei. Az egyes témakörök igényes elméleti és gyakorlati feldolgozásával, a külföldi példák bemutatásával végső soron szándékunk az volt, hogy rámutassunk azokra az emberi, mentalitásbeli és kulturális momentumokra, amelyek a kitörési pontok megtalálásához, a helyi gazdasági, turisztikai, tradicionális adottságok felismeréséhez, a foglalkoztatásbeli hasznosításukhoz kívánatosak.

Reményeink maximálisan teljesültek! A konferencia előadásaiban és az azt követő vitákban ugyanis egy igen *speciális andragógiai, közművelődési stratégia* körvonalai bontakoztak ki, amelyben egybeötvöződik a településfejlesztés, munkahelyteremtés és a „testre-szabott” felnőttképzés, közösségi nevelés. Ebben fontos helyet kell, hogy kapjon a csalódott, tanulástól elszokott fiatalok és idősek önbizalomerősítése, az erejükben és előzetes tudásukba vetett hitük visszanyerése. Oda kell hatni – hangsúlyozták a résztvevők és az előadók –, hogy minden községben, kistérségben legyen valaki, egy igen aktív, leleményes, kreatív közösség, amely a térség mindenirányú lehetőségeit feltárja, és megfogalmazza a munkát és keresetet nyújtó kulturális hagyományokat, turisztikai, táji adottságokat, de ugyanakkor segítséget nyújt az ehhez szükséges tudás megszerzéséhez is. Az európai és a hazai források bőségesek, félő azonban, hogy ezek a pénzek nehezen jutnak el oda, ahova szánják. Ezért egy támogató, mentori szolgálatra van szükség, amelynek meghatározó intézményei lehetnek a felnőttoktatási, közművelődési szervezetek, intézmények, hogy munkatársai formába öntsék az igényeket, és a pályázati mechanizmussal párhuzamosan egy alulról építkező, kölcsönös párbeszédes folyamatot hozzanak létre. Erre már van is jó példa egyes vidékeken, a kistérségi koordinátorok személyében. Mindenképpen fontos a mindenirányú önkormányzati, társadalmi, munkaügyi, szakmai, tanügyi, gazdasági és vállalkozói erők összefogása.

Hasznosnak bizonyult a nemzetközi kitekintés is, amelyből megtudtuk, hogy Portugália egy lepusztult körzetében, képzéssel egybekötött, hosszú és szívós munkával, az uniós és hazai forrásokat ügyesen felhasználva, egy turistaparadicsomot hoztak létre, ahol a szerelő-javító munkálatokat az erre a célra kiképzett helyi fiatalok látták el. Hogy a semmiből is lehet tőkét kovácsolni, arra jó példa, hogy Lisszabon egyik elgettőso-

dott negyedében csellengő afrikai fiatalok táncát koreografálták, vitték színpadra, és „multi-kulturális”, ételcsemegéket elkészítő, vállalkozói képzéssel felkészített negroid asszonyokból lettek étteremtulajdonosok, ahova szívesen térnek be az amerikai turisták.

Az egész napos vitához, eszmecseréhez – amelynek moderátora **Csoma Gyula** oktatáskutató és **Harangi László** művelődéskutató volt – a „muníciót” a témához értő, különböző helyekről érkező elméleti és gyakorlati szakemberek szolgáltatták.

Sára Jánosnak, a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium Területfejlesztési Főosztálya vezetőjének előadása azért volt izgalmas számunkra, mert betekintést nyújtott abba, hogy az uniós és a hazai fejlesztéspolitikának mennyire, ha úgy tetszik, „szívügye” a területi kohézió, azaz az elmaradott, országok, régiók felzárkóztatása, amelyre eddig ilyen mértékben nem gondoltunk. Az Európai Unió esetében ez összhangban van az igazságosság, egyenlőség, demokrácia szellemiségével, amelyet számos dokumentumban deklarál. Hazai viszonyok között a „területi kohézió” a legmarkánsabban a 33 leghátrányosabb helyzetű kistérség felzárkóztatására irányul, mégpedig az Új Magyarország Felzárkóztatási Programban. Erre 135 milliárd forint van elkülönítve, amelynek fontos aspektusa, hogy nem csak az érintett községek infrastrukturális hiányosságait kell felszámolni, hanem az ott élők életesélyeit, készségeit, ismereteit is fejleszteni kell, amelyben döntő szerep jut a felnőttképzés és közművelődés intézményeinek, beleértve a személyi és tárgyi feltételeket is. Tehát itt kell ügyesen pályázni és a pénzzel jól sáfárkodni!

Dr. Havas Gábor szociológus, az MTA Szociológiai Kutató Intézet részéről, e másik Magyarország történelmi és társadalmi gyökereit villantotta fel, amely hozzásegített bennünket a megoldások formalizmustól mentes, differenciáltabb megközelítéséhez.

Diósi László, a Nógrád megyei Egységes Pedagógiai Szakszolgálat Intézményegység igazgatóhelyettese a foglalkoztatást elősegítő alapprogramokhoz adott hasznos tanácsokat, hangsúlyozva az összefogást, a partnerséget a legkülönbözőbb állami, önkormányzati szervezetekkel, üzleti körökkel.

Makrai Ilona igazgatóasszony mindennapi gyakorlatból merített előadásának azért örültünk, mert mint a Nógrád megyei Tereske község óvoda, általános iskola és integrációs bázisintézmény vezetője a cigánysággal való speciális bánásmódról osztott meg velünk andragógiailag is

megfontolandó módszereket, speciális metodikai megközelítéseket. Amit nagyon a lelkünkre kötött a szorongás és félelemérzet legyőzése a hallgatókban, az elszenvedett iskolai kudarcok feloldása, a kölcsönös bizalom kialakítása. A körülményekhez alkalmazkodó, maximálisan toleráns és empátikus oktató-nevelő munkájukat fémjelzi, hogy többen, a férfiak közül, fakitermelői, nehézgépkezelői, targoncavezetői és biztonsági őr OKJ-s vizsgát tettek, maradhattak munkahelyükön, mert bemutathatták az általános iskola elvégzését igazoló bizonyítványukat. A több hónapig tartó, szakmailag, emberileg is kiemelkedő program személyiségükre is kihatott, mert a keservesen végrehajtott, nagy lemondásokkal járó tanulásuk után valahogy többnek érezték magukat, másképp viselkedtek, mint korábban, kevésbé szégyelltek cigány mivoltukat, mondhatnánk úgy is: „erősödött identitástudatuk”.

Hefner Erika, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Dél-Dunántúli Kulturális Koordinációs Irodájának vezetője a hátrányok leküzdésének ún. „kulturális modelljét” állította elének. Ennek lényege, hogy egy szegény, gazdaságilag lemaradt, de tárgyi, szellemi és természeti kincsekben gazdag vidék igyekszik kamatoztatni értékeit és turizmust, idegenforgalmat, vendéglátást fejleszt, amely keserves, de szívós munkával, új mesterségek, vállalkozások kitanulásával jobb időket hoz az éppen csak vegetáló tájakra is. Ennek jó példája az Ormánság, amely bővelkedik szívet-lelket vidító látnivalókban, csak élni kell vele.

Teszik is ezt az ott élő emberek, amennyire tudják, igénybe véve külső és belső segítséget.

Borbáth Erika, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus főigazgatója igen izgalmas és tanulságos előadásában Cserehát legeldugottabb falvaiba vitt el bennünket, hogy bemutasson egy felzárkóztatási programot, melynek célja a lehetőségek felkutatása, kezdeményezések elindítása, a helyi vezetőkkel való találkozás volt, amelyen a munkacsoport a felemelkedés módozatait vitatta. A program következetes és szívós munkájának köszönhetően tanfolyamok szerveződtek, erősödött a helyi összefogás, megnövekedett az aktivitás minden irányban (kapcsolatok felvétele, pályázatfigyelés, stb.).

Dobák Judit, a Miskolci Egyetem, BTK Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézetének tanársegédje egy Borsod-Abaúj és Zemplén megye néhány leghátrányosabb helyzetű kisközségeiben végzett kutatásának eredményeit ismertette. A nagy apparátussal és szociológiai megalapo-

zottsággal lefolytatott vizsgálat végső üzenete az volt számunkra, hogy minden helyi társadalomban vannak, ha nem is a hivatalos körökön belül, hanem azon kívül is „innovatív” személyek, akikre a gondok, problémák megoldásában lehet számítani.

Péterfi Ferenc, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Közösségfejlesztési Osztályának vezetője a közömbösség és passzivitás ellen tört lándzsát, és igen szenvedélyesen, társadalmi közösségi tervezést és aktivitást sürgetett a hátrányos helyzetű településeken. Igazat adtunk neki. Tehát törekedni kell arra, hogy minél több polgár törje a fejét mit kellene tenni a felemelkedés érdekében, majd cselekvési programot kell készíteni!

Harangi László művelődéskutató, a Magyar Pedagógiai Társaság Felnőttnevelési Szakosztályának elnöke a felzárkóztatás nemzetközi tapasztalataiból hozott néhány érdekes és hasznos tapasztalatot. Nemcsak Portugáliából és Mexikóból, amelyről már szoltunk, hanem Japánból is. Mert ez utóbbiban is vannak kis szigetek, ahol a lakosság előregedett. Például ilyen Shiriashi szigete a japán beltengerben, ahova a természet csendje vonzza a látogatókat, de bemutatják a régi öntözési módszereket is, majd az öregek megszólaltatják a taiko dobát, mert ez csak itt van. A közeli szárazföldről érkezett gimnazisták pedig társadalmi munkában bemutatják a szigetről származó shiriashi odori, kegyeleti táncot.

A mintegy tíz „frontvonalból” érkezett és hetven felnőttoktatási, közművelődési, munkaügyi „multiplikátor” megelégedettségüket a helyszínen is kinyilvánították, és többen utólag elektronikus úton köszönték meg a hasznos útravalót. A Köznevelés c. folyóirat 2008. november 21. számában pedig „Miben segíthet a felnőttoktatás?” címmel méltatta a konferenciát.

A tanácskozást – „A Művelődés Hete a Tanulás Ünnepe” programozat keretében – a Magyar Pedagógiai Társaság Felnőttnevelési Szakosztálya rendezte, partnerségben a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátussal.

TÓTH ZSÓKA

Felnőttként is nehéz az iskolatáska?

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, együttműködő partnereivel – Magyar Népfőiskolai Társaság, Magyar Pedagógiai Társaság, Tudományos Ismeretterjesztő Társulat – pályázatot hirdetett 2008 tavaszán „Felnőttként is nehéz az iskolatáska?”, valamint „Legkedvesebb tanítványom” címmel.

Kíváncsiak voltunk, hogyan birkóznak meg a többlet feladatokkal, akik munka mellett, vagy éppen munka nélkül vállalják a továbbképzést, a tanulást, mert úgy látják, erre szükségük van.

A pályázatokban azon átadható tapasztalatok, örömök, gondok megfogalmazását vártuk, amelyekkel a tanulás folyamán találkoztak.

A felnőttkori tanulásban milyen szerepe van a családnak, a tanulásról való együttes döntés, hozza-e magával a közös teherviselést is?

A felnőtt korú tanulók, akik a tudásért komoly erőfeszítést tesznek, mennyiben módosítják a tanár és tanítvány viszonyt?

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy milyen segítséget gondolnának szükségesnek, hogy még hatékonyabb legyen a felnőttek tanulása és tanítása.

Jobbára kistelepülésekről jelentkeztek, de érkezett pályázat Jeruzsálemből, Budapestről és Miskolcra is.

A pályázók között találunk mesterembert, mozgássérültet, akinek számos nehézséget kellett legyőznie, hogy egyáltalán iskolapad közelébe kerülhessen, írt egy rendkívül sikeres fiatalasszony, és az érettségiig 8 év alatt eljutó, nehéz sorsú roma származású asszony.

Írtak a felnőttkorban vállalt tanulás nehézségeiről, a családról, a sikeres vagy sikertelen vizsgákról, a hullámvölgyekből való kilábalásokról, és arról is, hogy mihez segítette őket a tanulás, milyen változást és milyen irányba hozott az életükbe?

Tudományos igénnyel írott pályázat is érkezett oldalnyi szakirodalommal.

A művelődés hete – a tanulás ünnepe rendezvénysorozat záró és egyben kiemelkedő programja volt a „Felnőtként is nehéz az iskolatáska?”, valamint a „Legkedvesebb tanítványom” pályázatok beküldőivel való találkozás, a pályázat eredményhirdetése.

Megtisztelő volt számunkra, hogy a pályázók közül sokan vállalták a korai felkelést, vonatozást és gyermekeikkel, párjukkal, tanítványukkal jelen voltak a bensőséges ünnepségen.

Minden pályázó emléklapot és ajándécsomagot vehetett át, illetve az alábbi írások jelennek meg a Magyar Művelődési Intézet SZÍN – közösségi művelődés című folyóiratának 2009. januári, valamint a Felnőttképzés c. folyóirat 2009. márciusi számában.

SZÍN – közösségi művelődés című folyóiratban:

Farkasné Fülöp Hajnalka: Notesz és fakanál, vagyis egy nagycsaládos kíváncsi anyuka az iskolában vajon mit, hogyan csinál? (Szada)

Gabula Andrásné Halmos Mónika: Hit, virág, szeretet (Kistarcsa)

Halászné Szabó Terézia: Felnőtként is nehéz az iskolatáska? (Perkátá)

Kiss Sándorné: „Felnőtként is nehéz az iskolatáska?” (Újszilvás)

Mikó-Tóth Marianna: Diploma után

Novákné Bede Márta: Felnőtként is nehéz az iskolatáska? (Szolnok)

Szabó Andrea: Egy álom valóra vált (Sarkad)

Teleki Tibor: Felnőttként is nehéz az iskola? (Szászvár)

Somos Csilla: Felnőttként is nehéz az iskolatáska? (Jeruzsálem) – Legkedvesebb tanítványom.

Felnőttképzés című folyóiratban:

Pavlics Tamás: „Örömmel vagy körömmel?” (Budapest)

Az alábbiakban szemelvényeket olvashatnak a „Felnőttként is nehéz az iskolatáska?” és a „Legkedvesebb tanítványom” című pályázatokból.

„2002. április 16-án megrendülten vettük tudomásul, hogy férjem, három gyermekem édesapja meghalt.

Idősebb fiam az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Vegyészkarának Gyógyszerkutató szakán diploma előtt állt. Lányom a Szolnoki Külkereskedelmi Főiskolára adta be jelentkezését, kisebb fiam az általános iskola 3. osztályába járt. Mit tesz ilyenkor egy anya? Teszi a dolgát, tűri a fájdalmát, tartja a gyermekeiben a lelket, vigasztal és bizakodik, hogy majd lesz valahogy. „Túlélni, mert a gyerekeknek szükségük van rád.”

2003. Megvan az első diploma. Sírás és nevetés. Boldogság, öröm, és: „Ha ezt apád megérhette volna!”

2004. október lányom és leendő vejem bejelentetik, hogy eljegyzik egymást. Megszerveztem, lebonyolítottam.

2004. november fiam és leendő menyem bejelentetik, hogy eljegyzik egymást. Megszerveztem, lebonyolítottam.

2005. május 28. Fiam megnősült.

2006. január. Lányom és vejem júliusban házassággal akarják megerősíteni 10 éves kapcsolatukat.

2006. január vége. Bejelentettem gyerekeimnek, hogy ha már ketten maradunk öcsétekkel én beiratkozok EGY főiskolára. Semmi tényleges elképzelés, csak az, hogy tanulni akarok. Felneveltem három gyereket, most már én következek. Lányom hozott egy felvételi tájékoztatót és elkezdtünk keresgetni. 1973-ban érettségiztem, közgazdasági szakközépiskolában. 51 éves fejjel feltettem a lécet, azonban kérdések egész sora zúdult rám:

Szükségem van nekem erre?

Igen

Fogékony még az agyam

az új ismeretekre?

Meg kell próbálni.

Fogom én ezt bírni? Munkahely

és gyereknevelés?

Az ember sok mindenre képes.

Felvesznek egyáltalán?

Ki fog derülni.

Mi lesz, ha nem sikerül?

Miért ne sikerülne?

És még sorolhatnám kérdéseimet, amelyekre magam adtam meg a válaszokat. Magamat kellett meggyőzőm, hogy képes vagyok rá, habár semmi tétje nincs a sikernek, vagy következménye az eredménytelenségnek. Ez kellett ahhoz, hogy lazán, de határozottan döntsék. Megpróbálom.”

Kiss Sándorné – Újszilvás

„Úgy érzem, a számtalan élethelyzetben, ahol az embernek helyt kell állnia, ebben az esetben – a legnagyobb igyekezet ellenére is – mindig lesz olyan terület, ami kissé elhanyagolódik. Véleményem szerint nem lehet tartósan mindenhol ezer százalékon pörögni, mert annak nincs jó vége. Meg kell találni az arany középutat itt is, hiszen miközben lelkesen dolgozunk bizonyítványunk megszerzésén és karrierünk csiszolgatásán, közben az sem hátrány, ha nem hagy el a kedvesünk vagy látjuk felnőni a gyerekünket.

Egyébként én sem voltam mindig egyformán lelkes, sokszor gondoltam, hogy jó lenne magamnál tartanom egy infúziót, ami egyenletesen adagolja a kávé és a húslevest, és egy olyan gomb sem jött volna rosszul, amit ha megnyomok, a Maldív-szigeteken találok magam koktélt szűr-csölgetve, fűszoknyás fiúk társaságában, de mivel ezt a bizonyos gombot még nem sikerült feltalálnom, ezért maradt minden az eredeti tervek szerint.

Mindenképp fontosnak érzem megemlíteni, hogy a közvetlen felettesem nagyban támogatott abban, hogy tudjak tanulni. Mindig úgy alakította a műszakbeosztásokat, hogy én el tudjak menni iskolába, ami tapasztalatom szerint nagyon nagy dolog. Elég csak a saját osztályomban körbenézni és látható, hogy a munkaadók nagy részét egyáltalán nem érdekli, hogy van aki iskolába jár. Persze a sikerhez nem csak a munkahely hozzájárulása szükséges, az is fontos, hogy azok, akik az embert körbeveszik, támogassák céljai elérésében. Ez főleg akkor számít nagyon, mikor át kell lendülni a holtpontokon vagy éppen kell az erő a vizsgákhoz.”

Tóth Tímea – Budapest

„A lányom után az életemben a tanulás a meghatározó. A lányom és a tanulás alá rendelek mindent. Ezért még a munkahelyemről is kiléptem, ahol elég szép sikereket értem el, mint közbeszerzési referens. A munkahelyem nem igazán támogatta a tanulás miatti hiányzásaimat, ezért váltottam. Úgy tapasztalom, hogy a mai magyar munkaadók többsége még nincs megfelelően felkészülve a felnőtt társadalom tanulás iránti igényének kielégítésére. Magánzó lettem, így az időbeosztásom rugalmasabb, valamint egyensúlyban tudom tartani a gyerek és a tanulás közti időmet. Az egyensúly a tanulással töltött években kulcsszó, hiszen nem szabad, hogy a tanulás mániánkká váljon, nem szabad, hogy a tanulás beteggé tegyen, a tanulást tekintsük egy izgalmas kalandnak!”

Rácsai Tünde – Debrecen

„Miközben e sorokat írom, másfél éves kisfiunk békésen alszik a szobában. Kilenc óra. Nyolc órakor – az esti szopizás után – beraktam a kiságyba, meséltem, énekeltem, majd fél kilenckor az egyenletes szuszogást hallván, kijöttem. Ha szerencsém van, fél hatig, ha nincs, négyig nem ébred fel. Beállt már a kis napirendje, az alvásokat – aránylag – jól „betartja”.

Mit nem adtam volna fél évvel ezelőtt az ilyen előre kalkulálható időbeosztásért! Merthogy akkor írtam a szakdolgozatomat, majd készültem a májusi és júniusi államvizsgára könyvtár-informatika szakon.

Elkövettem életem egyik – bevallható – nagy baklövését: az egyetem elvégzése után nem csináltam meg rögtön a szakdolgozatot és az államvizsgát. Hat évvel ezelőtt végeztem magyar szakon is, s úgy gondoltam – én botor! –, hogy egyszerre elég az egyik szakból – magyarból – leállamvizsgáznom, a másikat, a könyvtár-informatikát hagyom a következő évre. A következő évből több, mint öt év lett.

...

Egyedül utaztam le vizsgázni, 21-én, szerda este. Marcit a húgoméknál hagytam, míg a férjem nem végez a munkával, s nem tudja hazavinni. A vonaton, miközben olvastam a tételeket, gyomorgörcsöm volt. Próbáltam nyugtatgatni magam. Valamit mindegyik tételről tudtam, tehát olyan nagy baj nem lehet. Meg végül is, mi lehet a legszörnyűbb? Hogy nem sikerül a vizsga. De ez a legfontosabb az életemben? Nem. A legfontosabbak az otthonunkban vannak: a kisfiam és a férjem. Ez persze nem azt jelenti, hogy a vizsga egyáltalán nem fontos, csak azt, hogy nem

az a legfontosabb. Ha nem sikerül, nem sikerül. Még mindig lesz egy esélyem, a következő vizsgaidőszakban. És ha akkor sem sikerül? Na bumm, akkor nem leszek könyvtáros. De anyának már most anya vagyok!

Éjfélkor már Szegeden voltam, a barátnőméknél. Hajnalban felkeltem, még egyszer átnéztem a tételeket, s indultam a tanszékre. Útközben felhívtam a férjem, hogy hogy telt az éjszaka, mikor aludt el Marci, evett-e rendesen, nem hiányzott neki a szopi, és ... és mindent tudni szerettem volna az elmúlt fél napról (ami valójában éjszaka volt). A tanszéken már azt vártam, hogy legyenek túl az egészen. Én voltam az első, a tételtől tudtam beszélni – igaz, nem a legfrissebb információim voltak, de a vizsgáztató tanárok nagyon rendesek voltak, utólag is köszönet nekik. Megkönnyebbülve jöttem ki a teremből, mert éreztem, hogy megvan az államvizsgának a könyvtáros része. A jegy nem számított. Túl voltam rajta. A busz indulásáig (13 óráig) volt egy kis szabadidőm, egyedül, gyerek és férj nélkül. Nosztalgiazni szerettem volna, sétálni Szeged utcáin, végigjárni az egyetemistaként látogatott helyeket. Szakadt az eső. Pirongattam magam: még napsütést is akarok? Nem elég, hogy sikerült a vizsgám?!

Este hatra értem Kaposvárra, ahol a férjem és a kisfiam várt. Mi Marcival mentünk tovább Szennára, édesapjának menni kellett estére dolgozni. Aztán mégiscsak kaptam „jutalmat”: otthon Marci megfogta a kezem, és felállt. Egyedül. Először.”

Mikó-Tóth Mariann – Sarkad

„Felnőtként is nehéz az iskolatáska?

Az! Bizony az, méghozzá sokkal nehezebb, mint gyermekként.

Akkoriban még nem cipeltünk olyan súlyokat, melyeket, ha akar-nánk, se tudnánk letenni.

Vesztettünk rugalmasságunkból, már az újdonságokhoz való alkalmazkodás képessége sem régi; harminc év kihagyás után a tudás egy része a feledés homályában, más része elavult, a kerekék is kissé berozsdásodtak; szóval komplexusok, félelmek – nem is kevés. Mindezen hátrányokkal természetesen lépést illenék tartani az iskolapadból alig kikerült, vagy még ki sem lépett fiatalokkal, kiknek semmi dolguk a tanuláson kívül, s mi sem természetesebb: tandíjukat apuka, anyuka fizeti.

Mit szépítem? Gyomorgörccsel mentem az első tájékoztatóra, ahol több mint száz gyerekeimnél is fiatalabb lány és fiú élénk zsvijába csöppentem. Szorongásomat némiképp enyhítette néhány harmincas visszafogottabb viselkedése.

A kezdeti nehézségeket megsokszorozta, hogy az intézmény szinte minden fórumán úgy néztek rám, mint egy őskövületre, vagy éppen optikai csalódásra, s igen kínos volt magyarázkodnom: hallgató vagyok. Többször volt bosszúság forrása a hangnem; nem gondoltam, és ma sem gondolom, hogy ugyanúgy kellene velem/hozzám beszélni, mintha tizen/huszonéves lennék.

A kollektív bemutatkozás kicsivel közelebb hozta egymáshoz a hallgatókat, majd lassan kialakultak szorosabb kapcsolatok is. Elsősorban az együtt utazók, a hasonló érdeklődésűek, és a jobb tanulók társultak, s alakítottak kisebb-nagyobb csoportokat. Magam ez utóbbiak szűk köréhez tartozom.

A kezdetek óta eltelt idő alatt szerencsére sokkal több kellemes, mint bosszantó élményben volt részem.

A hallgatók sokaságától eltérően a legkeményebb tanárokról is jó a véleményem. Előadásaikra szívesen jártam, még akkor is, ha azok a szombat estékbe nyúltak. Legtöbbjük nagy formátumú, jó előadó, segítőkész ember. A kivételek pedig erősítik...

Amit hiányolok, az bár nem feladatuk – hisz a hallgatók felnőtt emberek – mégsem volna szabad elsiklani fölötte: fegyelmet tartani. Következtesen.”

Halászné Szabó Terézia – Perkáta

„2000-ben bezárták a bányát, új munkahelyet kellett keresnem. A helyi benzinkúton kaptam állást, melynek feltétele volt, hogy töltőállomás kezelő és eladó, ezen kívül Propán-bután cseretelep kezelő bizonyítványokat szerezzek. Sajnos három év után, mivel a benzinkút nem felelt meg az új uniós előírásnak be kellett zárni. Ismét munkahelyet kellett keresnem. Mivel nem találtam szakképzettségemnek megfelelő, úgy döntöttem, hogy egy nagy fordulatot veszek és egy teljesen új területen próbálok szerencsét. Asztalosként kívántam egy vállalkozást indítani. Ehhez egy átképzésen szerettem volna részt venni. Azonban ekkor óriási nehézségekkel találtam magam szemben. Az illetékes munkaügyi kirendeltségen érdeklődtem a lehetőségekről. Azt a tájékoztatást kaptam, hogy

csak az kaphat támogatást a képzésre, aki legalább három hónapja regisztrált munkanélküli. Én egy percre sem akartam az lenni. A másik feltétel, hogy a tanfolyam ideje alatt csak a munkanélküli segélyre számíthattam. Ez abban az időben egy ember megélhetéséhez is kevés lett volna, de nekem két gyermekről kellett gondoskodnom. Ezért más megoldást választottam. Kerestem egy szakiskolát ahol felnőtt képzéssel is foglalkoztak. Itt heti egy elméleti konzultációt vártak el a jelentkezőktől és egy igazolást arról, hogy a gyakorlati tudnivalókat egy műhelyben elsajátítják. Ezek után segéd munkásnak jelentkeztem egy asztalos műhelybe. Itt annyi fizetést kaptam, hogy a tanfolyam díját ki tudtam fizetni és még elég jövedelem maradt a család számára is. A felkészülés azonban nem volt egyszerű. Sokat kellett utaznom, a munkahelyem 40 km-re volt, így gyakorlatilag reggeltől estig úton voltam. A munkáltatót ráadásul csak a saját bevétele érdekelte, így a rám bízott feladatok is ezt szolgálták és nem az ismeretszerzést. Csak éjszaka és a hétvégéken tudtam tanulni, ennek ellenére igyekeztem alaposan felkészülni. A gyermekeim jeles tanulók, így muszáj volt nekem is jó bizonyítványt hazavinnem. Sokat köszönhetek a családomnak, akik megértették, hogy átmenetileg kevesebb időm jut rájuk.

.....

Nem tudom, hogy legközelebb milyen átképzésen veszek majd részt, csak abban vagyok biztos, hogy lesz még. Engem megnyugtat az a tudat, hogy ennyi mindenhez értek és mivel egyre kevesebb a jó szakember nekem mindig lesz munkám.”

Teleki Tibor – Szászvár

„Mi kell ahhoz, hogy az ember tovább képezze magát? Elszántság, tudásszomj és türelem. De ha ez mind meg is van, kell hozzá szorgalom, kitartás, mert elkezdni ugyan könnyű, de a hétköznapi szürkeségében, a sok gond és munka közepette végigcsinálni, az az embert próbáló feladat!

És kell hozzá, természetesen, egy csodálatos társ, egy jó család. Akik vállalják az ezzel járó többletfeladatot, és hitet adnak a csüggedésben. Akiknek csak hálával és köszönettel tartozom, hogy mindezt megteremtették nekem. Megköszönve a szeretetet, amely megmutatkozik abban is, hogy segítem a társamat, hogy kiteljesedjék vágyaiban, tehetségében. A tudás az, amit nem vehetnek tőled el – fülemben csengnek nagyanyám

szavai. Még megérte, hogy megmutassam neki üveg-vizsgamunkámat, de mire egy szép ablakot készítettem volna neki, addigra elszólította tőlünk az ég. Az ő kitartása, hite és derűje ad erőt ma is a mindennapokban.

Azért még jó volna megtanulni jól angolul – hiszen ifjúsági csoportjainkat sokszor kísérem külföldre, és van mit csiszolni nyelvtudásomon. És persze, szívesen megtanulnék spanyolul is, mert terveim közt szerepel egy spanyolországi zárandokút, ha már a gyermekeink mind kirepülnek... de lehet, hogy ezekhez egy élet kevés?”

Gabula Andrásné Halmos Mónika – Kistarcsa

„Algoritmus a szakácskönyvben

Tehát az algoritmust a szakácskönyvben kerestük (hisz a recept is egy algoritmus – tudtuk meg informatika-órán!), és finomabbnál finomabb sütitet vittünk a vizsgabizottság asztalára.

Persze (talán a sok finomságnak, talán bizonyítási vágyunknak, talán tudásunknak köszönhetően) mindenki levizsgázott, és nagy reményekkel estünk neki a munkaerőpiacnak.

Nekem sikerült az egyre bővülő önéletrajzommal újabb újságokat meghódítanom, újabb vezető számítástechnikai lapnál nyertem el rovatok szerkesztési lehetőségét, vagy külsős cikkírói státuszt.

Annyira feldobott voltam az iskolában megerősített tudásomtól, és annyira örültem, hogy családommal összeegyeztethető munkát találtam a számítógép és az internet használatának köszönhetően, hogy nem bírtam magammal:

Mindenkinek el akartam mondani, hogy is kell ezt csinálni!!

Úgy éreztem, hogy amit felnőtt fejjel, a gyerekek, a család, és a távmunkában végzett munkám mellett tanultam, az érdemben változatta meg az életminőségem, gazdagabb lettem, a szó mindkét értelmében. (A távmunkában végzett feladataimmal ugyan nem kerestem annyit, hogy „gazdag nő” lehessek, de a teljes inaktivitásból, a kiszolgáltatott GYES-es létből érdemben ki tudtam lépni, pénzt keresni, az álláspiacon megjeleni: ez is nagy eredmény volt, én annak éreztem.)

Persze a számítógép, internet, az utazgatás pénzbe került, de a mérleg másik oldala általában egy szinten állt..., a „kilengéseket” pedig a főállásban dolgozó férjem fizetésével hidaltuk át.

Egy szép őszi napon tehát felkerestem a helyi művelődési ház és a helyi teleház vezetőjét, hogy a faluban tarthatnánk számítógép-kezelői

tanfolyamot. Itt vannak ugye számítógépek, a helyi közösséget jól ismerem, nem lennének ismeretlenek a „tanítványaim”, és mivel ismernek, elég hitelesen be tudnám mutatni nekik, hogy is kell kilépni az ördögi körből.

Ördögi körben „táncolnak” ugyanis azok a kisgyerekes anyák, akik a szülési szabadság után nem tudnak visszamenni dolgozni, mert vállalhatnak munkát a GYES előtti munkahelyükön, a gyerek miatt, az óvodához kötve, de nem is tudják mindig felvetetni a kicsit az óvodában, bölcsődébe, mert nincs munkahelyük. A kör bezárul, ha képzéssel, tanulással, egy huszárvágással ki nem lépnek, lehúzza őket a spirál, és nem tudják örömmel, segítő, lelkes anyukaként, szülőként megélni gyerekük iskolás éveit sem..., mondanom sem kell, milyen nyomot hagyva a jó esetben alapból – tudásszomjas gyerekekben.

A tervem bejött, a meghirdetett tanfolyamra sokszoros volt a jelentkezés, és a délelőtti tanfolyamokon a tanulás után megismerkedhettem a tanítás örömeivel is.

Úgy tanítottam az internet-használatot, az elektronikus levelezést, mintha én találtam volna fel, a tanulóim – kismamák, nagymamák, gazdálkodók, cégvezetők(!) arcán felfénylő öröm, a felfedezés, az ahá-élmények, a régi, külföldre szakadt családtagokkal való kapcsolatok felelevenítése mind-mind személyes örömteli élménnyé váltak számomra, a tudás átadója számára is.”

Farkasné Fülöp Hajnalka – Szada

„Az első kollokvium...”

Már a vizsgára készülés is rendhagyó volt. A családtól nem akartam sok időt elvenni, a két pici mellől nem is nagyon tudtam volna nappal tanulni. Emellett még két, szinte mozgásképtelen nagyszülőmet is el kellett látnom, a bevásárlástól a fürdetésig mindent, Így maradtak az éjszakák. Mikor mindenki aludt, kiosontam a konyhába, (csak egy szobakonyhas lakásban laktunk) és a kislámpa fényénél tanultam. Volt, nem egyszer, hogy észrevették a gyerekek, akkor érdekessé vált a dolog. A kislányom, alig egy évesen, feküdt a térdemen keresztben, a majdnem 4 éves fiam állt a konyhaszéken, a hátam mögött. Fejét a vállamra hajtotta, és miközben tanultam, ringattam a térdem és a felső testem. Sokszor aludtak rajtam. Én meg a könyvön.”

Bán Ildikó – Budapest

„Bármely úton is indulok el gondolataim, tapasztalataim összerendezésében, azt kell mondanom: az iskolatáska egyre nehezebb.

Annak is, aki saját szakmáját szeretné jobban ismerni és művelni, annak is, akinek teljesen mást kell megtanulnia akár évtizedekkel a háta mögött, de annak is, aki az iskolapadban ül, és könnyen lehet, hogy jó néhányuk a munkanélküliségre "készül" ... Mert erre is fel kell készíteni a gyerekeket: mit kezdjen magával, ne hagyja, hogy maga alá gyűrje a sok nehézség és sikertelenség, tudjon bánni a felszabadult idejével.”

Szűcs Ildikó – Komló

„Az első diplomámat 38 évesen jeles eredménnyel szereztem meg. Ekkor ugyanazt éltem át, mint amikor a szakmunkás- és az érettségi bizonyítványt átvettem, nem lehet abba hagyni, folytatni kell a tanulást.

Életem ezen szakaszában jöttem rá, hogy a „nem tudás” borzalmas dolog. A szüleim nem értették, hogy miért is szükséges ez nekem. A környezetemben volt olyan is, aki azt várta, hogy mikor adom már fel.

A főiskolás éveimben nagyon feszélyezett, hogy sokkal fiatalabb tanáraim voltak, mint én, és nem ismerték fel, hogy családdal a hátunk mögött mennyivel nehezebb a dolgunk, mint a nappali tagozatos hallgatóknak. Ugyan azokat a feladatokat adták, mint a nappali tagozatos hallgatóknak, és értékelésnél mindig kihozták, hogy mi gyengébb eredményt produkálunk.

Az idősebb, sok tanítási tapasztalattal rendelkező tanárok sokkal megértőbbek, segítőkészek voltak. A mai napig hálásan emlékszem rájuk, és igyekszem példájukat követni, amikor lehetőségem van felnőtteket tanítani.

Az írásbeli vizsgákon egy némelyik tanár engedte a puskázást, de persze csak kis mértékben. A szóbeli vizsga az már más volt, hiszen ott hallhattuk egymás feleleteit, és borzasztó szégyennek éreztem, ha nem tudtam a tanár kérdésére válaszolni.

Volt roppant megalázó szituációban is részem. Isten igazából a főiskolán találkoztam először a számítástechnikával, úgy féltem tőle, mint a tűztől. A tanár fiatal, nagy hangú és durva modorú, egy csepp empátiával sem bíró férfi volt. Mindig kereste az alkalmat, hogy a hallgatókat meg szégyenítse, ha valamit nem tudtak. Három hónap alatt megtanultam időre a gépirást, a szövegszerkesztést, a táblázatok tudtam szerkeszteni,

különböző szerkesztési feladatokat kellett megoldani, kb. száz darab DOS parancsot bemagoltam és még volt egy könyv, amelyből kérdéseket tett fel. Elgondolható, hogy ezen idő alatt szinte csak a szám. technikával foglalkoztam. A vizsga elsőre sikerült, de utána a gyomrom is görcsbe rándult, ha a számítógépet láttam. Egy évnek is el kellett telnie, hogy ismét le tudjak mellé ülni.

Az első diplomámat 38 évesen jeles eredménnyel szereztem meg. Ekkor ugyanazt éltem át, mint amikor a szakmunkás- és az érettségi bizonyítványt átvettem, nem lehet abba hagyni, folytatni kell a tanulást.”

Novákné Bede Márta – Szolnok

„Az első tanítási napokon olyan sokan voltunk a teremben, félő volt, hogy nem jut mindenkinek hely. Az elszántság, hogy ez a negyven ember mind tanulni akar, nagyobb hitet adott. Minden korosztály képviseltette magát az osztályban – a kamaszkorútól a nagypapajelöltig.

A szünetekben a többiek kimentek, én ilyenkor egyedül maradtam, mert nem dohányzom, és mert lépcső vezet az udvarra. A nyitott ablakon beszűrődő beszélgetésekből tudtam: munkahelyi, családi gondokról, élményekről mesélnek. Jóízű nevetésük szinte kitöltötte a termet, ettől még jobban szenvedtem a rám kényszerített magányban, szerettem volna közük lenni.

.....

A téli szünet előtt volt a fizikavizsga. Viccelődtünk, hogy ez lesz a mi karácsonyi ajándékunk. Csupán néhány kérdés és számolási feladat volt a papíron. Ideges voltam, kapkodtam, minden feladatot elkezdtem, és egyet sem tudtam befejezni. Hideg zuhanyként ért, mikor negyven perc elteltével megállt előttem a tanár: letelt az idő! Két nap múlva lélegzetvisszafojtva vártam az eredményt. Biztos voltam benne, nem sikerült, mégis azt mondogattam magamban: görbülnie kell!

– Andrea, ez, sajnos, egyes – visszhangzott a tanár szava.

Pocsék érzés volt, hisz a többiek mind hármast, négyest írtak. Egész karácsonyom, szilveszterem sírósan, rosszkedvűen telt. Elvesztettem a hitem. Addig úgy gondoltam: bár fizikailag képtelen vagyok felvenni a versenyt másokkal, szellemileg mégis menni fog.

Január elsején nagy elhatározásra jutottam. A következő vizsgám biológia, ha ez jól sikerül: folytatom, ha nem: vége a gimis pályafutásom-

nak. Sokat tanultam, ezt az akadályt könnyen vettem, és az ötös mellé sikerült visszakapnom az önbizalmam.”

Szabó Andrea – Sarkad

„Bizony a német nyelvvizsgálóhoz vezető út nem volt könnyű számára. Hiába tanulta meg, s mondta el nekem a tananyagot, a témaköröket, csinálta meg velem a szituációkat, de ott már nem tudta ezeket ugyanúgy produkálni. Az írásbelin először csak néhány pont kellett volna neki, ezért nagyon elkeseredett, főleg amikor a második írásbeli vizsga ennél rosszabbul sikerült neki.

Ekkor már fel akarta adni, hogy soha nem fog neki sikerülni. De próbáltam benne tartani a lelket, hogy a sok gyakorlás majd meghozza a gyümölcsét, csak türelmesnek, s kitartónak kell lennie. Persze tudtam, hogy nagyon el van keseredve, s innen nagyon nehéz lesz kihozni, az önbizalmát visszaadni. Nagyon sokat gyakoroltunk közösen, rengeteg írásbeli tesztet, feladatot megcsinált. Én már éreztem, hogy sokkal jobban megy neki, sokkal gyorsabban, pontosabban oldja meg a feladatokat, de ezt vele is el kellett hitetnem. Ez volt tanárként a nehezebb feladat!”

Ledniczky Miklósné – Iharosberény

FÓKUSZBAN A KÖZMŰVELŐDÉS

KERESZTI FERENC

A közművelődés keretei

Három konferencia a közösségi házak működtetőiről

Az emberek minden időben vágytak a közösségi életre, amit az adott kor kínálta lehetőségek között meg is szerveztek maguknak. Ebben nincs semmi ördögösség, az azonos érdeklődésű személyek, csoportok előbb-utóbb egymásra találnak. Ha nem is érvényes ez a megállapítás minden-
kire, az aktívabbakról nyugodtan elmondhatjuk.

Magyarországon a közösségek szervezeti megjelenése nagyjából a Kiegyezés idejére tehető. Ekkortájt nyíltak meg az első kaszinók, alakultak az első klubok, körök, egyletek... Aztán szép lassan a kultúrházak is felépültek

A II. Világháború utáni szabadművelődés kecsegtető időszakát követően kialakult szervezeti rendszer működik napjainkban is. A különbség az, hogy míg a tanácsok idején állami pénzből finanszírozták a művelődési házakat, a piacgazdaságra való áttérés után önkormányzati feladat lett a közművelődési feladatellátás biztosítása. Innentől kezdve a települések vezetőin múlik, hogy a költségvetésből milyen részt szánnak erre a „nem túl fontos” tevékenységre. Mert valljuk be, vannak – sok helyen már csak voltak – ennél szükségesebb dolgok is, mint például a vezetékes vízhálózat kiépítése, a csatornázás, a telefonhálózat megteremtése, útépités... És ez még csak az infrastruktúra kialakítása, ami egyszeri feladat – bár fenntartásuk sem olcsó mulatság –, de a szociális gondok megoldása, az intézmények fenntartása, működtetése folyamatos anyagi forrás biztosítását igényli. Nincsenek könnyű helyzetben az önkormányzatok, így nem csoda, hogy keresik a minél gazdaságosabb megoldásokat. Ennek egyik módja a kulturális életet alacsonyabb szinten tartása. Csakhogy az emberek igénylik a közösségi létet, és előbb vagy utóbb jelzik is ezt. Legekleatásabb példa erre az önszerveződő csoportok megjelenése.

Vannak művelődési házak, amelyek jól kihasználják a közösségekben rejlő lehetőségeket, és a civilek menedzselésével pezsgő kulturális tevékenységet tudnak felmutatni, igen csekély anyagi ráfordítás mellett. Van, ahol az önkormányzat még ennél is kevesebbet kíván foglalkozni a közművelődéssel, és mintegy felügyeleti szervként kezeli az egyház, a civil szervezet vagy a gazdasági társaság által működtetett kulturális életet. Az anyagi ráfordítás ebben az esetben sem kerülhető ki, de a költségek jóval kisebbek, mint a saját fenntartású művelődési házban.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus figyelemmel kíséri a közművelődés terén végbemenő folyamatokat, és szakmailag segíti a különböző fenntartási rendszerben működő közösségeket. Ennek egyik jele, hogy 2008-ban három konferenciát is tartottunk a nem önkormányzati finanszírozással működő közösségi házak dolgozói, illetve a téma iránt érdeklődő szakemberek részére. Mindhárom esetben együttműködtünk az Oktatási és Kulturális Minisztérium, illetve az adott érdekképviselői szerv érintett kollégáival.

Az egyházak és a közművelődés

Az egyházak évszázadok óta jelentős szerepet töltenek be az ország kulturális életében. Könyvtáraik, múzeumaik mindig is fennhatóságuk alatt működtek, azok valahogy kimaradtak az államosításból. A közösségi kulturális tevékenységet művelődési házak nélkül is folytatták. A templomokban természetesen – egyházzene, kiállítások, ünnepek –, de a plébániák és közösségi termek is helyszínrül szolgáltak a kézműves foglalkozásoknak, a bábozásnak, a színjátszó körnek...

A rendszerváltás után pedig lehetőség nyílt a művelődési házak visszavételére is. Az ily módon épülethez jutott egyházközségek nagy gondban voltak, mert nem tudtak mit kezdeni a hatalmas terekkel. Az mindjárt látszott, hogy a csupán hitéleti hasznosítás igen nagy luxus lenne. Azok a házak, melyek az államosított időszakban is a közművelődést szolgálták, folytatták tevékenységüket. A tulajdonosváltásnak természetesen velejárója volt a részbeni személycseré és profilváltás, de alapjaiban nem változott a tevékenység. Ezek a művelődési házak általában nagyvárosokban, egy-egy településrész igényeit szolgálják ki, akár csak korábban tették (Ferences Plébánia Alsóvárosi Kultúrháza – Szeged, Szent Imre Művelődési Ház – Szolnok, Szent István Művelődési Ház – Székesfehérvár). Programjaikat tekintve – első ránézésre – nem külön-

bőznek a hasonló intézményektől. Alaposabban megvizsgálva azt látjuk, hogy szolidabbak, nincsenek botránygyanús rendezvényeik. Ezek az ismérvek persze megállhatnak bármely művelődési háznál. Tehát, ha valaki nem tudja, hogy az adott ház egyházi fenntartású, évekig lehet törzsvendége anélkül, hogy ez tudomására jutna.

A nagy kultúrházak csak egy kis szeletét jelentik az egyházi közművelődésnek, mert a közösségek többségének nem áll rendelkezésére ilyen lehetőség. Ettől ők még összejárnak és élnek a maguk kulturális életét. Van, ahol a lelkes lelkész szervezi a programokat, fogja össze a különböző érdeklődésű csoportokat, máshol az egyházhoz közeli világi hívek közül vállalja egy vagy több személy. Ők többnyire nem szakemberek, de lelkesedésükkel, lojalitásukkal maguk köré tudják vonni az egyházközségi gyerekeket és felnőtteket egyaránt. Szinte minden közösségben előfordul, hogy csatlakoznak a programokhoz olyanok is – elsősorban gyerekek –, akik amúgy nem vallásosak, és nem is szándékoznak részt venni a hitéletben.

Ezek az intézmények egymástól függetlenül végzik tevékenységüket. Az egyházakon belüli szervezeti formákba nem tartoztak bele, a közművelődési oldal meg nem is tudott létezésükről. A Magyar Művelődési Intézet kezdeményezte feltérképezésüket, ami kedvező fogadtatásra talált, mert addig a legtöbb helyen azt hitték, hozzájuk hasonló „csodabogarok” nincsenek is. A folyamat eredményeként 2003-ban megalakult az országos hatókörű Egyházi Közművelődési Egyesület (EKE), mely szervezet azóta több alkalommal rendezett már igen színvonalas szakmai találkozókat. 2008 áprilisában is jelentős szerepet vállalt az Oktatási és Kulturális Minisztérium támogatásával a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus által szervezett rangos konferencia megvalósításában.

Közösségi művelődés civil keretek között

Vannak önkormányzatok, melyek nehéz gazdasági helyzetükre hivatkozva nem költenek a közművelődésre, máshol nem tartják olyan fontos ügynek, amire érdemes lenne pénzt áldozni. Így aztán nem is történik semmi ezeken a településeken. Hacsak nincs egy-két lelkes ember, akik felvállalják a közösség felrázását, felébresztik őket csipkerózsika-álmukból. Az ilyen kezdeményező személynek hitelesnek kell lennie, mert különben nem fogadják őt el. Lehetnek bármilyen jó ötletei, ha nincs meg

az iránta érzett bizalom, semmire nem fog menni, nem tud társakat gyűjteni maga köré. Márpedig egyedül nem megy. Legyen bár a cél akár mennyire is nemes, megálmodója akármennyire is fanatikus, semmire nem fogja vinni, ha nem sikerül maga mellé állítania néhány olyan embert, akik szintén látnak fantáziát az ötletben, sőt, továbbgondolva hozzáadják saját elképzeléseiket, kiveszik részüket a munkából. Mert bizony munka ez a javából, de merőben különbözik a gyárban, hivatalban, üzletben végzettől, mert ezt saját kedvteléséből csinálja mindenki.

A közös érdeklődési körben létrejövő tenni akarás összehozza ez embereket. Elkezdenek serényen dolgozni, hogy megmutassák a többieknek, mire képesek ők. Ha szerencsájuk van, tetszést vált ki tevékenységük. A sikerélmény lendületet ad. Az eddig kívülállók közül csatlakoznak néhányan, mások meg azt mondják, valami hasonlót ők is tudnak. Csak mondjuk nem énekelni, hanem inkább táncolni szeretnének. És máris formálódni kezd egy újabb közösség.

Leírva mindez ilyen egyszerű, de a valóságban nagyon meg kell küzdeni az eredményekért és azok megtartásáért, a fennmaradásért és a fejlődésért. Egy önszerveződő közösségen belül alapvetően fontos az egymással szembeni tolerancia, a másik elfogadása, az egyéni érdekek alávetése a közösségieknek. Kitartásra és higgadtságra is szükség van – különösen a vezetők részéről –, mert ha egy kicsit is jól mennek a dolgok, mindjárt feltűnnek az ellendrukkerek, az irigykedők, az áskálódók. Szomorú tény, hogy ez többnyire a hatalom részéről érzékelhető legszignifikánsabban. Érthető, hiszen ott is olyan emberek vannak, akik a közösség ügyeivel foglalkoznak. Mert a magának való kiesik ebből a körből, neki aztán teljesen mindegy, mi történik – vagy egyáltalán történik-e valami – körülötte.

Tehát az önkormányzati képviselők általában érzékelik az önszerveződések jelenlétét, és reagálnak is tevékenységükre. Az esetek többségében féltékennyé válnak, mert a népszerűsége szert tett emberekben potenciális ellenfeleket látnak, akik a következő választásokon akár ki is üthetik őket eddigi pozíciójukból. Az intelligensebbje persze könnyen felméri, hogy az erővonalak épp ellenkező irányban hatnak. Ha egy civil szervezet jól működik, arra büszke lehet a testület, és saját sikerének könyvelheti el.

Amennyiben egy önkormányzat felismeri és elismeri a civilek önzetlen munkáját, a gyümölcsöző együttműködés javára válik mindkét fél-

nek, sőt, a település minden lakosa érezkelheti annak áldásos hatását, mert hamar kiderül, hogy a pezsgő közösségi élet megvalósítása nem elsősorban pénz kérdése. Az ilyen összefogás teszi lehetővé, hogy az önkormányzat egy civil szervezetet bíz meg a közművelődési feladatok ellátásával. Mivel az ez irányú tennivaló a helyi sajátosságok függvénye, a két fél között megkötött közművelődési megállapodás minden településen más és más.

Az ily módon működő közösségi házak is elég ritkán fordulnak elő, így nem nagyon tudtak egymásról. Ezen az állapoton segített – akárcsak az egyháziak esetében – a Magyar Művelődési Intézet által végzett fel-térképezése. Miután – különböző céllal összehívott tanácskozások révén – vezetőik közül jó néhányukat sikerült megismertetni egymással, érde-mesnek látszott létrehozni egy érdekképviselői szövet, melynek neve: Civil Községi Házak Magyarországi Egyesülete (CKHME). Az egye-sület is közreműködött annak az országos konferenciának a megvalósítá-sában, melyet – az Oktatási és Kulturális Minisztérium támogatásával – a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus szervezett 2008 novemberében.

Kultúraközvetítés vállalkozóként

Némelyik kisvárosban – vagy nagyváros kerületében – a korábban jól működő művelődési ház tevékenysége egyre inkább elsorvadt a rend-szerváltás után. Ezt egyértelműen a közművelődésre szánt pénz drasztikus csökkentése eredményezte. Na, erre nem azért került sor, mert ezek-nek a településeknek irányítása kultúrát megvető rossz emberek kezébe került, hanem mert kiderült, hogy addig ésszerűtlen gazdálkodással, a szükségesnél jóval nagyobb apparátussal dolgoztak. Amíg a finanszírozás állami keretből történt, ez nem okozott fejfájást a város vezetőinek. Mihelyst helyben kellett előteremteni a szükséges pénzt, mindjárt elő-térbe kerültek a racionalizálási kérdések. A takarékoság legegyszerűbb – és látványos – módja a létszámcsökkentés. Elbocsátani valójában kevés dolgozót kellett, mivel a népművelők többsége felmérte a helyzetet, és megpróbált idejében váltani valamilyen más tevékenységre. Az ebben a szakmában dolgozók széles látó- és ismeretségi körrel rendelkeznek, így viszonylag könnyebben tudnak továbblépni.

Az elszántabbak viszont maradtak, és azt mondták, ők népművelők maradnak, ha a fene fenét eszik is. Igen ám, de hogy? Kitalálták a Köz-

hasznú Társaság (KHT) intézményét. (Ez egy magyar sajátosság, nem is ismeri el az Európai Unió, ezért át kell alakulniuk nonprofit szervezetekké.) A KHT-t az önkormányzat alapította, és megadta neki az önálló gazdálkodás lehetőségét. Vezetője a művelődési ház korábbi alkalmazottja – általában igazgatója – lett, akinek első kellemetlen feladata a még meglévő létszám további csökkentése volt, ami miatt most már nem az önkormányzatot szidták az elküldött kollégák. A KHT tulajdonosa az önkormányzat, tehát elszakadásról szó sincs, csak egy kicsit hosszabb lett a póráz.

Kisebb településeken nem volt értelme gazdasági társaságot létrehozni, ott – az előbbiekhöz hasonló esetekben – egyéni vállalkozó vette át a ház működtetését. Ez a megoldás jelentős megtakarítást eredményezett az önkormányzatnál, ugyanis ezek után nem kellett fizetnie a gondnoknak, a technikusnak, a takarítónak. Oldja meg a vállalkozó, ahogy tudja. Meg is oldotta. Rájött, hogy nem kell állandó személyzet. Egy programnál ő maga volt a rendező, fia a technikus, felesége a pénztáros, lánya a büfés. Aztán a végén együtt kitakarították a házat.

Azért persze nem ilyen idillikus a helyzet. A vállalkozó is közművelődési megállapodást köt az önkormányzattal. A művelődési ház működtetéséből realizálható források csak igen szerény megélhetést biztosítanak, ezért általában más, kiegészítő tevékenységet is kell folytatnia, így aztán szerkeszti a helyi újságot, működteti a rádiót stb. És morcos, amikor egy kalap alá veszik a „vállalkozókkal”, biztosra véve, hogy igen jól megy neki. Ez a tény különösen bosszantó számára, amikor kulturális pályázatokból ilyen okok miatt zárják ki.

Mivel a gazdasági társaság illetve az egyéni vállalkozó által működtetett közösségi házakból is aránylag kevés van, ők szintén egymástól elszigetelten élték mindennapjaikat, míg a Magyar Művelődési Intézet nem gyűjtötte össze őket. Mivel ez a kétféle működés meglehetősen hasonlít egymáshoz, legaktívabb reprezentánsaik úgy döntöttek, hogy közös érdekvédelmi szervezetet hoznak létre, és megalakították a Közművelődési Társaságok Közhasznú Egyesületét (KÖTKE).

2008 decemberében az egyesület közreműködésével, valamint az Oktatási és Kulturális Minisztérium támogatásával szervezett az ilyen formában működő intézmények vezetői, alkalmazottai és a téma iránt érdeklődők számára konferenciát a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus.

Az ezredforduló közművelődési lehetőségei

Az év során három hasonló konferencia zajlott a patinás Corvin téri épületben. Mindhárom alkalommal a nem önkormányzati működtetésű közösségi házak jelentették a vezérfonalat. Mindhárom alkalommal tapasztaltuk a megdöbbenést és a meglepetést. A kívülálló szakemberek megdöbbentek, amikor konstataálták, hogy itt nem csupán egyedi esetekről van szó, hanem az ország közművelődésének egy-egy szelete képviselteti magát. Az adott területről érkezettek meglepődtek, amikor látták, hogy rajtuk kívül vannak még szép számmal olyanok, akik az övékével közel azonos gondokkal küzdenek.

A konferenciák felépítése is hasonló volt: délelőtt elméleti előadásokat hallgathattak a résztvevők, délután pedig jó példákat mutattunk be. Ez utóbbiakon maguk az előadók is meglepődtek, amikor társaik prezentációját figyelték. Meglepődtek, mert azt hitték, széleskörű tevékenységük során ők minden lehetőséget kihasználnak, aztán mindegyikük számára kiderült, hogy van mit tanulniuk a másiktól. Nagyon színes a paletta. Ez adódik a közösségekben felmerülő változatos igényekből, a kialakult különböző körülményekből, a megvalósításhoz előteremthető pénz mennyiségéből, és természetesen függ a témát felvállaló személy leleményétől, kreativitásától. Ha valahol, akkor itt igazán tetten érhetjük a szubszidiaritást.

A szünetekben öröm volt látni, ahogy a kollégák érdeklődtek a más településeken realizált programok részletei felől, majd telefonszámot, címet cseréltek, hogy tarthassák a közvetlen kapcsolatot, hogy kicserélhessék tapasztalataikat.

A nap zárásaként lehetőség nyílt hozzászólásokra, beszélgetésekre. Bár ilyenkor már mindenki siet, mert indul a vonat vagy a busz, de mindig voltak, akik szívesen maradtak egy kis véleménycserére, továbbgondolásra. Természetesen minden esetben előjöttek a sajátos problémák, de két kérdés mindegyik alkalommal felmerült. Az egyik a képzés szükségessége, akár szakemberekről, akár lelkes laikusokról van szó. Másrészt abban egyetértés volt, hogy egy közösségi ház jó vagy rossz működését nem a működési forma határozza meg. Lett légyen az önkormányzati, egyházi, civil vagy vállalkozói, ha ott a közösség érdekében végzett felelősségteljes munka folyik, annak siker lesz az eredménye, bármelyik formát vesszük is alapul. De fordítva is igaz, mert a silány munkán nem segít semmi, a fenntartói, működtetői választás, változtatás önmagában nem hozza meg az üdvösséget.

SZEKÉR TAMÁS

A város peremén

Betekintés a Herényi Kulturális és Sportegyesület eddigi életébe

Előzmények

Az 1990-es évek elején Szombathely északi városrészén – Herényben – a Kultúrház többször volt bezárva, mint nyitva, és tulajdonképpen nem szolgálta a helyi közösség érdekeit. A fiatalokat nem igazán akarták beengedni és programokat sem kínáltak számukra. Ezt nehezen viselték a fiatalok és megpróbáltak minden lehetőséget kihasználni, hogy bejus-sanak, és ott programokat szervezzenek maguknak. Aztán 1994 elején az a hír járta, hogy el akarják adni az épületet, és mivel a herényieknek nem volt más közösségi színterük – a kocsmát leszámítva –, ekkor a lokálpatrióta fiatalok egy része – összefogva az idősebbekkel – szervezkedésbe és tiltakozásba kezdett.

Ennek eredményeként 1994. május 30-án 34 fővel – megalakult a Herényi Kulturális és Sportegyesület, azzal az **egyik fő célkitűzéssel**, hogy a Herényi Kultúrházat megmentse a teljes lepusztulástól, abba új életet leheljen és azt a közművelődés, a kultúra, az ismeretterjesztés és közösségi élet színterévé tegye.

Másik fontos célkitűzés volt a helyi hagyományok, emlékek megőrzése és az őseink iránti tisztelet átültetése az itt élők körében. Szerencsére ebben a törekvésben támogatóra találtunk a helyi önkormányzat vezetőiben és a Kultúrházat működtető Művelődési és Sportház új igazgatójában.

A pozitív hozzáállás ellenére a Kultúrház működtetését – 2 évi jogi hercehurca után – csupán 1996 júniusában sikerült átvenni.

Tevékenységünkkel a **herényi városrész életébe új színt vittünk**, rendezvényeinkkel a közösségi összefogásnak olyan kereteit teremtettük

meg, ahol a sok évtizedes hagyományban gyökerező herényi lokálpatriotizmus újra életre kelt.

Munkálkodásunk során állandó hangversenyek, kiállítások, ismeretterjesztő előadások, kirándulások mellett, heti állandó programjainkkal rendszeres találkozási és művelődési lehetőséget adtunk az itt élő különböző korosztályok képviselőinek. Rendszeres programjaink a következők: karate, jóga, íjászat, női torna, hagyományőrző- és kézimunkakör, játszóház (kézműves-foglalkozások), bélyeggyűjtő szakkör, nyugdíjas kör, nóta- és népdalkör, informatika, sakk, labdarúgás, teke, baba–mama klub.

Az 1994–2002 közötti időszakban felújítottuk a Kultúrházat, udvarát parkosítottuk, mely munkánknak az értéke több millió forintot tesz ki – ezt zömében önkéntes munkából teremtettük meg. Közben egyre szorosabb kapcsolat alakult ki az egyesület, valamint a helyben élő vállalkozók és kertészek között.

Egyesületünk első nagyobb eredménye volt, hogy **1999**-ben sikerül megnyitni a *Herény története című állandó helytörténeti kiállítást*, mely 17 tablón keresztül mutatja be Herényt a római kortól 1950-ig, amikor Szombathelyhez csatolták. (Amikor az emberek meglátták őseik fényképeit, aláírásait, különböző dokumentumait, büszkeség töltötte el őket, s attól kezdve más volt a viszonyulásuk egyesületünkhöz.)

2002-ben az **I. Herényi Közösségi Napok** alkalmából **10 kertészetet sikerült megnyerni a kultúrház és udvarának díszítésére, csinosítására.**

Ennek sikere láttán – minden fel egy nagyobb szabású rendezvény terve. Elkezdtük összeszámolni, hány kertészet is működik valójában Szombathely északi városrészén, Herényben és a szomszéd kerületben, Kámonban. Bár tudtuk, hogy nagy hagyománya volt itt a kertészeteknek – már az 1730-as években a helyi földesúr – Gothard Jenő, a híres csillagász nagypapa – botanikai kísérleteket végzett melegházában –, de mi sem gondoltuk, hogy több mint 30 kertészet tevékenykedik közel 1 km²-en, ráadásul a kertészetek 60%-a egy összefüggő útvonalon helyezkedik el.

2003-ban aztán kitaláltuk és 35 kertészet részvételével elindítottuk útjára a **Herényi Virágutat**, mely egy virág- és dísznövény-kiállítás és vásár, amely mára a nyugat-dunántúli régió egyik legnagyobb tavaszi rendezvénye. A kertészetek mellett kulturális és egyéb, közönséget vonzó

(pl. lovagoltatás, kézműves-foglalkozás, állatsimogató, bohócok stb.) attrakciókkal fűszerezve vártuk a látogatókat. Ezt a rendezvényt azóta is minden évben sikeresen megrendeztük az időjárási viszonyoktól függetlenül, több ezer látogatót fogadva. 2008-ban több mint 20 ezer látogató vett részt.

Egyesületünk állandó tagjain kívül *rendkívül sok pártoló taggal és szimpatizánssal* (kb. 100–120 fő) rendelkezik, akik sok-sok önkéntes munkával tevékenyen vesznek részt a rendezvényeink sikeres lebonyolításában.

Jó kapcsolatot alakítottunk ki a városrész gazdálkodó szervezeteivel, vállalataival és intézményeivel. Példaként említjük a *Prenor Kertészeti Kft.-t, a Starkl Kft.-t, és a Gothard Obszervatóriumot, de a helyi vállalkozók is* – lehetőségeik függvényében – rendszeresen támogatják egyesületünket. Szombathely peremkerületeiben lévő civil szervezetekkel is folyamatosan tartjuk a kapcsolatot.

Városunk közművelődési intézményeivel (pl. MMIK, levéltár, múzeum, könyvtár) is jó viszonyt ápolunk, sok segítséget kapunk tőlük munkánkhoz, ami szakmai programjaink során jól kamatozik.

Kiemelkedő sokrétű együttműködésünk a szomszédos Gothard Jenő Általános iskolával: a tanulók műsoraikkal lépnek fel rendezvényeinken, egyesületünk pedig az iskola munkájához nyújt segítséget (pl. iskolai sportnapokhoz helyszín biztosítása, ezek rendezésében, díjazásában való besegítés).

Egyesületünk **alapító tagja** a 2005-ben alakult **Civil Közösségi Házak Magyarországi Egyesületének**, mely a közösségi színtereket működtető civil szerveződések érdekvédelmét és szakmai segítségét szeretné ellátni. Az a megtiszteltetés ért bennünket, hogy Egyesületünk képviselőjét, Székér Tamást beválasztották az országos vezetőségbe, a Nyugat-Dunántúl régió képviselőjébe.

Tagjai vagyunk még a Nonprofit Humán Szolgáltatók Országos Szövetségének, és alapító tagjai vagyunk a Szombathelyi Civil Kerekasztalnak is.

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzatával megalakulásunk óta szoros és jó az együttműködésünk.

2005-re eljutottunk egy olyan szintre, amellyel már **kinőttük a Kultúrház méreteit**, így nagy sikernek tartjuk, hogy a Szombathelyi Önkormányzattal közösen pályázatot nyertünk egy Szombathely térségi tu-

risztikai, kerékpáros és kulturális centrum kialakítására, melynek segítségével az eddig kb. 150 m²-es épület 560 m²-re bővült. Itt egy ifjúsági szállás (14 fő), kerékpárkölcsonzó és információs központ is helyet kapott. Ennek megvalósítása 2006 augusztusában kezdődött és **2007. április 28-án megtörtént ünnepélyes átadása.**

Eddigi munkánk elismerését is bizonyítja, hogy 2006 szeptemberében újabb 10 évre használatba-adási *szerződést kötött egyesületünk az önkormányzattal* az épület további működtetése céljából, mely a **Herényiek Háza** nevet kapta.

Mindezt csak következetes, évről évre fokozatosan előrelépő, az előző évekre alapozott lokálpatrióta érzésekkel átítatott munkával lehetett létrehozni. Kellett ehhez azonban sok-sok háttértámogató és az önkormányzat segítő hozzáállása is. Szerencsére mindig megtaláltuk azokat a személyeket, akik fontosnak és elismerésre méltónak találták ügyünket, és támogatásukról biztosították közösségünket.

Fontosnak tartottuk és tartjuk ma is, hogy házunk a közösség háza legyen, hogy oda mindenki szívesen jöjjön. *Örömmel fogadunk mindenkit, aki a közösségért akar tenni,* itt megvalósíthatja elképzeléseit, és ehhez egyesületünk lehetőségeink függvényében minden segítséget megad.

BOBORY ZOLTÁN

Egyházi intézmény a nagyváros központjában

„Otthont Fejér megye katolikusainak” – 1894-ben Házépítő Bizottság alakult a fenti cél megvalósítása érdekében. „Egyrészt a Fejér vármegye területén virágzó katolikus egyesületeknek méltó központot, életerős vallásos tevékenység kifejtésére okvetlenül szükséges otthont akart teremteni. Másrészt azon óhajnak iparkodott eleget tenni, hogy a vármegye közönségének mint a társas összejövetelek rendezése, mint a közismertek terjesztése, s a közművelődési célok megvalósítására alkalmas, a legkényesebb igényeknek is megfelelő helyiségek álljanak rendelkezésére...” – írta 1903. december 19-én Bilkei Ferenc, a Fejér Megyei Napló főszerkesztője. „1903. december 20-án a Katolikus Egyesületi Ház Szent István és Szent Imre terme a páholyokkal s mellékhelyiségekkel együtt nagy örömről átadatott nemes céljuknak Isten dicsőségére, a magyar haza javára, s a keresztény társadalmi élet felvirágoztatására!”

Van újkori története is a művelődési háznak, az államosítás után előbb a Vörösmarty Színház majd a Megyei Művelődési Központ működött az ódon falak között.

1994-ben a Katolikus Egyház élt a reprivatizáció lehetőségével és újra birtokba vehette az épületet. Egyszerűnek hangzik mindez, de a gyakorlatban azért nem ment minden gördülékenyen. Már arra a pusztára, hogy az egyház vissza meri kérni jogos tulajdonát, többen felhorkantak: „Mit akarnak itt a papok?!” Még a helyi sajtóban is megjelent ilyen hangvételi írás.

Meglehetősen mostoha körülmények között kezdtük a munkát. Az épület állaga hagyott némi kívánnivalót maga után. Nehéz, ugyanakkor csodálatos feladatnak ígérkezett ezt a nagy múltú épületet léttel megtölteni.

A kételkedők, akik korábban attól tartottak, hogy csak papok fognak zsolozsmázni e falak között, és hogy a belváros kulturális szempontból

ellátatlan marad, hamar elnémultak. Az intézmény 1994. december 1-jei indulása óta eltelt időben a Szent István Művelődési Ház kollektívája bebizonyította, hogy tud élni a kínálkozó lehetőséggel, s amellett, hogy ellátja az egyházmegye oktatási képzési feladatait, egy vonzó, érdekes, mind otthonosabb találkozási pontja a Belváros kulturális életének. Természetesen elsősorban a katolikus, keresztény gondolkodású emberek látogatják, már csak ilyen jellegű programjaink miatt is, de nyitottak vagyunk minden olyan törekvés előtt, amely nem idegen ettől a szellemiségtől.

Nem támadt tehát úr a Megyei Művelődési Központ távozásával a város kulturális életében, sőt lehetőség nyílt az épület falain belül a vallási megújulásra, a művelődés és az igényes szórakozás mellett.

Minden várakozást felülmúlt az érdeklődés, ebben közrejátszott a színes, változatos program. Az irodalmi, ismeretterjesztő és a komolyzenei rendezvények a legsikeresebbek. Nagy érdeklődés kíséri a fiataloknak szánt előadássorozatokot is, amelyek a keresztény kultúra és a nemzeti történelem aktuális kérdéseivel foglalkoznak. Jelenleg is tart például az intézményben a Hóman Bálint Népfőiskola keretében Dr. Kiszely István előadássorozata „A magyarok eredete és ősi kultúrája” címmel előadásokként 180–200 hallgatóval.

A programok mellett az épület kihasználására is nagy hangsúlyt fektettünk, eddig kihasználatlan termeket nyitottunk meg a közönség előtt, a Szent István terem páholya is visszanyerte eredeti funkcióját. A Díszudvarban nyaranta szabadtéri koncertek várják a zenekedvelőket, helyi és külföldi zenekarok igényes repertoárjával. A kiállítótermünk, amely a rendszerváltásig KISZ-klubként funkcionált a Szent Korona Galéria nevet kapta. Ez a név hamarosan jól csengett a művészeti életben. Neves művészek adták egymásnak a kilincset, hogy kiállíthassanak itt. Néhány jelentősebb kiállítást hadd említsek meg, a teljesség igénye nélkül: Kő Pál, Párkányi-Raab Péter, Szervátiusz Tibor, Páll Antal, Zsin Judit, Koczogh András, Szekeres Erzsébet, Szőnyi István, gróf Batthyány Gyula, Bory Jenő, Filep Sándor, Salvador Dalí, Kass János, Törley Mária...

Folyamatosan igyekszünk megfelelni annak az igénynek, hogy az intézmény olyan művészeti, kulturális és társasági programmal álljon a város rendelkezésére, amivel valamennyi városi polgár és közösség művelődését szolgálja. Tettük ezt azokban az években is, amikor a város

vezetése nem kötött közművelődési megállapodást a fenntartó Székesfehérvári Egyházmegyével.

A programok egy jelentős részét más szervezetekkel és intézményekkel közös szervezésben bonyolítjuk le, ez a megoldás számos előnyt rejt magában. Egyrészt jelentősen csökkenek a személyi kiadások, előadói díjak, kevesebbet kell költeni propagandára is, és nem utolsósorban nőnek az esélyeink a pályázatokon is. Nagyszerű kapcsolatot ápolunk például a Hermann László Zeneiskolával, a Vörösmarty Társasággal, a megyei könyvtárral, a Kolping Egyesülettel. De ugyancsak kiváló kapcsolatot ápolunk a helyi református, evangélikus és baptista gyülekezetekkel is. Örömrökre szolgál, hogy számos rendezvényüknek otthont adhattunk már.

A magyarországi léptékkal mérve nagyvárosi lét számos előnye mellett annak hátrányaival is meg kell küzdenünk nap mint nap. Egyrészt néha már-már túlkínálat van rendezvényekből, sokszor megesik, hogy hasonló jellegű rendezvény, például kiállítás megnyitó 3–4 is zajlik egyszerre a városban. A sok kulturális esemény közül kell az érdeklődőknek kiválogatniuk a számukra értékeset. Meg kellett tapasztalnunk, hogy a plakátok, szórólapok önmagukban nem elegendők. Sokat segít, de nem csodaszer a jó sajtókapcsolat sem.

Ezért hoztuk létre a Szent István Művelődési Ház Baráti Körét, melynek egyre gyarapodó létszáma igazolja, hogy akadnak szép számmal, akik pártolni, támogatni kívánják a kultúrát, és akár társadalmi munkával is segítenek a rendezvények sikeres lebonyolításában.

Az internetet is bevettük a „fegyvertárunkba”. Honlapunkon a szükséges információk, programismertető mellett elindítottuk a Déli-Harang-Szó című elektronikus hetilapunkat, de a közösségi portálokat is jó segédeszköznek találtuk. Egyre bővül azoknak a száma, akiket elektronikus levélben tudunk tájékoztatni programjainkról.

Az intézményünkben munkálkodó, szolgáló belső és külsős munkatársakból hamarosan kialakult egy szellemi műhely. Ez a műhely „materializálódott” is, hiszen előbb két antológiát adtunk ki, majd 2005-ben útjára indítottuk a „VÁR” című irodalmi és közéleti lapunkat, melyet azóta is folyamatosan sikerült negyedévente kiadnunk. Mondanom sem kell, hogy mekkora eredménynek számít ez a mai világban. Szerzőink között nemcsak helyiek, hanem országosan ismert, és határon túl élő alkotók is megtalálhatók.

S ha már éppen a határon túliakról, határon túlra szakítottakról szóltam, feltétlenül meg kell említenem egyik legjelentősebb rendezvényünket, az évente megrendezésre kerülő „Határon túli magyar irodalom napjait”. 2008-ban nyolcadszor rendezzük közösen meg a Vörösmarty Társasággal, a megyei könyvtárral és az Írószövetség Közép-Dunántúli csoportjával.

Székesfehérvár, bár nagy történelmi múlttal büszkélkedhet, nem tartozott mindig a nagyvárosok közé. Felemelkedését a 30-as évektől kezdve Csitáry G. Emil polgármesternek és a város jeles parlamenti képviselőjének, Hóman Bálintnak köszönheti. A második világháború után még csendes kisváros volt, majd utolérte a szocialista éra iparosítási hulláma. A város lakossága néhány évtized alatt 40 ezerről közel 120 ezerre duzzadt. Ipari nagyváros lett a királyi koronázó városból. A lakosság összetétele alaposan megváltozott, az ország minden részéből kerültek ide emberek. Zömében falusi környezetből csöppentek a panelproletárok életébe. Sokan nem találták a helyüket ebben a számukra idegen világban és az alkoholba menekültek. Gyökértelenek lettek, csupán gyermekeik azok, akik már itthon érzik magukat a városban. De a társadalom egésze még nem heverte ki a nagyvárossá válást.

Nehezíti a helyzetünket, hogy a fiatalok többsége – a társadalmi trendnek megfelelően – olyan szakmát, olyan végzettséget szeretne magának, amivel jól lehet keresni. Ezért főiskolára, egyetemre mennek, ami többnyire azt jelenti, hogy elkerülnek a városból, csak hétvégenként és ünnepekre jönnek haza. Ők gyakorlatilag elérhetetlenek számunkra. Sajnos, igen jelentős részük nem is tér már vissza szülővárosába..

Ebben a közegben bizony nem könnyű közművelődéssel foglalkozni.

DÓZSA GYÖRGY

Forprofit és nonprofit elemek egy fesztiválszervező vállalkozásnál

Intézményből vállalkozás

A 14 000 lakosú kelet-magyarországi kisvárosnak – Nyírbátornak – nem volt művelődési háza – mint épület – csupán irodája, melyet Városi Művelődési Központként tartottak nyilván, mint önálló intézményt. Ennek funkcionális privatizációjára 1996 januárjában került sor, aminek oka elsősorban az volt, hogy a '90-es évek elejétől folyamatosan csökkent a szakmai munkára fordítható pénz. 1995-ben a költségvetés előkészítésekor már egyértelművé vált, hogy a tizenkétfmillió forintos önkormányzati támogatás (ami már öt éve nem változott) nem elegendő a szakmai feladatok ellátására. Az akkori 30%-os inflációt is beleszámítva kilátástalannak tűnt a következő év. A szinten tartáshoz legalább négy-ötmillió forintra lett volna még szükség, amit a fenntartó nem tudott vagy nem akart biztosítani.

A kollégákkal több lehetőséget megvizsgálva arra a következtetésre jutottunk, hogy vállalkozásban talán lehetséges megtartani az addig elért eredményeket. Ez meglehetősen javaslat volt az önkormányzat számára, hiszen erre akkor még nem volt törvény és példa sem. Végül is közel három hónapos tárgyalássorozat után – mivel semmilyen törvény nem tiltotta – az intézményt megszüntették és jogutódként kötöttek velünk/velem öt évre szerződést a feladatok ellátására évi tízmillió forintos támogatással.

Ez az összeg csak úgy volt elegendő, hogy létszámot csökkentettünk (15 főből 8 maradt), de senki nem maradt munka nélkül. Egy kolléga nyugdíjba ment, a 3 pénzügyest átvette az önkormányzat, 2 fő saját vállalkozást alapított, egy pedig GYES-re ment.

A másik fontos elem az adózás: a vállalkozás teljes körű ÁFA visszaigénylő, míg a költségvetési intézmény a szolgáltatásokért, vásárolt

termékekért megfizetett adót nem igényelhetette vissza. (Az áfa mértéke ekkor a legtöbb terméken, szolgáltatáson még 25%-os volt.)

E mellett fontos tényező a rugalmas létszámgazdálkodás, egyáltalán a gazdálkodás.

Az első ötéves működés a bukás és a siker lehetőségét is magában hordozta. Szerencsére az utóbbi történt. Sem minőségben, sem mennyiségben nem csökkent a tevékenység, inkább növekedésről beszélhetünk. Létrehoztunk pl. egy kis színházat (Talán Teátrum), mely 1998-tól saját lábra állt, azóta is önálló vállalkozásként működik.

2000-ben újabb szerződést kötöttünk az önkormányzattal ugyancsak öt évre. A folyamat azonban ugyanaz maradt, amit a Művelődési Központ esetében az előbb említettem. Számszerűen a támogatás megmaradt, de nyilván jelentősen inflálódott. Ebből az következett, hogy egyre inkább rangsorolni kellett. Ennek egyik szempontja, hogy a fesztiválok megmaradjanak, és elfogadható színvonalon valósuljanak meg. Ez különösen fontos amiatt is, hogy Nyírbátor kulturális kisvárosként, fesztiválvárosként határozza meg magát.

A vállalkozás nonprofit tevékenysége:

- Nyírbátori Zenei Napok (42 éves)
- Szárnyas Sárkány Hete Nemzetközi Utcaszínházi Fesztivál (16 éves)
- Rhythm & Blues és Motoros Fesztivál (10 éves).

Ezen túl a nonprofit tevékenységi körünk része az ingyenes szaktanácsadás, műsorközvetítés, program összeállítás önkormányzatoknak, művelődési házaknak, civil szervezeteknek.

Az említett fesztiválok már csak műfajukból adódóan is nonprofit jellegűek. Itt inkább veszteségről beszélhetünk, mint nyereségről. A pályázatok is kizárják ezt a lehetőséget, hiszen a tételek között az elszámoláskor nem érvényesíthető pl. a saját dolgozók bére, nem számolhatók el a pályázat kiírása előtt keletkezett költségek stb.

Veszteségek keletkeznek vagy keletkezhetnek abból is, hogy a pályázati kiírások – különösen a turisztikai, de az NKA kiemelt kulturális eseményekre kiírt pályázatai is – későn jelennek meg, akkorra már a szakmai színvonalat, garanciát biztosító programrészeket le kell kötnünk, ami pénzügyi kötelezettségvállalást is jelent.

Örökös nehézség tehát, hogy a fesztiválok előkészítésekor csak vélelmezhető az elnyert pénz nagysága. Ebből adódó veszteségeink meghaladják a tízmillió forintot. Mindehhez jön még az időjárás (Blues Fesztivál 2008-ban: négymilliós veszteség).

Ha még ez sem elég: áfa törvény változtatás adóév közben (arányosítás), amit két év után az Alkotmánybíróság visszavonatott ugyan, de az ebből adódó cca. hétmillió forint veszteség megmaradt.

A vállalkozás forprofit összetevői:

- ingatlangazdálkodás,
- felnőttképzés,
- eszközök bérbeadása,
- rendezvények műszaki-technikai kiszolgálása,
- belföldi áru fuvarozás.

A fesztiválokról:

Nyírbátori Zenei Napok: Az ország egyik legrégebbi fesztiválja. Indult 1967-ben és generált egy jól működő zeneiskolát és egy nemzetközi zenei tábort.

Küldetése:

- Rangos komolyzenei eseményekkel felkerülni a hazai és nemzetközi kulturális térképre;
- A város és a régió imázsának javítása;
- A kulturális turizmus fejlesztése;
- Kistélepülések kulturális ellátottságának javítása.
- Paraméterek:
- időtartam: 5–10 nap
- koncertek száma: 10–25 db
- nézőszám: 1000–2000 fő
- költségek: 15–30 M Ft
- helyszínek száma: 5–20 db

„Szárnyas Sárkány” Hete Nemzetközi Utcaszínházi Fesztivál: indult 1993-ban.

Küldetése:

- A hazai és a nemzetközi „utcások” szakmai bemutató és találkozóhelye;

- A Báthory kultusz ápolása;
- „Beavató” színház;
- Kulturális turizmus fejlesztése;
- A város külső és belső imázsának javítása;
- Hazai és nemzetközi kulturális kapcsolatok fejlesztése;
- A hazai utcaszínházi szakma utánpótlásának képzése.

Paraméterek:

- időtartam: 3 nap
- produkciók száma: 30–50 db
- nézőszám: 6000–10000 fő
- költségek: 12–30 M Ft
- helyszínek száma: 5–10 db

Rhythm & Blues és Motoros Fesztivál: indult 1998-ban.

Küldetése:

- Az igényes élő könnyűzene terjesztése;
- Amatőrök és profik találkozása;
- Kulturális turizmus fejlesztése.

Paraméterek:

- időtartam: 2 nap
- produkciók száma: 10–15 db
- nézőszám: 2000–3000 fő
- költségek: 2–5 M Ft
- helyszínek száma: 1 db

Nem tudom, hogy e rövid leírásból az olvasó milyen következtetéseket tud levonni s lehet-e egyáltalán.

Ahogy mi látjuk:

- Az a néhány millió – amivel csökkenthetők a költségek vállalkezési formában – még nem írja felül sem az önkormányzat, sem a helyi bürokrácia beleszólási, utasítgatási és ellenőrzési törekvéseit. („Mind egy mibe kerül, csak hatalmuk legyen fölötte.”) Érthető, mivel nem a saját pénzéről van szó.

- Számunkra pedig az alkotói és „munkavállalói” függetlenséget, esetenként a szabadság hamiskás érzetét kelti. Nehezebb de izgalmasabb, mint intézményi keretek között „vergődni”.
- A helyi társadalom számára pedig teljesen mindegy, hogy milyen működési forma vagy szervezet munkájának eredménye egy kedvére való esemény, rendezvény stb.

GÁBOR ILONA

Szociokulturális kísérlet Budapesten

„Mondj nemet!” Drog-prevenációs program a KMO-ban

A kispesti ipari munkásság 1909-ben határozta el, hogy kulturális életének otthonot teremtsen.

Megalakult a Munkásotthon Építő Szövetkezet.

A tagok részjegy vásárlásával kezdték meg az alaptőke gyűjtését. Kulturális szórakoztató esteket rendeztek annak érdekében, hogy alaptőkéjük gyarapodjon.

Az alapkő letételére 1922 októberében került sor. Az Építő Szövetkezet Bizottsága arra kérte a kispestieket, hogy egy-egy téglát ajándékozzanak az otthon felépítéséhez. A felhívás nem volt eredménytelen, a helyszínen befizetett támogatások mellett a kispesti munkások felajánlották, hogy ingyen munkával segítik az építkezést.

Az Otthon avatására 1923. május 6-án került sor. Az akkori beszámolók szerint „gyönyörű verőfényes napon, óriási közönség részvétele mellett avatták fel az épületet”. Eljött a város színe-java, mindenki, aki örült ennek az impozáns alkotásnak, amely a munkásság éveken át megtakarított filléreiből és adakozásaiból épült fel. Az ünnepi műsort a Szervezett Munkások Dalkara adta.

A Munkásotthon ebben az időben Kispest egyik legszebb épülete volt.

A harmincas évekre már rendszeresen működött. Zenei esteket rendeztek, vendégül látták a korszak kiemelkedő szellemiségű művészeit, tudósait, többek között Várnai Zsenit, József Attilát, Révész Bélát. A baloldali szellemiség miatt, 1938-ban nyilas támadás érte a házat, amikor szinte a teljes berendezés megsemmisült.

A II. Világháborúban jelentősen megrongálódott létesítmény újjáépítésére 1945 után nagy hangsúlyt helyezett a Vasas Szakszervezet. 1950-ben a Munkásotthont a Vörös Csillag Traktorgyárhoz csatolták. 1960-ban jelentős költséggel átépítették az épületet. 1961-ben nyitották

meg a V.CS.T. Művelődési Központot, mely elsősorban a Traktorgyár dolgozóinak művelődési igényeit volt hivatott kielégíteni. A fenntartó 1983 nyarán a művelődési ház tevékenységét megszüntette, de a Vasas Szakszervezet, a Magyar Vagon- és Gépgyár, a kerület vállalatai és szervezetek egy teljes rekonstrukció feltételeinek megteremtése érdekében. A felújítást az akkori kerületi tanács koordinálta. 1985. december 9-én nyitották meg ünnepélyesen az újjá varázsolt házat, – régi nevén – Kispesti Munkásotthonként.

Az azóta eltelt időszak alatt Kispest Önkormányzata folyamatosan a jó gazda szemléletével, gondoskodó odafigyelésével, kultúrapártoló magatartásával működteti és fejleszti az intézményt, támogatja és elismeri a KMO szakmai tevékenységét. 2005-ben megvásárolta az épületet a Vasas Szakszervezettől és még ugyanebben az esztendőben pályázatot nyújtott be állami támogatás elnyerésére az intézmény rekonstrukciójához. A pályázat sikeres volt. Két ütemben 430 millió Ft-ból újult meg a KMO, melynek eredményeként a főváros egyik legszebb és leghasználhatóbb intézménye nyithatta meg a kapuit az átépítés után 2008. január 17-én.

A Munkásotthon szakmai kollektívája a 90-es évek eleje óta dolgozik együtt. Kreatív, az új iránt fogékony, nyitott munkatársakból álló, jó szellemiségű igazi csapat. Évekkel ezelőtt fontos célként tűztük ki magunk elé, hogy olyan intézményt szeretnénk megteremteni, amely igé-

nyes szórakoztatást biztosít minden érdeklődőnek. Olyan nyitott szolgáltató házat, mely értékteremtő és -közvetítő, közösségformáló és közösséget szolgáló.

A fenti cél elérése érdekében folyamatosan arra törekszünk, hogy programjaink a kispestiek mind szélesebb rétegeihez szóljanak, hogy kínálatunkból a kispesti polgárok kedvükre valót találjanak.

Programjaink kialakításánál figyelembe vesszük a lakossági igényeket, folyamatosan felméréseket végzünk látogatóink körében, hogy jó úton haladunk-e, kínálatunk találkozik-e a helyi igényekkel. Szívesen fogadjuk a konkrét javaslatokat és ötleteket egyaránt.

Amatőr művészeti csoportjainkban kiemelt figyelmet fordítunk a tehetséggondozásra, az önkifejezés különböző formáira, művészeti fesztiválok számos díját tudhatják magukénak.

A hagyományos közösségi formáinkon kívül divatos tanfolyamaink, klubjaink, ismeretterjesztő sorozataink a különböző életkorú és érdeklődésű polgároknak kínálnak új ismereteket, kulturált elfoglaltságot.

A gyermekek részére is sokszínű a kínálatunk. A szülők tudják, hozzánk bátran elengedhetik őket, nálunk közösségekre, megbízható barátokra találhatnak.

Színházi és előadóestjeinkre, báljainkra az igényes szórakozásra vágyókat várjuk.

A problémás élethelyzetben élőkre is gondolunk. Szociokulturális területen a „Mondj nemet!” drogrevenziós és mentálhigiénés programunk számos közösségi formát kínál.

Saját tevékenységeinken túl több mint 10 esztendeje intézményünk szervezi a Kispesti Önkormányzat központi rendezvényeit, nemzeti és társadalmi ünnepeit, majálist, búcsút valamint 1996 óta a nagy sikerű

„Kispesti Kulturális Napok” programsorozatot, melyet 2008-ban átalakítottunk és első ízben „Városünnepként” rendeztünk meg.

A KMO Művelődési Ház 2008-as esztendőben lett 85 éves. Ez alatt a hosszú idő alatt mindig alázattal szolgálta Kispest közművelődését és bízunk abban, hogy teszi ezt még nagyon sokáig mindenki meglegedésére. Reméljük, hogy a KMO is hozzájárult ahhoz, hogy a kultúra fontos szerepet játszik a kispestiek életében. Szakmai kollektívánk több mint egy évtizede azon dolgozik, hogy a kispesti polgárok, s a családok egyre kevésbé tudják kevéske szabadidejük eltöltését a KMO nélkül elképzelni. A fiatalok KMO-ként, a gyerekek Kömöként, az idősebbek Melósként emlegetnek bennünket. Benne vagyunk a köztudatban, tudják a kerületiek és a Délpesten lakók egyaránt, hogy érdemes egy-egy rendezvényre betérni hozzánk, hogy az elődeinktől örökölt „Önökért vagyunk!” szlogenünket ma is komolyan gondoljuk.

A „Mondj nemet!” drog-prevenációs program bemutatása

A Kispesti Munkásotthon Művelődési Ház 10 éve indította el drog-prevenációs programját a Kispesti Önkormányzat támogatásával, „Mondj nemet!” elnevezéssel.

Programunk immár három lépcsőből áll:

- iskolai felvilágosító előadások
- drámapedagógiai foglalkozások
- Kreatív Műhely – művészetterápiás prevenációs, – illetve rehabilitációs foglalkozások

Felvilágosító előadások

Az előadásainkat a tanulók életkori sajátosságainak figyelembevételével, az 5–8. és a 9–12. évfolyamos diákok számára tartjuk. A diákok minden esetben érdeklődők, nyitottak, a találkozások inkább az interaktív jelző az igaz, mint az egyoldalú tájékoztatás. Ezek a találkozások alkalmasak arra is, hogy a tizenéveseket foglalkoztató életvezetési problémákról is szó essék. Az előadásokat két szakember végzi: dr. Kovács Erika, ifjúsági orvos, addiktológus, és Gazdag Pál szenvedélybeteg-segítő.

Ennek a programnak lényeges és alapvető részei az iskolai felvilágosító előadások. Felvállalt célunk, felvilágosító előadások keretein belül korrekt információkat adni, tévhiteket eloszlatni, és ezzel segíteni a fiatal döntését, hogy adott helyzetben mindenki tudja, miért mond nemet, vagy, ha a használat mellett dönt, tudja, hogy mire vállalkozik. Hisszük, ahhoz, hogy a gyerekek felelősséggel nemet tudjanak mondani az alkoholra és a drogokra, információra van szükségük, mégpedig pontos információra. Egy alkalommal, két tanóra keretén belül ismertetjük az alkohol és a drogok közvetlen és későbbi hatásait, a rászakás lehetőségét, és a leszokás nehézségeit. Az ide vonatkozó jogszabályokat, a nyomozó hatóságok és az eljárás alá vont személy jogait, lehetőségeit. Természetesen a foglalkozáson lehetőség van azoknak a problémáknak a megbeszélésére is, ami a diákokat érdekli, mivel ezeket a foglalkozásokat igyekszünk interaktívvá tenni. A diákok élnek is ezzel a felkínált lehetőséggel, nagyon sokszor a saját problémájukat vetik fel nyilvánosan.

Menet közben merült fel az igény, tartsunk előadásokat a pedagógusoknak és a szülőknek is, örömmel vállaltuk a felkérést. Tudva azt, hogy a droggal kapcsolatos problémákat csak közösen, összefogva lehet megoldani.

Az évek során lehetőség van arra, hogy ismételten visszatérve ugyanabba az iskolába, illetve osztályba, hosszú távú együttműködés alakuljon ki. Részben az információ tömeg nagysága, részben a tanulók fejlődése miatt szükségesnek és hasznosnak tartjuk, hogy ne csak egy alkalommal találkozhassunk velük. Előadásaink színesek, interaktívak. A program szerkezetét úgy építettük fel, hogy **évente visszatérően**, egyre több információt adva, hosszú távon működőképes legyen. A felvilágosításon kívül a program többet vállal, ténylegesen is segítséget adunk szükség esetén. Életszerű, az érdeklődésnek megfelelően alkalmazkodó (de a lényegesnek tartottat elmondó), humoros, elgondolkodtató, olykor megdöbbentő.

Összintén beszélünk a droghasználattal összefüggő egyéb, járulékos dolgokról is (szexuális magatartás következményei, a mássághoz való viszony). Bevonjuk a diákokat a beszélgetésbe, így módjuk van arra, hogy az életben látott, észlelt dolgokra rákérdessenek, tisztázhassuk a tévtanokat, hiedelmeket.

Programunk a minisztérium által javasolt „Az iskolai egészségfejlesztési-drogmegelőzési tevékenység támogatásának elnyerésére igénybe

vehető szakmai szervezetek listája” szakmai listán szerepel, mint olyan program, mely pályázatok megvalósításánál igénybe vehető.

Drámafoglalkozások a prevenciós munkában

Ez a program-elem 1999-től része a komplex programunknak. A dráma használata a drog-prevenciós nevelésben többirányú nyitottságra, toleráns, demokratikus gondolkodásra ösztönöz, segíti a kölcsönös megértést, az empátiát. Fejleszti az elemző képességet, kérdezni tanít. Segít eligazodni mai világunk kommunikációs labirintusában.

A dráma órán, indirekt módon nyílik lehetőség élményeink, tapasztalataink, szorongásaink kijátszására. A jó légkörű órán bizalom alakul ki, amit a csoport „elvisz magával”. Előítéletek változhatnak meg, empátia alakulhat ki, ön- és társismeretre nyílik lehetőség.

A dráma óvja a gyermekek mentális egészségét. Pozitív értékszemléletet közvetít, bár témái sokszor rázósak, mintát mutat fel, de nem elég-szik meg a sztereotípiákkal.

A foglalkozásokon a diák és a tanár együttműködő partnerek, s a tanulás közös erőfeszítés. Bizalmi légkört alakít ki a drámapedagógus, irányít, de nem szeretne ítélkezni.

Az a tapasztalatunk, hogy imádnak játszani, problémákat játékos módon feldolgozni, és igenis van véleményük, válaszuk a dráma órán felvetett problémákra.

21. Színház a Nevelésért Egyesület, a KMO „Mondj nemet!” drog-prevenciós program drámapedagógiai szegmensének megvalósítója Egészségnevelés és drog-prevenció drámapedagógiával

Óraszám: 9 (3x3), három találkozás egy osztállyal

Célcsoport: 12–14 és 15–18 évesek

1. Kapcsolatok (drámajáték)
2. Tűnj el világ! (komplex drámafoglalkozás)
3. Teresa (komplex drámafoglalkozás)

1. Kapcsolatok (drámajáték)

Az első találkozás alkalmával megismertetjük őket a kerettel, az alapvető játékszabályokkal. Játék közben két szféra lép működésbe, az egyik a szavak, cselekmények konkrét szintje, a másik a jelentések szintje, ahogy a résztvevők a helyzetet értelmezik. A játék a szabályok mentén haladó

alkotó folyamat, amely a szabadság érzetét, s ez által feszültségoldó, önismeretet, társismeretet lehetővé tevő aktív cselekvés. A drámajáték célja a kreativitás, a személyiségfejlesztés. Az élményszerzés egy fontos kritérium, hiszen ennek nyomán jelennek meg az egyes résztvevők érzései. Az adott játék alapvető érzelmi csoport problematikáját jeleníti meg, pl.:

- együttműködés
- rivalizálás
- önérvényesítés
- összekapaszkodás
- kirekesztés

Ezek a dolgok jelzésértékűek lehetnek és fontosak a további két foglalkozás sikeressége szempontjából.

Kezdetben csapatjátékokat játszunk, majd páros-párkereső játékok következnek, amik a csoport szimpátia-antipátia viszonyaiba engednek betekintést. A mozgásos, rivalizációs játékok a csoport feszültségeinek, konfliktusainak feloldásához járulnak hozzá. Az egyéni szerepvállalást feltételező játékok a csoportban elfoglalt helyre, helyzetre reflektálhat.

A kontaktust kereső játék a csoport belső kapcsolatait mutatja be, a kontaktus építését segítik. A közös játék az együttes élményt adja, s ezzel valami olyat, ami ritkán jelenik meg ilyen primer módon az iskolában.

A 90 perc alatt a szabályjátékoktól az improvizációk egyszerű változataig jutunk el, ahol már a teljesebb önkifejezés, a személyességet megengedő improvizatív játéktevékenység jelenik meg. A játékrészt egy rövidebb visszajelző szakasz követi, a csoporttagok elmondhatják, hogyan érezték magukat, hogyan látták társaikat.

Fontosnak érezzük, hogy a foglalkozás eredményeiről a lehetőségekhez mérten információink legyenek. Ezért mind a foglalkozás előtt, mind utána arra kérjük a játékosokat, hogy töltsenek ki egy tesztet (természetesen név nélkül), ami azt vizsgálja, hogy milyennek látják ők egymást és magukat általában a csoporton belül és ezekben a helyzetekben, milyen változásokat láttak, azok minek köszönhetőek...

2. Tűnj el világ! (komplex drámafoglalkozás)

Prevenációs programunk eddigi tapasztalatai

Az elmúlt évek alatt mintegy 500 foglalkozást tartottunk.

1999 óta nemcsak a prevenció magyarországi alkalmazása, de maguk a fiatalok is sokat változtak. Tőlük tudjuk, – s ez igazán megszívlelendő

–, hogy a drogok világáról szóló ismeretanyagba való bevezetésre ma leginkább a pedagógusoknak, szülőknek lenne szükségük.

A diákok már *képben vannak*, s ezzel nem is lenne semmi baj: tudás-anyaguk, információkészletük elengedhetetlen a megelőzéshez. Oktatási intézményekben azonban még mindig gyakran hallani: *ne jöjjenek ide megelőzni, nálunk nincsenek drogosok! (Amiről nem beszélünk, az nem létezik!* – gondolják mágikus tudattal.)

Bár egyre több nyitott szellemű, haladó gondolkodású és a diákok problémáira érzékeny pedagógussal találkozunk, a szemléletváltás a felnőtt társadalomban még nem történt meg...

A 21. Színház a Nevelésért Egyesület drámatanárai azt gondoljuk és hisszük, hogy munkánk (drog-prevenció drámapedagógiával) akkor lehet igazán hatékony, ha:

- az általunk vendégül látott osztályt (és osztályfőnökét) nem akarjuk meggyőzni arról, hogy egyedül a mi módszerünk üdvözítő,
- nem szeretnénk oktatni a drogfogyasztás hatásairól, veszélyeiről és tüneteiről,
- törekszünk arra, hogy legalább még egy alkalommal találkozzunk ugyanazzal az osztályközösséggel, mert azt tapasztaljuk, hogy a prevenció (dráma)munka **nem alkalom, hanem folyamat**,
- nem akarjuk se kikényszeríteni, sem befolyásolni annak *a kiemelt pillanatnak a megszületését, a játék csodálatos ajándékát*, amely kizárólag a játszóké lehet, a közös felfedezés és a ráismerés örömeivel együtt.

Divatossá vált mára drog-prevenációs programot indítani. Próbáljuk elfogadtatni azt, hogy a drámapedagógia és a színházi nevelés módszertanával eleve indirekt és preventív módon dolgozunk, hogy a drogfogyasztás nem a deviancia tünete, hanem következménye egy ilyen bonyolult társadalmi és személyiségfüggő problémahalmaznak.

3. Vihar (komplex drámafoglalkozás az agresszióról)

A foglalkozás témája az agresszió. A kortárs közösségen (az osztályon) belüli egymás iránt megnyilvánuló testi és lelki bántalmazás. A csoporton belüli vezér: a főnök és az áldozat viszonya, játszámája, küzdelme.

Vizsgálni szeretnénk a színházi és a drámapedagógiai eszközök segítségével: miért alakulhatnak ki krízishelyzetek egy gyermekcsoporton belül a félelem és az agresszió miatt? Sokszor maguk a gyerekek sem

tudják, ki a felelős, ki az áldozat, ki a cinkos és ki a néma ezekben a helyzetekben.

Mi köze mindennek az egészséges életmódra neveléshez és drog-prevencióhoz?

Egyesületünk hatodik éve játssza, Tűnj el világ! című programját, melynek középpontjában a drog-probléma áll. A drogot fogyasztó fiatal és a kortárs környezet, amely valahogy viszonyul hozzá, segíti, közömbös vele vagy elutasítja.

Tapasztalataink azt mutatják: a problémák nem ott kezdődnek, ahol az első füves cigi véget ér...

Nehéz nem észrevenni: a problémás fiatal, a zűrös gyerek valahol, valamikor falat rakott maga köré, védekezésül és figyelmeztetésül hozza azokat a reakciókat, melyeket a felnőttek deviánsnak, antiszociálisnak bélyegeznek.

A rossz mentális közérzet színtere az iskola és a család. Rengeteg családból hozott konfliktus és elfojtás van azok mögött a társas interakciók mögött, melyek egyre durvább formában jelennek meg az iskolai közösségekben (is).

Számunkra a drog-prevenációs munka azt is jelenti, hogy kutassuk együtt és mutassuk fel alapos **drámamunkában** azokat az okokat, eredőket, melyek a szerfogyasztást kiváltják és adjunk alternatívát az elkerülésükre.

A drámajáték és a szerepek olyan keretet adnak a fiatalok számára, amely védi őket az azonosulástól, miközben lehetőségük nyílik arra, hogy az őket érintő problémákról egy jó atmoszférájú foglalkozáson vizsgálódhassanak, mélyebb tudást szerezhessenek.

Hiszünk abban, hogy történik változás a gyerekek attitűdjében, későbbi gondolkodásában és cselekvéseiben. Erre szövetkezünk új programunkban is, amikor az agresszió természetéről játszunk és gondolkodunk. Nem szeretnénk a gyerekeket azzal áztatni, hogy mi tudjuk a helyes választ, a helyes utat...

Szakmai ajánlóink (referenciák):

Topolánszky Ákos, NDI igazgató-helyettes

Kály-Kullai Károly, a Sziget Droginformációs Alapítvány vezetője

Dr. Marton Sándorné, a Bajza utcai Általános Iskola igazgatója

Magócs Éva, a II. Rákóczi Ferenc Gimnázium igazgatója

Önismereti Kreatív Műhely

A „Mondj nemet!” program keretein belül működik immár 10. éve az Önismereti Kreatív Műhely.

A műhely célja: továbbra is a képzőművészet eszközeivel indirekt módon megközelíteni, majd bevonni a gyerekeket, fiatalokat a drogmegelőző programba. További cél: a csellengő korosztály megközelítése, a műhelymunkába való aktív részvétele, korosztályának felvilágosítása, a „valahová tartozás” érzésének biztosítása.

1997 októbere óta igen sikeresen működik a terápiás, illetve preventív tevékenység.

A csoport 7–10 fővel indult. Jelenleg a műhely tagjai már korcsoportokra tagozódtak bővülő létszámuk miatt.

A képzőművész terápia szerves része a lelki gondozás a – kiscsoportos vagy egyéni terápiás – munka keretein belül. A művészet iránti fogékonyság kisgyermekkorban a legnagyobb, ezért az erre való nevelés ekkor a leghatékonyabb. A művészetten keresztül a világlátás, az értékrend, az ember szeretete, egymás megbecsülése, önnön értékeinek felismerése, ápolása, kibontakoztatása megváltozik. A változás folyamata nehéz munka, de gyönyörű.

Az Önismereti Kreatív Műhely működési stratégiája folyamatosan egyre bővült. A gyermekcsoporton kívül fiatal csoport is alakult. A munka igen sokrétű. Elsősorban a képzőművészet eszközeit, lehetőségeit használjuk ki, pl.:

- rajzolás (grafit, szén, tus, diófafác, pittkréta, pasztellkréta)
- festés (korong festék, tempera, aquarell)
- mintázás
- korongozás.

A műhely munkáiból minden évben kiállítást rendezünk. 2004 decembertől új vezetővel működik. Nyitrai Erzsébet újabb színfoltokat hozott a műhely működésébe, a gyerekek újabb kézműves technikákat sajátíthatnak el és kedves lényével, fiatal kora ellenére tyúkanyó módjára gyűjti maga köré őket.

2009-ben immár hetedik alkalommal rendezzük meg a Szenvedélybeteg – segítők Országos Találkozóját melyen a szakma kiválóságai próbálják a segítők dolgát megkönnyíteni, idén az iskolai agresszióval foglalkozunk.

A legsikerültebb előadásokból és komplex programunk anyagából 2005-ben kiadványt jelentettünk meg.

Sokan mondják, hogy egy ilyen komoly prevenciósz tevékenység nem egy művelődési intézmény feladata. Mi a KMO kollektívája úgy gondoljuk, hogy ez egy missziós munka. Nagyon sok fiatalhoz jutunk el a program keretében, akiknek a csellengés, a droghasználat helyett egy egészséges alternatívát és a művelődési házunkban – a KMO-ban – sok színes programot kínálunk.

...TOVÁBBI MUNKÁINKBÓL

HUNYADI ZSUZSANNA

A közkulturális intézményhálózat feltérképezése

Korábbi kutatásainkból¹ ismert az a tény, hogy a kultúráközvetítő intézmények közül a művelődési házak a leglátogatottabbak. A felnőtt lakosság több mint fele megfordul egy év során valamilyen művelődési házban, míg ugyanez az arány csak 30–40% körüli más kultúráközvetítő intézmények (pl. könyvtár, színház, mozi, múzeum) esetében. A közművelődési intézmények ezen vitathatatlanul jelentős szerepe ellenére sem volt tudható, hogy hány intézmény működik ma Magyarországon. A Kutatási és Fejlesztési Főosztály számára az idei év legnagyobb feladata ennek az információhiánynak a pótlása volt.

A munka során az összes 30 ezer főnél kisebb településen – a magyarországi 3152 település közül 3113 ilyen! – felmértük a közművelődési és közkulturális területen működő intézményeket. Mivel szerettünk volna képet kapni arról, hogy egy-egy településen hányféle intézmény van, ahol kulturális szolgáltatásokhoz egyáltalán hozzá lehet férni, hogy a kultúra közvetítésnek és a közösségi együttlétnek hányféle színtere van, a felmérés célul tűzte ki a településeken működő összes intézmény számbavételét, függetlenül attól, hogy ki az intézmény fenntartója, az önkormányzat, vagy a civil-, illetve a versenyszféra.

A vizsgálatot az adott területen dolgozó munkatársak segítségével végeztük el. Az Intézet régiós munkatársainak ajánlásával minden megyében találtunk egy, a vizsgálatért felelős „instruktort”, akinek az volt a dolga, hogy további, a terepet jól ismerő munkatársakat vonjon be a munkába. Összesen mintegy 60 szakember dolgozott a több mint 3000 település felmérésén. Az adatokat végül számítógéppel rögzítettük és dolgoztuk fel. A vizsgálatához szükséges pénzforrást az Intézet mellett az

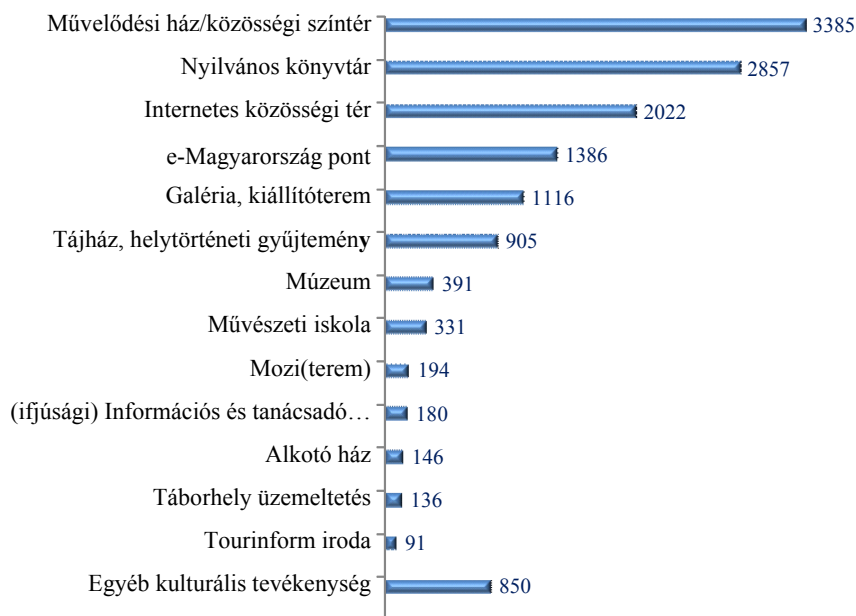
¹L. „Találkozások a kultúrával” sorozat

NKA Közművelődési Kollégiumához benyújtott sikeres pályázatunk biztosította.

A terepmunkát 2008 áprilisában kezdtük és év végére már az adatfeldolgozás zöme is elkészült.

A következőkben ebből ismertetünk néhány alapadatot.

A különböző funkciókat ellátó intézmény(egység)ek száma (N=6189)

2008-ban összesen 6189 intézmény(egység) működött a 3113 településen. Ezek legtöbbje, összesen 3385, közművelődési funkciót (is) ellát. Nyilvános könyvtári szolgáltatáshoz 2857 intézményben lehet hozzájutni, internetes közösségi teret 2022, e-Magyarország pontot 1386 intézményben találtunk. Galéria vagy kiállító tér és helytörténeti gyűjtemény is az intézmények hozzávetőlegesen egyhatodában van. A többi funkció ezeknél lényegesen kevesebb intézményben lelhető fel.

Ha a települések szempontjából közelítjük a kérdéskört, akkor az derül ki, hogy a könyvtári funkció a legelterjedtebb: a települések 87%-

ában elérhető ez a szolgáltatás, míg a közművelődési feladatot – bár minimálisan, de valamelyest kevesebb településen (84%) látják el. Az internet ellátottság elmaradottsága ezekből az adatokból is kitűnik, hiszen a településeknek nem egészen 60%-ában van mód arra, hogy bárki hozzáférhessen.

Az adatokból az is kiderül, hogy a települések 40%-ában (1282 település) egyetlen, 30%-ában kettő, s szintén 30%-ában legalább három kultúráközvetítő intézmény van.

Az összes intézmény (egység) szintén 40%-ában egyetlen funkciót (leggyakrabban a közművelődésit), 25%-ában kettőt, egyharmadában pedig ennél többet látnak el.

Vizsgáltuk természetesen az intézmények, illetve a települések közművelődési és közgyűjteményi szakalkalmazottainak számát is. Kiderült, hogy a települések 20%-ában – még részfoglalkoztatottként sincs – egyetlen szakalkalmazott sem. Erősek a területi különbségek: a legrosszabb helyzetű megyékben – Szabolcs-Szatmár-Bereg, Baranya, Vas, illetve Borsod-Abaúj-Zemplén – a települések 25–40%-áról mondható el a szakalkalmazottak teljes hiánya. A legjobb helyzetű megyék: Jász-Nagykun-Szolnok, Csongrád, illetve Hajdú-Bihar, ahol a településeknek csak 1–4%-ában nincs szakalkalmazott.

További érdekes adatokat gyűjtöttünk még össze az intézmények fenntartóiról, működtetőiről, a gazdálkodás módjáról, az elmúlt négy év 500 ezer forintot meghaladó beruházási-fejlesztési tevékenységeiről, az intézmények megszűnéséről, illetve szervezeti átalakításairól. Mindezekről olyan statisztikákat és táblázatokat készítettünk, melyek régiós, megyei, kistérségi, lakosság nagyság és fejlettségi szint szerint is böngészhetők.

A vizsgálat első eredményeit a kutatásban részt vevő megyei kollégákkal egy kétnapos műhelybeszélgetés keretében vitattuk meg Balatonalmádiban. Az adatokat a szakmai nyilvánosságnak a népművelők kecskeméti vándorgyűlésén mutatta be Hunyadi Zsuzsanna. Terveink szerint a kutatás összefoglaló anyagai, táblázatai hamarosan az Erikanet oldalain is elérhetők lesznek.

G. FURULYÁS KATALIN

A tardosi munka

Közösségi alapú tervezés Tardoson

Tardos község Komárom-Esztergom megyében, a Gorba hegy alatt fekszik, 1600 lélek lakja, többségük szlovák nemzetiségű. Tata, Tatabánya, Lábatlan, Süttő, Esztergom közelsége meghatározó hatással van a település életére. Bár munkahely szinte alig van a településen, azért útra kell kelni, az intézményhálózata teljes, az iskola nyolc osztállyal működik, van óvoda, a művelődési ház nagyteremmel, klubszobával, internet elérhetőséggel felszerelt könyvtárral várja az érdeklődőket, akik meg is érkeznek minden nap. Nincs nap, hogy ne próbálna a kórus, a néptáncosok, a színjátszók. Sportkör, szépen gondozott focipálya, új játszótér van a faluszélén. Működik az önkormányzati testület, a Hivatal épülete szép. Orvos és gyógyszerár is elérhető a településen. A porták jelentős része gondozott, a közterek is ápoltak.

A falu közepén álló katolikus templomot orsó alakban veszik körül, szinte körülölelve Tardos legrégebbi házai, a többnyire már csak idősek által lakott közös udvaros házak. A házakat egymás mögé építve egy közös bejáratral, úttal ellátva próbálták spórolni az építetők a házhelyekkel. (A föld termőértéke soha nem volt nagy, soha nem tartott el mindenkit a művelése; ami volt, az is kevésnek bizonyult, így minden talpalatnyi területtel igyekeztek optimálisan gazdálkodni.) A közös udvaros házakban született a mai tardosiak derékhada, szinte mindenki itt gyerekeskedett, aztán a falu új parcellázású utcáiban építettek családi házakat a hetvenes évek második felében, a nyolcvanas évek elején.

A falu közepén, a legszembevetőbb helyen állnak ezek a házak. A házak némelyike már néptelen, félig romos, van köztük önkormányzati tulajdonú, mint ahogy magánkézben lévő is.

Ha nem volt örökös, vagy nem akart Tardoson maradni, vagy nem volt szüksége már az ősi házra, eladták. Többnyire Tatáról, Tatabányáról kiköltöző családok vették meg ezeket, alacsony áron.

A falu 2006-ban választott új polgármestere, Csabán Béla is itt született és nevelkedett a közös udvaros porták egyikében. Szeretettel emlékezik ezekre az időkre, ezért is határozta el, valamit kezdeni kellene ezzel a településrészszel, mint ahogy a falu egészére ráférne egy új település-fejlesztési terv.

Azt már a kampánya alatt számba vette, hogy ipart nem tud a település magához vonzani, mint ahogy nem is lenne szerencsés a falu legnagyobb értékét, a zöld környezetet ezzel terhelni. A turizmus mint fejlesztési irány szintén szép tervnek tűnt, de hamar bebizonyosodott, a belvárosi turizmushoz szükséges lenne legalább egy egész évben működő étterem, néhány, a kulcsos vendégház színvonalát meghaladó szálláshely. (Egy vendéglő kialakítása magán vállalkozás formájában el is kezdődött.)

A polgármester és a képviselőtestület megválasztása után úgy döntött, megpróbálja Tardos fejlesztési tervét, minél nagyobb lakossági (közösségi) részvétellel elkészíteni.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Kutatási és Fejlesztési Programok Főosztálya 2007 őszén kapcsolódott Tardos fejlesztési koncepciójának elkészítésébe. A község vezetése felismerte a szakemberek által hangsúlyozott előnyöket, amelyeket a közösségi tervezés jelenthet: az összegyűjtött információ a közösség kezében marad, a terv az érintettek fejében jön létre, nem kívülről erőltetve, az érintettek kapcsolatba kerülnek egymással, általában egyetértésre jutnak stb. (Ami sajnos nem magától értetődő.)

A közösségi tervezéshez szükség van felkészülésre, felkészülésre a döntéshozók, a szakértők, a civilek részéről is.

A közös tervezés esetén azonban talán a legnehezebben megtanulható elem a hatalommegosztás belső igénye a vezetés részéről és az együttműködési igény, aktivitás, közös felelősség vállalás a másik oldal részéről.

Az Intézet munkacsoportja, Hunyadi Zsuzsa, Kovács Edit, G. Furuelyás Katalin, Péterfi Ferenc vezetésével és a tardosiak egyre bővülő köre 2007-ben kezdte a közös terepmunkát. A munkacsoport közösségfejlesztőkből, szociológusokból áll, így a munkaformák, módszerek értelmezése önmagában is érdekes munkát jelentett.

A munka elméleti háttérének bemutatása és az alkalmazott módszertan részletes elemzése nélkül szeretnénk a továbbiakban a munka jelentősebb eredményeit bemutatni.

1. A munka első lépéseként a **helyzetelemzés** elkészítéséhez, előzetes információgyűjtéshez fogtunk informális találkozókra egy-egy településrész kulcsszereplőivel. Megpróbáltuk az első körben megkérdezendő személyek körét meghatározni, őket megkeresni, aktivizálni. A véleményformálók, a települési vezetők körén túl a civil szereplőket is megszólítottuk, tőlük újabb és újabb címeket, neveket kaptunk, kiket kellene mindenképpen megkeresnünk.

Az ELTE művelődésszervező szakos hallgatói három napon keresztül segítették az interjúk elkészítését.

Az első interjúk során szerettük volna a falu büszkeségeit, erősségeit, jó adottságait, valamint a gyengeségeket, a javítani való feladatokat megtalálni. Feltérképezni azokat a sarkalatos problémákat, amelyekkel a falunak meg kell küzdenie. A megoldandó feladatokat rangsoroltattuk, így a számos felvett interjú után egy elsődleges gyorsfénnyéppel álltunk a falu lakói elé, azzal a képpel, amelyet önmaguk készítettek magukról.

A lakossági találkozón a négy fő kérdéskör köré csoportosítva mutattuk be az interjúkból nyert információkat.

A legfontosabbnak tartott értékek köre:

A falu környezetéből és az infrastruktúrájából adódó értékek:

- A természeti táj, a települést körülölelő hegyek, erdők, szép környék, panoráma. Az egészséges, tiszta levegő. A csend és a nyugalom. Barlangok, sziklafalak, kéktúra útvonal, Bányahegy
- Malomvölgy és környezete nagy lehetőségeket rejt
- Tata, Tatabánya a közelben, könnyen megközelíthetőek, elérhető szolgáltatások, munkahelyek. Egy órányira 5–6 város elérhető innen (s onnan is ez a hely)
- Az arányos **falusias jelleget** és méretet mindenképpen meg kell tartani – csak végiggondolt növekedést ajánlanak. Vannak szép – formás falusi házak, porták. Szép, rendezett közterületek, utcák, járdák, utak stb.
- Szép az új Kálvária, az új játszótér. Az utak és a járdák jók.

Az emberi és kulturális értékek:

- Becsületes, dolgozó, munkát és családot szerető emberek lakják a falut, szorgalmasak az emberek, jókedvűek, kitartóak

- Erős szálakkal kötődnek a településhez, bár ez lazulni is látszik, főként az ifjak körében; akik azonban szeretik a falut, nem mennének el, értékelik a nyugalmat
- Az itt élőkben megvan az összetartás, a megbecsülés, a település iránti elköteleződés; patrióták „Akkor érzem jól magam, ha meglátom a Tardos táblát”
- Szlovák értékek ápolása nagyon fontos, szlovák énekek, mondókák könyve
- Erős, összetartó az egyházközösség, befogadó a közösség
- Jó kapcsolat a szomszédokkal, szívesen beszélgetnek egymással az emberek, fiatalok is.

A falu általános problémái:

- 1600 fő nem tart el egy falut, nőni kellene. Inkább kisgyerekes családokat kellene támogatni az ideköltözésben. Veszélyes is a bővülés, mindenféle népek jönnek, nem ismerik a helyi szokásokat, a kultúrát stb.
- Központ (**közös udvaros rész**): fizikailag, emberileg is problémás, csúnyán néz ki, rontja a faluképet, nehéz sorsú családok (városból kiköltöző szegények) vettek ott lakásokat, nehéz eladni, nincs értéke, az önkormányzat nem tudja felvásárolni, turizmusra sem igen alkalmas.
- Egyesek szerint mindenáron ezt a különleges jellegzetességet kellene megőrizni, fejleszteni, legalább az utcai homlokzatot rendbe hozni /mások szerint le kell rombolni, mert a szegénységre és elhanyagoltságra emlékeztetnek. Sorházként előkerttel kialakítani. Omladoznak a közös udvaros házak. A régi iskola területe az egyház tulajdonában van, kihasználatlan, állaga romlik.
- Falukép: vannak elhanyagolt, leromlott porták
- Stagnálás érzete alakult ki az emberek egy részében: a környezet (Süttő, Vértestolna, Tata stb.) fejlődése mellett úgy érzik, Tardoson nem nagyon változott semmi

A felvázolt képnek kedvező fogadtatása volt, reálisnak tartották a hallottakat. Az ellentmondásokkal is egyet értettek.

Az első lakossági fórum Tardos, 2008. február 26.

2. A következő alapvető kérdésekkel állunk szemben:

1. Kicsi a falu, az intézményei túlméretezettek, egy hajdanvolt pezsgő iparú, fejlődő községre emlékeztetnek. Az 1600 lakosra felvehető fejkvóták nem elegendőek egy ilyen méretű intézményrendszer fenntartására.

Lehetséges lépések:

a) az intézményrendszer lefaragása, kicsinyítése vagy megtartása a jelenlegi szinten

b) parcellázni, új utcákat nyitni, betelepülőket gyűjteni, növelni a lakosság számát, de érzékelhető a félelem a beköltözőktől, jobb lenne, ha megmaradna az „ismerőség” kellemes érzete, a falu természetes növekedésével kellene csak számolni

2. Erősen jelen van a gondolkozásban a stagnálás, lemaradás érzete

Lehetséges lépések:

a) fejlesztés minden áron, ipartelepítés, ugyanakkor a már meglévő vállalkozások egybegyűjtésére sincs alkalmas ipari terület

b) munkahelyteremtés, erre azonban az önkormányzat önmagában képtelen, a szétesett tsz, ktsz már újratерemthetetlen

3. További lépésként a következő feladatok mutatkoztak:

Megszólítani az intézményvezetőket, a vállalkozók körét, a fiatalokat, a különféle csoportokat, köröket, közösségeket, az iskolásokat, óvodásokat és talán legnehezebb feladatként a közös udvaros házak lakóit, véleményükkel pontosítani az eddig felmért helyzetképet.

A csoportinterjúkra-beszélgetésekre 2008 tavaszán került sor, ezek levezetését és feldolgozását a munkacsoportunk vállalta. Igyekeztünk a helyi szervező munkát és a beszélgetések szereplőinek „megszólítását” a helyiekre bízni.

Talán a munka egyik legszebb pillanata volt, amikor két önkéntes (Dékány Terézia és Tebele Nóra) elvállalta, hogy a legnehezebben ki-mozdítható közös udvaros házak lakóit rábírja, hogy eljőjenek egy este közös dolgaikról beszélni. Többszöri személyes megkeresésük eredményeként a legizgalmasabb, legnépesebb beszélgetésre került sor. Évek óta egymással nem beszélő, haragban lévő szomszédok váltottak egymással szót, néha hangosan, de mégis békében elválva.

4. Több akció is elindult a csoportinterjúk mellett. Az egyikben a fiatalok az ifjúsági klub felújítását kezdeményezték, a másik a közösségi kis rádió beindítása volt, harmadikként a Malom-völgybe vezető patak medrének tisztítását tűzték ki egy sétány gondolatával kacérkodva.

Az akciókból eddig a rádió beindítása volt a legsikeresebb. Az ORTT kis, közösségi rádiók pályázatán a pályázók megnyerték a frekvenciaengedélyt. A rádiós műsor készítésének, a technikai eszközök használatának első fogásait a Kunbábonyi Civil Kollégium Községi Házban háromnapos tréningen tanulták a rádiósok. A Gorba Rádió 2008 decemberében adta első adását. A pályázat elkészítésében, a képzés szervezésében, költségeinek fedezésében és az adás beindításában is segítséget nyújtottunk.

Az óvodások rajzpályáza, az iskolások a „Találjuk ki Tardost!” pályáza, a település jövőjét. A pályamunkákat a falunapon állították ki.

A településen folyó munkákról a tatai kistérség szakmai napján előadásokat tartottunk. A prezentációk alapján később a Közkincs Kerekasztal megbeszélésen Nagyné Elekes Réka, Tardos művelődési házában vezetője tartott beszámolót.

5. A következő és a folyamatban lévő feladatok:

Elkészült az a lakossági igényeket és véleményeket feltáró kérdőív, amely a fejlesztési koncepció egyik pillére lehet. A lekérdezése januárban–februárban lesz.

A közös udvaros házak dolgában még nincs végleges döntés. Tavasszal az önkormányzattól kölcsönkapott eszközökkel ki-ki, aki tudta rendbe szedte a portáját, több konténer szemetet, sített vittek el a falu központjából. Beszélgetések, párbeszéd kezdődött a lakók között, az önkormányzattal. A házak felújítására, megmentésére nincs könnyen elővehető forrás, azt azonban sikerült elérni, hogy nem szemlecsukva mennek el a megszólított tardosiak e házak mellett. A falunapon rendszeresen meghirdetett „dicséretes tardosi porta” verseny keretében az idén először a közös udvaros házak kategóriájában is hirdettek győztest.

Imeli Mihály vállalta, hogy összekötőnk és segítőnk lesz minél több történet összegyűjtésében, amelyek a közös udvaros házak lakóitól erednek. Az idén ősszel kezdtük az interjúzást, a történetgyűjtést. Az anyag szerkesztve vagy a beindult Hírlevél lapjain, esetleg januárban a tervezett Kalendáriumban vagy önállóan jelenhet majd meg.

A fejlesztési koncepció szövegezése lassan időszerű, mégis a közös munka során egyre inkább csak hívószónak tűnik, a sokkal fontosabb közösségi folyamatok, aktivitások beindulása mellett.

Történetek a közös udvaros házakból – Tankáné Egyeska néni, Tardos, 2008. november 12.

TÓTH ZSÓKA

Confintea VI. – szubjektív csapongással

A CONFINTEA VI. Nemzetközi Felnőttképzési Konferenciának, – amely sorban a hatodik előrendezvénye volt a brazíliai Belem városában 2009 tavaszán megtartandó UNESCO világkongresszusnak – Budapest adott otthont 2008. december 2–5. között, helyszíne pedig a Duna parti Héliá Hotel volt.

A közel 300 fős rendezvény résztvevői Európa országaiból, Észak-Amerikából és Izraelből érkeztek, az UNESCO-val történt megállapodás alapján pedig Magyarország látta vendégül Macedónia, Belorusszia, Moldova, Montenegro, Azerbajdzsán, Grúzia, Koszovó, Bosznia-Hercegovina, Albánia, Örményország felnőttképzéssel foglalkozó vezetőit.

A www.confintea.hu honlap angol és magyar nyelven pontos és bőveges információt nyújt a konferencia mibenlétéről, elő- és utóéletéről, az országok felnőttoktatással kapcsolatos állapotáról és azokról a törekvésekről, amelyek a tanulás útján tehetik teljesebbé, tartalmasabbá az életet az egész világon.

A konferenciát követő, a szervező munkát elismerő és köszönő sorokat megkaptuk, a magyarországi helyszín és körülmények jó választásnak bizonyultak.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus 2008-as munkatervében sokféle feladat szerepelt, a CONFINTEA VI. konferencia megrendezése viszont nem.

Ha a létszámot, a földrajzi koordinátákat és a rendezvény időpontját tekintjük, a 2008. május közepén az intézményhez delegált feladatról először értesülve azt mondtuk, ez szinte lehetetlen, aztán meg, hogy nincs lehetetlen.

Hat hónapunk volt, hogy a költségvetéshez szükséges előterjesztéstől, az első vendég fogadásáig készen álljunk. És mint tudjuk, május után berobban a nyár...

Aki szervezett már hasonló nagyságrendű konferenciát, tudja, mire gondolunk.

Az UNESCO Hamburgi Felnőttképzési Intézete (UIL) a konferencia tartalmi felépítését, az MMIKL pedig a sokféle feltételeket követelő lebonyolítást végezte – állandó összeköttetésben a partner szervezettel –, és időnként türelmetlen várakozásban, amikor egy-egy feladat megoldásához a jóváhagyó pár sor, vagy éppen a továbblépéshez szükséges információ hiányzott.

Az MMIKL főigazgatója által létrehozott Confintea munkabizottság rendszeres havonkénti, találkozásain számba vette a tennivalókat, illetve meghallgatta, értékelte az MMIKL munkatársai által elvégzett feladatokat.

A munka kezdetén, nagyon rövid időn belül meg kellett ismernünk fővárosunk konferenciák szervezésére leginkább alkalmas szállodáit. Pontosan tudnunk kellett, hogy hol, milyen körülmények között étkeztethetünk 300–350 vendéget egy légtérben, hol tudjuk a legkényelmesebben lebonyolítani a plenáris ülések után öt helyszínen zajló szekciókat, ügyelve arra, hogy minden helyszín alkalmas legyen a konferencia két hivatalos (angol, francia és időnként magyar) nyelve szerinti szinkrontolmácsolásra. És mindezt természetesen a rendelkezésünkre álló költségvetéshez igazítva.

Sok ötletelés, programegyeztetés és módosítás után, végül mégiscsak sikerült az országunkból/fővárosunkból ízelítőt mutatni a Magyar Állami Népi Együttes jóvoltából, valamint egy késő esti hajós vacsorával egybekötött városnézésre is módot találtunk a Duna közepéről, ami nekünk, szervezőknek is nagy élményt jelentett. Meg nagy tanulságot is, mert ki gondolná, hogy amikor egy hajó prospektusában az szerepel, hogy akadálymentesített (és meg is győződünk róla a hajón!), az valóban *csak a hajóra* vonatkozik, a beszállásra már nem. Miért is lenne ez másképpen? Még szerencse, hogy vendégünk, – mert nem szerettünk volna nélküle hajókézni – megbízott a sok jó- és erős emberben, akik motoros székével együtt, közös erővel emelték a fedélzetre.

Csapongva az időben, gyomorszorító napokat éltünk, amikor kiderült, hogy a rendezvény előtt nem találkozhatunk a Pécsről, Egerből, Esztergomból bejelentkezett egyetemista, főiskolás hostessekkel, mert vizsgák közelednek, mert betegség jött közbe, mert megfeledkeztek a feladatról. Zárójelben megjegyzem, hogy az egriek, ugyan nem teljes létszámmal,

de jelen voltak a megbeszélésen, és az ő segítségükkel sikerült a korábban érkező vendégeket kedvesen, mosolyogva, minden adódó problémára megoldást találva a szállodába irányítani.

Mint ahogyan a pécsiek – megérkezésük után 1 órával – pikk-pakk beálltak a regisztrációba, és mintha mindig confinteás profi hostessként működnének, fáradhatatlanul tájékoztatták, segítettek az újonnan érkezetteket.

Munkában a regisztráció

A ELTE TÓFK hallgatói kisegítőként a plenáris terem előtt átvehető tolmács fülhallgatók átadás-átvételét bonyolították villámgyorsan, a leg-egyszerűbb módon és hibátlanul.

És a fénymásoló ügyeltesek – szintén a hallgatók közül – ügyesen, mindig elérhetően, pontosan voltak jelen.

A Hall of Fame (Dicsőség csarnoka) amerikai ünnepség, amelyen a felnőttképzésben végzett kiemelkedő tevékenységet ismerik el – és amelynek magyar vonatkozása, hogy a Pécsi Tudományegyetem dékánját, Koltai Dénest is köszönthettük a kitüntetettek között. Nos, ezen az ünnepségen közreműködtek a Zeneművészeti Egyetem hallgatói, akik a fogadás ideje alatt is – számukra talán kicsit idegen ez a fajta szereplés, de a felkérés erre szólt –, mintegy háttérként játszottak, kiválóan.

A plenáris ülések és szekciók gördülékenységét segítették az ügyeltesek (kollegáink és a hallgatók), akik figyelve a levezető elnökök irányítását, a hozzászólók kezébe adták a mikrofont, ügyeltek a névkártyák helyességére és megfelelő elhelyezésére, a mindig friss vízre, tiszta poharakra. Ezek látszólag egyszerű tennivalók, de ha egyszer is elmarad, vagy rossz egy név elhelyezése, az bizony nagy bakit jelenthetett volna.

A harmadik napon már nem csak mi éreztük, hogy túl vagyunk a nehezen, és minden olajozottan megy, hanem az UNESCO-s kollegák is egyre szélesebb mosollyal közlekedtek a delegátusok között. Nem is szólva arról a hirtelen döntésükről, hogy a konferencia zárását jelentő, a hamburgi intézet által adott búcsúvacsorára zenekart is szerettek volna – egy nap-

pal előbb – az általuk megérdemeltnek ítélt és fölszabadult osztánchoz. A megoldásra maradt egy éjszakánk... A vacsora után aztán tánc, szeretet, barátság, köszönet.

Egyébként az UNESCO munkatársai igen különös ritmusban élnek, ugyanis konferenciák idején nem alszanak. Jó lenne eltanulni tőlük ezt az állóképességet. Bár erre többen ellenkezőleg reagáltak.

A részletes és a legapróbb mozzanatokra is ügyelő forgatókönyv

Kezdődik...

megbízható együttműködést eredményezett a rendezvénynek helyet adó Hélia Hotel munkatársaival, akik páratlan rugalmassággal kezelték a váratlan döntések hozta változtatásokat.

Volt, amit mi tanultunk tőlük és viszont is kaptunk elismerő szavakat. A kölcsönös figyelem és tisztelet úgy gondoljuk a rendezvény hasznára vált.

A szervezésben, rendezésben résztvevő kollegák a megmondhatói annak, hogy amikor fölpörögnek az események, egyre sűrűsödnek a kérések, változások, amikor „meztelen idegekkel” dolgozunk, mennyi toleranciára van szükség a további békés együttműködéshez. Legszívesebben már egy teremben dolgoztunk volna valamennyien, hogy az információk átadásának idejét egy szemvillantásra, egy fejbiccentésre rövidítsük. A utolsó három hétvége már csak arról szólt, hogy a szűk szervezői kör hogyan tud a legkevesbé eltávolodni egymástól, hogy telefon, internet mindig legyen a közelben, fejben pedig ami továbblendíti a megoldandókat. Maximálisan bíztunk egymásban, és nem csalódtunk. Tudtuk, hogy a váratlan és azonnalra szóló informatikai berendezés és elrendezés meg lesz oldva, amint a helyszínre érkezik kollegánk. A magasrangú vendég pedig – akinek jelenléte nagy hangsúlyt adott a konferenciának, de csak előadása idejéig tartózkodhatott Budapesten – kolleganőnk szendvicsével szállt fel a repülőre, miután az utolsó utáni pillanatban derült ki óhaja.

Mindannyian, akik benne voltunk a munkában, örömmel roptuk a búcsú bulin a delegációk tagjaival, az UNESCO titkárság fáradhatatlan munkatársaival.

Persze, csak a konferencia ért véget, a munka nem. Még vár bennünket a beszámoló elkészítése, az elszámolás és jönnek a konferencia által generált további tevékenységek a felnőttképzés magyarországi ügyéért.

Sikerült...

LUKÁCS MÁRIA

Nemzetiségeink képekben és Nemzetiségi Gála – 2008

Nemzetiségeink képekben

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus második alkalommal hirdette meg 2007 májusában nemzetiségi fotópályázatát „Nemzetiségeink múltja és jelene” címmel dokumentumfotó, művészfotó valamint riportfotó kategóriákban. A fotópályázaton bárki részt vehetett életkortól, foglalkozástól és lakóhelytől függetlenül.

Intézetünk e tevékenységével is hangsúlyozni kívánja, hogy Magyarország sokszínű, gazdag kultúrájú ország. Célja, hogy hozzájáruljon a történelmi tudat alakításához, részt vállaljon a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek épített és szellemi kultúrájának megőrzésében és e felbecsülhetetlen érték dokumentálásában.

A feladat a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek (bolgár, görög, horvát, lengyel, német, örmény, roma/cigány, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén, ukrán) múltját és jelenét a beküldött, zsűrizett pályamunkákon keresztül bemutató fotókiállítás, valamint vándorkiállítás szervezése és fotóalbum készítése. S ezzel a szélesebb közönség számára is bemutatásra kerül a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek kulturális öröksége.

A kiállításra valamint a fotóalbumba kerülő képeket az Intézet munkatársaiból és az adott nemzetiség szakembereiből létrehozott szakmai zsűri választotta ki.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus kiadásában jelent meg 2008. március 28-án a második nemzetiségi fotóalbum „Nemzetiségeink képekben 2008” címmel. A fotóalbum anyagából a második fotókiállítás megnyitására és a pályadíjak átadására is ekkor került sor.

Nemzetiségi Gála – 2008

A Magyar Művelődési Intézet hagyományteremtő céllal hozta létre 2005-ben – az ENSZ 1992. évi nyilatkozatán alapuló – Kisebbségek Napjához kötődő ünnepi rendezvényét.

2008. december 14-én negyedik alkalommal került megrendezésre a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus NEMZETISÉGI GÁLA elnevezésű reprezentatív ünnepi rendezvénye.

A Magyar Művelődési Intézet 2005-ben díjat alapított a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek számára kulturális tevékenységük elismeréséért:

„PRO CULTURA MINORITATUM HUNGARIAE”

(a magyarországi kisebbségek kultúrájáért) elnevezéssel.

Az emlékplakettet valamint díszoklevelet az MMIKL főigazgatósága mellett működő Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanács javaslatára a 2008. évben nyolc díjazott vehette át.

A díszoklevél kétnyelvű, a kitüntetettek munkájának elismerését fogalmazza meg magyar nyelven és a 8 díjazott nemzetiség saját anyanyelvén.

Az elismerést olyan Magyarországon élő nemzeti vagy etnikai kisebbséghez (bolgár, cigány, görög, horvát, lengyel, német, örmény, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén, ukrán) tartozó személyek, szervezetek kaphatják, akik/amelyek kiemelkedő tevékenységet végeznek a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek körében az anyanyelvű kulturális örökség megtartásáért, fejlesztéséért, s tevékenységükkel hozzájárulnak a Kárpát-medence népeinek tolerancián alapuló együttéléséhez. (Például: a kulturális közélet, a közművelődés, művészetek, nemzetiségi média, nemzetiségi kultúra mecénása stb.)

A zsűfólasig megtelt színházteremben a megjelenteket Borbáth Erika a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus főigazgatója köszöntötte.

A kultúrák közötti párbeszéd európai éve zárásaként ünnepi beszédet mondott Bogyay Katalin, az OKM nemzetközi szakállamtitkára. Ez alkalomból az OKM különdíját adta át a Szegedi Nemzetiségi Önkormányzatok Társulásának – a Nemzetiségek Házának – a magyarországi nem-

zetiségek kultúrájának megőrzése érdekében végzett kiemelkedő munkájáért.

A Pro Cultura Minoritatum Hungariae díjakat Borbáth Erika az Intézet főigazgatója, *Bogyai Katalin*, az OKM nemzetközi szakállamtitkárától *Egyedné Baranek Ruzsenka*, az NKSZT társelnöke adták át.

A díj átadásakor az elismerésben részesültekről laudáció hangzott el.

A díjátadás rangját a Nemzetiségi Gála ünnepi színvonalas programja is biztosította.

A Kisebbségek Napjához kötődő rendezvényen mind a 13 hazai nemzeti és etnikai kisebbség részt vett. Nemzetiségenként egy-egy saját kulturális körén belül kiváló eredményt elért fellépő csoport műfaji megkötöttség nélkül mutatta be nemzetisége kultúráját és sajátos művészetét.

A PRO CULTURA MINIRITATUM HUNGARIAE

2008 évi díjazottjai:

- Balogh Ferenc, cigány etnikai kisebbség
- Kricskovics Antal és Kricskovicsné Szilcsanov Mária, horvát nemzeti kisebbség
- Bem József Lengyel Kulturális Egyesület
- Horváth Etele, német nemzeti kisebbség
- Zombainé Szarka Mária, román nemzeti kisebbség
- „Bánát” Szerb Kulturális Közhasznú Egyesület
- Juraj Dolnozemszký, szlovák nemzeti kisebbség
- Magyarországi Szlovének Szövetsége Felsőszölnöki Néptáncsoportja

NEMZETISÉGI GÁLA 2008 – ünnepi műsor

A műsorban felléptek:

- „Martenica” bolgár néptáncegyüttes, Budapest
- „Romanyi Rota”, cigány együttes, Budapest
- „Helidonaki”, görög néptáncegyüttes, Budapest
- „Tamburica” horvát néptáncegyüttes, Budapest
- „Szent Kinga” lengyel kórus, Budapest
- „Weiner Leó” német fúvószenekar, Budapest
- Kirkosáné Magda Tünde örmény vibrafon művész, Budapest
- Carina Iuhas és Diana Bogdan román mesemondók, Méhkerék

- „Ruszinok” Folklóregyüttes, Budapest
- „Bánát” szerb néptáncegyüttes, Deszk
- „Pilis” szlovák kórus, Pilisszentkereszt
- Magyarországi Szlovének Szövetsége Felsőszölnöki Néptánc csoportja
- Bernáth Ferenc és Vihula Mihajlo, ukrán gitárművészek, Budapest

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus a Nemzetiségi Gála rendezvényével, hagyományteremtő szándékkal méltó módon népszerűsítette a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek kultúráját; és önmagában is értékes kulturális, művészeti eseményt hozott létre.

Intézetünk további szándéka a nemzetiségek kultúrájának, amatőr művészeti tevékenységeinek, az együtt élő népek kultúrájának minél szélesebb körben való terjesztése, megszerettetése a magyar társadalom egészével. Remélhetőleg sikerül ösztönözni az évenként sikeresen megrendezendő Gálaprogrammal a hazánkban élő nemzetiségeket arra, hogy sajátos kultúrájukat, értékes hagyományaikat minden eszközzel őrizzék meg és adják tovább az ifjabb generációknak.

Rendezvényünket megtisztelték jelenlétükkel a nemzeti és etnikai kisebbségek képviselői, országos kulturális szervezeteknek, hazai és külföldi sajtó, jelentős kulturális intézmények valamint a Magyarországra akkreditált diplomáciai testületek tagjai is.

Nagy elismerés az is, hogy a média több csatornán tájékoztatott a nemzetiségi kulturális eseményről.

Intézményünk a rendezvény kitüntetettjeit, szereplőit és vendégeit a Gála után egy elegáns, jó hangulatú fogadáson látta vendégül.

HALÁSZ PÉTER

Nemzeti színeink a moldvai csángómagyaroknál¹

A közelmúltban kezembe került egy „csángó népdal”, vagy legalábbis annak tulajdonított daltöredék, ami a maga módján a csángók *piros-fehér-zöld* tudatáról tudósít. A daltöredéket a Domokos Pál Péter és Rajeczky Benjamin által összeállított Csángó népzene című kiadvány első kötetében találtam, és dr. Viola József jegyezte fel valamikor a XIX. sz. első felében, mindenesetre 1840 előtt.² Ez a Viola József Marosvásárhelyen született 1770-ben és valahol Moldvában halt meg 1849-ben. Több moldvai fejedelem udvari orvosa, 1808–1834 között Mihail Sturdza bizalmasaként a moldvai kórházak főorvosa volt. Ebben a minőségében a moldvai csángómagyarok néhány települését is fölkereshette, s közelebbi kapcsolatba is kerülhetett velük, mert a Magyar Tudományos Akadémia népdalgyűjtő felhívására két, Târló-melléki csángómagyar népdalt küldött, amik a Tudománytár 1840. évi kötetében meg is jelentek. Az egyikük így szól:

*Ugyan mért lennék én szegény
Szósz-Târlói czángó legény?
Ninczen-e nekem egy bundám
Sz hófehér színű harisznym?*

*Övemet zöldre fess tettem,
Guczmám veresszel bé szegtem,
Nem fáj nekem szem bú, szem kín,
Mert enyhít ez a három szín.*

*Ez volt ám a czángó színe,
A míg együtt vert a szíve.
De most nem ver együtt szíve,
Azért sok a czángó színe.*

¹Elhangzott 2008. április 19-én Kovásznán, a Körösi Csoma Sándor Egyesület által „Jelek és jelképek” témakörben szervezett tanácskozáson.

²Domokos-Rajeczky: Csángó népzene I. 1956. 102. old.

Nem mernék megesküdni, hogy eredeti csángó népdallal van dolgunk. Domokos Pál Péter és Rajeczky Benjamin minden megjegyzés nélkül veszi át a szöveget a Tudománystárból, de a következő lapon közölt „forrófalvi csángó népdal”-t („Czángó magyar, czángó magyar, Mivé lettél czángó magyar kezdettel”), amiből a ma énekelt *Csángó himnusz* lett, László Mihály következő megjegyzésével adják közre: „nem tartom nép eredetűnek e dalt”. Elképzelhető tehát, hogy a „szószétlói czángó legény” énekét sem a néptől gyűjtötte Viola doktor. Bár ki tudja? Hiszen az ellenkezőjét sem lehet bizonyítani – de talán nem is szükséges. Elégedjünk meg annyival, hogy a szöveget egy Moldvába került erdélyi orvos jegyezte föl a XIX. század elején, és vette magának a fáradságot, hogy beküldje a Magyar Tudóstársaság (az Akadémia elődje) felhívására. Ez már önmagában is figyelemreméltó dolog, a magam részéről több mint egy tucat Moldvában szolgáló kiváló magyar orvost ismertem és ismerek, de egyikük sem gyűjtött a csángóktól folklóranyagot.

A „sótázlói czángó legény” dalba, vagy talán csak versebe foglalt érzése, értékrendje, a piros-fehér-zöld színektől támadt szívdobbanása elgondolkodtatott. Megjelentek előttem a piros-fehér-zöld színűre festett csángó házak, a piros-fehér-zöld motívumokkal díszített csángó kisbundák, inghímek, orsók és más használati tárgyak, pontosabban az emlék, hogy *ilyenekkel is találkoztam* a moldvai csángó falvakban. Természetesen nem volt módom, lehetőségem, hogy összehasonlítsam a moldvai magyar és román falvak díszítőművészetének színhasználatát, néhány jelenségre azonban fel kellett figyelnem.

Mindenekelőtt arra, hogy a moldvai csángómagyaroknak egészen az utóbbi két évtizedig fogalmuk sem volt arról, hogy a piros, a fehér és a zöld a magyar zászló színvilága, ma úgy mondjuk: *nemzeti színeink*. A csángók, akiknek különböző csoportjai a XIV-től a XVIII. századig kerültek mai lakóhelyükre, nem vitték, nem vihették magukkal nemzeti színeink olyan egyértelmű és természetes ismeretét és használatának gyakorlatát, ami a Kárpát-medencén belüli magyarság körében is csak lassan, hosszú és még korántsem feltárt folyamat eredményeként alakult ki. Érdemes végigtekintenünk ezen a folyamaton, nemcsak azért, hogy lássuk és megértsük, a moldvai magyarok identitásának különös, törékeny voltát, hanem azért is, mert ez a tudás a mi nemzettudatunkat is erősítheti.

A nemzeti színek törvényes megjelenési helye elsősorban a zászló, valamint bizonyos mértékben a címer. A magyar nemzeti színekkel két törvényünk foglalkozik. (1) Az 1847/48-as 21. törvénycikk „ősi jogaiba” helyezte vissza nemzeti színeinket, anélkül, hogy felsorolná őket. (2) Az 1949. évi alkotmánytörvény 68. §-a pedig egyszerűen megállapítja, hogy „A Magyar Népköztársaság zászlaja: piros-fehér-zöld színű lobogó, közepe a Magyar Népköztársaság címerével.

Mindkét törvényt évszázados, ha nem évezredek társadalmi gyakorlat, heraldikai folyamat előzte meg.³

Nem akarok belemerülni a „már az ókori népek” szindrómába, pedig hát azoknak is voltak zászlóik, birodalmi, törzsi, vagy nemzetségi jelképeik. Ezek azonban elsősorban célszerű hadászati célokat szolgáltak: ütközetek esetében, ha kürtjelekkel nem boldogultak, zászlókkal adtak jelt; alkalmanként pedig, ha többféle nációnak csapatai közösen harcoltak – például a keresztesháborúk során – az uniformis szerepét is betöltötték, megkülönböztető szerepük volt.

Az eurázsiai kulturális közösségből érkező honfoglaló magyaroknak is megvoltak a maguk zászlói, s akárcsak a türk seregeknek, totemállatok képei „díszítették” a zászlórudakat, a miénket természetesen a *turul*. Ezekről az időkről csak az évszázadokkal később született krónikákból kapunk hírt. Kézai szerint például Géza fejedelem koráig az Attila zászlajának tulajdonított *hun* (vörös alapon fekete *turul*madaras), a keresztény magyar királyok idején pedig kettőskeresztes, vörös – fehér csíkozású (horribile dictu: Árpád-sávós!) zászlók alatt hadakoztunk.

A középkorban minden magyar hadseregnek külön zászlója volt. II. Béla (XII. sz. eleje) korából az almádi monostor birtokának összeírásában szerepel *praedium Zazlou* nevű birtok, vagy település. Kérdés, hogy milyenek lehettek a középkorban a magyar zászlók? A XII. századtól vannak adataink a zászló színéről, úgy tűnik, II. Andrásig vörös-fehér csíkos, aztán feltűnik a vörös szövetű, ezüst kettőskeresztes változat is. A XIII. sz. vége felé, III. András özvegyével Königsfeldbe került zászlók zöld selyemből készültek, fekete kettőskereszt van rájuk varrva, s az egyiken vörös és zöld, a másikon csak vörös szegélyszalagok lehettek. Mielőtt rájuk mondanánk, hogy íme a magyar piros-fehér-zöld, meg kell

³Felvázolására Kumorovitz L. Bernát: A magyar zászló és nemzeti színeink múltja című írása alapján vállalkozom. (Hadtörténeti Közlemények 1954. 18–60. old.)

jegyezni, hogy ezeket a zöld szín miatt inkább lehet gyászzászlónak tekinteni. Hanem ismerünk XI. és XII. századi csatajeleneteket – igaz, hogy a XV. században keletkezett ábrázolásokon –, ahol a szemben álló felek egyike vörös lobogón zöld hármashalmon álló ezüst kettőskeresztes, a másik vörössel és fehérrel hétszer vágott (négy vörös, négy fehér csík) zászló alatt harcol.

Mohács után a királyi zászló magyar vonatkozásai egyre inkább elmosódtak, vagy inkább csak egy-egy főúr hadseregének zászlaján éltek tovább. A hadizászlók ismét a hovatartozást jelképezték, s jeladásra is használtattak. A lovassági és a gyalogsági zászlók méretükben is eltértek. A goroszlói csatában például, ahol Básta – és csatlósa, Mihály vajda – Báthory Zsigmonddal ütközött, 72 lovassági és 36 gyalogsági zászló került a császáriak kezébe. Ezek között volt vörös, fehér, zöld, kék, sárga és ibolyaszínű, továbbá vörös-fehér, vörös-kék, vörös-sárga zászló; sőt háromszínű is, többek között vörös-fehér zöld is.

A XVIII. században még mindig *nem volt egységes zászlója Magyarországnak*, de hát tulajdonképpen nem is volt önálló, független Magyarország. Minden megyének más zászlaja volt, s a megyék által kiállított hadak is ezek alatt harcoltak. Ez volt a helyzet még Rákóczi korában is, a történészek nem kevesebb, mint hétféle típusú Rákóczi zászlót tartanak számon.

A sokszínűségben is uralkodó *piros és fehér* színhez a XVII. században kezd kapcsolódni a magyar címer harmadik színe, a *hármashalom zöldje*. A szakirodalomban úgy fogalmaznak, hogy ebben az időben *a három magyar szín összekapcsolódása sem megy ritkaságszámba*. De még hosszú időnek kell eltelnie, míg megjelenik 1743-ban Mária Terézia rendelete, miszerint a törzszászló fehér alapon vörös-zöld, a többi pedig zöld alapon vörös-fehér lángnyelvekkel, tehát *egyértelműen három színből: vörösből, fehérből és zöldből* tevődik össze. Ez időtől kezd a három magyar szín a zászlón kívül egyéb helyeken is feltűnni. I. Lipót (1640–1705) feleségének koronázásakor a templom lépcsőjét „pannonicus tricolor pannus”-szal takarták le, a kancellária iratait pedig a királynő uralkodásának első éveiben piros-fehér-zöld fonállal kötötték le.

Mielőtt azonban mértéktelenül dagadni kezdene honfiúi keblünk, megjegyzem, hogy ez a piros-fehér-zöld divat nem az udvar magyar érzelmét jelezte. A királynő sem a birodalmi színeket, sem a császári sast nem használta, hanem a *családi színeit*, a vöröset és a fehéret választotta,

amihez III. Károly vette fel a zöld színt a császári zászlóra. Miután Lotharingiai Ferencet császárrá választották, a bécsi kancellária is viszsztatért a fekete-sárga fonal használatára.

A *nemzeti zászló*, mint a polgári állam jelképe, a francia forradalom után jött divatba, mégpedig francia mintára, a kokárdából lett trikolor formájában, három színre komponálva. Kis túlzással azt is mondhatnánk, hogy azok a nemzetek, amelyek szorosan (szolgaian) követték a franciákat, azok a kék-fehér-veres, netán a veres-sárga-kék kombinációt alkalmazták, akiknek pedig már akkoriban is voltak saját nemzeti színeik, azokból alkották meg a maguk „trikolor”-ját, mint mi, magyarok is. A trikolor-mintájú nemzeti zászlók leghamarabb ott jöttek létre, ahol Franciaország hatása cselekvőleg megmutatkozott, de még a velük ellenséges érzelműek is hatása alá kerültek. Érdeemes megemlíteni, hogy a németek fekete-sárga-vörös zászlójának színei sem ó-német eredetűek, hanem a jénai Burschenschaftok színe, s csak a napóleoni háborúk idején vert mélyebb gyökeret a németiség körében.

A *hagyományos magyar színekből* a francia trikolor mintájára összeállított nemzeti zászlóra vonatkozó adatok talán első képviselője az a piros-fehér-zöld szalag, amivel József nádor felesége, az orosz származású Alexandra Pavlovna 1801-ben feldíszítette Nógrád vármegye zászlaját. A *reformkor* idején aztán egyre inkább a nemzeti identitás jelképévé vált ez a három szín, megjelent a viseleten és különböző használati tárgyakon is. De a háromszínű nemzeti zászlóért még sokáig kellett küzdenie a magyar nemzetnek. A XIX. század első felének országgyűlésein újra és újra napirendrendre tűzték a címer és a zászló színeinek kérdését, de csak 1848. április 11-én sikerült szentesíteni a XXI. Törvénycikk 1 §-ában, hogy „a nemzeti szín és az ország címere *ősi jogaiba* visszaállítatik.”

Ez az „ősi jog” természetesen nem valami *ősi jogot* – vérszerződést, Aranybullát, vagy Werbőczy-féle Hármaskönyvet – jelentett, hiszen azok nem szabályozták a nemzeti színeket. Mégsem tekinthetjük pusztán *emelkedett szóhasználatnak*, hiszen a piros (veres), fehér és zöld színek valóban évszázadok óta, a piros és a fehér pedig legalább egy évezrede a leggyakrabban és a legszívesebben alkalmazott és használt magyar szín volt.

És nem csak a zászlókon, amik – mint láttuk – elsősorban királyi, főúri, hadviselési célokat szolgáltak. Hanem a népművészetben, és egyál-

talában a nép által használt tárgyakon is. Előrebocsátom, hogy mindezt nem számítógéppel feldolgozott statisztikai adatok alapján mondom, a téma tudományos vizsgálatát reményeim szerint azok fogják elvégezni, akikben sikerült érdeklődést keltenem ezeknek a gondolatoknak a megfogalmazásával.

Ha azonban végiglapozzuk szerencsére szép számmal rendelkezésünkre álló néprajzi, népművészeti kiadványainkat – természetesen a színeseket –, *ránézésre* is feltűnik a piros, a fehér és a zöld szín gyakorisága, ha tudálékosan akarnám magam kifejezni, azt mondhatnám, hogy nemzeti színeink, különösen pedig együttes alkalmazásuk mintha *túlreprezentált* volna. *Mintha* – mondom –, hiszen nem számoltam meg egyetlen kiadvány képeinek színeit sem, de hiszen mennyiben volna reprezentatívnek tekinthető egy-egy kiadvány színes képanyaga, az adott tárgyegyüttesre, vagy tájegységre nézve? *Úgy tűnik, mintha* – mondom, nagy óvatosan, de nem kevés elszántsággal.

S itt térek vissza írásom elején idézett „Szósz-Tázlói czángó legény” szövegére, ami ugyan nem tekinthető föltétlenül autentikusnak, de ki sem zárható egyértelműen ennek lehetősége.

Hófehér, zöld és veresz. „Ez volt ám a czángó színe, A míg együtt vert a szíve”, olvashatjuk a dr. Viola József által gyűjtött – vagy talán költött – szövegben. Hiszen ha csak ez az egyetlen, meglehetősen bizonytalan adatunk lenne, nem szólhatnánk semmit. De említettem már, hogy milyen sokszor találkozhatunk Moldvában, csángó közösségekben a piros-fehér-zöld szín alkalmazásával és használatával. Házfalak, asszonyos kisbundák, kendezők, *servetek* (zsebkendő) s más textíliák piros-fehér-zöld színvilága mindenkit el kell gondolkodtasson.

A forrófalvi *szoknya* (posztókabát) díszítéséhez Szentimrei Judit szerint 20 méter zsinór kellett az elejére, a betoldások mentére, a derék összevarrására, a gallérra, az ujjak végére. Zöld, rózsaszín, fehér és égőpiros gyapjúzsinórból különböző, hurok alakú *csicsürgő* (zsinórdísz) készült, igaz, hogy nem mindig együttesen alkalmazva, de használatuk mégiscsak azt jelenti, hogy a moldvai magyarok ízlésvilágában, esztétikai értékrendjében ezek a színek az átlagost meghaladó szerepet kapnak.

Mert erről van szó! A Kárpát-medencén belül egy központi ízlés hatás, kisugárzás, tudatos elkötelezettség támasztotta és erősítette a nemzeti színek használatának erőteljesebb érvényesülését. A reformkorban, majd a szabadságharc idején vált általános nemzeti jelképpé, a millennium

felemelő ünneplésében, s a XIX–XX. század győztes csatáiban és vesztes háborúiban nőtt eltéphetetlenül a szívünkhöz. Iskolákban tanították, március tizenötödikén lobogtatták, tiltott ünnepeinken rejtegettük.

De a csángóknál? Akik mindebből kimaradtak!? Akinak nem volt saját nemességük, polgárságuk, nem volt – s ma sincs – saját értelmiségük? Náluk vajon honnan való ez az értékrend? Honnan ezeknek a színeknek a kedveltsége? Mert hogy kedveltek, öntudatlanul is szívesen alkalmazottak – azt láthatjuk.

Olyannyira, hogy a házaló moldvai cigányasszonyok néhány évtizede még pontosan tudták – lehet ma is tudják –, hogy a magyar falvakban piros és zöld festékkal kell díszíteni az eladásra kínált orsót, az oláhoknak pedig késsel és veressal díszítették a portékát.

Olyannyira, hogy a lujzikalagori lányokat az 1940-es évek első felében, a vasgárdás időkben csendőrök vitték be a mezőről, amiért piros-fehér zöld színnel volt hímezve a katrinca alól kitetsző pendelyük széle, s órákon át vallatták őket, kinek a biztatására használták ezeket a színeket.

Olyannyira, hogy a Szucsávától Konstancáig mindenfelé árult, fűzfavesszőből készült kasokat is elkobozták a negyvenes években a pusztinai csángókról, mert a román csendőrök tudták azt, amit a csángók nem: ezek a színek a magyarságot is kifejezhetik.

Mert a csángók azonban nem tudták, s legtöbbjük ma sem tudja. De öntudatlanul, ösztönösen, a lelkük mélyén, talán a génjeikben megőrizve sejtik, mint Ady grófi szérűjén a zokogó koldusok és zsellérek *„érezik titkon, hogy az övék”* – őket jelképezi – ez a három szín: *a piros, a fehér és a zöld.*

B. HEGEDŰS KATALIN

e-Kultúrától a Telematikáig

Reggeli gondolatfolyam két konferenciáról

Szabálytalan bevezető

2009 – még furcsa leírni, persze így voltam a 2008-cal is, aztán megszoktam. Január van, indul egy átlagos nap... Az óra ébreszt, bekapcsolja a rádiót, az álmos kezek felrakják a kávé. Még gőzölög a kávé, mikor beütjük a PIN-kódot a telefonba, bekapcsoljuk a számítógépet. Minden a napi rutin szerint történik. Töltődnek a levelek, bontódnak a csatolt fájlok, bejelentkezik egy ismerős az MSN-en. Egy gombnyomás a mosógépnek, két perces pittyegés a mikrohullámú sütőnek. Reggeli kapkodás: szendvics, alma, bevásárlólista, egy sms, majd előkerül a pendrive, mert néhány anyagot még le kell menteni a gépről.

Éjszaka megszületett Amerikában az osztálytársam kislánya: a törődött baba és mosolygó anyuka egy gombnyomással elővarázsolható a képnézegetőben. Helyesek. A kishölgy mostanra már ötórás lett. Távoli emberek, távoli tájak. Távol és mégis oly közel.

Webkamera, on-line vásárlás, vita egy fórumban, IWIW – gondolom a kávé kevergetése közben –, ki hitte volna ezt 10–15 évvel ezelőtt? Hogy nagymamák állnak sorba, hogy számítógépezhessenek, hogy egy mező közepéről is telefonálhatunk, dolgozhatunk, ha van mobilinternetes számítógépünk, hogy élő képpel telefonálunk, tényleg ki hitte volna, hogy egy „drót” kell majd a tévéhez, rádióhoz, telefonhoz, világhálóhoz...

Igen – mélázok még egy kicsit, mielőtt belebújnék a cipőbe –, néha mókás felidézni, hogy hány évet vártunk telefonra, s beletelt hat hétbe is, mire a tengerentúlra elment a levél, s megérkezett a válasz, s hogy sose vettünk semmit, amit ne fogtunk, ízleltünk, szagoltunk volna meg élőben... S, hogy egy hatjegyű számsor lesz egyszer a repülőjegy, ezt is nehéz lett volna előre elképzelni.

Nem, nem gondoltuk volna, mint ahogy azt sem, hogy természetessé válik a „dobd át mailben” kifejezés, vagy hogy egymásnak küldjük a webhelyeket pályázatokról, felhívásokról, meg hogy rutinosan letöltünk, meg feltöltünk, és hogy van honlapunk, készítünk bannereket, s vannak kollégák, akik blogokat készítenek, mások közösségi oldalakat üzemeltetnek. Ki hitte volna, hogy úgy vehetünk részt egy konferencián, vándorgyűlésen, hogy otthon ülünk, s egy gépen nézzük élőben az előadásokat...

Nem, azt se mertük volna remélni – s ekkor már az Intézet nagykapuját nyitom –, hogy a mi sokszor ostorozott közművelődési szakmánkban egy évben kétszer is megtelik a terem, ha informatikai konferenciát hirdetünk. Igen, helyben vagyunk, mert alapvetően ma ez lenne a dolog, hogy írjak az intézeti évkönyvbe az e-Kultúra és a Telematikai konferenciákról.

Végre beérek. Leülök, egy újabb gombnyomás, majd hálózati bejelentkezés. A reggeli csapongó gondolatokat elengedem, előkerülnek a jegyzetek, a fotók, az előadások. Koncentrálok, hogy a szabálytalan bevezető után, most már összeszedetten, újabb kávéval felszerelve felidézzem, mi is történt 2008. január 24-én Budapesten és szeptember 25–26-án Miskolcon.

e-Kultúra 2008 Konferencia

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus minden év januárjában konferenciára hívja a szakma képviselőit a Magyar Kultúra Napjához kapcsolódva. A tematikus konferencia évenként más kulturális témakört jár körül. Szakmai rendezvényünk 2006-ban a „Kulturális értékeink tegnap, ma, holnap”, 2007-ben pedig a „Tudás – kreativitás – fejlesztés” címet viselte. Hagyományos konferenciánkat 2008-ban az NKA Közművelődési Szakkollégium támogatásának köszönhetően az információs társadalom jegyében tartottuk január 24-én, „e-Kultúra 2008 – Internetkultúrától a kulturális tartalmakig címmel”.

Az internetes kommunikáció, a hálózati lét egyre inkább beivódik hétköznapijainkba, megváltoztatja kommunikációs szokásainkat, kiterjeszti az információkhoz való hozzáférésünket, átalakítja fogyasztói és ügyintézési mechanizmusainkat. A felhasználók nagy része megbarátko-

zott a technikával: információkat gyűjt az Interneten, e-maileket küld, szállást foglal, jegyet rendel, újságot olvas, receptet böngész, nyelvet tanul, zenét hallgat, vagy éppen telefonál. Észre sem vettük, és az Internet, a mobilkommunikáció, a digitális technika mindennapi kultúránk részévé vált.

A Konferencia délelőtti programja lehetőséget adott az egyes ágazatoknak és a szakmaterületek képviselőinek, hogy bemutassák milyen változások, átalakulások mentek végbe területükön az elmúlt években. A tanácskozás délutáni programjában – internetes kulturális körutazás keretében – virtuális kiruccanásra hívtuk a konferencia résztvevőit.

A konferenciára előzetesen 146 fő regisztrált, a meghívott vendégekkel, előadókkal, a sajtó képviselőivel együtt a látogatói létszám 200 főre nőtt. A konferencia résztvevői az ország különböző területén dolgozó közművelődési, közgyűjteményi szakemberek, informatikusok, pedagógusok és kulturális civil szervezetekben dolgozók voltak. A programot élő internetes közvetítésben követhették azok a kollegák, akik munkájuktól nem tudtak elszakadni a konferencia idejére. Az előadásokat 860-an tekintették meg a jelenlevőkön kívül az Internet segítségével. A konferencián elhangzott előadásokat a <http://www.mmikl.hu/ekultura/> oldalon keresztül a mai napig meg lehet tekinteni.

A témavezetőink az előadások sorrendjében: Dr. Csepeli György, Veres Gábor, Decker András, Péterné Czakó Edit, Déri Tamás, Szvetelszky Zsuzsanna, Kiss László, Mágori István, Fedor Vilmos, Cseh Zsuzsanna, Kovács Ottó, Semsei Sándor, Koszecz Sándor, Lágler Péter.

A konferencia előadói az alábbi témakörökben tartottak előadásokat:

- Az információs társadalom rétegződése;
- Informatikai fejlesztési források;
- e-Közigazgatás és intelligens települések;
- Távoktatási módszerek és technikák, a multimédia-támogatású oktatásban;
- Távmunka és távmunka-házak;
- A települések kulturális értékei az Interneten;
- Kultúra, turisztika, Internet.

A program késő estig tartott. Egy tucat végsőkéig elszánt kolléga részvételével Kávéházi polémiát tartottunk az Internetről. A beszélgetés köz-

ben elhangzottak nevek, felröppentek témák, s ott – január 24-én este – már körvonalazódott, hogy miről is fog szólni a X. (jubileumi) Országos Közművelődési Telematikai Konferencia Miskolcon.

X. Országos Közművelődési Telematikai Konferencia

2008. szeptember 26-án zárult az Oktatási és Kulturális Minisztérium Közművelődési Főosztálya, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, illetve a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakmai, Szakszolgálati és Közművelődési Intézet közös szervezésében megrendezett X. Országos Közművelődési Telematikai Konferencia.

Az előző évek hagyományaihoz hűen – s koncentrálva a konferenciák történetében jelentősnek számító jubileumi évre – idén is igen gazdag és érdekfeszítő program állt össze, mely a közművelődési telematika legaktuálisabb problémáit és kérdéseit állította a rendezvény középpontjába. A színvonalasnak ígérkező tanácskozássra épp ezért több, mint kilencven résztvevő érkezett – Békéscsabától Zalaegerszegig – az ország szinte minden részéből.

A konferencia első előadásai, a tizedik évfordulójához érkezett tanácskozás előtt is tisztelegve, az elmúlt tíz év legfontosabb kulturális informatikai eredményeit, fejlesztéseit, illetve a közművelődési telematika mai helyzetét mutatták be.

„Eredmények a telematikai konferencia tükrében – avagy mit is tettünk, mit is tehattunk az informatikai fejlesztésért közösen” címmel megtartott előadásában Kiss László vezető-főtanácsos (OKM Közművelődési Főosztály) az elmúlt tíz esztendő jogszabályi háttérét, koncepcióit, fejlesztési terveit és pályázati forrásait tekintette át. Dr. Csepeli György, aki visszatérő vendége a telematikai konferenciának, az elmúlt évtized digitális tartalomfejlesztéseit vette sorra.

Délután előadást hallhattunk a hálózattudatról, az intelligens településekről, az e-írástudásról, a közösségi tartalomfejlesztésről, a közművelődés változó hálózati tényezőiről, időskorúak e-befogadásáról.

Az érdekes előadásokat az esti fogadás finom falatokkal és hatalmas születésnapi tortával tette még emlékezetesebbé. S a napnak még nem volt vége, hiszen a januárban elkezdett kiscsoportos kávéházi beszélgetés

nyolc hónap elteltével lelkes, fáradhatatlan, disputára éhes nagycsoportos éjszakai polémiává nőtte ki magát.

A konferencia második napja az előző délután elméletközpontúságával szemben a praktikumot állította a középpontba. A résztvevők az előadásokból olyan kommunikációs gyakorlatokat ismerhettek meg, melyek eredményesen alkalmazzák a web2-ben, a hálózati gondolkodásban, a korszerű interaktív kommunikációban rejlő, előző nap bemutatott lehetőségeket.

Ezen a délelőttön többek között beszéltünk az interaktív televíziózásról, a szervezetek belső kommunikációs lehetőségeinek megújításáról, szabad szoftverekről, kisközösségi rádiózásról, digitális oktatásról, az intézmények szakmai megújulásáról, s betekintettünk a Spanyolnátha művészeti folyóirat minden napjaiba.

Össességében elmondható, hogy a X. Országos Közművelődési Telematikai Konferencia az elmúlt tíz év egyik legsikeresebb telematikai tanácskozása volt.

Telematika születésnap

Az ország kulturális élete (a települések, a kistérségek és a régiók szintjén is), illetve ennek internetes megjelenése többszereplős folyamat. Ott születnek előremutató, innovatív megoldások a tartalomszolgáltatásban, a technika kiépítésében, a szükséges képzési háttér megteremtésében, ahol az érintett szervezetek összefogva, a gondolatok és a feladatok összehangolásával, a közös informatikai koncepció mentén végzik a munkát. Ezért is fontos, hogy olyan szakmai fórumokat, konferenciákat szervezzünk, ahol ezeket az eredményeket bemutatathatjuk, tanulhatunk egymástól és örülhetünk kollegáink sikereinek.

2009. március 26-án „e-Kultúrával”, szeptember végén pedig „telematikai gondolatokkal” várjuk visszaeső és első bálozós vendégeinket.

KOVÁCS EDIT

A Vizsgaközpont tájékoztatója

Az elmúlt év a képzések és a Vizsgaközpont életében is változást hozott. 2008-ban H. Kovács Éva 47 év közalkalmazotti munkaviszony után – melyből több, mint 45 évet Intézetünkben töltött, az utóbbi 20 évben oktatási vezetőként – nyugdíjas éveiben– szaktanácsadóként segíti Osztályunk munkáját.

Vizsgaközpont az elmúlt évekhez hasonlóan 2008-ban is ellátta a 9/2002. (IV. 5.) NKÖM rendelet értelmében a kulturális szakképesítések állami, szakmai vizsgáztatási feladatait.

A vizsgabizottságok működtetésével kapcsolatos teendőinket rendeletek szabályozzák.

Ezek értelmében 2008-ban 40 szakmai vizsgát szerveztünk meg, közel 800 fő számára, az alábbi szakképesítésekben:

– Antikvárium szakeladó	– Közművelődési szakember II.
– Bábszínész	– Kulturális menedzser
– Hanglemez-bemutató	– Levéltári kezelő/iratkezelő-
irattáros
– Hangmester/hangtechnikus	– Népijáték és kismesterségek
oktatója
– Kiadványszerkesztő	– Színházi műszaki vezető,
szcenikus
– Korrektor	
– Könyvesbolti eladó	
– Könyvtáros asszisztens	
– Közművelődési szakember I.	

Folyamatosan végeztük a vizsgára bejelentkezett képző intézmények tájékoztatását, értesítettük a szakképzésben illetékes intézményeket, szakmai szervezeteket, kijelöltük és megbíztuk a vizsgabizottsági tagokat, jegyzőket. Havonta megtartottuk a futárnapokat, biztosítottuk a szüksé-

ges vizsgadokumentumokat (jegyzőkönyvek, osztályozó ívek, törzslapok, bizonyítványok stb.) és elvégeztük a szakmai vizsgák lezárását, Europass bizonyítvány-kiegészítők kiadását.

A szakmai vizsgák mellett öt éven keresztül a központi írásbeli tételek kiadásáról is gondoskodtunk. Ez a feladat 2008. március 1-től a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet hatáskörébe került át.

A „kifutó” OKJ szerinti vizsgák szervezésére Intézetünk 2009. 12. 31-ig jogosult.

Júliusban megjelent az új, „moduláris” kulturális szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeiről szóló 20/2008. (VII. 29.) OKM rendelet. 2008. szeptember 10. után már csak ennek értelmében lehet a képzéseket indítani.

Megjelent a 30/2008. (XI. 24.) OKM rendelet is, amely az oktatási és kulturális miniszter hatáskörébe tartozó szakképesítések megszervezésére irányuló szakmai vizsgáztatásra feljogosított intézményekről szól. A rendelet 2. § 3. bekezdése értelmében *„a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus valamennyi régióban jogosult az Országos Képzési Jegyzék és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvétel és törlés eljárási rendjéről szóló miniszteri rendeletben megjelölt 4. Művészet, közművelődés, kommunikáció szakmacsoportba tartozó szakképesítések megszervezésére irányuló szakmai vizsga szervezésére”*–

A 4. sz. szakmacsoporthoz az alábbi – alap – szakképesítések tartoznak;

– Alkalmazott fotográfus	– Filmtechnikus
– Artista	– Gipszmintakészítő
– Bőrműves	– Grafikus
– Bútorműves	– Hangszerkészítő és -javító
– Dekoratór	– Hangtechnikus
– Díszlet- és jelmeztervező	– Jazz-zenész
asszisztens	– Kaszkadőr szakértő
– Díszműkovács	– Keramikus
– Divat- és stílustervező	– Klasszikus zenész
– Egyházzenesz	– Könyvműves
– Festő	

- Közművelődési szakember I. *Elágazás: Közművelődési menedzser*
Elágazás: Kulturális menedzser
- Közművelődési szakember II. *Rész-szakképesítés: Kulturális*
rendezvényszervező
Ráépülő szakképesítés:
Közösségfejlesztő
- Lakberendező
- Mozgóképgyártó
- Mozgóképi animációkészítő
- Mozgóképterjesztő és -üzemeltető
- Műemlékfenntartó technikus
- Műtárgyvédelmi munkatárs
- Népi kézműves *Rész-szakképesítés: Kosárfonó*
Elágazás: Csipkekészítő
Elágazás: Fajátékkészítő
Elágazás: Faműves
Elágazás: Fazekas
Elágazás: Gyékény-, szalma-
és csuhéjtárgykészítő
Elágazás: Kézi- és gépi hímző
Elágazás: Kosárfonó és fonottbútor-
készítő
Elágazás: Szőnyegszövő
Elágazás: Takács
Ráépülő szakképesítés: Népi játék
és kismesterségek oktatója (a
tevékenységi kör megjelölésével)
- Népzeneész
- Ötvös
- Pantomim művész
- Porcelánfestő és -tervező asszisztens
- Porcelánkészítő és -festő
- Rendezvénytechnikus
- Segédkönyvtáros
- Segédlevéltáros
- Szerkesztő munkatársa
- Színész II.

- Színháztechnikus, scenikus
- Szobrász
- Szórakoztató munkatárs
- Szórakoztató zenész II.
- Táncos
- Textilműves
- Újságíró, konferanszié
- Üvegműves
- Vésnök
- Zománcműves

A Vizsgaközpont továbbra is várja a képző-intézmények jelentkezést szakmai vizsgáik megszervezéséhez.

OLVASTUK – AJÁNLJUK

Zsámboki Árpád

Szále László: Iskola a láthatáron

(a Szombathelyi Felsőfokú Tanítóképzőtől
a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskoláig
– első negyedszázad)

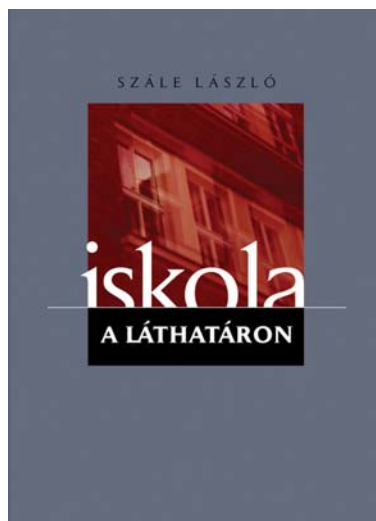
ISBN: 978-963-06-5825-6

Kiadó: Dr. Kiss Gyula Kulturális

Egyesület

Terjedelem: 256 oldal

Ára: 2000 Ft

A könyv a Szombathelyen elsőként megszervezett közművelődési szakember-képzés első negyedszázadának történetét tárja fel, személyes visszaemlékezések révén.

Nem klasszikus szerkesztésű, tudományos igényű intézménytörténet, az újságíró-szerző „interjú-beszélgető” formában és stílusában jól érzékelteni a 70-es 80-as évek oktatáspolitikai törekvéseit, a megújított oktatási szellemi kezdeményezéseket, azok eredményeit és a közös összefogást szolgáló vezetői progressziókat.

Emberközeli kortörténet inkább, szeretetteljes iróniával és öniróniával egy új szakma születéséről, társadalmi megítéléséről, rövidre szabott küldetéséről, szellemi eredményeiről.

A kiadó – a legendás hírű intézeti tanár nevét viselő Dr. Kiss Gyula Kulturális Egyesület – annak a feladatnak a megőrkítését vállalta, hogy miként került „láthatárról” valóságos látó-, és életterünkbe a szombathelyi intézet, miként válhatott a ma már egyetemi rangú intézmény szellemi megalapozójává a benne végzett korábbi munka.

A szerző személyes emlékezésre kérte és készítette beszélgetőtársait, így alakult ki a könyv két, viszonylag azonos terjedelmű része, amelyet az emlékezés tölt ki: az iskolateremtő-fejlesztő főigazgató Szalay Lászlóé és a 18 volt hallgatóé.

Történelem? Nem. Életek, életünk a történelemben. Meghatározó kezdetek igazolható élet-tényekkel, próbákkal, kitérőkkel.

Túlteng a szubjektivitás? – tehetjük fel a kérdést a könyv olvasása közben. Lehet. Dehát az emberek beszélnek önmagukról, életük alakulá-

sáról, melyet kitörölhetetlen hatással formált az iskola, pályájukról, amely itt indult.

Esetleges a megkérdezettek kiválasztása? Lehet. De a szerző vállalta a merítés szabadságát, a korlátokat meg a terjedelem kötelező fegyelme szabta. Feltételezhetjük, hogy az összhatás azt sugallja, amit a nyilatkozók számának sokszorosa is sugallt volna.

Életünk a történelemben más vetületben is kicsapódik: meghökkentő dokumentumokat tár a szerző elénk az államhatalom ellenőrző szerepéről, a belső ügynökökről. A könyv gazdag névtárat és bibliográfiát is tartalmaz.

A mű tisztelgés az elődök munkája előtt, akik a „szombathelyi modellt” megálmodták és megteremtették.

A könyvet elsősorban az intézmény volt hallgatóinak, a kulturális élet különböző területein munkálkodóknak és a kultúra pártolóinak ajánljuk.

Megrendelhető az alábbi címen és módon:

Levélben: Dr. Kiss Gyula Kulturális Egyesület

9700 Szombathely, Ady tér 5.

E-mailben: nydregio@mmikl.hu

Megvásárolható: MMIKL könyvtárában.

Kraiciné Szokoly Mária

Ismertető az „Elbeszélések a magyar felnőttoktatás fél évszázadáról c. kötetről

Szerkesztő: Magyar Edit és Maróti Andor Lektor: Kraiciné Szokoly Mária és Trencsényi László. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest 2008.

A rendszerváltás követő tizenkilencedik év tájékán számos tudományág művelői körében felmerülni látszik az igény, hogy tekintsünk vissza a rendszerváltás megelőző ellentmondásos időszakra, vegyük számba azokat a trendeket, tudományos eredményeket, politikai döntéseket követő kisebb és nagyobb jelentőségű változásokat, amelyek megelőzték, megalapozták a rendszerváltást követő megújulást az adott területen. Különösen fontos a visszatekintés a felnőttképzés területén, hiszen az új évezred Európája a tudásalapú társadalom jegyében definiálja önmagát,

amelynek első számú feltétele az egész életen át tartó tanulás kiterjesztése a kontinensen.

Magyarországon azért is fontos visszatekinteni az ezerkilencszázas évek második felének felnőttképzési történéseire, mert köztudott, hogy a közművelődési intézmények, a művelődési házak, az általános művelődési központok, a különböző típusú felnőttképzést folytató intézmények voltak a melegágyai a rendszerváltás megalapozó civil szervezetek létrejöttének.

Nem véletlen, hogy 2006 derekán a Magyar Pedagógiai Társaság kezdeményezte, hogy a Felnőttnevelési Szakosztály időskorú tagjai írják le emlékeiket a felnőttoktatás és népművelés régebbi tapasztalatairól. A kezdeményezők és a szerzők meg vannak győződve arról, hogy ez a visszatekintés szubjektív jellege ellenére sem felesleges, hiszen a fiatalok ma már jóformán semmit sem tudnak ennek a korszaknak a felnőttoktatási gyakorlatáról. A szerkesztők tudatosan törekedtek arra, hogy a megszólaltatott személyiségek, akik mindmáig a felnőttképzés magyar műhelyeinek neves személyiségei, ne tanulmányokban adjanak számot ezekről az évtizedekről, hanem oral history jelleggel idézzék fel az elmúlt évtizedek történéseit, azt, hogy ők hogyan látták, miként élték meg a ma már történelemnek számító eseményeket. Milyen problémákkal kellett megküzdenünk, és milyen gondolkodásmód határozta meg azoknak az éveknek a felnőttoktatását. A szerzők, változatos műfajú írásaikban, fontos adalékokkal egészítették ki hol lelkesítő, hol elkeserítő, vagy elgondolkodtató emlékeiket egy ellentmondásos korszakról, a második világháború utáni időszakról a rendszerváltás és az azt követő évekig.

Az elkészült kötet írásai változatos képet mutatnak, a közreadott memoár gyűjtemény azonban nem fogja át az egész korszakot. Néhány terület talán kimaradt, mert a szerkesztők nem találtak vállalkozót az írásos emlékezésre. Mégis úgy gondoljuk, hogy a kötet jelentős forrást jelent mindazoknak a kutatóknak, egyetemi hallgatóknak és a felnőttképzési szakembereknek, akik vissza kívánnak nyúlni a mai magyar felnőttképzés előzményeihez.

Az emlékezések sorrendjét tematikus csoportosítás határozza meg. Előbb az iskolák esti és levelező tagozatairól, majd az iskolán kívüli népművelésről szóló beszámolók következnek, majd a vezetőképzésre utalók és a felsőoktatási intézményekben kialakult népművelő-képzést ismertető, végül a külföldi kapcsolatok tanulságait adó írások. Tény,

hogy ez az elhatárolás nem pontos, azonban a személyes emlékek áttörik az ágazatok határait, mert az emlékezők egyszerre több területen is dolgoztak.

A kötet megjelenésének az adott különös aktualitást, hogy a kötet tervezett megjelenésének évében, 2008-ban végez az első andragógia szakos évfolyam a felsőoktatásban, így a kötetet egyfajta, jelképes stafétát adásnak is tekintik a szerkesztő szerzők, ezért nem véletlen, hogy a kötet az ELTE Eötvös Kiadónál jelent meg.

Az oral history módszerű kötet szemelvényei, amelyek a kultúrák közvetítés világában dolgozók megélt, hol reményteli, hol reményvesztett életérzésének lenyomatait hordozzák. Élvezetes olvasmány lehet a korszakot ifjú, vagy felnőtt fejjel megélt Olvasó számára és bizonyára tanulságos mindazoknak, akik az ötven év történeteit csak leírásokból, elbeszélésekből ismerik.

A kötet tartalma:

Magyar Edit: Fél évszázad a magyar felnőttoktatás történetéből

Ősz Ferenc: Pedagógus az építőiparban

Zsarnai Szilárd: A magyar vezetőképítés „belülről” nézve a 70-es, 80-as években, avagy adalékok a vezetőképítés elmúlt világához.

Rudolf Ottó: 20 év a felnőttoktatás első vonalában

Csoma Gyula: Egy megíratlan emlékirat töredékei

Nagy Andor József: Andragógiával egy életen át

Sándor György: Egy közművelő számvetése

Francz Vilmos: Egy a sok közül. Andragógussá érlelő iskoláim

Harangi László: Felnőttnevelési Módszertani Központ (Népművelési Minisztériumban 1953–1956.)

Kálmán Ferenc: Az életen át tartó tanulás lehetőségei 1962–2000 között egy alföldi faluban

Ligetiné Verebélyi Anna: Felsőszintű oktatási vezetőképzések (1976–1981)

Horváth Margit: Az andragógusképzés előzményei a Szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskolán

Illés Lajosné: Az európai integráció oktatási perspektívái

Trencsényi Imre: Útkeresések

Szeitz János: Osztrák-magyar együttműködés a rendszerváltást megelőző és követő években

Koltai Dénes: A felnőttképzés és emberierőforrás-szemlélet a változások után

Zachár László: Az idő megszépíti a felnőttképzést (is)?!

Maróti Andor: Emlékeim a felnőttek tanításáról

Kraiciné Szokoly Mária: Interjú Ádám György akadémikussal

Hargitai Mária

Új Szín-ben

Volt egy lapunk. 12 évfolyamon keresztül olvastuk és olvastattuk újságunkat. Inkább egy nagyalakú füzethez hasonlított, amibe aztán belekerültek valahogy (erről a szerkesztők bővebben tudnának mesélni) a mindenki által leírtak. Egyszerű volt, fehér alapon szürke betűkkel ráírva a cím borítójára: Szín. A szándék éppen ez lehetett, hogy az igazi szín az írások által kerüljön bele, azok is persze szigorúan szürke betűkkel. Aztán egyszer csak rákerült a borítóra, hogy közösségi művelődés, s megszületett a közösségnek azon igénye is, hogy valamit változtassunk lapunkon. Tegyük a lapot könnyebben kezelhetővé, tehát legyen kisebb. A formailag kisebb folyóiratot tipográfia szempontból és tartalmilag szerrettük volna „nagyobbá” tenni. Változzon tehát tartalmában is, de csak annyiban, hogy az eddig megismert rovatok megmaradjanak, de ezeket semmi esetre se szűkítsük, hanem inkább próbáljuk kibővíteni. Legyen persze még színesebb, – kívülről legyen színes a ruhája –, s belülről még érdekesebb a szakma számára. Találják meg benne, ami eddig is jó volt, de kerüljenek bele új fejezetek is, ami megkönnyíti a világban a tájékozódást, a közművelődési szakmában az igényesebb eligazodást.

A második szám szerkesztői előszavában olvasom a haikukról szóló idézetet. „A költő nem erőszakoskodik. A költő udvariasan csak ürügyet ad egy megindulásra.”

A 13. évfolyammal megindult az Intézet szakmai folyóirata, az újjávarázsolt Szín.

Ahogy kinyitjuk a lapot, mindjárt egy kis szürke foltot lelünk az első oldalon fenn, amelyben mindig egy aktuális idézetet találunk, amely valami módon biztos kapcsolódik a tartalomhoz. Érdekes elolvasni őket, mert ezek a gondolatok mindig egy kis megállásra készítenek bennünket, ami igazán jól esik ebben a rohanó, kicsit zavaros világunkban.

Ugyanígy állandó rovat a főszerkesztői előszó, amely természetesen szubjektív, de ez is az előbbihez hasonlóan mindig elgondolkodtató. Miért ezt választotta a főszerkesztő, miben kapcsolható a számhoz, kapcsolható-e egyáltalán? Vagy lehet, hogy ez a kapcsolat nem is fontos? Legyen szó metazenéről, egy már idézett haikuról vagy Epiktétos kézikönyvecskéjéről, mely szerint *„Bizonyos dolgok hatalmunkban vannak, más dolgok nincsenek. Tőlünk függ a véleményünk, az ösztönös vágyunk, a törekvésünk és ellenszenvünk, egyszóval mindaz, amit egyedül alkotunk meg. Nem tőlünk függ a testünk, a vagyonunk, a hírnevünk és tisztségünk, tehát mindaz, amit nem egyedül hozunk létre.*

Azok a dolgok, amelyek hatalmunkban vannak, természetüknél fogva szabadok, semmi sem akadályozza, semmi sem köti őket. Azoknak a dolgoknak azonban, amelyek nincsenek a hatalmunkban, nincs erejük önmagukban, másoktól függnék, egy kívülálló megakadályozhatja vagy el-sajátíthatja őket.” Miért esik a választás Weöres Sándor képzeletről szóló értelmező írására? Talán azért, mert „...a képzelet a lét törvénye szerint működik, és amit megteremt, műalkotást, tettet, gondolatot, valódi és igaz.”

Érdemes elolvasnunk az editorial-t az egyes számokban.

A tematikára utalva az ez évben megjelent minden szám egy alcímet is visel: Művelődők – közművelődés (13/1), e-Kultúra 2008 konferencia (13/2.), Közkincs kerekasztalok (13/3.) , Alkotó közösségek, művészetek (13/4.), Európai Unió és hagyományörzés (13/5.) és Confíntea VI. (13/6.) A szerkesztők megpróbálják a téma köré csoportosítani az anyagot.

A fejezetcímek is – pl. Tanulmány, Kutatás, Arcképek, Disputa, Ifjúság, Kitekintés, Olvasva – újraolvasva – mindig a tartalomhoz alkalmazkodnak.

Az első fejezetek – Tanulmányok, Kutatás, Disputa –nagyobb lélegzetű írások, kapcsolódva a szám tematikájához, vagy a szakmát foglalkoztató aktuális kérdésekhez. A szerzők az Intézet munkatársai vagy a szakmában számon tartott szakemberek

A cél mindazok megszólaltatása, akiknek van mondanivalójuk az adott témában. Történhet egyéni jelentkezés vagy esetleg felkérés alapján. A teljesség igénye nélkül, néhány szerző: Polyák Albert, Török József, Hefner Erika, Lukovics András, Beke Pál, Lipp Márta, dr. Szarvák Tibor, Koszecz Sándor, Mók Ildikó, Szarvas Tímea, Dóri Éva, Győri

Lajos, Hunyadi Zsuzsa, M. Tóth Antal, Kraiciné dr. Szokoly Mária, Juhász Erika, Vercseg Ilona, Pordány Sarolta.

Az Arcképek igen érdekes fejezete a Szín-nek. Megismerkedhetünk kortársainkkal, pl. Ágh Istvánnal, Lipp Mártával, Újfalussy Gáborral, Csapó Endrével, Földiák Andrással, Debreczeni Tiborral. Valamely esemény kapcsán nyilatkoznak pályájukról, terveikről. Másik részében a „régiekről” kaphatunk információt egyes aktuális eseményekhez kapcsolódva. Így Eötvös Kollégista tudós tanárokról: Sinkovics Istvánról és Szabó Miklósról; Koós Károlyról, Dsida Jenőről, László Gyuláról az erdélyi arcok sorozatban, Horváth István plébános, helytörténészről, Zámbó Istvánról, Ligeti Ernő utolsó pályaszakaszáról, Nemes Nagy Ágnes örökségéről, s Janus Pannonius pécsi újratemetése kapcsán rendezett konferenciáról, s életútjáról. S itt olvashatjuk a közülünk éppen eltávoztak méltatásait is.

Tartalmaz a folyóirat könyvismertetéseket is – Olvasva – újraolvasva – , melyek nem egyszerű recenziók, hanem inkább esszék, tudományos észrevételek, tanulmányok, kapcsolódóan akár részletek is lehetnek egy-egy műből, mely valamiért fontosnak ítéltetik. Szerencsére a paletta színes, számtalan alkotás születik meg leírva, kimondva, művészetileg ábrázolva így nem nehéz a választás. Ebben a rovatban mindig bőségesen találunk szemezgetni valót, legyen az például a Zempléni Múzsák folyóirat első harminc számának ismertetése Bolvári-Takács Gábor tollából vagy Kamarás István irodalomszociológiai életműve Huszár Ágnestől.

Az utolsó oldalakat az Eseménnytár foglalja el. Itt találhatunk előrejelzés egy-egy megrendezésre kerülő eseményről. Olvashatunk Intézetünk rendezvénytervéről, pályázati felhívásokról, fesztiválokról – színjátszó, versmondó stb. – kiállításokról és megnyitókról a nem professzionális galériák és múzeumok gyakorlatának tükrében, konferenciákról, nyári egyetemek rendezvényeiről – Szeged, Kunbábony stb. – a fotóművészet ünnepeiről, felhívásairól és egy kis honlapozót is leltünk benne az e-Kultúra konferencia körüli időszakból. Az Eseménynaptár célja természetesen a naprakész tájékoztatás, a figyelemfelhívás, s az, hogy megmutathassa, mennyire sokoldalú, érdekes szakma a miénk. Mennyi minden belefér a közművelődés, a közösségi művelődés fogalmába, mint az oktatás, a nevelés, az élethosszig tartó tanulás, a szabadidő eltöltése, a művészetek, a befogadás és alkotás, a kreativitás, az információ gyűjtése,

továbbítása – hisz ezekről mind találunk fontos információkat eseménytárunkban is.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus 2008-ban nagy fába vágta fejszójét. A hatodik Nemzetközi Felnőttoktatási Konferencia (CONFINTEA VI.).

Pán-Európai Előkészítő Konferenciája elnevezéssel került megrendezésre Magyarországon, Budapesten. A rendezés jogát Intézetünk nyerte el. E nagyszabású rendezvényhez kapcsolódva került kiadásra a Szín 13/6. száma, amely a Confintea VI. alcímet viselte. A folyóirat angol nyelvű száma ez alkalommal a kapcsolódó tanulmányokat jelentette meg. A szerzők: Kraiciné Szokoly Mária, Juhász Erika, Lada László, Csoma Gyula, Németh Balázs, Vercseg Ilona, Piróth Eszter, Pordány Sarolta és Kálmán Anikó. Mindannyian a hazai felnőttoktatás jeles képviselői. Heribert Hinzen tollából kitekintést nyerhetünk arról, hogy az említett konferencia a felnőttoktatást az *Oktatást mindenkinek* (Education for All, EFA) és a *Millenniumi fejlesztési célok* (Millennium Development Goals, MGD) elnevezésű politikai világprogramok nélkülözhetetlen elemeként ismeri el. A Művelődés hete – a tanulás ünnepe elnevezésű, a konferenciához kapcsolódó egyhetes rendezvényről Tóth Zsóka összeállításában olvashatunk a lapban. Ehhez kapcsolódott két meghirdetett pályázatunk: a „Legkedvesebb tanítványom” és a „Felnőttnek is nehéz az iskola-táska?” elnevezésű.

A Confintea VI. rendezvényeihez kapcsolható 13/6. szám magyar nyelven is kiadásra került, így tehát ehhez a számhoz fizikailag is két lap tartozik.

Azt gondolom, hogy az évben megjelent szakmai folyóiratunkban mindenki találhat hasznos olvasnivalót, érdemes kézbe venni egy-egy számot s lapozgatni a közművelődés szakmai lapját, színesben is.

A borítóról: a szerkesztők szándéka szerint minden évben más paszellszínű ruhába öltözne lapunk, s az egy éven belüli számokat is az árnyalatok különböztetnék meg egymástól. Azon felül, hogy – mint már látjuk egy év elteltével – ezek valóban kedves, meleg színek, mekkora örömet szereznek a könyvtárosoknak, akik a polcon való elhelyezésnél pontosan fogják tudni sok év múlva is, hogy igen, a 2008-as az a „sárgás év” volt, amikor már sokadszorra kell leemelni a helyéről, mert a ruha által fedett tartalom miatt már megint keresi a kedves olvasó.

A Szín c. folyóirat előfizethető a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus szerkesztőségében.

Címe: 1001 Budapest, Corvin tér 8. Titkára: Kalmár Judit.

Tel.: 225-6016, e-mail: kalmarj@mmi.hu.

Az egyes számok – a készlet erejéig visszamenőleg is – megvásárolhatóak a Kiadvány-értékesítésben.

Ára: 400 Ft.

Naptár 2009

Január

- Jan. 10–11. III. Országos Társastáncverseny
Művészeti Iskolák Tanulmányi versenye, Kalocsa
- Jan. 17. Kortárs versmondó verseny Széki Patka László emlékére,
Veszprém
- Jan. 17. „A költő hazatér” Vers- és prózamondó verseny
Nagy Gáspár tiszteletére, Bébaltavár-Nagytilaj
- Jan. 21–23. Magyar Énekmondók XI. Találkozója, Szombathely
- Jan. 22. A Magyar Kultúra Napja

Február

- Febr. 5. Községi művészetek a XXI. században – konferencia,
Budapest
- Febr. 7. Reneszánsz kavalkád, Budapest
- Febr. 13. „Eszmevándorlás”
Hagyomány és közművelődés – konferencia, Budapest
- Febr. 26–márc. 1. Utazás a világ körül 2009. Fotókiállítás, Budapest –
Hungexpo
- Febr. 6–7. Kaposvári Farsang – Dorottya Napok, Kaposvár
- Febr. 20–21. Kihívások, kérdések és feladatok a magyar
Felnőttképzésben – CONFINTEA VI., Pécs
- Febr. 22. Országos Ifjúsági Táncművészeti Fesztivál, Gödöllő

Március

- Márc. 2. Történelmi Társastáncosok Találkozója, Budapest
Márc. 19–22. 46. Kisfaludy Napok Megyei Középiskolai Művészeti Fesztivál, Győr
Márc. 21. XVIII. Országos Felnőtt Táncművészeti Fesztivál, Gödöllő
Márc. 26. e-Kultúra Konferencia, Budapest
Márc. 29. A tánc világnapja

Április

- Ápr. 2–6. Nemzetközi Karnagy Műhely, Pécs
Ápr. 8. Nemzetközi Roma Nap
Ápr. 9–11. „József Attila” IX. Országos vers, – énekelt vers és prózamondó verseny, Tatabánya
Ápr. 17. „Ratkó József” vers,- énekelt vers és prózamondó verseny, Nagykálló
Ápr. 17–19. SCHERZO – Zenés színpadok Fesztiválja, Pápa
Ápr. 18. XVIII. Országos Junior Táncművészeti Fesztivál, Szolnok
Ápr. 18–19. Nagy László Versmondó Találkozó, Ajka
Ápr. 25–26. Országos Nemzetiségi Fesztivál, Ráckeve

Május

- Máj. 8–25. Amator Artium – Esszencia Kiállítás, Budapest
Máj. 23. XVIII. Országos Gyermek Táncművészeti Fesztivál, Gödöllő

Június

- Jún. 5–7. „Weöres Sándor” XVIII. Országos gyermekszínházi találkozók, Debrecen
Jún. 5–7. XVI. Országos Gyermekbábos Találkozó, Eger
Jún. 6–7. Savaria Nemzetközi Táncverseny, Szombathely
Jún. 6–7. Latinovits Zoltán Országos vers- és prózamondó verseny, Balatonszemes
Jún. 12–14. 19. Pápai Nemzetközi Játékfesztivál, Pápa

- Jún. 18–19. III. Európai Kortárs és Improvizációs Zenei Fesztivál, Pécs
Jún. 19–21. IX. Budakalászi Találkozó
Kárpát-medencei Kisebbségi Magyar Közművelődési
Civil Szervezetek Fóruma, Budakalász
Jún. 19–20. VIII. Leghosszabb Nap, Nemzetközi Zenei Fesztivál,
Székesfehérvár
Jún. 29–júl. 3. XXXVII. Honismereti Akadémia, Szarvas

Július

- Júl. 4–11. Fotóművészeti Nyári Egyetem, Bonyhád
Júl. 10–12. Szárnyas Sárkány Hete – Nemzetközi Utcaszínház és
Bábfesztivál, Nyíregyháza
Júl. 14–19. Dunatáji Folklórfesztivál
Júl. 17–18–19. Művészetek vására, Budapest
Júl. 23. Országjáró Dalosok Találkozója, Szombathely
„Tolna Megyei Falvak Napja”
Júl. 22–25. VI. Nyári Egyetem – a közösségi részvétel fejlesztéséről,
Kunbábony
Júl. 29. aug. 2. XIV. Nógrádi Nemzetközi Folklór Fesztivál
a határvidéken
Júl. 31- aug. 3. VIVACE Nemzetközi Kórusfesztivál, Veszprém

Augusztus

- Aug. 25–30. 16. Országos Diákfilmszemle és Összművészeti Fesztivál,
Budapest
Aug. 29. Magyar Fotográfia Napja
Aug. 29–30. XIII. Egri Népzenei Gála, Eger

Szeptember

- Szept. 12. XIV. Peron Music Tehetségkutató Fesztivál, Tatabánya
Szept. 18–okt. 1.
IX. Nemzetközi Magyar Fotóművészeti Kiállítás,
Budapest
Szept. 19–20. Kulturális Örökség Napjai – Kultúrházak éjjel-nappal
országsszerte

- Szept. 21–27. Állampolgári Részvétel Hete országszerte
Szept. 24–25. Telematikai Konferencia, Miskolc
Szept. 26–27. „Szeptember végén” Petőfi Sándor vers-, énekelt vers és prózamondó verseny, Kiskőrös
Szept. 29–30. „Többsincs”
Kárpát-medencei mesemondó verseny Benedek Elek tiszteletére – gála, Kisbác-Sepsiszentgyörgy

Október

- Okt. 1. Zenei Világnap
Okt. 9–16. A művelődés hete – a tanulás ünnepe – országszerte
Okt. 3–16. Országos Diák Fotókiállítás, Budapest

November

- Nov. 3. A tudomány világnapja
Nov. 7. XII. Kormos István Regionális és Nemzetközi Vers- és Prózamondó Verseny, Mecsér
Nov. 7. Regösök Húrján – Dunántúli regionális vers- és prózamondó verseny, Budapest
Nov. 13–14. Radnóti Miklós Országos vers- és prózamondó verseny, Győr
Nov. 20–22. XIII. Országos Falusi Színhátszó Találkozó, Adács
Nov. 26–29. Kodály Zoltán V. Magyar Kórusverseny, Budapest

December

- Dec. 13. Nemzetiségi Gála, Budapest
Dec. 18–20. Nemzetközi Betlehemes Találkozó, Debrecen
Dec. 18. Kisebbségek Napja

Szerzők

Arold Imre vágó, „Látószög” Videostúdió, MMIKL

B. Hegedűs Katalin osztályvezető, Informatikai Osztály, MMIKL

Bobory Zoltán igazgató, Szent István Művelődési Ház, Székesfehérvár

Dóri Éva képzőművészeti referens, MMIKL

Dózsa György ügyvezető igazgató, Szárnyas Sárkány Művészeti
Szolgáltató Céh, Nyírbátor

Fébert Andrea területfejlesztési referens, Hódmezővásárhelyi kistérség -
Hódmezővásárhely

G. Furulyás Katalin kutató, Kutatási és Fejlesztési Programok
Főosztálya, MMIKL

Gábor Ilona igazgató, Kispesti Munkásotthon és Művelődési Ház,
Budapest

Gábor Klára, Komáromi Újhold Együttes vezetője

Halász Péter főtanácsos, Kisebbségi Kulturális Programok Osztálya,
MMIKL

Harangi László elnök, MPT Felnőttnevelési Szakosztály

Hargitai Mária osztályvezető, Szakkönyvtár és Dokumentációs
Központ, MMIKL

Hunyadi Zsuzsanna főosztályvezető, Kutatási és Fejlesztési Programok
Főosztálya, MMIKL

Joós Tamás igazgató, Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ,
Szombathely

Juhász Zsófia igazgató, Fejér Megyei Művelődési Központ,
Székesfehérvár

Kelner Gitta titkár, MPT Felnőttnevelési Szakosztály

Kereszti Ferenc regionális kulturális referens, Regionális Programok
Főosztálya, MMIKL

Kovács Balázs ügyvezető igazgató, Művészetek Háza Gödöllő Nonprofit
Kft.

Kovács Edit osztályvezető, Vizsgaközpont, MMIKL

Kraiciné Szokoly Mária docens, ELTE PPK

Lukács Mária mb. osztályvezető, Kisebbségi Kulturális Programok
Osztálya, MMIKL

Nagy Attila a „Látószög” Videostúdió vezetője, MMIKL

Parais István igazgató-helyettes, Megyei Művelődési és Ifjúsági
Központ, Szombathely

Piróth Eszter igazgató, TIT

Sályi Zoltán vágó, „Látószög” Videostúdió, MMIKL

Stiglmayer Gábor Pilis és Dunakanyar térségének kulturális
menedzsere, Szentendre

Stumpf Gábor alelnök, Árpád-házi Szent Erzsébet Történelmi Társaság,
Sárospatak

Szekér Tamás elnök, Herényi Kulturális és Sportegyesület –
Szombathely

Tóth Zsóka osztályvezető, Koordinációs Osztály MMIKL

Tóth Zsuzsanna főosztályvezető, Művészeti Programok Főosztálya,
MMIKL

Trencsényi László elnök, Magyar Pedagógiai Társaság

Turupoli Nóra művelődésszervező, térségfejlesztő, Veszprém Megyei
Közművelődési Intézet, Veszprém

Újfalusi Gábor közművelődési igazgató, MMIKL

Wehner Tibor osztályvezető, Dokumentációs Osztály, MMIKL

A CD mellékletet

Arold Imre, Nagy Attila, Sályi Zoltán és Tóth Zsóka
készítették.